

Jaarstukken 2013

PS 24/14

Inhoudsopgave

	<i>blz.</i>		<i>blz.</i>
Inleiding	3		
Leeswijzer	16		
Programmaverantwoording		Paragrafen	
1 Bestuur	19	1 Bedrijfsvoering	163
2 Ruimte	31	2 Provinciale heffingen	171
3 Ecologie	49	3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	177
4 Economie	81	4 Onderhoud kapitaalgoederen	187
5 Mobiliteit	95	5 Treasury	197
6 Cultuur en samenleving	117	6 Verbonden partijen	203
7 Investeringsagenda	137	7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid	207
		8 Burgerjaarverslag	215
Algemeen financieel beleid	159	Jaarrekening	221
		Programmarekening met toelichting	222
		Balans met toelichting	248
		Wet normering Topinkomens	269
		Lijst van afkortingen	273

Inleiding

Voor u liggen de Jaarstukken 2013. In deze jaarstukken verantwoorden we ons over de in 2013 uitgevoerde taken en de hiermee gemoeide middeleninzet. Uitgangspunt voor deze verantwoording is de begroting 2013 inclusief de wijzigingen die daarop hebben plaatsgevonden.

Terugblik 2013

De omgeving waarin de provincie haar beleid uitvoerde, was allesbehalve stabiel. In lastige omstandigheden hebben wij er samen met onze partners de schouders onder gezet. Dit heeft ertoe geleid dat wij de in de begroting 2013 geplande prestaties grotendeels hebben kunnen realiseren. Hiermee hebben we bijna € 1,2 miljard geïnvesteerd in Brabant. Daarnaast hebben we 4 fondsen ingesteld en een extra impuls gegeven aan werkgelegenheid.

De realisatie van de speerpunten uit het Uitvoeringsprogramma Bestuursakkoord ligt grotendeels op koers. Vier speerpunten zijn afgerond, de uitvoering van 39 speerpunten ligt op schema en zes speerpunten hebben vertraging opgelopen. De verwachting is dat alle 49 speerpunten deze bestuursperiode afgerond zullen worden.

Daarnaast investeren wij volop in de ontwikkeling van een duurzaam en innovatief Brabant. De uitvoering van de investeringsvoorstellen uit de 1^e tranche Investeringsagenda komt op stoom. De besluitvorming over de instelling van 4 fondsen (Innovatiefonds, Energiefonds, Breedbandfonds en Groenontwikkelfonds) in het kader van de 2^e tranche Investeringsagenda is afgerond. De implementatie hiervan is in volle gang.

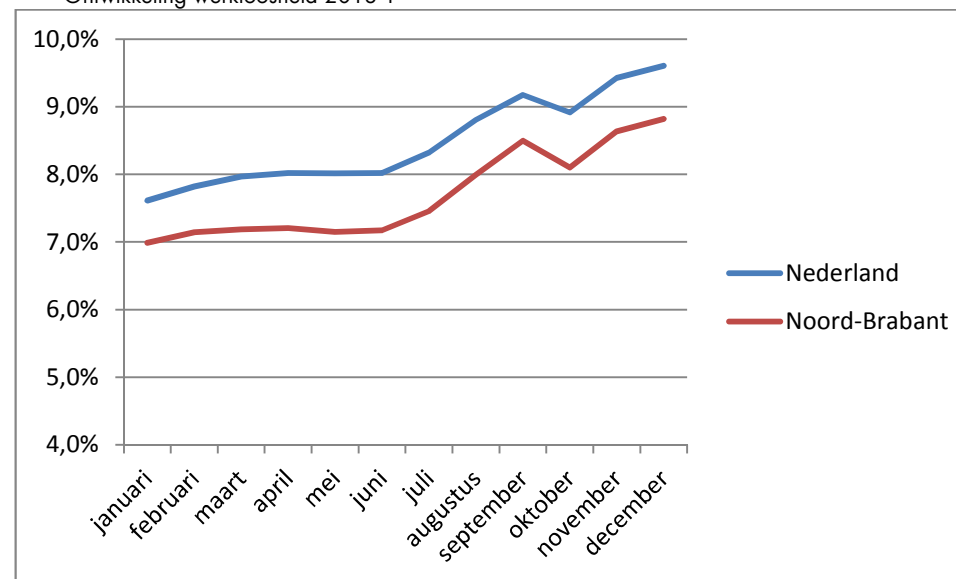
Tenslotte hebben wij niet alleen oog voor de lange termijn ontwikkeling. Bij gelegenheid van de Najaarsnota en de begroting 2014 hebben Provinciale Staten extra middelen beschikbaar gesteld voor negen maatregelen die op korte termijn een impuls vormen voor de economie en werkgelegenheid in Noord-Brabant.

Op bestuurlijk vlak was er sprake van een discussie over de bestuurlijke organisatie van Nederland en de rol van de provincies. Discussie over het aantal provincies, maar ook de vraag over de bestuurlijke organisatie binnen Brabant. De commissie Huijbregts heeft in dit verband een spiegel opgesteld ten behoeve van de gemeenten. Deze spiegel heeft verschillende gemeenten gestimuleerd om nauwer te gaan samenwerken. De komende tijd zullen, naar verwachting, meer van dergelijke initiatieven worden ontplooid.

Naast landelijke en regionale ontwikkelingen hebben diverse mondiale ontwikkelingen hun invloed op Brabant. Zo lijkt 2013 het omslagpunt te worden voor de economische crisis. In de tweede helft van 2013 hebben zich de eerste tekenen van herstel laten zien. Met name de export-georiënteerde delen van de economie profiteren van het wereldwijde herstel. En juist die sectoren zijn relatief sterk vertegenwoordigd in Brabant. De voorzichtig aantrekkende woningmarkt duidt op herstel van consumentenvertrouwen, al is dit herstel broos.

Het herstel vertaalt zich vooralsnog niet in een afname van de werkloosheid. Eind 2013 waren 103.262 Brabanders werkloos en actief op zoek naar werk. Daarmee was 8,8% van de beroepsbevolking werkloos. Ten opzichte van september 2008 (het historisch laagste punt) is ongeveer het dubbele aantal mensen werkloos. Landelijk is 9,6% van de beroepsbevolking werkloos.

Ontwikkeling werkloosheid 2013 1

Het voorzichtige economische herstel zal zich naar verwachting in de komende jaren vertalen in een groei van de uitgifte van bedrijventerreinen. Daarmee wordt de neergaande lijn van de afgelopen jaren, waarin steeds minder terreinen werden

uitgegeven, omgebogen. In 2013 is door verschillende gemeenten al weer meer terrein uitgegeven dan in voorgaande jaren.

Aparte vermelding verdient de situatie in het landelijk gebied. De discussie over zogenaamde megastallen heeft in 2013 nadrukkelijk op de agenda gestaan. Duidelijk is dat het draagvlak voor grootschalige veehouderij afneemt, terwijl de belangen van de agrarische sector ook groot zijn en verder gaan dan het houden van dieren. Zo is de Brabantse agrarische sector verantwoordelijk voor ongeveer 14% van de Nederlandse agrarische export.

Het veranderende economisch perspectief, baan zekerheid en groei zijn geen vaststaande zekerheden meer. Dit leidt op sociaal-cultureel gebied tot veranderingen. Uit onderzoek blijkt dat burgers steeds vaker zelf initiatieven oppakken en zich minder afhankelijk van de overheid opstellen. Zo ontstaan nieuwe samenwerkingsvormen, of worden 'oude' vormen weer herontdekt. Zo is de coöperatie aan een ware revival begonnen.

Dit zal een positieve invloed hebben op de Brabantse identiteit, wat zich ook kan vertalen in nieuwe initiatieven op het gebied van cultuur. De verschillende initiatieven die in het kader van de titel 'Culturele Hoofdstad 2018' op lokaal en regionaal niveau zijn ontplooid, laten zien dat Brabant bruist.

Financieel totaalbeeld

De jaarstukken laten zien dat 95,4.% van de begroting is gerealiseerd en het netto besteedbaar rekeningresultaat € 18 mln bedraagt. Op begrotingsbasis (begroting na wijzigingen) was een exploitatieomvang van € 1.189 mln geraamd. Aan lasten en stortingen in reserves is in 2013 een bedrag van € 1.166 mln gerealiseerd; € 23,8 mln minder dan geraamd. Aan baten en onttrekkingen uit reserves is een bedrag van € 1.205 mln gerealiseerd, hetgeen € 15,6 mln meer is dan geraamd.

Dit leidt tot een voorlopig rekeningresultaat van ruim € 39,4 mln. In dit voorlopige resultaat dient nog rekening gehouden te worden met noodzakelijke extra toevoegingen en onttrekkingen aan reserves die op grond van eerdere besluitvorming nog moeten plaatsvinden, maar die niet meer in de ramingen van de begroting konden worden verwerkt.

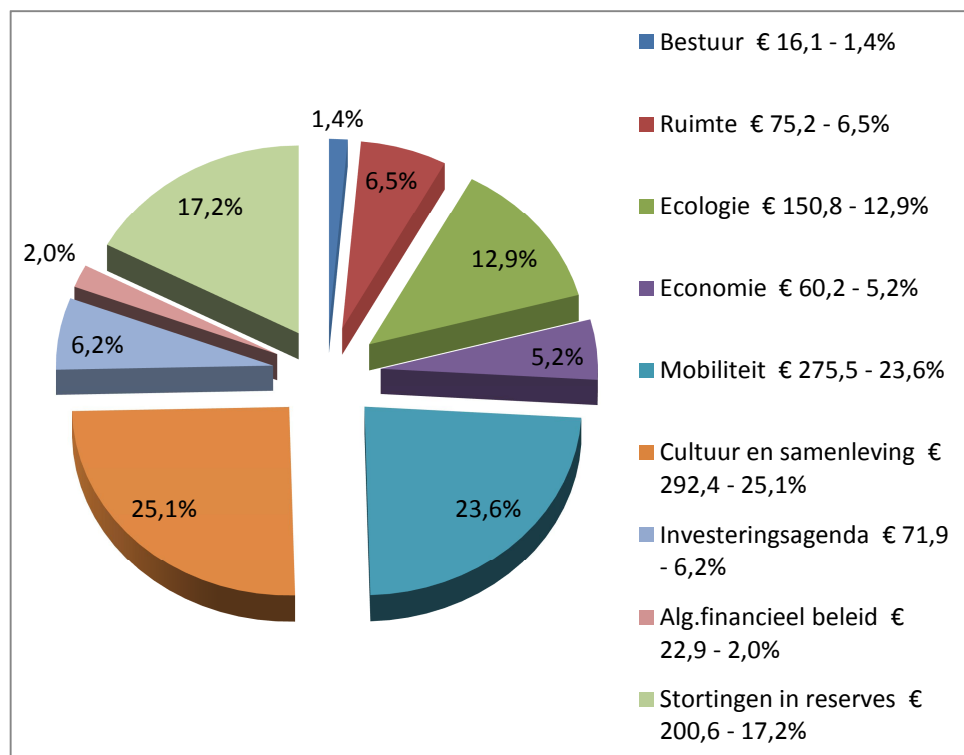
Tabel 1. Resultaat 2013

Voordelig rekeningresultaat 2013	€ 39.388.034
Extra toevoegingen aan reserves	- € 145.142
Extra onttrekkingen aan reserves	€ 4.484.298
Toevoeging aan Essent beleggingsportefeuilles	-€ 11.974.132
Overhevelingen	-€ 13.781.085
Netto resultaat 2013	€ 17.971.972

Het voorlopig rekeningresultaat bedraagt € 39,4 mln. Bij deze jaarrekening doen wij het voorstel om voor in totaal € 13,8 mln aan prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen van 2013 naar 2014 en volgende jaren. Indien deze overhevelingsvoorstellen gehonoreerd worden, resteert een netto besteedbaar rekeningresultaat van € 17,97 mln. Dit resultaat vloeit terug naar de algemene middelen en zal betrokken worden bij de integrale afweging in het kader van de Voorjaarsnota 2014.

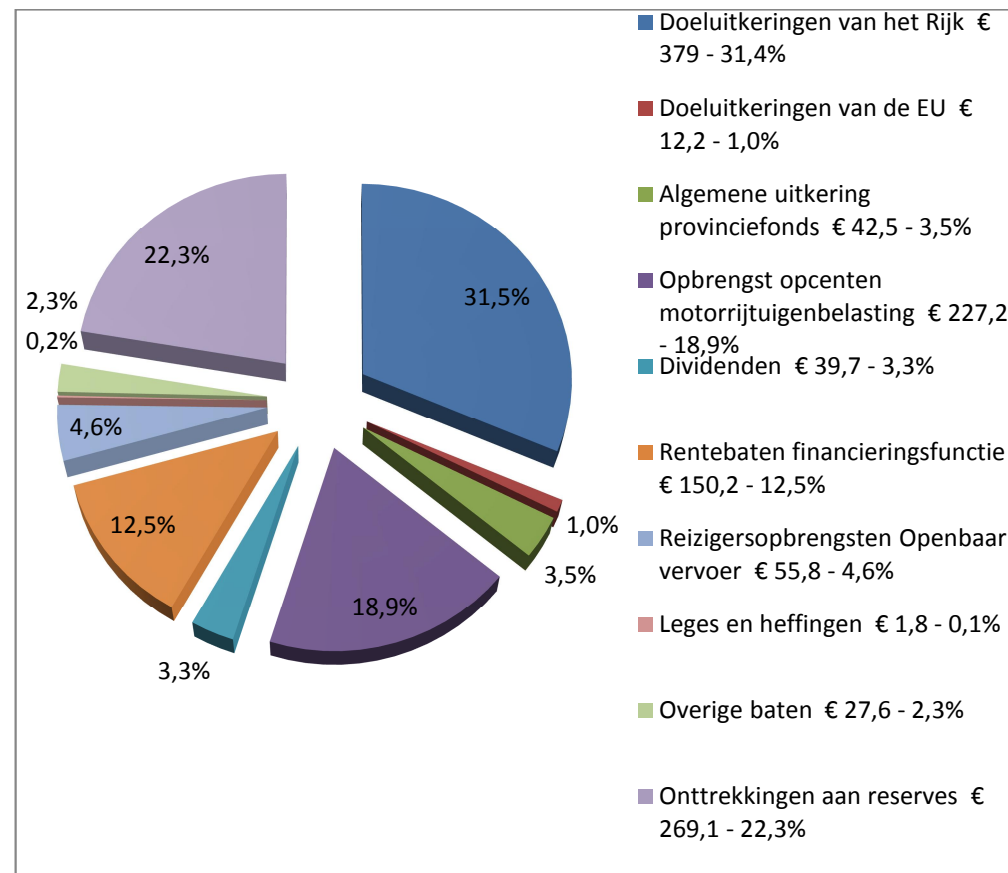
Het totaal aan lasten 2013 is als volgt aan de beleidsdoelstellingen binnen de diverse begrotingsprogramma's besteed.

Figuur 1. Lasten in 2013 (lasten en stortingen in reserves)

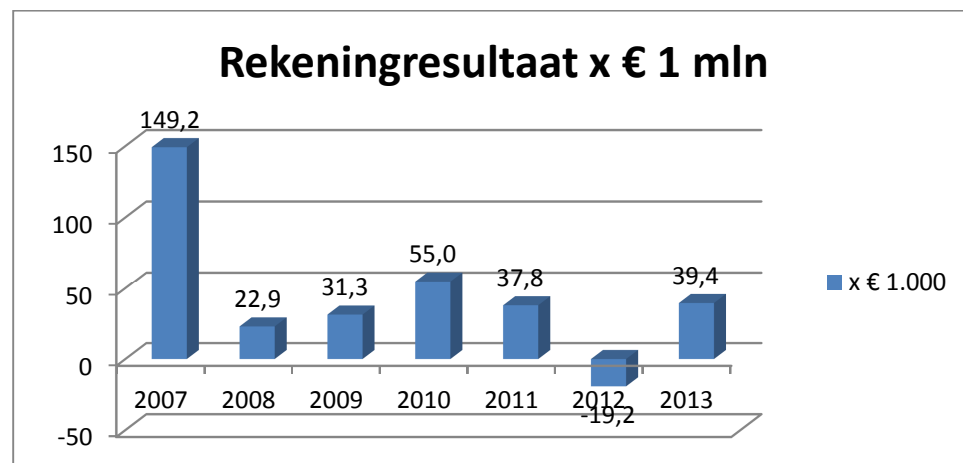
Om deze bestedingen te kunnen doen beschikt de provincie over diverse inkomstenbronnen. De herkomst van de beschikbare middelen is in 2013 als volgt verdeeld.

Figuur 2. Herkomst middelen 2013 (baten en onttrekkingen uit reserves)

Analyse van het rekeningresultaat

Het meerjarig beeld van de resultaten van de jaarrekening is als volgt:

Sinds 2010 is het jaarlijks resultaat redelijk stabiel. Het afwijkende beeld in 2012 wordt veroorzaakt door de aanpassing van de balanssystematiek in dat jaar.

Verschil t.o.v. de begroting in de loop der jaren

bedragen x € 1 mln	2009	2010	2011	2012	2013
Omvang totale lasten begroting	1.388	1.453	1.232	1.517	984
Gerealiseerde lasten	1.268	1.295	1.035	1.713	965
Verschil t.o.v. begroting	120	158	197	-195	19
Percentage onderbesteding	8,6%	10,9%	16,0%	-12,9%	1,9%

Na een stijgende lijn tot en met 2011 laat het verschil tussen de begrote en gerealiseerde lasten een scherpe daling zien. 2012 is ook hier niet vergelijkbaar vanwege aanpassing van de balanssystematiek in dat jaar. Deze scherpe daling bij een vrijwel stabiel resultaat is onder meer het gevolg van het beter ramen in de begroting en het beter monitoren van de uitvoering tijdens het jaar en het op basis daarvan bijstellen van de ramingen gedurende het jaar (begrotingswijzigingen bij de eerste en tweede bestuursrapportage).

Belangrijkste oorzaken/verklaringen voor de verschillen

In hoofdlijnen liggen er drie soorten van verklaringen ten grondslag aan het niet of lager realiseren van geraamde lasten.

Goedkopere/efficiëntere uitvoering

Allereerst betreft het projecten waar wij de geplande prestaties op een goedkopere of efficiëntere wijze realiseren dan wij oorspronkelijk gedacht hadden. Dit wordt in sommige gevallen veroorzaakt door een slimmere en daardoor goedkopere uitvoering dan aan de voorkant voorzien; voor een groot deel is dit echter het gevolg van aanbestedingsvoordelen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- uitvoerings- en rentekosten woningbouwstimuleringsmaatregelen (€ 2,8 mln);
- afwikkeling tangenten; netwerkprogramma Bereikbaarheid (€ 7,2 mln);
- spitsmijden goedkoper uitgevoerd (€ 2,7 mln);

Afhankelijkheid van partners

Voor het bereiken van provinciale doelstellingen werken wij veel samen met partners. Deze partners, of het nu mede-overheden, bedrijven of maatschappelijke instellingen zijn, merken ook de gevolgen van de economische crisis. (Co)financiering van gezamenlijke projecten wordt daardoor voor hen lastiger of in sommige gevallen zelfs onmogelijk. In het beste geval neemt de besluitvorming hierover meer tijd in beslag. Dit betekent dat ook het provinciale aandeel in deze projecten niet of later gerealiseerd wordt. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- subsidie Internationale school in 2014 afgegeven (€ 4,3 mln);
- uitvoeringskosten Bestuursovereenkomst waterschappen (€ 3,5 mln);
- vertraging cofinanciering Alderstafel (€ 2,3 mln);

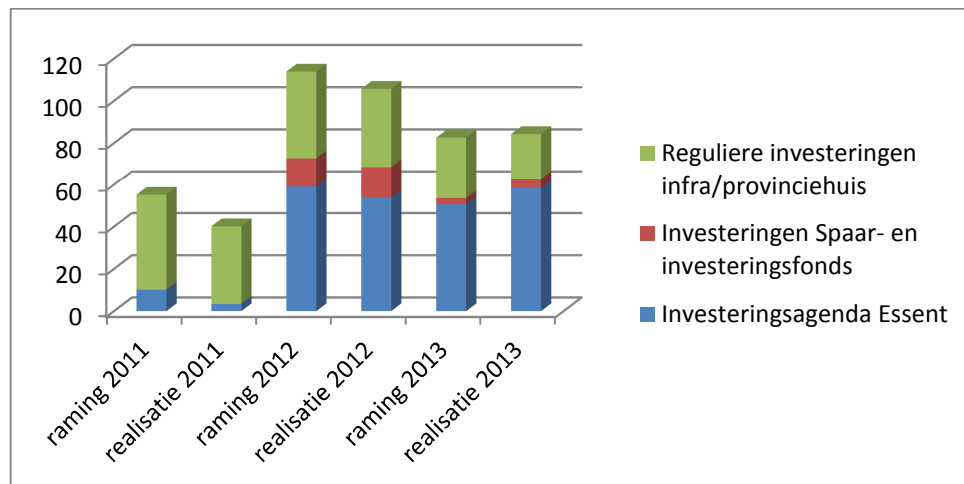
Vertraagde uitvoering

In een aantal gevallen is er ook sprake van een vertraagde uitvoering door de provincie zelf, doordat bijvoorbeeld voorbereidings- en besluitvormingsprocedures meer tijd vergen dan verwacht of hoeven bepaalde lasten vanwege veranderde inzichten toch niet genomen te worden. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- financiële afwikkeling VIV/BIV (€ 4,3 mln);
- infrastructuurproject N261, (€ 4,7 mln);
- uitgaven Hollandse Waterlinie (€ 1,4 mln);

Investerings

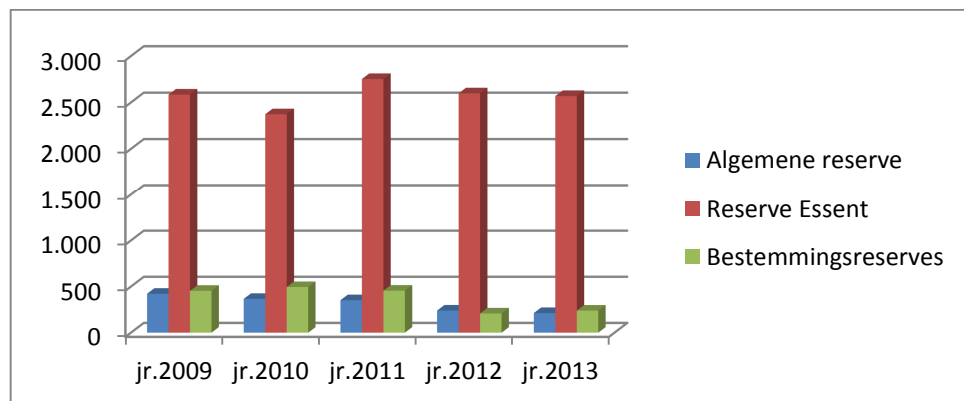
De meerjarige ontwikkeling van de realisatie van de geplande investeringen laat het volgende beeld zien.

Hieruit valt enerzijds af te leiden dat de uitvoering van de Investeringsagenda vanaf 2012 goed op stoom is gekomen en anderzijds dat we ook onze investeringen beter zijn gaan plannen. Raming en realisatie liggen nu veel dichterbij elkaar dan in het verleden.

Reservepositie

De meerjarige ontwikkeling van de reservepositie laat een stabiel beeld zien.

De afname van de algemene reserve en de bestemmingsreserves de laatste twee jaar onderstreept het beeld dat de uitvoering op stoom komt. Middelen die we in eerdere jaren 'gespaard' hadden, worden nu ingezet voor realisatie van de provinciale doelen waarvoor ze bestemd waren.

Risico's

In totaal is voor € 180,9 mln aan (rest-)risico's geïdentificeerd. Hierbij zijn de risico's afzonderlijk gewogen. Omdat de kans dat alle risico's zich gelijktijdig in hun volle omvang zullen voordoen zeer klein is, wordt (mede op advies van de Zuidelijke Rekenkamer) een normpercentage van 80% gehanteerd voor afdekking van de geïdentificeerde risico's. Dit betekent dat een volume van € 144,7 mln moet worden afgedekt.

De risicoreserve bedraagt per 31-12-2013 € 141,0 mln. Dit betekent een technisch tekort van € 3,7 mln. Dit achten wij aanvaardbaar gelet op de totale financieel-technische weerstandscapaciteit van € 322,8 mln en de norm voor risico-afdekking (80%).

Bij de Voorjaarsnota wordt jaarlijks in het kader van de integrale afweging beoordeeld of dit technisch tekort aangezuiverd wordt.

De qua omvang grootste risico's zijn:

- Vordering Enexis (vanwege lening)	€ 262 mln.
- Garanties en leningen woningbouwstimulering	€ 250 mln.
- Sloopvergoedingen Regeling Beëindiging Veehouderij	€ 155 mln.
- Glastuinbouw Deurne	€ 29 mln.
- Voorfinanciering Natuurbeheer	€ 23 mln.

Realisatie per begrotingsprogramma

Hierna wordt per begrotingsprogramma een samenvattend beeld gegeven van de belangrijkste ontwikkelingen en mijlpalen in 2013. Tevens wordt gepresenteerd wat de begrote en de gerealiseerde middeleninzet daarbij is geweest.

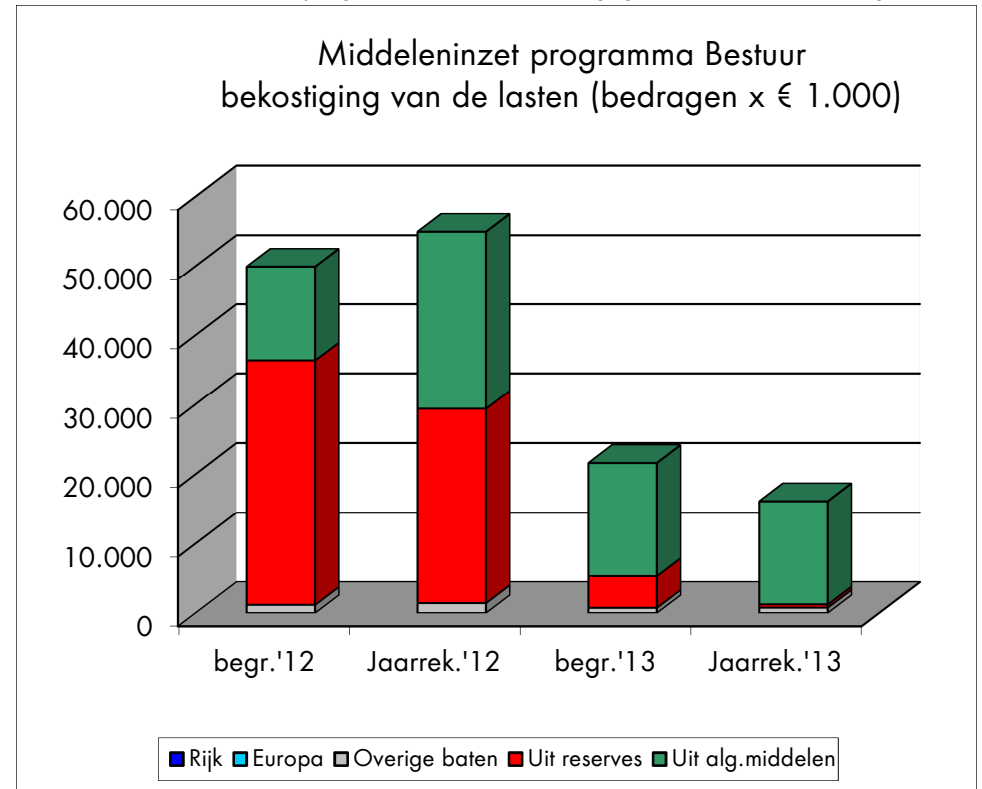
Bestuur

Een kwalitatief goed openbaar bestuur is een belangrijke voorwaarde om tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's te blijven behoren. We zetten daartoe in op een autonome rol en positie van de provincie als bestuurslaag. Ook bevorderen we samenwerking tussen bestuurlijke partners binnen en buiten Brabant en bewaken en houden we toezicht op de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant.

Hiertoe hebben we in 2013 onder meer:

- ingezet op bestuurlijke integriteit door het opstellen van een handreiking integriteitstoets door de CDK in samenwerking met de voorzitter van de VBG;
- de wijziging van de Wet Bibob vertaald in provinciaal beleid en Provinciale Staten hierover in het laatste kwartaal van 2013 geïnformeerd;
- (veer)krachtig Bestuur met kracht voortgezet; het eindrapport van de Commissie Huybregts is opgeleverd, we hebben een (concept-)ontwikkeld kader samenwerking en herindeling en een plan van aanpak voor activiteiten en procesversnelling in 2014/2015 opgesteld;
- de informatiepositie van Provinciale Staten in het interbestuurlijk toezicht gewaarborgd door vaststelling van de Verordening Systematische toezichtinformatie Noord-Brabant;
- op 12 juni het nieuwe koningspaar ontvangen dat een eerste bezoek bracht aan onze provincie. Uitgangspunt van het bezoek was zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven om koning Willem-Alexander en koningin Maxima te ontmoeten.

De middeleninzet voor het programma Bestuur is weergegeven in onderstaande grafiek:

Ruimte

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting is één van de kerntaken van de provincie. Het rijk heeft in haar Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte met veel nadruk gekozen voor een scherp afgebakende rol van het rijk en de regionale dominantie voor ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit neergelegd bij de provincies. Dat geldt evenzo voor de verantwoordelijkheid voor een vitaal platteland. Daarbij zijn de doelstellingen uit de Agenda van Brabant, met betrekking tot het behoud en versterken van het Brabants Mozaïek, de versterking van het concurrerend vermogen en het bevorderen van een duurzame voedselvoorziening, leidraad van ons handelen.

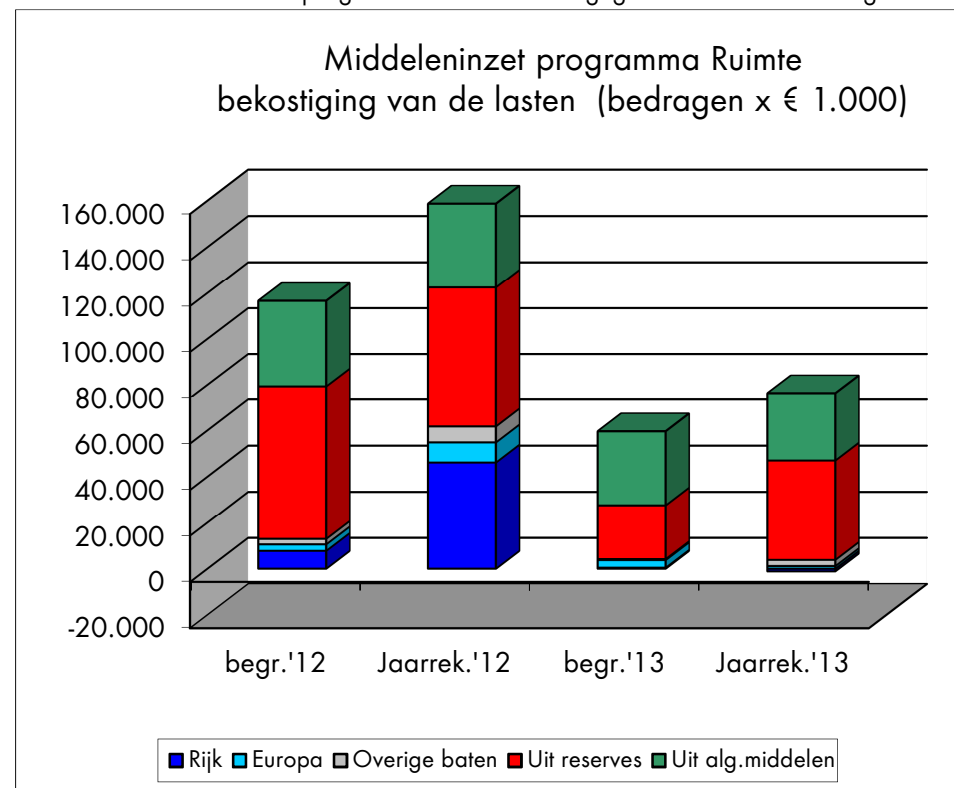
In 2013 is Landbouw een belangrijke blikvanger geweest in het proces, maar er is bijvoorbeeld ook meer nadruk op regionale afstemming bij stedelijke voorzieningen, waaronder detailhandel.

Daarnaast zijn samen met onder meer de BrabantStadpartners en de waterschappen voorbereidingen getroffen voor het evenement IABR (Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam 2014) dat komend jaar in het teken staat van de relatie tussen stad en platteland en waarin Brabant met haar zogenaamde “tapijtmecropool” een belangrijke plek inneemt.

Belangrijkste activiteiten 2013:

- voor de ontwikkeling van de nieuwe Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en de Verordening Ruimte is intensief gesproken met betrokkenen, om aan de hand van de vier transitieprincipes uit het koersdocument ‘Transitie van stad en platteland’ tot een zorgvuldige veehouderij te komen;
- de Gebiedsopgaven Het Groene Woud, de Brabantse Wal, De Peelhorst en de Levende Beerze zijn in uitvoering (UA 8). Waterpoort en Oostelijke Langstraat zullen in 2014 van start gaan. De overige 3 starten in de periode 2015 – 2016;
- voor een versterking van het Sterk Stedelijk Netwerk is in 2013 in BrabantStad-verband op basis van richtinggevende principes een strategie ontwikkeld; hierin zijn in 2013 afspraken opgesteld en vastgelegd, waarbinnen kwaliteit en complementariteit belangrijke principes zijn bij de ontwikkeling van locaties voor bedrijven, hoogstedelijke zones en knooppunten;
- in de voortgangsrapportage Ontwikkelbedrijf zijn PS geïnformeerd over o.a. de erfgoedcomplexen, deelnemingen, stimuleringsmaatregelen woningbouw, Ruimte voor Ruimte en Logistiek Park Moerdijk.
- de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA) is afgerond en een consultatieversie van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV) ontwikkeld.

De middeleninzet voor het programma Ruimte is weergegeven in onderstaande grafiek:

Ecologie

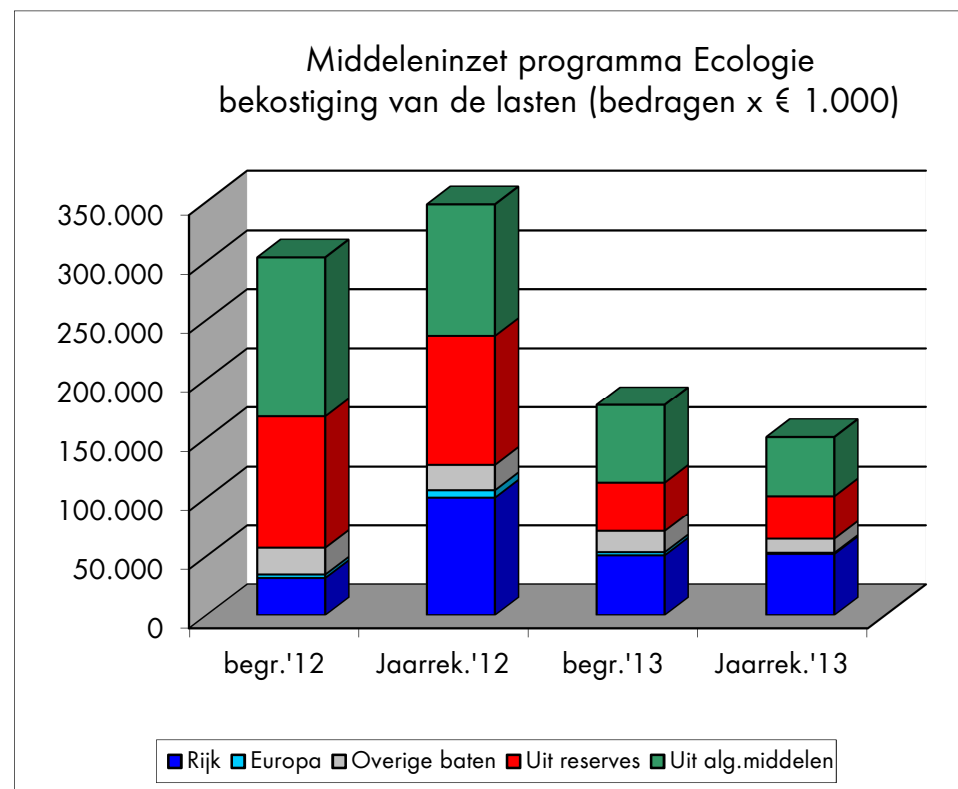
We richten ons op een gezonde leefomgeving voor mens, dier en plant. We kunnen in Noord-Brabant veilig wonen en er is ruimte voor economische, maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen. We bereiken dit door te werken aan:

- de juiste waterhoeveelheid, schoon grond- en oppervlaktewater en bescherming tegen overstromingen.
- de zorg voor het milieu en kwaliteitsborging bij de Omgevingsdiensten.
- een samenhangend netwerk van natuurgebieden, een kwalitatief hoogwaardige biodiversiteit, landschappen met regionale identiteit en verankering van natuur en landschap in de samenleving.

Hiertoe hebben we in 2013 onder meer:

- het vigerend Provinciaal Water Plan (PWP) 2010-2015 tussentijds geëvalueerd. Er resteert nog een grote opgave in de realisatie van het beleid. De inzichten uit de tussentijdse evaluatie vormen input voor de herziening van het PWP. Met de voorbereiding van dit herzieningsproces is gestart.
- de mid-term-review van het Provinciaal Milieu Plan 2012-2015 (PMP) 'Gezondheid voorop' uitgevoerd. Hieruit blijkt, dat we grotendeels op koers liggen met het bereiken van de milieudoelen.
- de uitvoering van Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) voortvarend opgepakt. In 2013 zijn de voorbereidingen getroffen voor de oprichting van het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Het Rijk heeft € 23 miljoen ter beschikking gesteld voor 7 zogenaamde Lente-akkoord projecten. Via deze projecten wordt robuuste natuur gerealiseerd, waarmee ook de waterveiligheid wordt vergroot.
- de provinciale VTH-taken overgedragen aan de drie omgevingsdiensten. Twee omgevingsdiensten zijn per 1 juni 2013 gestart en de Omgevingsdienst Brabant Noordoost op 1 januari 2014.
- de provinciale visie op het benutten van potenties van de ondergrond opgesteld. Deze wordt door het Rijk mede gebruikt bij het opstellen van de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG).

De middeleninzet voor het programma Ecologie is weergegeven in onderstaande grafiek:

Economie

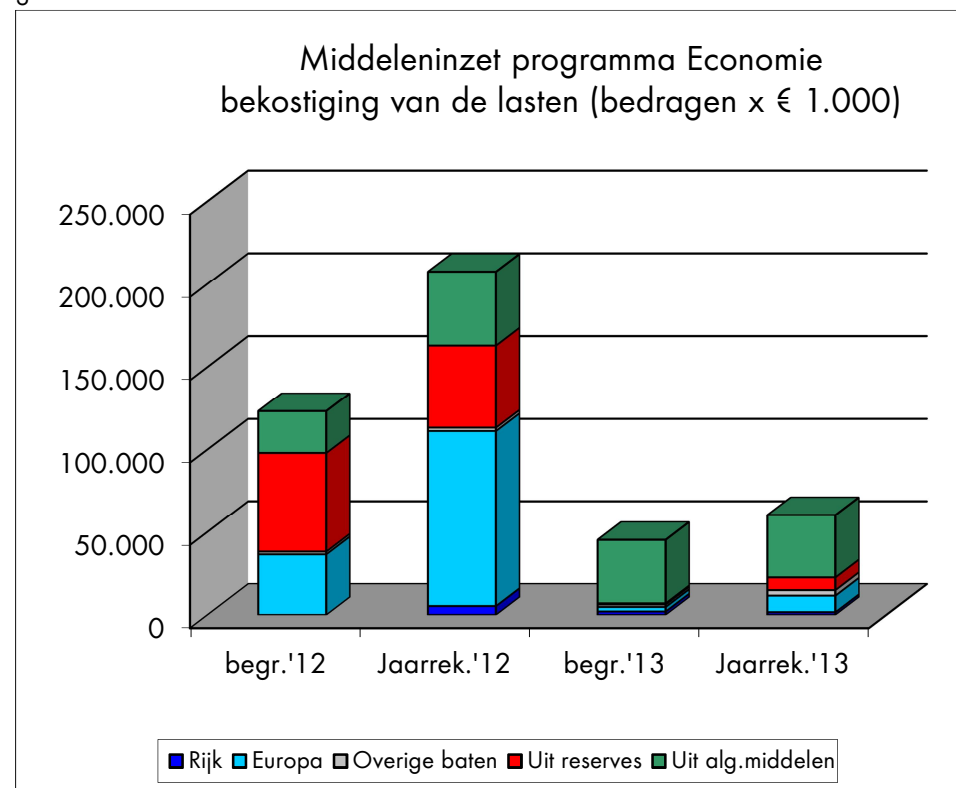
We richten ons op het versterken van de economische structuur van onze provincie. Het internationale perspectief is een cruciaal onderdeel van dit programma. In de Agenda van Brabant is de ruimtelijke-economische structuur benoemd als één van de kerntaken van de provincie. Onze ambitie is om toe te groeien naar een internationale kennis en innovatieregio. Vernieuwing is hierbij het sleutelwoord. Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in het Economisch Programma Brabant en in de meerjarenstrategie Brabant in internationaal perspectief.

In de loop van 2013 heeft de Brabantse economie weer een positieve wending gekregen. Met name innovatieve bedrijven die zich richten op de export van producten lijken als eerste te profiteren van het aantrekken van de economie. De provincie richt zich vooral op deze bedrijven. De uitvoering van het Economische beleid is in 2013 verder op stoom gekomen.

Hiertoe hebben we in 2013 onder meer:

- de Logistieke Agenda Brabant, het Innovatieprogramma Agrofood en de Kadernota Vrijetijdseconomie opgesteld. De uitvoering is gestart evenals de stroomlijning van het Vrijetijdshuis;
- i.s.m. PACT Brabant Partners de uitvoering van de crisisaanpak opgepakt. Het doel is om de arbeidsmarkteffecten van de crisis zo veel mogelijk binnen de perken te houden, door 3200 mensen extra actief te houden of krijgen op de arbeidsmarkt en 4500 extra leerbanen te realiseren;
- de herstructureringsdoelstelling bedrijventerreinen voor 2015 van 1800 ha in 2013 reeds behaald;
- in alle Brabantse regio's een valorisatie organisatie actief die in samenwerking met kennisinstellingen startende en jonge bedrijven ondersteunt. In 2013 is de valorisatie organisatie ondernemersplus in Noordoost Brabant van start gegaan;
- samen met Limburg en Zeeland een gezamenlijke Zuid-Nederlandse Smart Specialisation Strategy (RIS3) en het Zuid-Nederlands Operationeel Programma opgesteld.

De middeleninzet voor het programma Economie is weergegeven in onderstaande grafiek:

Mobiliteit

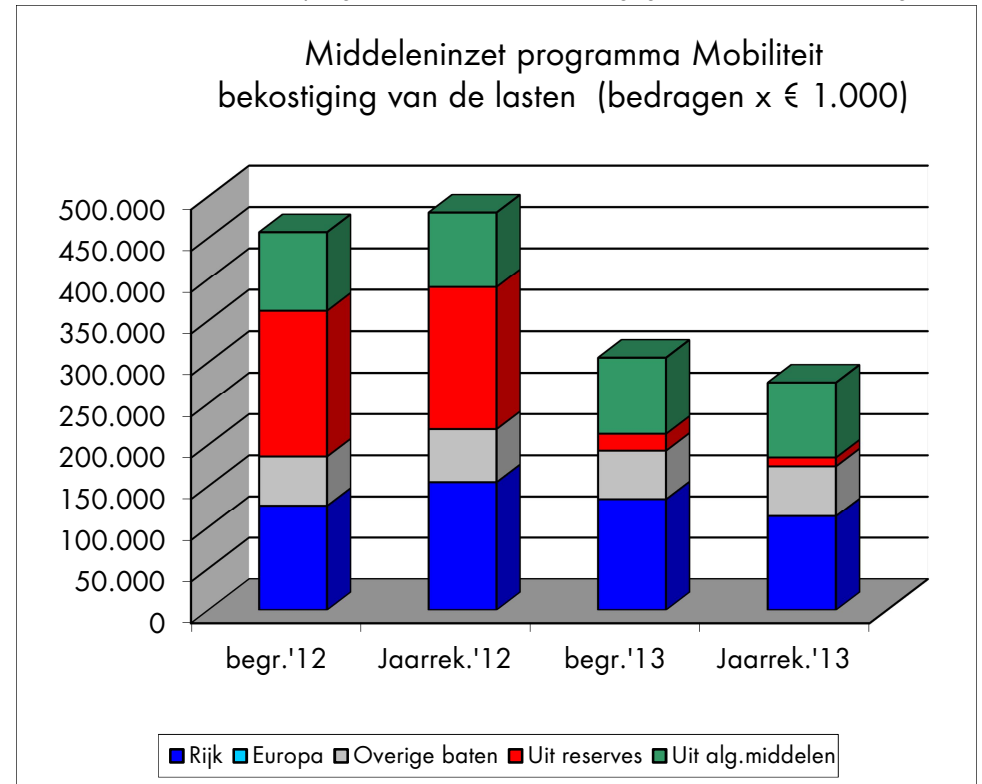
We richten ons op efficiënt, duurzaam en veilig vervoer van mensen en goederen. Op het ontsluiten van onze steden en dorpen. De provincie Noord-Brabant neemt hierin het voortouw, maar kan dat niet alleen. Mobiliteit doen we samen. Met gemeenten, bedrijven, instellingen, vervoermaatschappijen en reizigers, rijksoverheid en internationale partners.

Brabant heeft modern, betrouwbaar en innovatief verkeer en vervoer nodig dat rekening houdt met de unieke kwaliteiten van onze provincie, met natuur, landschap, geschiedenis en leefomgeving. We moeten anders leren denken over vervoeren. Slimmer. Innovatiever. Niet alleen asfalt. Verschillende vervoersvormen naast elkaar. Auto, openbaar vervoer, water, fiets. En gebruik maken van digitale technieken en netwerken.

Hiertoe hebben we in 2013 onder meer:

- veel aandacht besteed aan het beter benutten van infrastructuur en het beïnvloeden van de gebruikers. Bijvoorbeeld via Beter Benutten, Fiets in de Versnelling en Verkeersveiligheid.
- in het kader van Fiets in de versnelling opdracht gegeven tot de start van het fietsproject Pedelec.
- voor de snelfietsroute 's-Hertogenbosch- Oss in juni 2013 de uitvoerings-overeenkomst getekend tussen de Provincie Noord-Brabant en haar partners, de gemeenten 's-Hertogenbosch, Maasdonk en Oss.
- als bevoegd gezag (PS) ter uitvoering van de wettelijke taak omtrent luchthavens de luchtvaartbesluiten voor de regionale luchthavens Seppe Airport (17 mei) en Kempen Airport bij Budel (20 september) vastgesteld.
- op 17 december als opdrachtgever de OV Concessies Oost- en West-Brabant gegund.
- de gevolgen van het programma hoogfrequent spoor samen met de regiopartners en het Rijk in kaart gebracht.
- samen met de gemeente Oss de weg van toekomst (N329) gerealiseerd. Deze weg is op 8 september 2013 geopend.
- de planstudiefase voor de komomleiding Haps afgerond. De provincie is in overleg met de gemeente Cuijk om tot overeenstemming komen over het vervolg van de uitvoering.
- De onteigeningsprocedures voor de komomleidingen Zundert en Oudenbosch zijn dusdanig vergeschorst dat de uitvoering in 2014 kan starten.

De middeleninzet voor het programma Mobiliteit is weergegeven in onderstaande grafiek:

Cultuur en samenleving

We richten ons op het versterken van de culturele infrastructuur in onze provincie en op een sociale, gezonde en veilige omgeving als basis voor een goed vestigings- en leefklimaat.

In 2013 zijn belangrijke stappen gezet die bijdragen aan de versterking van de culturele infrastructuur. Onder andere door de vaststelling van de cultuuragenda 2020. Hierin heeft de provincie de lange termijn opgaven in het culturele domein gedefinieerd.

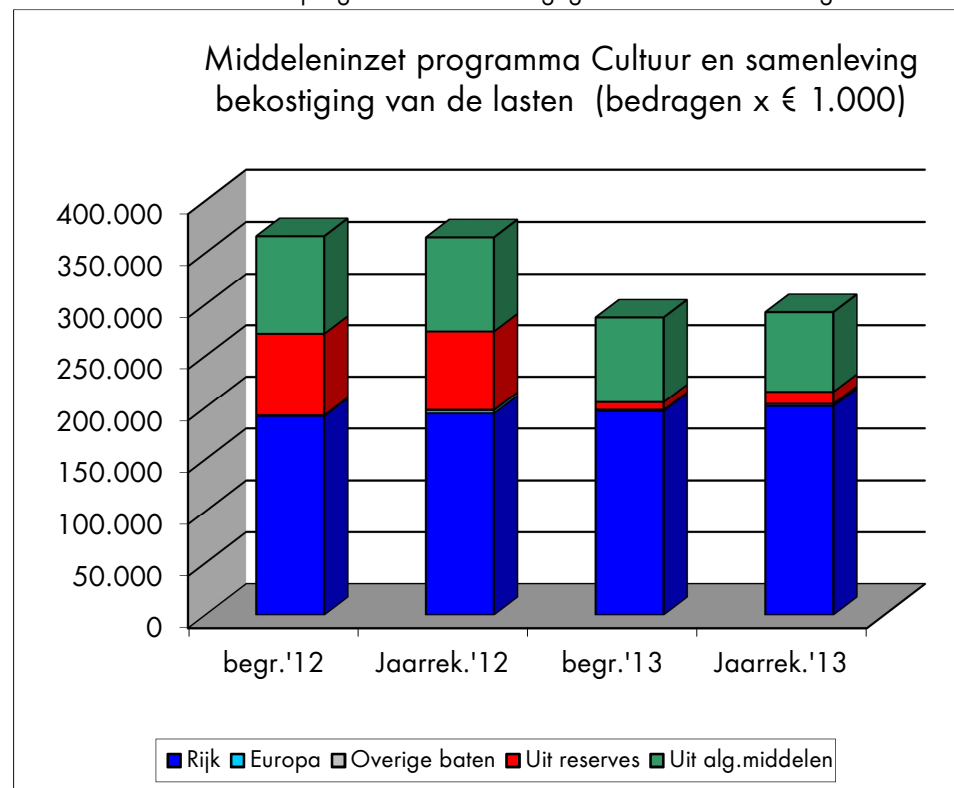
Om een gezonde, veilige en sociale leefomgeving te creëren richten wij ons vanaf 2013 op bovenlokale innovaties in de aanpak van leefbaarheidsvraagstukken en het faciliteren van samenwerkingsverbanden van maatschappelijke initiatieven en ondernemers. Centrale plaats hierin heeft het programma Leefbaarheid@Brabant.,

Voor wat betreft Jeugd zijn belangrijke stappen gezet om de overdracht van de provinciale jeugdzorg naar de gemeenten, die voor eind 2014 gerealiseerd moet zijn, soepel te laten verlopen.

Belangrijkste activiteiten in 2013:

- Opening Noordbrabants Museum. Na jaren van ver- en herbouw heeft de opening van het Noordbrabants Museum (NBM) in mei 2013 plaatsgevonden. Sindsdien zijn 180.000 bezoekers ontvangen.
- De Brabantse regio's zijn aangesloten op het transitieproces Jeugd. De provincie werkt intensief samen met de aanjaagteams. Eind 2013 heeft de provincie 2 grote bijeenkomsten gefaciliteerd om per regio Regionale Transitie Arrangementen op te stellen.
- Op 1 januari 2013 is in de regio Noordoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgegaan van de provincie naar de gemeenten. In november 2013 is een bestuurlijke overeenkomst getekend waarin vastligt dat per 1 januari 2014 ook in de regio Zuidoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgaat naar de gemeenten.
- Een nieuwe editie van Dorpen Derby "sport en bewegen" is gestart. Uit 83 aanmeldingen zijn 9 finalisten gekozen.
- Gezondheid is goed geïntegreerd in 10 provinciale kernopgaven, waaronder het programma Agrofood, Gebiedsopgave de Peelhorst, het provinciaal Milieuplan en de programma's Mobiliteit, Sport en Leefbaarheid@Brabant.
- We hebben relaties gelegd met ruim 300 initiatieven voor nieuwe oplossingen van leefbaarheidsvraagstukken waaraan Brabantse partijen op (sub)regionale schaal gezamenlijk werken.

De middeleninzet voor het programma C&S weergegeven in onderstaande grafiek:

Investeringsagenda

We richten ons op het duurzaam versterken van de structuur van onze provincie op een aantal onderscheidende kwaliteiten. We concentreren ons daarbij op het bijzondere leef- en vestigingsklimaat van Brabant vanuit de opvatting dat dit past bij het nieuwe profiel van de provincie en bijdraagt aan de ambitie om tot de top van de Europese kennis- en innovatieregio's te blijven behoren.

We doen dit middels de investeringsvoorstellen en het spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur uit de eerste tranche investeringsagenda en middels het instellen van vier fondsen in het kader van de tweede tranche investeringsagenda.

Hiertoe hebben we in 2013 onder meer:

Energietransitie:

- de verhuizing van de Stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie (FOM) voorbereid; de bouw FOM-Differ instituut op de TU/e campus gestart;
- in het kader van Elektrisch rijden en slimme netten vijf nieuwe valorisatieprojecten mogelijk gemaakt op het gebied van automotieve ontwikkeling voor openbaar vervoer en grootstedelijke distributie.

Landschappen van allure:

- provinciale cofinanciering ingezet (€ 26,475 mln.) in de Landschappen van Allure voor 5 projecten die het landschap in de Brabantse Wal, de Maashorst en het Groene Woud gaan versterken.

2018 Eindhoven | Brabant Samen Culturele Hoofdstad

- naar aanleiding van de jury-uitslag, verantwoording over het proces rond culturele hoofdstad afgelegd aan Provinciale Staten. De verantwoording is in december instemmend besproken door PS.

Grote Erfgoedcomplexen:

- 3 erfgoedcomplexen geaccordeerd als nieuw project, namelijk CHV Veghel, KVL in Oisterwijk en Bergoss te Oss (3 van de 4 gepland).

Sportplan Brabant 2016:

- met steun van de provincie de volgende 5 topsportevenementen plaatsgevonden: World Cup Swimming (Eindhoven), Indoor Brabant ('s-Hertogenbosch), ParaGames Breda, Eneco Tour (o.a. finish in Vlijmen en start in Oosterhout) en Warandeloop (Tilburg).

Spaar en investeringsfonds infra projecten:

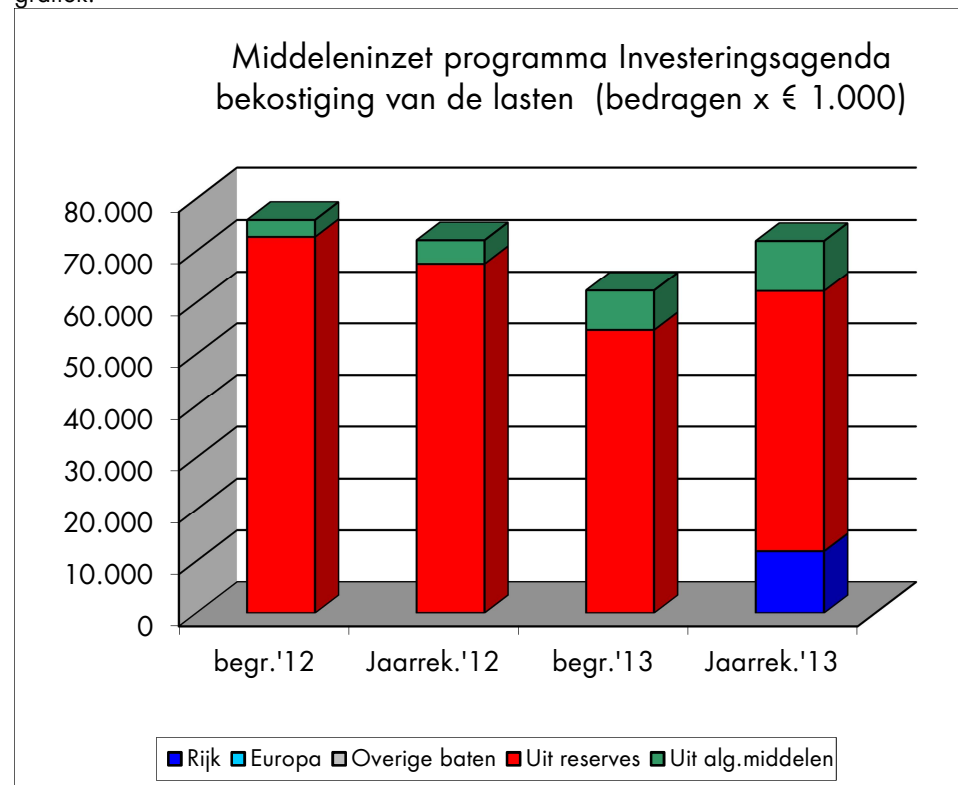
- het Provinciaal Inpassingsplan N279 Noord en het door de regio aangereikte voorkeursalternatief voor wat betreft ligging en inrichting N69 vastgesteld. De stuurgroep Brainport-Oost het regionale voorkeursalternatief Brainport-Oost

vastgesteld. Daaropvolgend hebben GS op 22 oktober de conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau vastgesteld evenals de businesscase.

Fondsen:

- PS hebben (21 juni 2013) besloten tot instelling van vier fondsen in het kader van de Investeringsagenda: het Innovatiefonds Brabant, het Energiefonds, het Breedbandfonds en het Groen Ontwikkelfonds.

De middeleninzet voor het programma Investeringsagenda weergegeven in onderstaande grafiek:

Organisatie en bedrijfsvoering

Wij willen onze rol als Brabantse overheid zo goed mogelijk vervullen en een toekomstbestendige, professionele en innovatieve organisatie zijn. In een veranderende omgeving vraagt dit om aanpassing van de provinciale organisatie, zowel qua cultuur als structuur. Op basis van een eind 2012 opgestelde analyse is een plan opgesteld om de provinciale organisatie voor te bereiden op de toekomst. Hierbij is ingezet op de volgende elementen:

- Versterken van de concernsturing en duidelijke verantwoordelijkheden;
- Toekomstbestendige visie, strategie en werkwijze, waaronder een effectieve samenwerking met partners;
- Een cultuur waarbinnen ruimte en verantwoordelijkheid centraal staan.

Het doel van de ingezette veranderingen is een resultaatgerichte, toekomstbestendige organisatie waarbij de inhoudelijke opgaven leidend zijn voor de inzet van budget en formatie.

In 2013 zijn de volgende resultaten geboekt:

- De organisatiestructuur is gewijzigd: van 5 directies naar 9 clusters
- De topmanagementstructuur is opnieuw ingericht. Hierbij zijn we van een 6-hoofdige naar een 3-hoofdige directie gegaan. Daarnaast zijn 9 clusterdirecteuren/managers aangesteld.
- De kaders voor de nieuwe organisatie en bijbehorende werkwijzen zijn vastgelegd in een organisatieplan. Kenmerkende veranderingen zijn onder andere: versterkte concernsturing, sturing vanuit de inhoudelijke opgaven, en het werken in compacte en flexibele teams.
- De opgaven en uitdagingen op het gebied van inhoud, bedrijfsvoering, aansturing en cultuur zijn per cluster uitgewerkt in concrete inrichtingsplannen.

In 2014 zal de implementatie van de nieuwe manier van werken verder worden doorgezet. Daarnaast start de verbouwing van het provinciehuis (Huis voor Brabant), waardoor de manier van werken ook fysiek goed wordt ondersteund en wordt, conform de afspraak met Provinciale Staten, de structurele organisatie verder teruggebracht tot 1.045 fte eind 2014.

Leeswijzer

De jaarstukken 2013 zijn opgesteld overeenkomstig de opzet die met de 'Provinciale Staten-werkgroep verbetering begroting' tijdens de vorige bestuursperiode is ontwikkeld. De lijn van verantwoording in de jaarstukken 2008 t/m 2012 wordt daarmee doorgezet in de jaarstukken 2013.

Verbeteringen verantwoordingsopzet programmaverantwoording

De verantwoordingsopzet sluit qua vorm en presentatie aan bij de opzet van de begroting 2013.

De voorliggende jaarstukken zijn als volgt te "lezen":

Programmadeel

Programmaverantwoording

In de programmaverantwoording is per programma uit de begroting 2013 de verantwoording opgenomen met betrekking tot de uitvoering in 2013. Elk programma wordt conform de begroting uitgewerkt in een aantal productgroepen. Omdat Provinciale Staten de begroting hebben geautoriseerd op productgroepniveau is ook de verantwoording op dat niveau ingestoken.

Per productgroep is per doel en per prestatie uit de begroting aansluiting gemaakt met de verantwoording in het jaarverslag en worden de volgende vragen beantwoord:

- Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?
- Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?
- Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bij de laatste vraag "heeft het gekost wat het mocht kosten?" is een overzicht van de lasten en baten opgenomen.

Bij de baten is een onderscheid gemaakt op basis van de herkomst van de middelen. (Rijk, Europese Unie en overige baten).

De specifieke uitkeringen van het Rijk zijn in donkerblauw aangegeven

De uitkeringen van de Europese Unie zijn in lichtblauw aangegeven

De overige programmabaten zijn in zwart aangegeven

Van het verschil tussen lasten en baten is per productgroep met rood, het deel aangegeven dat wordt gedekt met de inzet van reserves en is met groen het deel aangegeven dat wordt gedekt uit de algemene middelen.

De investeringen die bij een productgroep horen zijn in de kleur bruin vermeld.

Aan elk programma worden apparaatskosten toegedeeld op basis van de gemiddelde bezetting uitgedrukt in fte.

Het gaat hierbij om de verdeling van het saldo van lasten en baten van de bedrijfsvoering. Voor een toelichting op de verdeling van de apparaatskosten zie bijlagenboek, bijlage 8. De toegedeelde apparaatskosten zijn opgenomen in het financiële blok aan het begin van elk programma.

Algemeen financieel beleid

In het onderdeel algemeen financieel beleid zijn de algemene middelen toegelicht. Tot de algemene middelen behoren:

- de opcentenopbrengst motorrijtuigenbelasting;
- de algemene uitkering uit het provinciefonds;
- de dividenden;
- de baten uit de financieringsfunctie;
- de overige algemene dekkingsmiddelen.

Daarnaast behoren de post onvoorzien en de overige algemene stelposten tot het algemeen financieel beleid.

Paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat in de begroting en jaarstukken zeven verplichte paragrafen worden opgenomen. Doel van deze paragrafen is om op een aantal onderwerpen dat verspreid in de begroting/jaarstukken is opgenomen, een gebundeld inzicht te geven in het beleid. Het betreft de volgende paragrafen:

- paragraaf bedrijfsvoering die inzicht geeft in de stand van zaken van de beleidsvoornemens van de bedrijfsvoering.
- paragraaf provinciale heffingen die ingaat op het beleid ten aanzien van de heffingen, de geraamde inkomsten, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk;
- paragraaf weerstandsvermogen die inzicht geeft in de risico's en in de weerstandscapaciteit om die risico's op te kunnen vangen;
- paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die uiteenzet wat het beleidskader en de financiële consequenties zijn van het onderhoudsbeleid van de kapitaalgoederen (wegen/groen, gebouwen en water);
- paragraaf treasury handelt over de financiering en gaat in op het beleid ten aanzien

van het risicobeheer van de financieringsportefeuille;

- paragraaf verbonden partijen waar de visie op de verbonden partijen in relatie tot de doestellingen in de begroting wordt uiteengezet en waarin tevens het beleid over verbonden partijen is opgenomen;
- paragraaf grondbeleid die de visie op het grondbeleid uiteenzet en ingaat op de beleidsuitgangspunten voor de inzet van de grondreserve en de risico's die verbonden zijn aan het grondbeleid.

Naast de verplicht voorgeschreven paragrafen heeft de Provincie Noord-Brabant ervoor gekozen nog de paragraaf burgerjaarverslag op te nemen.

Jaarrekening

Het sluitstuk van de jaarstukken wordt gevormd door de jaarrekening.

De jaarrekening valt uiteen in de programmarekening met toelichting en de balans met toelichting.

Bij de jaarstukken hoort een bijlagenboek waarin naast de balansspecificaties met betrekking tot de vaste activa, de reserves, de voorzieningen, vaste schulden, borg- en garantstellingen, ook de kostenverdeelstaat en gegevens m.b.t. personeel, het overzicht van incidentele lasten en baten, de bijlage begrotingsrechtmatigheid, de bijlage afwijkingen t.o.v. de begroting, de SiSa-bijlagen en de toelichting op de grote infrastructurele projecten zijn opgenomen.

In de bijlage begrotingsrechtmatigheid is net als in voorgaande jaren een overzicht opgenomen van de gerealiseerde lasten die de raming van de begroting ná begrotingswijziging te boven gaan.

Met de SiSa-bijlagen in de jaarrekening legt de provincie verantwoording af aan het Rijk over de van het Rijk ontvangen doeluitkeringen volgens een door het Rijk verplicht voorgeschreven stramien (SiSa: Single information – Single audit) (zie bijlagenboek bijlage 12).

Tenzij anders vermeld zijn de bedragen in de jaarstukken opgenomen in Euro's x 1.000.

PS-voorstel en ontwerpbesluit

De jaarstukken 2013 zijn aan de externe accountant ter controle voorgelegd.

Bij deze jaarstukken hoort een controleverklaring van de accountant en een accountantsverslag.

In het PS-voorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2013 (PS 24/14) wordt zoals gebruikelijk op de bevindingen uit het accountantsverslag ingegaan.

Met het statenvoorstel worden de jaarstukken 2013 inclusief het bijlagenboek, ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd.

1 Bestuur

Programma 01 Bestuur	20
01.01 Provinciebestuur	20
01.02 Bestuurlijke samenwerking	26
01.03 Interbestuurlijk toezicht	29

Programma 01 Bestuur

Portefeuillehouders:

CdK dr. W.B.H.J. van de Donk, L.W.L. Pauli

Inleiding

Brabant wil tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's blijven behoren. Een kwalitatief goed openbaar bestuur is hiervoor een belangrijke voorwaarde. Daarom zetten we in op een autonome rol en positie van de provincie als bestuurslaag. Bestuurlijke integriteit, een professionele uitvoering van de Wet Bibob, openbare orde en veiligheid en kennis en onderzoek zijn hierbij belangrijke thema's. Ook bevorderen we samenwerking met en tussen bestuurlijke partners binnen en buiten Noord-Brabant. De uitvoering van (Veer)krachtig bestuur en relatiemanagement richting gemeenten zijn hiervoor belangrijke instrumenten. Tevens bewaken we onder meer door het uitvoeren van interbestuurlijk toezicht, de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant.

Algemeen beeld

Het thema integriteit heeft in het kader van het bredere belang van een weerbare overheid ook in 2013 de nodige aandacht gekregen. Het wetsvoorstel waarin wordt voorzien in een formele rol van de commissaris van de Koning bij integriteitshandhaving is momenteel nog in behandeling bij de Tweede Kamer. Om tot een gezamenlijke bevordering van bestuurlijke integriteit te komen heeft de commissaris van de Koning samen met de voorzitter van de VBG een handreiking integriteitstoets opgesteld en naar alle burgemeesters verzonden.

Vanaf 1 juli 2013 is een uitbreiding van de Wet Bibob van kracht. Deze wetwijziging heeft ook consequenties voor het vigerende Bibob-beleid, de provincie volgt de wetgever en het beleid wordt overeenkomstig uitgebreid. De uitgangspunten van de beleidswijziging zijn in het laatste kwartaal van 2013 aan Provinciale Staten ter kennisneming aangeboden.

De nieuwe kennisfunctie heeft een gewaardeerde positie gekregen in de organisatie, zowel organisatorisch (formatief en financieel) als, belangrijker, in de beleidsprocessen. Met de provincie brede Kennis en Onderzoeksagenda wordt sturing gegeven aan

onderzoek; zowel kwantitatief - wat is er nodig aan onderzoek - als op de kwaliteit van onderzoek.

Fase 1 van (Veer)krachtig Bestuur is afgerond met het rapport van de Commissie Huijbregts en de reactie van het college van Gedeputeerde Staten daarop. Hiermee zijn de bestuurlijke profielen van de gemeenten duidelijk geworden en is er al enig inzicht ontstaan in potentiële samenwerkings- en fusiemogelijkheden. Met de vaststelling van het plan van aanpak voor fase 2 is duidelijk geworden hoe het proces van organisatorische en/of bestuurlijke vernieuwing bij Brabantse gemeenten verder vorm wordt gegeven.

Mijlpalen

Provinciebestuur

- De CDK heeft samen met de voorzitter van de VBG een handreiking integriteitstoets opgesteld en naar alle burgemeesters verzonden.
- De uitgangspunten van de beleidswijziging Wet Bibob zijn in het laatste kwartaal ter kennisneming aan provinciale Staten aangeboden.
- De CDK heeft het verbetertraject met betrekking tot het niveau van de rampenbestrijding in één van de Brabantse regio's die onvoldoende scoorde in een onderzoek door de Inspectie Veiligheid en Justitie actief gevolgd. De betreffende regio heeft inmiddels een flinke inhaalslag gemaakt.
- Op 12 juni heeft het nieuwe koningspaar een bezoek gebracht aan de provincie Noord-Brabant. Het bezoek heeft veel mensen op de been gebracht en was zeer succesvol.

Bestuurlijke samenwerking

- In juni is het eindrapport van de Commissie Huijbregts opgeleverd. Hiermee zijn de bestuurlijke profielen van de gemeenten duidelijk geworden en is enig inzicht ontstaan in potentiële samenwerkings- en fusiemogelijkheden om de toekomstbestendigheid van gemeenten te vergroten.

- Een (concept-)ontwikkelkader samenwerking en herindeling is opgesteld. Gemeenten zijn opgeroepen met behulp hiervan initiatieven te nemen.
- Een plan van aanpak voor activiteiten en procesversnelling in 2014 en 2015 is vastgesteld.

Interbestuurlijk toezicht

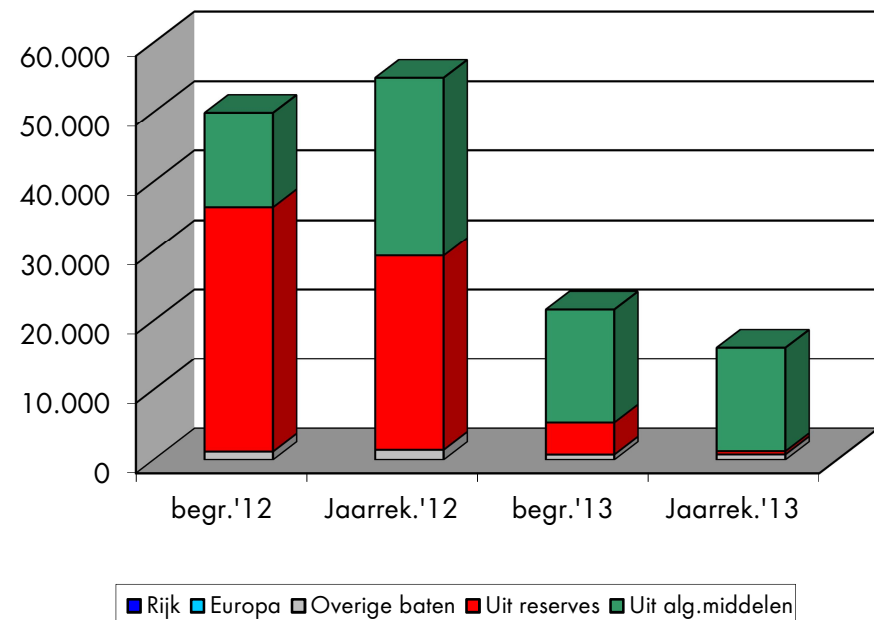
- Het vernieuwde interbestuurlijk toezicht is uitgevoerd op 67 gemeenten, 3 waterschappen en de gemeenschappelijke regelingen.
- Toezicht is transparant door het openbaar maken van een beleidsplan en een uitvoeringsprogramma.
- De Verordening Systematische toezichtinformatie Noord-Brabant is door Provinciale Staten vastgesteld. Hiermee is de informatiepositie gewaarborgd.

01 Bestuur

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	12.058	15.632	9.641	5.990
Apparaatskosten	5.959	5.959	6.467	-508
totaal	18.017	21.591	16.108	5.483
<u>Baten</u>				
Rijk	0	0	0	0
Europa	0	0	0	0
Overige programmabaten	914	764	783	19
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	0	4.555	472	-4.083
Dekking uit alg.middelen	17.103	16.272	14.853	-1.419
totaal	18.017	21.591	16.108	-5.483
Formatieinzet (in fte)		35,6	38,1	

Middeleninzet programma Bestuur
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

01.01 Provinciebestuur

De productgroep Provinciebestuur draagt bij aan de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant en richt zich daarbij op het provinciebestuur zelf en de rol en positie van de provincie als bestuurslaag. Het intern en extern functioneren van de eigen bestuursorganen wordt ondersteund. Provinciale Staten door de griffie en Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning door de provinciale organisatie. De uitvoering van de rijksaken van de Commissaris van de Koning, waaronder Openbare orde en veiligheid en burgemeestersbenoemingen, wordt ondersteund door het Kabinet van de commissaris van de Koning. Als adviserend rijksorgaan vervult de CdK een rol in het toezicht op de veiligheidsregio's. Indien de taakuitvoering in de veiligheidsregio tekortschiet, komt aan de CdK zelfs een aanwijzingsbevoegdheid toe. In

2013 werd over het niveau van de rampenbestrijding in Nederland gerapporteerd door de Inspectie Veiligheid en Justitie. Twee van de drie Brabantse veiligheidsregio's scoorden goed, één Brabantse veiligheidsregio bleef helaas wat achter. De CdK heeft het verbetertraject in bedoelde regio actief gevolgd en de regio heeft inmiddels een flinke inhaalslag gemaakt. Eind 2013 bracht de CdK een werkbezoek aan de veiligheidsregio en werd hij in een gesprek met het Dagelijks Bestuur geïnformeerd over dit verbetertraject.

Bestuurlijke integriteit, de uitvoering van de Wet Bibob en Kennis en Onderzoek zijn belangrijke thema's waarop we in dit kader als provincie acteren.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1 Realisatie uitvoeringsprogramma (49-speerpunten)	Conform planning is de stand van zaken rond de uitvoering van de 49 speerpunten geactualiseerd. Hieruit blijkt dat de realisatie grotendeels op koers ligt. Vier speerpunten zijn afgerond, de uitvoering van 39 speerpunten ligt op schema en zes speerpunten hebben vertraging opgelopen. De verwachting is dat alle 49 speerpunten deze bestuursperiode afgerond zullen worden.
2 Uitvoering (Rijks)taken door CdK, met voor 2013 specifieke aandacht voor wijziging in de rol ten aanzien van integriteitshandhaving en de doorontwikkeling toepassing Wet Bibob	De wetswijziging rond integriteitshandhaving is nog niet van kracht. Wel is hier al op voorgesorteerd door de opbouw van expertise binnen het Kabinet CdK. De beleidsmatige doorontwikkeling van Bibob is bijna afgerond, hetgeen een uitbreiding naar de terreinen subsidies, aanbestedingen en vastgoedtransacties betekent. Voor 2014 en verder betekent dit dat op beide – voor weerbare overheid relevante – terreinen een verdere ontwikkeling kan plaatsvinden.
3 Optimaliseren Kennis en Onderzoeksfunctie binnen PNB en in samenwerkingsverband met Brabantse organisaties (speerpunt GS)	Kennis en Onderzoek heeft een gewaardeerde positie gekregen binnen de provinciale organisatie, bv met producten als de Kijk op Brabant. In 2014 zullen op thema's verkenningen worden gemaakt. De subsidie aan PON en Telos is afgebouwd en er wordt toegewerkt naar een marktrelatie. De drie adviesraden hebben hun plan voor een nieuwe adviesstructuur ingediend, dit zal in 2014 zijn beslag krijgen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
2.1.	Integriteitshandhaving	Inbedding integriteitshandhaving (obv voorstel wijziging Provinciewet)	Ja, deels. De wetswijziging is nog niet van kracht. Wel is er op de invoering voorgesorteerd door verdere opbouw van expertise binnen Kabinet CdK. Het thema integriteit heeft in het kader van het bredere belang van een weerbare overheid ook in 2013 de nodige aandacht gekregen. Het wetsvoorstel waarin wordt voorzien in een formele rol van de commissaris van de Koning bij integriteitshandhaving, is momenteel nog in behandeling bij de Tweede Kamer. Het afgelopen jaar heeft een aantal integriteitstekwesties gespeeld in gemeenten waarbij de commissaris van de Koning om advies werd gevraagd. Om tot een gezamenlijke bevordering van bestuurlijke integriteit te komen heeft de commissaris van de Koning samen met de voorzitter van de VBG een handreiking integriteitstoets opgesteld en naar alle burgemeesters verzonden.
2.2	Uitvoering Wet Bibob	Wet Bibob geïmplementeerd binnen Provincie	Streefwaarde 2013 uitbreiding toetsingsgebied met bouwvergunningen, lichtere milieuvergunningen en subsidies. Ja, deels. Door inwerkingtreding van de Evaluatie- en uitbreidingswet en de daarmee verband houdende beleidsaanpassingen is enige vertraging opgelopen. Verwacht wordt dat de geactualiseerde beleidsregels, waar ook aanbestedingen, in op zijn genomen, in het voorjaar 2014 van kracht worden. De uitgangspunten van de beleidswijziging zijn in het laatste kwartaal van 2013 aan Provinciale Staten ter kennisneming aangeboden. In 2013 heeft de provincie het Bibob-instrumentarium wederom met succes toegepast. Er zijn 36 (Bibob-)onderzoeken verricht en in tien gevallen is ondersteuning verleend aan gemeenten. Het Landelijk Bureau Bibob is viermaal om (aanvullend) advies gevraagd. Naast deze onderzoeken is er in 2013 de Bibob-netwerkonferentie georganiseerd. Doel van de conferentie was netwerken, informatie uitwisselen en de basis leggen voor een - binnen de wettelijke mogelijkheden - intensievere samenwerking tussen de diverse partners. Gemeenten hebben in toenemende mate een beroep gedaan op de kennis en ervaring van de provinciale Bibob-eenheid bij Bibob- of integriteitsvraagstukken.
3.1.	Professionaliseren Kennis en Onderzoek	Inrichting kennis eenheid 'BrabantKennis'	Ja. Bij statenmededeling 3482408 dd 29/10/2013 zijn PS hierover geïnformeerd.
		Monitor Kijk op Brabant	Ja. Kijk op Brabant is op 15/11/2013 gepresenteerd gelijk met de trenddag. Met de Kijk op Brabant en de trenddag is een start gemaakt met een traditie van reflectie en vooruitkijken. Op de trenddag is tevens het startschot gegeven voor BrabantKennis.
		Kennis- en onderzoeksagenda	Ja. De Kennis- en Onderzoeksagenda 2014 is opgesteld. Met de provincie brede Kennis en Onderzoeksagenda wordt sturing gegeven aan onderzoek; zowel kwantitatief - wat is er nodig aan onderzoek - als op de kwaliteit van onderzoek. In de Brabantdatabank zijn meer data over

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Brabant geborgd. De onderzoeken op gebied van Kennis- en Onderzoek lopen of zijn afgerond.
Bezoek nieuw koningspaar	Niet gepland	Op woensdag 12 juni 2013 heeft het nieuwe koningspaar een bezoek gebracht aan de provincie Noord-Brabant. Deze 'Blijde Intrede', zoals traditioneel het eerste bezoek van de vorsten aan de provincie genoemd wordt, startte op de luchtmachtbasis De Peel om vervolgens via Roosendaal en Oisterwijk in 's-Hertogenbosch te eindigen. Uitgangspunt van het bezoek was zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven om koning Willem-Alexander en koningin Máxima te zien en te ontmoeten. Het bezoek heeft heel veel mensen op de been gebracht en was zeer succesvol.

Toelichting

Kennis en Onderzoek

Voor 2013 is voor het eerst een integrale strategische Kennis- en Onderzoeksagenda opgesteld. Bij de update in juni 2013 is de voortgang aangegeven per onderwerp en daarnaast zijn er zeven nieuwe onderwerpen toegevoegd aan de Kennis- en Onderzoeksagenda voor 2013 (i.e. nr I t/m VII) en is één onderwerp van de agenda gehaald. De update is in juni 2013 vastgesteld door GS.

Van de 32 onderzoeken op de agenda 2013 zijn er 19 onderzoeken afgerond, 9 onderzoeken lopen nog en worden in de eerste maanden van 2014 afgerond, 3 onderzoeken zijn doorgeschoven naar 2014 en 1 onderzoek is van de K&O-agenda gehaald (zie PS voorstel 24/14 bijlage 6).

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	8.136	9.091	7.730	1.360
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	361	357	397	40
Baten	361	357	397	40
Saldo lasten en baten	-7.775	-8.734	-7.334	1.400
Bijdrage uit alg. middelen	7.775	8.734	7.334	-1.400

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- kosten PS/griffie	506
- kosten GS/CdK	669
- kosten kennis en onderzoek	186
Totaal afwijking lasten	1.360

a. Onderschrijding Kosten PS/Griffie € 506.000 betreft lagere kosten voor onder meer onderzoeken (€ 277.000), vergoedingen (€ 125.000), reis- en verblijfskosten (€ 61.000), cursuskosten (€ 24.000) en hogere overige kosten (-€ 63.000). Daarnaast zijn de kosten van de Zuidelijke Rekenkamer (ZRK) hierin opgenomen.

Aangezien de ZRK minder kosten heeft gemaakt dan begroot is ook de bijdrage van beide Provincies (Limburg en Noord-Brabant) minder dan begroot (€ 82.000)

b. Onderschrijding Kosten GS / CdK € 669.000 betreft met name lagere kosten (€ 742.000) voor onder meer pensioenen en wachtgeldten oud GS leden, wedde GS en CdK, cursussen, congressen GS en hogere overige kosten (€ 74.000).

Door het bezoek van het Koninklijk paar op 12 juni 2013 zijn er kosten gemaakt die bij het opstellen van de begroting 2013 niet waren voorzien. Hiertoe is bij Voorjaarsnota een bedrag van € 390.000 uit de post onvoorzien beschikbaar gesteld. De uiteindelijke realisatie is € 381.516. Een belangrijk deel daarvan (€ 250.000) betreft de bijdragen aan de drie gastgemeenten Roosendaal, Oisterwijk en 's-Hertogenbosch.

c. Onderschrijding Kosten Kennis en Onderzoek € 186.000 betreft met name lagere kosten door het later realiseren van een nieuwe leerstoel en het later drukken van het "Nieuwste Brabant" in 2014.

01.02 Bestuurlijke samenwerking

Algemeen

De provincie heeft een procesverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het lokaal bestuur. Als gevolg van verzwaring van het gemeentelijk takenpakket (maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en de 3 decentralisaties) zijn veel gemeenten bezig

hun toekomstbestendigheid te vergroten, in eerste instantie door intensievere samenwerking en mogelijk ook door gemeentelijke herindeling.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
4 De toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur versterken als één van de vier belangrijke partners bij de uitvoering van de Agenda van Brabant (4O's: ondernemen, onderwijs, overheid en omgeving)	- Met de oplevering van haar eindrapport in juni 2013 heeft de Adviescommissie Krachtig Bestuur in Brabant haar werkzaamheden afgerond. - Uitgangspunten voor veerkrachtig bestuur zijn geformuleerd. - Er is een (concept-) ontwikkelkader samenwerking en herindeling opgesteld. - Oproep aan gemeenten om met behulp hiervan initiatieven te nemen. - Gedachtewisseling met experts tijdens beeldvormingsdag van PS over de mogelijke provinciale koers en aanpak. - Vaststelling Plan van Aanpak voor de activiteiten en een procesversnelling in 2014 en 2015.
5 De kracht van Brabant versterken door grensoverschrijdend samen te werken in de Vlaams Nederlandse Delta	- De projecten: - harmonisatie/afstemming regelgeving; loopt nog; - monitoring; jaarlijkse rapportage door de Erasmus universiteit en de universiteit Antwerpen. Met de jaarlijkse monitoring van havencijfers zijn beter trends af te leiden; - pijp - en buisleidingen; voortdurende aandacht voor deze transportwijze bij regio en Europa/ vanuit de zee havens initiatieven om multicore leidingen aan te leggen; - TEN-t projecten; bijdrage bij Europa aangevraagd voor mogelijkheid aansluiting spoor in de corridor Northsea Mediteranean op zeehavens in de Delta; - De jaarlijkse Deltadag 20 november te Dordrecht, De Groene Delta) stond in het teken van biobased; - De Deltadag van 2014 op 7 november te Brugge staat in het teken van hinterlandverbindingen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	De toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur versterken		
4.1	Een visie op de bestuurlijke organisatie van de provincie Noord-Brabant (UA1)8	Opgestelde visie	Bij burap II is de op te stellen visie doorgeschoven naar 2014. Er zijn in 2013 uitgangspunten voor veerkrachtig bestuur geformuleerd, maar de visie als zodanig is doorgeschoven naar 2014.
4.2	Een bestuurlijk profiel per gemeente met een inschatting van het vermogen van iedere gemeente om de opgaven te formuleren en te realiseren. (UA1)	Aantal opgestelde profielen	Streefwaarde 2013: 27. Ja, ruim gehaald. 18 bestuurlijke profielen gemeenten West-Brabant 21 bestuurlijke profielen gemeenten Zuidoost-Brabant Profielen voor de regio's West-Brabant en Zuidoost-Brabant
4.3	Bezien of en hoe gemeenten aan de slag gaan met de aanbevelingen van de adviescommissie Krachtig Bestuur over gesignaleerde knelpunten en behoeften en waar een rol van de provincie nodig is. (nazorg, onderzoeken, stimulering, begeleiding) (UA2)	Facilitering bij wegnemen van gesignaleerde knelpunten en behoeften	Bij Burap II is streefwaarde bijgesteld naar 6 conferenties in 2013. Ja, gehaald. Er zijn dialoogconferenties gerealiseerd in Noordoost-Brabant, in het Land van Cuijk, in Midden-Brabant, in West-Brabant, en in Zuidoost-Brabant. Er is een kleinere bestuurlijke conferentie georganiseerd met de gemeenten Bernheze, Schijndel, Sint-Oedenrode, Uden en Veghel.
4.4	Een nieuwe inrichting van de bestaande overlegstructuren (UA1 en 2)	Implementatie nieuwe overlegstructuur.	Bij burap II is de implementatie doorgeschoven naar 2014. In 2014 wordt de provinciale visie op de bestuurlijke organisatie van Brabant opgeleverd. Naast de bestuurskracht van gemeenten komt hierin ook de positie die de provincie daarin wil innemen als samenwerkingspartner aan bod.
4.5	Samen met de regio de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in West-Brabant op een hoger peil brengen door het ten uitvoer brengen van elf majeure projecten.	Voortgangsrapportages	Streefwaarde 2013: 2 voortgangsrapportages. Ja, beide voortgangsrapportages zijn opgesteld en ter kennisname voorgelegd aan de Statencommissie EZB. De projecttermijn is door PS verlengd tot 1 oktober 2014 (was 1 januari 2014)
4.6	Uitvoeren relatiemanagement gemeenten (inclusief regio's)	Bezoek aan gemeenten (inclusief regio's)	Streefwaarde 2013: 67. De streefwaarde is gehaald
4.7	Implementatie handhavingstrategie Zó handhaven we in Brabant	Terugkoppeling gemeenten en waterschappen	Streefwaarde 2013: 71. In 2013 is de ontwikkeling van de Landelijke Handhavingstrategie voor het omgevingsrecht gestart. Vanuit de Brabantse handhavingssamenwerking zijn de ervaringen ingebracht. De evaluatie van de Brabantse handhavingstrategie is in afstemming met de partners aangehouden.
4.8	Met Brabantse handhavingpartners uitvoering geven aan gezamenlijke toezichtprojecten omgevingsrecht	Jaarrapportage	Streefwaarde 2013: 1 jaarrapportage. Ja, het Jaarverslag Brabantse handhavingssamenwerking is opgesteld.
4.9	Uitvoeren Strategische Agenda Brabantstad.	Voortgangsrapportages	Streefwaarde 2013: 2 voortgangsrapportages

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	De kracht van Brabant versterken door grensoverschrijdend samen te werken in de Vlaams Nederlandse Delta		
5.1	Bestuurlijk platform van 6 provincies in de Vlaams Nederlandse Delta ter verbetering = van de grensoverschrijdende samenwerking(UA7)	Verslag Deltadag	Ja; verslag terug te vinden op www.vndelta.eu

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	3.849	6.468	1.887	4.580
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	554	407	387	-21
Baten	554	407	387	-21
Saldo lasten en baten	-3.295	-6.060	-1.501	4.560
Bijdr.res.regionale structuurversterking	0	4.555	472	-4.083
Bijdrage uit alg. middelen	3.295	1.505	1.029	-477

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Majeure projecten West Brabant (internationale School)	4.131
- Overige (o.a. servicepunten, stedelijk netwerk)	449
-	
Totaal afwijking lasten	4.580

Majeure projecten West Brabant (beleidsprestatie 4.5).

De subsidie voor de internationale school wordt in 2014 afgegeven i.p.v. 2013, daardoor is in 2013 een onderschrijding opgetreden van € 4,1 miljoen.

01.03 Interbestuurlijk toezicht

Algemeen

De provincie voert op een aantal terreinen de taak van interbestuurlijk toezichthouder uit. Bijvoorbeeld op het terrein van het financieel toezicht, het omgevingsrecht en de archiefzorg. Uitgangspunt bij het interbestuurlijk toezicht is dat het sober, op afstand, efficiënt, en op systeem- en risicogerichte wijze plaatsvindt. Daarbij geldt als uitgangspunt dat het interbestuurlijk toezicht ondanks de verschillende beleidsterreinen op een

éénduidige wijze wordt uitgevoerd, met zo min mogelijk bestuurlijke lasten. Bij de invulling van deze provinciale rol stimuleren wij de eigen verantwoordelijkheid voor intern (= horizontaal) toezicht en kwaliteitsverbetering van gemeenten en andere bestuurlijke partners waarop wij interbestuurlijk toezicht houden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
4	De toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur versterken als één van de vier belangrijke partners bij de uitvoering van de Agenda van Brabant (4O's: ondernemen, onderwijs, overheid en omgeving)	Door het houden van interbestuurlijk toezicht (op de wettelijke medebewindstaken) wordt de kwaliteit van de uitvoering van deze taken geborgd. Dit draagt bij aan de toekomstbestendigheid en kracht van het Brabantse Bestuur. Toezicht wordt uitgevoerd op terughoudende wijze, met respect voor de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. In 2014 zal het interbestuurlijk toezicht verder ontwikkelen, waarbij een nog groter beroep wordt gedaan op de horizontale vormen van verantwoording en controle tussen raad en college.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	De toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur versterken		
4.1	Uitvoeren vernieuwd interbestuurlijk toezicht (UA3)	Verslag inzake de uitvoering van het vernieuwd interbestuurlijk toezicht	Streefwaarde 2013: 70 Ja, gehaald. Het vernieuwde interbestuurlijk toezicht is uitgevoerd op 67 gemeenten en 3 waterschappen (en op de gemeenschappelijke regelingen). Toezicht is transparant door het openbaar maken van een beleidsplan en een uitvoeringsprogramma. De informatiepositie is gewaarborgd door een informatieverordening. In 2014 volgt het evaluatieverslag over het toezicht in 2013.
4.2.	Monitoren en bijsturen van de implementatie vernieuwd interbestuurlijk toezicht	Evaluatierapport voor het vernieuwd interbestuurlijk toezicht.	Streefwaarde 2014: 1 Het evaluatierapport volgens art 217a volgt in 2015. In 2013 is een nulmeting voor deze evaluatie uitgevoerd.

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
4.3	Uitvoeren van financieel toezicht	Aantal onderzoeken van gemeentebegrotingen en uitspraken over de vorm van toezicht.	Streefwaarde 2013: 67 onderzoek gemeentebegrotingen. Ja, gehaald. Er is financieel toezicht gehouden op 67 gemeenten. In alle gevallen is een uitspraak over de vorm van toezicht gedaan vóór 1 januari. Daarnaast is financieel toezicht gehouden op de drie waterschappen en de gemeenschappelijke regelingen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	73	73	24	49
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-73	-73	-24	49
Bijdrage uit alg. middelen	73	73	24	-49

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Professionalisering van de handhaving	49
-	
Totaal afwijking lasten	49

De onderschrijding van € 49.000 betreft de provinciale regie op de professionalisering van de handhaving.

2

Ruimte

Programma 02 Ruimte	32
02.01 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit	34
02.02 Vitaal platteland	39
02.03 Sterk stedelijk netwerk	43

Programma 02 Ruimte

Portefeuillehouder: Y.C.M.G. de Boer

Inleiding

In dit programma Ruimte richten we ons op ruimtelijke kwaliteit door het stimuleren en borgen van een zorgvuldig ruimtegebruik in Noord-Brabant.

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting behoort tot de kerntaken van de provincie. Het rijk heeft in zijn Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte met veel nadruk gekozen voor een scherp afgebakende rol van het rijk en de regionale dominantie voor ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit neergelegd bij de provincies. Dat geldt evenzo voor de verantwoordelijkheid voor een vitaal platteland. Daarbij zijn de doelstellingen uit de Agenda van Brabant, met betrekking tot het behoud en versterken van het Brabants Mozaïek, de versterking van het concurrerend vermogen en het bevorderen van een duurzame voedselvoorziening, leidraad van ons handelen en vormen de "provinciale Structuurvisie" en de "Uitvoering Transitie stad en platteland; een nieuwe koers" belangrijke richtinggevende documenten.

Algemeen beeld

Het programma ligt op koers. In 2013 is voor de ontwikkeling van de nieuwe Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en de Verordening ruimte intensief gesproken met betrokkenen, om aan de hand van de vier transitieprincipes uit het koersdocument 'Transitie van stad en platteland' tot een zorgvuldige veehouderij te komen. Landbouw is een belangrijke blikvanger geweest in het proces, maar er is bijvoorbeeld ook meer nadruk op regionale afstemming bij stedelijke voorzieningen, waaronder detailhandel. Daarnaast zijn vier van de negen gebiedsopgaven in uitvoering en in alle gebieden wordt samengewerkt met de 4 O's. Voor een versterking van het Sterk Stedelijk Netwerk is in 2013 op basis van richtinggevende principes een strategie ontwikkeld. Middels de voortgangsrapportage Ontwikkelbedrijf zijn PS geïnformeerd over o.a. de erfgoedcomplexen, deelnemingen, stimuleringsmaatregelen woningbouw, Ruimte voor Ruimte en Logistiek Park Moerdijk. Verder zijn samen met onder meer de BrabantStadpartners en waterschappen voorbereidingen getroffen voor het evenement IABR (Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam 2014) dat komend jaar in het teken

staat van de relatie tussen stad en platteland en waarin Brabant met haar zogenaamde "tapijtmetropool" een belangrijke plek inneemt

Mijlpalen 2013

Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

- Er zijn 13 voorbeeldprojecten van ruimtelijke kwaliteit in uitvoering genomen binnen 'Mijn Mooi Brabant'. Onderwijsinstellingen hebben ruimtelijke kwaliteit omarmd en een aantal onderwijsinstellingen heeft dit inmiddels in de onderwijscurricula opgenomen. Via het Brabants Expertisecentrum Ruimtelijke Kwaliteit (BERK) verankeren wij Ruimtelijke kwaliteit in de gebiedsopgaven (UA 10).
- De Gebiedsopgaven Het Groene Woud, de Brabantse Wal, De Peelhorst en de Levende Beerze zijn in uitvoering (UA 8). Waterpoort en Oostelijke Langstraat zullen in 2014 van start gaan. De overige 3 starten in de periode 2015 - 2016.
- Een partiële herziening van de structuurvisie en een wijziging (zowel technisch als beleidsmatig) van de Verordening ruimte heeft plaatsgevonden. Met name zijn er samen met de maatschappelijke partijen stappen gezet richting een duurzame veehouderij.
- In 2013 is, conform de bestuursovereenkomst "Meer Mogelijk Moerdijk" het inpassingsplan opgesteld en hebben de gemeente en provincie een Locatie Ontwikkelingsovereenkomst (LOO) met het Havenschap Moerdijk gesloten. Daarnaast hebben PS, onder voorwaarde van het uit laten voeren van een second opinion naar de 'Nut en Noodzaak' van het Logistiek Park Moerdijk, ingestemd met het Ontwerp Inpassingsplan en de LOO.

Vitaal Platteland

- De discussies over de transitie Stad en Platteland (UA 5) waren vooral toegespitst op de thema's agrofood en veehouderij, waarbij de voortgang eind 2013 in de Cie TSP besproken is (UA 5). De streeknetwerken hebben stappen gezet in de opbouw van hun netwerk.

- Daarnaast is de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA) gereed en is een consultatieversie van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV) ontwikkeld. Zie ook onderdeel Landbouw bij programma 3 Ecologie.

Sterk Stedelijk Netwerk

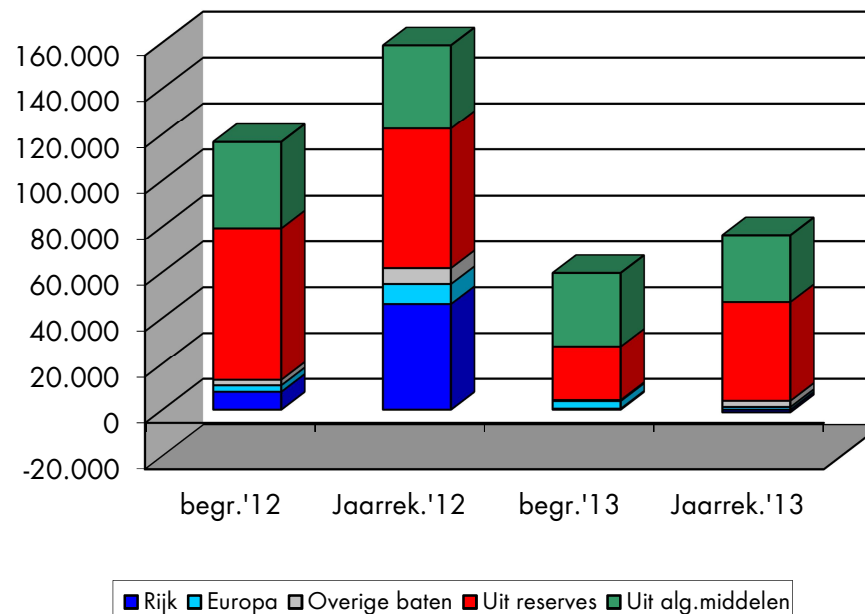
- In BrabantStad-verband zijn in 2013 afspraken opgesteld en vastgelegd, waarbinnen kwaliteit en complementariteit belangrijke principes zijn bij de ontwikkeling van locaties voor bedrijven, hoogstedelijke zones en knooppunten (UA 9).
- in Regionaal Ruimtelijk Overleg-verband zijn afspraken gemaakt over: de programmering (vraag-aanbod) van bedrijventerreinen, NIMBY, monitoring, kantoren en detailhandel en over woningbouwprogrammering.

02 Ruimte

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	39.485	41.850	57.141	-15.291
Apparaatskosten	17.745	17.745	18.053	-309
totaal	57.229	59.595	75.194	-15.599
<u>Baten</u>				
Rijk	12.237	421	-1.104	-1.525
Europa	3.303	3.303	1.153	-2.149
Overige programmabaten	244	455	2.678	2.223
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	11.763	23.401	43.160	19.759
Dekking uit alg.middelen	29.682	32.015	29.308	-2.707
totaal	57.229	59.595	75.194	15.599
Formatieinzet (in fte)		105,9	103,2	

Middeleninzet programma Ruimte
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

02.01 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

Inleiding

De provincie heeft vanuit de ruimtelijke ordening een sturende rol om een goed woon-, werk- en leefklimaat te behouden en waar mogelijk te versterken. De bestaande mozaïekstructuur van stedelijk en landelijk gebied past bij Brabant en willen we behouden. Daarom neemt de provincie het voortouw bij belangrijke gebiedsopgaven en participeert zij in doorslaggevende ontwikkelingen. Ook borgt de provincie haar

belangen zoals onder andere opgenomen in de provinciale Structuurvisie in lokale plannen, waarbij een vermindering van regellast nagestreefd wordt. Leidraad is steeds een goede ruimtelijke kwaliteit.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Integrale gebiedsontwikkeling en participaties	De 9 Gebiedsopgaven liggen op koers. Er is wel een verschil in fase. Het Groene Woud, de Brabantse Wal, De Peelhorst en de Levende Beerze zijn in uitvoering. Waterpoort en Oostelijke Langstraat zullen in 2014 van start gaan. De overige 3 starten in de periode 2015 – 2016. In alle gebiedsopgaven wordt nu samengewerkt met mensen uit de 4 O's van het betreffende gebied. Voor wat betreft participaties is in 2013 een belangrijke stap gezet met de besluitvorming rondom de 4 fondsen (Breedband, Innovatie, Groenontwikkel- en Energiefonds), waarvan 3 revolverend. Voor het ontwikkelbedrijf hebben nieuwe participaties vooral plaatsgevonden in het kader van de grote erfgoedcomplexen. Zie hiervoor verder programma 7 – Investeringsagenda en de voortgangsrapportage ontwikkelbedrijf.
2	Het borgen van provinciale ruimtelijke belangen in lokale (bestemmings)plannen	Wij borgen de provinciale belangen, zoals neergelegd in de Structuurvisie, door de beoordeling van ruim 2800 gemeentelijke plannen (600 voorontwerpplannen, 1000 ontwerpplannen en ruim 1200 vastgestelde plannen) op mogelijke strijdigheid met provinciale belangen en voorzien deze indien noodzakelijk van een reactie, zienswijze of aanwijzing voorzien. In 2014 wordt een zelfde aantal verwacht.
3	Het verminderen van regellast in het ruimtelijk domein	Om tegemoet te komen aan een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en de uitkomsten van de in 2012 gehouden evaluatie, heeft een partiële herziening van de structuurvisie en een wijziging (zowel technisch als beleidsmatig) van de Verordening ruimte plaatsgevonden. Met name zijn er samen met de maatschappelijke partijen stappen gezet richting een duurzame veehouderij. Tevens is de Verordening ruimte sterk vereenvoudigd in opzet en gebruik.
4	Het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit.	In 2013 heeft de uitgezette koers en de uitvoering van het actieprogramma Mijn Mooi Brabant de nodige resultaten zichtbaar gemaakt. De betrokkenheid vanuit de samenleving (met name vanuit het onderwijs) is sterk vergroot. De ruimtelijke kwaliteit heeft met name door samenwerking met de verschillende partners meer vorm en inhoud gekregen in concrete projecten, zoals het project 'Slag om de Westerschelde' in de gemeenten Woensdrecht en Bergen op Zoom en het 'Snelwegbadhuis' bij Hazeldonk. Dit heeft geleid tot grotere

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)**Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?**

	bewustwording van onder andere ruimtelijke kwaliteitsaspecten in projecten, meer deskundigheid en een nog intensievere samenwerking zoals in de verschillende gebiedsopgaven, de opgaven in Mijn Mooi Brabant, de grote erfgoed complexen en een aantal regionale opgaven. Daarnaast is het Brabants Expertisecentrum Ruimtelijke Kwaliteit (BERK) een niet meer weg te denken onderdeel geworden van het verder ontwikkelen en leveren van deskundigheid. 2014 zal een belangrijk oogstjaar worden voor de projecten van Mijn Mooi Brabant.
--	--

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	Integrale gebiedsontwikkeling en participaties		
1.1.	Uitvoering 9 gebiedsopgaven (UA8)	Vastgesteld uitvoeringsplan voor een gebiedsopgave	Gebiedsopgaven lopen door t/m 2016 met als planning 2012: 1, 2013:3, 2014:2, 2015: 2 en 2016:1 Bij burap II is vaststelling van 1 uitvoeringsplan in 2013 doorgeschoven naar 2014 Ja, in maart 2013 heeft de commissie TSP de globale uitvoeringsplannen van Brainport Oost, Waterpoort en de Oostelijke Langstraat vastgesteld. In 2013 zitten, zoals gepland, het Groene Woud, de Brabantse Wal, De Peelhorst en de Levende Beerze, in de fase van uitvoering. Voor de gebiedsopgaven Waterpoort en Oostelijke Langstraat is de planvorming in een ver gevorderd stadium. De verwachting is dat de uitvoeringsfase in 2014 kan beginnen. De gebiedsopgaven Brainpoort Oost, de N65 en N69 zitten nog in de fase van planvorming, waarvan de start van de uitvoering gepland is in de periode 2015/2016.
		Jaarlijkse rapportage aan PS	Bij Burap II is aantal rapportages in 2013 aangepast van 1 naar 2. Ja, op 1 maart 2013 zijn de bovenstaande uitvoeringsplannen en de voortgangsrapportage gebiedsopgaven aan de commissie Ecologie en Ruimte voorgelegd. Op 22 november is over de voortgang van de gebiedsopgaven gerapporteerd aan de commissie TSP.
1.2	Participaties (UA11)	Voortgangsrapportage Ontwikkelbedrijf	Streefwaarde 2013: 2 voortgangsrapportages. Ja, deze zijn opgeleverd als bijlage bij de Jaarrekening 2012 en de Begroting 2014.
	Het borgen van provinciale ruimtelijke belangen in lokale (bestemmings)plannen		

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
2.1	Beoordeling gemeentelijke plannen (jaarlijks circa 2000)	% noodzakelijke reacties (zienswijzen, reactieve aanwijzingen en beroepen) dat binnen termijn is ingediend	Streefwaarde 2013: 100%. Ja, de streefwaarde van 100% is gehaald.
2.2	Jaarlijks herijkte, met de regio opgestelde, Regionale Agenda, voor landschappen inclusief bestuurlijke afspraken over landschappen in de Regionale ruimtelijke overleggen (RRO's)	Aantal bestuurlijke afspraken	Streefwaarde 2013: 4 bestuurlijke afspraken. Ja. Met en door de regio's Noordoost-, Midden- en West- Brabant zijn regionale afsprakenkaders vastgesteld over de toepassing van "kwaliteitsverbetering van het landschap" bij ruimtelijke plannen. Binnen de regio Zuidoost-Brabant is met een 10-tal gemeenten een dergelijk afsprakenkader vastgesteld. In 2014 zal een evaluatie plaatsvinden van de werkwijze van deze afsprakenkaders.
	Het verminderen van regellast in het ruimtelijk domein		
3.1	Actualisatie Verordening Ruimte (UA6)	Beleidsrijke actualisatie uitgevoerd.	Burap II: de beleidsrijke actualisatie wordt afgerond in 2014.
		Aanpassing kaarten	Streefwaarde 2013: 1. Ja, deze aanpassingen zijn op 1 november 2013 door PS vastgesteld.
4.1	Het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit Bevorderen van ruimtelijke kwaliteit in o.a. gebiedsopgaven en projecten Mijn Mooi Brabant (UA10)	Bij burap I is indicator "uitvoering actieprogramma vervangen door 3 nieuwe indicatoren.	
		Aantal uitgewerkte initiatieven.	Streefwaarde 2013: 15 uitgewerkte initiatieven (indicator en streefwaarde zijn aangepast bij burap 2013-I) Nee, niet gehaald. In 2013 zijn 13 van de 15 Mijn Mooi Brabant-initiatieven uitgewerkt en gestart. Begin 2014 worden de overige 2 initiatieven uitgewerkt.
		Ontwikkeld curriculum ruimtelijke kwaliteit (streefwaarde 2015:1)	De ontwikkeling van curricula in het onderwijs is in volle gang.
		Jaarlijkse rapportage	Streefwaarde 2013: 1. Ja, 1 maart 2013 is de voortgangsrapportage Mijn Mooi Brabant aan de commissie ROW voorgelegd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	4.395	18.647	31.526	-12.878
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	244	455	1.354	899
Baten	244	455	1.354	899
Saldo lasten en baten	-4.150	-18.192	-30.172	-11.979
Bijdr.uit reserve grondportef. de Kempen	0	0	0	0
Bijdrage uit risicoreserve	0	2.750	5.931	3.181
Bijdr.uit. Reserve ontwikkelbedrijf/grondbank	667	12.568	22.070	9.502
Bijdrage uit alg. middelen	3.483	2.874	2.171	-703

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
Onverschrijding	
- Afwaardering aankopen ontwikkelbedrijf	9.568
- Rentekosten verbrede inzet aanpak Ruimte voor Ruimte	55
- Ruimtelijke kwaliteit Kleine Beerze (Pielis)	275
- Overig	271
Overschrijding	
- Mijn Mooi Brabant	-470
- Overig	-3
- vorming voorzieningen	-22.574
Totaal afwijking lasten	-12.878

Onverschrijdingen

Afwaardering aankopen ontwikkelbedrijf

Voor de garantstellingen en deelnemingen van het ontwikkelbedrijf zijn risicoreserveringen opgenomen in de reserve Ontwikkelbedrijf voor een totaalomvang van circa €18 mln. Bij de raming op de post afwaardering wordt ook een inschatting gemaakt van de omvang risicoreserveringen, waar naar verwachting daadwerkelijk een beroep op gedaan moet worden. In dit geval heeft er in tegenstelling tot de raming in 2013 geen enkele verliesneming plaats hoeven te vinden, waardoor een onverschrijding van € 9,5 mln. is gerealiseerd.

Ruimtelijke kwaliteit Kleine Beerze (Pielis)

De start van de realisatie van het project De Pielis in de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze is begin 2014 gestart in plaats van in 2013.

Overschrijding

Mijn Mooi Brabant

In 2013 zijn 13 initiatieven gesubsidieerd, waarvoor meer budget nodig was in 2013 dan voorzien. Het betreft hier een meerjarig budget (t/m 2015 bestuursakkoordmiddelen), zodat het tekort binnen het totale budget opgevangen wordt.

Overschrijding i.v.m. vorming voorzieningen

- Voor de garantie tot overname van per 2020 niet uitgegeven grond in projectvestiging glastuinbouw Deurne is een voorziening gevormd tot een bedrag van € 15.412.322;
- Omdat ultimo 2013 wordt ingeschat dat de lening aan Ruimte voor Ruimte ad € 2.800.000 niet meer zal worden terugontvangen is hiervoor een voorziening gevormd. De voorziening is op de lening in mindering gebracht. De vorming van de voorziening is gedekt uit de risicoreserve.
- Voor de onrendabele top van KVL is een voorziening gevormd tot een bedrag van € 4.362.221. Dit bedrag is rechtstreeks in mindering gebracht op de voorraad bouwgrond niet in exploitatie.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Inkomsten Oostelijke Langstraat	736
- Overig	163
Totaal afwijking baten	899

Afwijking baten

Inkomsten Oostelijke Langstraat

De werkelijke inkomsten met betrekking tot Oostelijke Langstraat zijn hoger dan geraamd omdat Waterschap Aa & Maas, in tegenstelling tot de afspraken in de Bestuursovereenkomst GOL, al een deel van haar bijdrage in 2013 heeft betaald.

02.02 Vitaal platteland

Inleiding

De provincie wil, zoals aangegeven in de Agenda van Brabant, behoren tot de Europese topkennis-en innovatieregio. Een vitaal platteland is van groot belang als vestigingsfactor voor (internationale) bedrijvigheid en als recreatieomgeving en leefomgeving voor de inwoners van Brabant.

De uitvoering is vooral gericht op versterking van de relatie tussen stad en platteland, waarbij ingezet wordt op vergroting van de betrokkenheid van ondernemers en burgers door het aangaan en faciliteren van allianties met partijen en innovatieve financieringsconstructies.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		<i>Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?</i>
5	Vitaal platteland	Samen met burgers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden heeft de Provincie Noord-Brabant gewerkt aan de verdere concretisering van het koersdocument in projecten en programma's, gevolgd door de uitvoering hiervan. De transitie van stad en platteland is geen eigenstandig programma maar wordt mede gerealiseerd via de afzonderlijke thema's Agrofood/Landbouw, Natuur en Landschap inclusief EHS, Water, Leefbaarheid, Erfgoedcomplexen, Vrijtijdseconomie en Gezondheid en via de gebiedsopgaven en streeknetwerken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
	Vitaal platteland	-	
5.1	Uitgevoerd beleid conform transitie stad en platteland (UA5)	Inspiratiebijeenkomsten / dialoogsessies (i.p.v. najaarstreffen)	Bij burap II is indicator "najaarstreffen" vervangen door inspiratiebijeenkomsten/dialoogsessies waarvan het aantal afhankelijk is van de behoeften van deelnemende partners In 2013 zijn diverse beleidsdossiers in de Staten aan de orde geweest. Het gesprek heeft zich vooral toegespitst op de thema's agrofood en veehouderij. Daarnaast is eind 2013 in de Statencommissie Transitie Stad en Platteland de voortgang besproken met betrekking tot de transitie. Naast de voortgang van de uitvoering van het koersdocument zijn de issues die bij de uitvoering spelen aan de orde geweest. Ook na dit jaar zullen vergelijkbare voortgangsgesprekken plaatsvinden om de temperatuur van de transitie te volgen. Dit gebeurt in samenwerking met de griffie en statenleden. Waar mogelijk zoeken wij aansluiting bij andere (netwerk)evenementen en nodigen wij waar mogelijk ook externen uit. Dit gebeurt onder meer rondom de IABR (Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam)

Provincie Noord-Brabant / Jaarstukken 2013

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			beschikbaar op basis van gegevens uit 2013. In de projectlocatie AFC-Nieuw Prinsenland is in 2013 door de aanhoudende malaise in de glastuinbouwsector geen glas bijgebouwd. In de projectlocatie Deurne is in het geheel nog geen glas gebouwd. Naar schatting is in 2013 ca. 8 ha glas in twee overige concentratiegebieden in ZO-Brabant ontwikkeld (informatie van de Tuinbouwontwikkelings maatschappij (TOM)).
5.6	Landbouwkundige structuurversterking	Aantal ha kavelruil	Streefwaarde 2013: 2.000. Ja, Over een oppervlakte van 9.750 Ha is de landbouwkundige structuur versterkt. Doordat de kavelruilen in met name de projecten Heusden 3, Bergeijk en in het kader van de zelfstandige kavelruilregeling zeer succesvol zijn verlopen, is de prestatie beduidend hoger uitgevallen dan verwacht.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	15.684	13.017	14.191	-1.174
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	3.303	3.303	1.153	-2.149
Rijk	8.443	0	-1.246	-1.246
Overige programmabaten	0	0	1.060	1.060
Baten	11.745	3.303	967	-2.336
Saldo lasten en baten	-3.939	-9.714	-13.224	-3.510
Bijdr.reserve uitvoeringsimpuls reconstructie	0	158	172	14
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	300	606	1.078	472
Bijdrage risicoreserve		0	3.500	3.500
Bijdr.Res.Co-financiering Europese programma's	187	187	187	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.452	8.764	8.287	-476

Toelichting

<u>Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging</u>		x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>		
- Financiële afwikkeling van het ILG/POP2		1.628
- Streeknetwerken		203
- Inspiratiebijeenkomsten (Dialogosessies)		105
- Overig (o.a. communicatie, werkbudget ILG)		390
 <i>Overschrijding</i>		
- toevoeging risicovoorziening		-3.500
Totaal afwijking lasten		<u>-1.174</u>

*Onderschrijdingen**Financiële afwikkeling van het ILG / POP2.*

De afrondingsovereenkomst ILG is in 2012 vastgesteld. Er zijn echter nog vele lopende projecten die afgerond worden komende jaren.

Ook het POP2 programma bevindt zich in een afrondende fase. Over/onderschrijdingen worden verrekend in de daartoe beschikbare reserves ILG en POP.

Per saldo is er sprake van een onderschrijding van bijna €1,6 mln (lasten), omdat projecten goedkoper gerealiseerd zijn of correcties m.b.t. voorgaande jaren hebben plaatsgevonden.

De afwijking van € 2,3 mln baten betreft dezelfde onderwerpen, maar door de correcties is er geen sprake van een even grote afwijking als bij de lasten.

Streeknetwerken

In de begroting 2013 hadden wij € 6 mln geraamd. Daarvan is € 5,8 mln gerealiseerd.

Er zijn in 2013 voor € 5,6 mln aan exploitatie subsidies aan de streeknetwerken verstrekt.

En € 0,2 mln aan proceskosten uitgegeven.

Inspiratiebijeenkomsten (Dialogosessies)

Inspiratiebijeenkomsten hebben in 2013 niet plaatsgevonden. Zie beleidsprestatie 5.1 voor inhoudelijke toelichting.

De overschrijding ad € 3,5 mln betreft de vorming van de risicovoorziening in verband met afdekking garantie aan de TOM. De vorming van de voorziening wordt gedekt uit de algemene risicoreserve.

<u>Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging</u>		x € 1.000
- Financiële afwikkeling van het ILG/POP2		-2.340
- Overig		<u>4</u>
Totaal afwijking baten		<u>-2.336</u>

02.03 Sterk stedelijk netwerk

Toelichting

De steden in Brabant hebben afzonderlijk onvoldoende kritische massa om de top kennis- en innovatieregio te zijn. Doel is het stedelijke netwerk van Brabant in zijn geheel te versterken. Dat doen we door in de eerste plaats een strategie te ontwikkelen voor de ontwikkeling van toplocaties voor bedrijven, hoogstedelijke zones en knooppunten. Daarnaast zorgen we voor een goed vestigingsklimaat voor

bedrijven door een evenwicht in vraag en aanbod én de kwaliteit van werklocaties te bevorderen. Verder zorgen we ervoor dat er een voldoende en voldoende gevarieerd aanbod van woningen is. Ten slotte maken we op regionaal niveau afspraken hierover met gemeenten en zorgen we voor kennisuitwisseling.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
6	Samenhangende strategie stedelijk netwerk Brabant	Om de ontwikkeling van Brabant als top kennis- en innovatieregio te versterken om voldoende kritische massa te realiseren is het van belang dat er hoogwaardige, onderscheidende woon- en werkmilieus zijn en aantrekkelijke voorzieningen. In BrabantStad-verband zijn in 2013 afspraken opgesteld en vastgelegd, waarbinnen kwaliteit en complementariteit belangrijke principes zijn bij de ontwikkeling van locaties voor bedrijven, hoogstedelijke zones en knooppunten. In 2014 worden deze afspraken met triple helix-partners (overheden, bedrijven, kennisinstellingen) verder ingevuld en wordt bepaald in welke locaties gezamenlijk geïnvesteerd gaat worden (zogenaamde vliegwielprojecten).
7	Goed functionerende regionale werklocatiemarkt	Om bij te dragen aan een goed functionerende (regionale) markt voor bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel zijn mede met inzet van het 'uitvoeringsprogramma bedrijventerreinen en andere werklocaties' in RRO-verband afspraken gemaakt over onder meer de programmering (vraag-aanbod) van bedrijventerreinen, NIMBY en monitoring. Ook zijn in de RRO's belangrijke stappen gezet om te komen tot bestuurlijke afspraken over kantoren en detailhandel. De ingezette lijn op deze thema's wordt in 2014 krachtig voortgezet. Ook wordt in 2014 een prognose over bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel opgesteld. Zie ook het programma Economie voor verdere acties in het kader van het 'uitvoeringsprogramma bedrijventerreinen en andere werklocaties'.
8	Goed functionerende (regionale) woningmarkt	Om bij te dragen aan een goed functionerende woningmarkt met een voldoende en aantrekkelijk aanbod van woningen zijn er in 2013 in alle RRO's afspraken gemaakt over de regionale en gemeentelijke woningbouwprogrammering. Hierbij is specifieke aandacht besteed aan de effecten van de kredietcrisis, de gemeentelijke plancapaciteiten voor de woningbouw en de aansluiting van vraag en aanbod op de regionale woningmarkt. Ook het thema wonen met zorg en welzijn is specifiek aan de orde gekomen. In 2014 wordt hier verder aan gewerkt. Ook wordt in 2014 de bevolkings- en woningbehoefteprognose geactualiseerd, met speciale aandacht voor het thema wonen met zorg en welzijn.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	Samenhangende strategie stedelijk netwerk Brabant		
6.1	Voor #Brabant het opstellen van een strategie ter ontwikkeling van het stedelijk netwerk	1 door provincie en partners gezamenlijk gedragen strategie.	Bij burap 2013-I is beleidsprestatie "1 opgestelde strategie en 1 opgesteld uitvoeringsprogramma in 2013 vervangen" door een door provincie en partners gezamenlijk gedragen strategie. Ja. De prestatie is gerealiseerd. In BrabantStad-verband is een strategie op basis van richtinggevende principes ter versterking van het stedelijk netwerk opgesteld en vastgesteld tijdens de BrabantStad-dinsdag in november 2013. Aan triple helix-partners zijn de richtinggevende principes ter toetsing voorgelegd en is gevraagd gedragen voorstellen aan te dragen voor vliegwielprojecten die in het kader van de strategie ten uitvoer gebracht kunnen worden. Daarmee benaderen we het beoogde effect: vliegwielprojecten in gang zetten en realiseren, die een substantiële bijdrage leveren aan de versterking van het stedelijk netwerk Brabant en aan Brabant als top kennis- en innovatieregio.
	Goed functionerende regionale werklocatiemarkt		
7.1	Actualisering van de provinciale prognose werklocaties	Uitgevoerde actualisering (en minste 1x per bestuursperiode) Streefwaarde 2015: 1	In 2014 wordt een prognose bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel opgesteld.
7.2	Opstellen van kwalitatieve en kwantitatieve (deel-)analyses (ten behoeve van de Regionale Agenda's en bestuurlijke afspraken)	Aantal (deel-) analyses uitgevoerd m.b.t. regionale werklocaties in de 4 RRO's gebieden	Streefwaarde 2013:4. Ja, de streefwaarde is gehaald. Voor alle RRO-gebieden zijn in samenspraak met gemeenten/regio's regionale agenda's Werken opgesteld. Regionale analyses gericht op bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel zijn hiervan onderdeel.
7.3	Jaarlijks herijkt met de regio opgestelde Regionale Agenda voor werken inclusief bestuurlijke afspraken over werklocatieprogramma's in de RRO's (UA9)	Aantal gemaakte bestuurlijke afspraken in de RRO's	Streefwaarde 2013:4. Ja, de streefwaarde is gehaald. Op basis van de regionale agenda Werken zijn in alle vier de RRO's regionale afspraken over bedrijventerreinen, NIMBY en monitoring gemaakt. Ook zijn in de verschillende regio's afspraken gemaakt over kantoren en detailhandel, in de ene regio verdergaand dan in de andere regio. In 2014 worden deze afspraken verder geconcretiseerd.
7.4	Ontwikkelen beheersmodel voor het voorkomen van nieuwe Nimby-situaties op bedrijventerreinen	Vastgesteld beheersmodel (bij burap 2013-I is streefwaarde 2014 bijgesteld van 0 naar 1.	Bij burap 2013-I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 1 naar 0. Voor de inzet van middelen voor zowel het opstellen van het beheersmodel als het oplossen van bestaande Nimby-situaties is medio 2013 de subsidieregeling opgesteld. Voor juni 2014 moeten alle subsidieverzoeken binnen zijn, waaronder ook het subsidieverzoek voor het beheersmodel. Dit model zal medio 2015 gereedkomen.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	(bij burap 1 is prestatie 2014 doorgeschoven naar 2015)	Gemaakte afspraken in RRO-verband over de toepassing van het beheersmodel	Streefwaarde 2013: 0. De 4 afspraken in RRO-verband, met toepassing van het beheermodel, zullen allen in 2015 gemaakt worden.
7.5	Oplossen bestaande Nimby-situaties	Aantal toegekende subsidieverzoeken	Bij Burap II is indicator gewijzigd van "aantal vastgestelde plannen van aanpak i.r.t. NIMBY-situaties" naar "aantal toegekende subsidieverzoeken" met streefwaarde 2013: 1. Nee, niet gerealiseerd. In 2013 is de subsidieregeling NIMBY vastgesteld. Eind 2013 is het eerste subsidieverzoek binnen gekomen. De toekenning zal begin 2014 plaatsvinden. Alle overige subsidieverzoeken moeten voor juni 2014 binnen zijn.
Goed functionerende (regionale) woningmarkt			
8.1	Actualisering van de provinciale bevolkings- en woningprognose	Opgeleverde prognose (ten minste 1 keer per bestuursperiode)	Streefwaarde 2013: 0. De actualisering van de provinciale bevolkings- en woningprognose wordt in 2014 uitgevoerd. Op basis daarvan worden in 2015 in 4 RRO's nieuwe afspraken gemaakt om ervoor te zorgen dat vraag en aanbod kwantitatief en kwalitatief beter op elkaar zijn afgestemd de komende 10 jaar.
8.2	Opstellen van kwalitatieve en kwantitatieve analyses (ten behoeve van de Regionale Agenda's en bestuurlijke afspraken)	Aantal analyses uitgevoerd m.b.t. regionale woonlocaties in de 4 RRO gebieden	Streefwaarde 2013: 4. De streefwaarde is gehaald. Als (vast) onderdeel van de regionale agenda voor wonen zijn in elk van de 4 RRO-gebieden regionale woningmarktanalyses uitgevoerd.
8.3	Jaarlijks herijkte, met de regio opgestelde, Regionale Agenda voor wonen inclusief bestuurlijke afspraken over woningbouwprogramma's in de RRO's (UA9)	Aantal bestuurlijke afspraken in de 4 Regionale Ruimtelijke Overleggen (RRO's)	Streefwaarde 2013: 4. Streefwaarde is gehaald. In elk van de 4 RRO-gebieden is in samenspraak met de betreffende gemeenten de regionale Agenda voor Wonen geactualiseerd en zijn bestuurlijke afspraken over de woningbouwprogrammering gemaakt. Met een tiental gemeenten is verder gesproken over het halen van de afspraken door het schrappen, faseren en prioriteren van harde plancapaciteit. Daarbij is de harde en zachte plancapaciteit in 2013 afgenomen van 156.000 naar 144.000 woningen.
8.4	Stimuleren van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO)'	Aantal nieuwbouwwoningen waarvoor subsidie wordt verleend in het kader van de Stimuleringsregeling CPO.	Streefwaarde 2013: 225 nieuwbouwwoningen. Bij Burap II zijn 25 van de 225 nieuwbouwwoningen voor 2013 doorgeschoven naar 2014. Ja, ruim gehaald. In 2013 is meer dan de streefwaarde gerealiseerd. Er zijn voor 272 woningen subsidies verleend op grond van de Subsidieregeling CPO.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)		Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten		19.406	10.186	11.424	-1.238
Herkomst middelen					Vershil b-a
EU		0	0	0	0
Rijk		3.795	421	142	-279
Overige programmabaten		0	0	264	264
Baten		3.795	421	406	-15
Saldo lasten en baten		-15.611	-9.765	-11.018	-1.254
Bijdr.res.regionale structuurversterking		0	0	450	450
Bijdr.uit. Reserve ontwikkelbedrijf/grondbank		10.609	7.132	9.772	2.640
Bijdrage uit alg. middelen		5.002	2.632	796	-1.836

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging		x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>		
- Voorbereidings- en uitvoeringskosten woningbouwproductie		2.173
- Nimby		1.000
- Rente inzet instrument woningbouw krediet crisis		589
- ISV		293
- Overig		55
<i>Overschrijding</i>		
- Afwaardering woningbouw kredietcrisis		-4.814
- Overig		-534
-		
Totaal afwijking lasten		<u>-1.238</u>

Onderschrijding

Voorbereidings- en uitvoeringskosten woningbouwproductie

De onderschrijding wordt met name veroorzaakt door lagere exploitatiekosten op woningen in provinciaal bezit. Dit komt doordat er meer woningen binnen de Brabantse Verkoopgarantie door de woningeigenaren zelfstandig zijn verkocht dan oorspronkelijk was ingeschat. Hierdoor hoeft de provincie deze woningen niet te kopen.

Nimby (Not in my backyard problematiek)

Eerste subsidieverzoek voor deze subsidieregeling is eind december 2013 binnen gekomen (Heeze-Leende), waardoor onderuitputting in 2013 opgetreden is (beleidsprestatie 7.5).

Rente inzet instrument woningbouw krediet crisis

Bij de raming van deze rentekosten is geen rekening gehouden, met het feit dat de rentekosten voor leningen aan gemeenten en woningbouwcorporaties, ten laste komen van de risicoreserve Woningbouw Stimuleringsmaatregelen.

ISV

De projectkosten van de ISV-projecten Centrum Oost-Hofdael te Geldrop en Stekkerhoek te Nistelrode zijn lager uitgevallen, dan bij de subsidieverlening was begroot.

*Overschrijdingen**Afwaardering woningbouw kredietcrisis*

Op basis van de waardebeoordeling van de woningportefeuille per 1 december 2013 heeft er een hogere afwaardering plaatsgevonden van € 4,8 mln. dan in de begroting was voorzien (€ 8,5 ipv € 3,7 mln). Oorzaak is de sterker dalende huizenprijzen dan verwacht. Deze wordt gedekt uit de daartoe beschikbare risicoreserve stimuleringsmaatregelen woningbouw.

3 Ecologie

Programma 03 Ecologie	50
03.01 Water	53
03.02 Milieu	60
03.03 Natuur en Landschap	73

Programma 03 Ecologie

Portefeuillehouder:

J.J.C. van den Hout, Y.C.M.G. de Boer (onderdeel landbouw)

In dit programma Ecologie richten we ons op een gezonde leefomgeving voor mens, dier en plant. We kunnen in Noord-Brabant veilig wonen en er is ruimte voor economische, maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen

Het programma Ecologie is opgedeeld in de productgroepen Water, Milieu en Natuur en Landschap. Zoals vastgelegd in het bestuursakkoord 'Tien voor Brabant' vormt de Agenda van Brabant de leidraad van handelen, ook in het ecologisch domein. De structuurvisie Ruimte en het koersdocument Stad en Platteland zijn hierbij belangrijke richtinggevende documenten.

De uitwerking van de doelstelling is vormgegeven in drie productgroepen:

- Water (03.01);
de juiste waterhoeveelheid, schoon grond- en oppervlaktewater en bescherming tegen overstromingen.
- Milieu (03.02);
de zorg voor het milieu en kwaliteitsborging bij de Omgevingsdiensten.
- Natuur (03.03);
een samenhangend netwerk van natuurgebieden, een kwalitatief hoogwaardige biodiversiteit, landschappen met regionale identiteit en verankering van natuur en landschap in de samenleving.

Algemeen beeld

De doelen van het vigerend Provinciaal Water Plan (PWP) 2010-2015 zijn nog actueel. Er resteert echter nog een grote opgave in de realisatie van het beleid zoals blijkt uit de tussentijdse evaluatie. GS besluiten begin 2014 hoe hier mee om te gaan. De inzichten uit de tussentijdse evaluatie vormen tevens input voor de herziening van het PWP. Eind 2013 is gestart met de voorbereiding van dit herzieningsproces. De inzet van dit proces is, om te komen tot een breed gedragen PWP 2016-2021, dat partijen uitnodigt bij te dragen aan de realisatie van het beleid en zo de uitvoeringskracht te versterken.

Uit de mid-term-review van het Provinciaal Milieu Plan 2012-2015 (PMP) 'Gezondheid voorop' blijkt, dat we grotendeels op koers ligt met het bereiken van de milieudoelen. Er

zijn nieuwe ontwikkelingen waaraan in 2014 meer invulling gegeven gaat worden, zoals het integraal benaderen van gezondheid, het signaleren van kansen met betrekking tot de circulaire economie en de integrale aanpak van duurzame energie.

Actief Bodembeheer de Kempen kan met de extra bijdrage van het Rijk (€ 5 mln) alle aangemelde particuliere locaties én onverharde zinkaswegen saneren in 2014. De uitvoering van de vergunning toezicht en handhaving is belegd bij de drie omgevingsdiensten.

De uitvoering van Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) vindt voortvarend plaats. In 2013 zijn de voorbereidingen getroffen voor de oprichting van het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Het Rijk heeft € 23 miljoen ter beschikking gesteld voor 7 zogenaamde Lente-akkoord projecten. Via deze projecten wordt robuuste natuur gerealiseerd, waarmee ook de waterveiligheid wordt vergroot.

Verantwoording mijlpalen

Water

- De stuurgroep Zuidwestelijke Delta heeft afgesproken dat een afwegingskader wordt voorbereid ten behoeve van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer. **(UA19)**
- Er is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de provincie Zeeland, de gemeente Moerdijk en waterschap Brabantse Delta voor de realisatie van het project de Roode Vaart.

Opdrachtgeverschap en Regie Omgevingsrecht

- De drie omgevingsdiensten zijn gestart. Twee per 1 juni 2013 en de Omgevingsdienst Brabant Noordoost op 1 januari 2014. **(UA16)** en is het programma Opdrachtgeverschap en regie Omgevingsrecht van start gegaan.
- Het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht is van start gegaan. In dit platform worden door alle handhavingspartners in Noord-Brabant afspraken gemaakt over gezamenlijke acties op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu en omgevingsrecht.

Bodem

- De provinciale visie op het benutten van potenties van de ondergrond wordt door het Rijk mede gebruikt bij het opstellen van de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG).
- Aan de Tweede Kamer is duidelijk gemaakt dat Provinciale Staten van Noord-Brabant niet hebben gekozen voor het proefboren naar schaliegas, maar in (blijven) zetten op toekomst-bestendige schone energie.

Milieu

- In de mid-term-review van het PMP 'Gezondheid voorop' zijn drie kwart van de milieudoelen gehaald. Dit geeft geen aanleiding tot bijstelling van het plan. Toegevoegd is een literatuurstudie naar de gezondheidseffecten van de beleving van milieu aspecten.
- De beleidsvisie externe veiligheid is ingrijpend herzien in samenwerking met alle partijen die betrokken zijn bij externe veiligheid. De visie is inhoudelijk gereed en wordt begin 2014 vastgesteld. Op basis van deze herziene beleidsvisie wordt in 2014 een nieuw Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid vastgesteld.
- Gemeente, Havenschap en provincie hebben besloten te werken aan de oprichting van een warmtebedrijf op Moerdijk, dit om koppelingen te realiseren, waarmee zowel ecologische (vermindering gebruik fossiele brandstoffen) als economische winst kan worden geboekt.
Op Moerdijk (Energyweb XL Moerdijk) is een duurzame reststroomkoppeling voor de uitwisseling van energie, water en reststromen zoals warmte, stoom en koolstofdioxide (CO₂) tot stand gebracht.
- In het project Renoveren A+, waarbij onder andere de provincie betrokken is, zijn circa honderd woningen gerenoveerd naar het energielabel A+. **(UA17)**
- De nalevingsdoelstellingen van het omgevingsrecht zijn gerealiseerd volgens de 'Handhavingsscoers 2013-2016'. **(UA18)**

Landbouw (gedeputeerde Y.de Boer)

- De Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA) is gereed en hier wordt uitvoering aan gegeven. Het Brabantberaad is eenmaal bijeen gekomen. Voor 2014 staat een aantal themasessies (o.a. gezondheid, trends en ontwikkelingen en kringlopen) gepland.

- Een consultatieversie van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV) is gereed. Deze versie van de BZV vindt al toepassing in de praktijk. Een volgende versie is in ontwikkeling.

Natuur

- Ter voorbereiding van oprichting van het Groen Ontwikkelfonds Brabant BV zijn Statuten, een Aandeelhoudersinstructie, een Investeringsreglement en een Reglement van de investeringscommissie opgesteld. Ook heeft werving voor bemensing van de werkeenheden en de BV plaatsgevonden. Er is een Samenwerkingsovereenkomst met de Manifestpartners opgesteld en de governance en de werkprocessen zijn beschreven (zie 07.07 investeringsagenda).
- Het provinciale beleid uit 'Brabant: uitnodigend groen' (2012) is volop in uitvoering gekomen. Er is concreet gewerkt aan de realisatie van de doelen voor biodiversiteit en landschap.
- De provincie maakte concrete afspraken over de uitvoering van tien grote natuurprojecten in de Ecologische Hoofd Structuur (EHS).
- De Raad van State (RvS) heeft uitspraak gedaan in vier beroepsprocedures tegen door GS verleende vergunningen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Door deze uitspraak is er minder ontwikkelruimte beschikbaar en wordt de vergunningverlening verder gecompliceerd. Het gevolg is dat duurzame bedrijfsontwikkelingen vertragen.
- De Taskforce Economie en Natuur, is met vijf projectinitiatieven gestart en heeft in drie gebieden de kansen voor verbinding van natuur en economie verkend.
- Met HAS 's-Hertogenbosch is voor kennisontwikkeling 'Groen ondernemerschap' een samenwerking gesloten.
- De decentralisatie van de natuurtaken van Rijk naar provincie is afgerond. Daarmee zijn de consequenties op het vlak van provinciale taken, formatie en financiën duidelijk geworden.

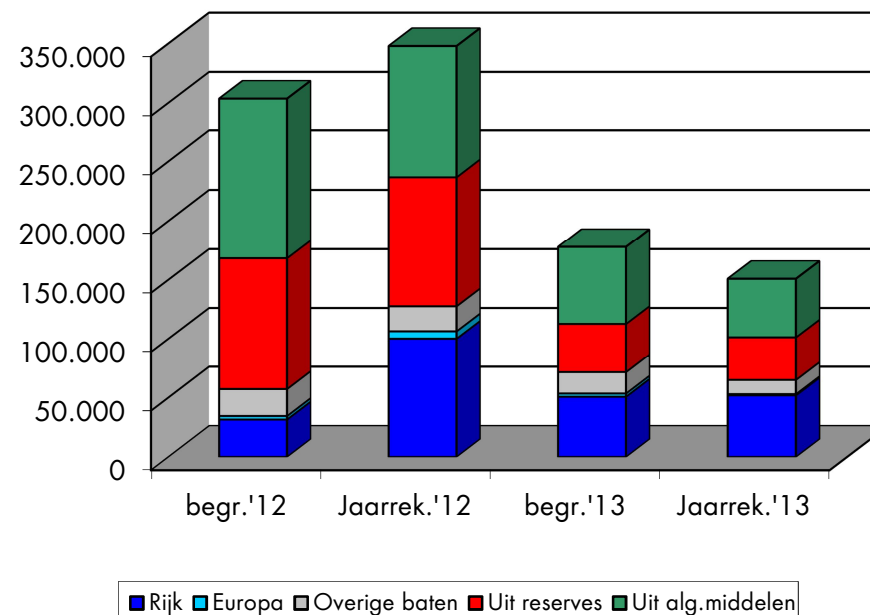
03 Ecologie

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	142.422	130.410	108.067	22.344
Apparaatskosten	47.471	47.471	42.713	4.758
totaal	189.893	177.881	150.779	27.102
<u>Baten</u>				
Rijk	49.584	50.652	51.814	1.162
Europa	9.083	2.717	1.036	-1.681
Overige programmabaten	9.950	18.059	11.996	-6.063
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	38.438	41.151	36.299	-4.852
Dekking uit alg.middelen	82.839	65.303	49.635	-15.668
totaal	189.893	177.881	150.779	-27.102

Formatieinzet (in fte)	288,4	248,3
------------------------	-------	-------

Middeleninzet programma Ecologie
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

03.01 Water

Inleiding

Het Provinciaal Waterplan (PWP) bevat de kaders voor het strategische waterbeleid van de provincie. Het is ook het beheerplan voor grondwateronttrekkingen. Het plan is afgestemd op de verplichtingen uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Het PWP is de structuurvisie voor het aspect water op grond van de Wet ruimtelijke ordening. Behalve dat het PWP de uitgangspunten aangeeft voor het waterbeleid van waterschappen en

gemeenten, toetst de provincie aan de hand van dit plan ook of de plannen van de waterschappen passen in het provinciale beleid. In 2014 wordt gezamenlijk met de Brabantse waterpartners gewerkt aan een herziening van het Provinciaal Waterplan voor de periode 2016-2021.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Adequate bescherming van Noord-Brabant tegen overstromingen.	- De provincie heeft samen met de waterschappen plannen opgesteld ter verbetering van alle afgekeurde dijkvakken. Na uitvoering van de plannen voldoen alle dijkvakken weer aan de veiligheidsnormen. De meest risicovolle trajecten worden het eerst aangepakt, met een uitloop voor de dijkvakken met de minste risico's tot uiterlijk in de periode 2020-2030. - In 2013 hebben de waterschappen een toetsing van de regionale keringen uitgevoerd. Van de 271 kilometer genormeerde regionale keringen blijkt ongeveer de helft niet aan alle eisen te voldoen. De waterschappen zijn inmiddels gestart met de voorbereiding van de verbetering van deze keringen. In 2014 leggen de provincie en de waterschappen vast binnen welke termijn de verbeteringen gereed moeten zijn.
2	Noord-Brabant heeft de juiste hoeveelheden water (niet te veel en niet te weinig).	- In 2013 hebben de waterschappen reguliere projecten uitgevoerd, die vallen binnen de tweede bestuursovereenkomst. - Voor de watervoorziening op de lange termijn heeft de provincie binnen het Deltaprogramma samengewerkt aan voorkeursstrategieën, die het rijk in 2014 gaat vaststellen. - De provincie heeft een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de provincie Zeeland, de gemeente Moerdijk en het waterschap Brabantse Delta voor het project de Roode Vaart. - De bestuurlijke stuurgroep Zuidwestelijke Delta heeft afgesproken dat een afwegingskader wordt voorbereid ten behoeve van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer, die in 2014 gereed is.
3	Schoon grond-en oppervlaktewater voor iedereen.	- De waterschappen hebben voor de provincie reguliere projecten uitgevoerd, die vallen binnen de tweede bestuursovereenkomst. - GS hebben de 'Waterrapportage Noord-Brabant' vastgesteld. De rapportage laat

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)**Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?**

weliswaar voorzichtige verbeteringen zien in de periode 2009-2012, maar deze zijn nog onvoldoende om de Kader Richtlijn Water (KRW) doelen voor chemische- en biologische parameters uiterlijk in 2027 te behalen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
Algemeen		
Uitvoering waterbeleid algemeen (UA 20)	- Beleidsontwikkeling (H1-7 PWP): nieuw PWP, 2e Stroomgebiedbeheerplan en 3e Bestuursovereenkomst waterschappen: gereed resp. 2015, 2015, 2013	Streefwaarde 2013: 1 Ja. PS hebben de tweede bestuursovereenkomst met de waterschappen eind 2012 verlengd tot eind 2015. Of en in welke vorm hier een vervolg op komt maakt deel uit van het planproces voor het nieuwe PWP (2016-2021). In 2013 is het planproces gestart op weg naar een herziening van het Provinciaal Waterplan (PWP) en de tweede Stroomgebiedbeheerplannen.
	- startnotitie PWP 2016	Streefwaarde 2013: 1 Nee. In plaats daarvan hebben GS in het najaar 2013 aan PS een statenmededeling aangeboden over het voorgestelde proces voor de herziening van het Provinciaal Waterplan (PWP).
	- rapportages monitoring en beleidsevaluatie, 2013 (H13 PWP)	Streefwaarde 2013: 1 Ja. In de eerste helft van 2013 hebben GS de toestandsrapportage van het watersysteem en de evaluatie van het PWP (inclusief evaluatie conform artikel 217a provinciewet) afgerond en aan PS aangeboden. GS besluiten begin 2014 hoe met de resultaten van de evaluatie om te gaan. GS hebben PS tweemaal (voor- en najaar) geïnformeerd over de voortgang in het Deltaprogramma. Het Deltaprogramma ligt op koers voor het vaststellen van de Deltabeslissingen.
	- Organisatorische aspecten (H14 PWP): voortgang uitvoering landelijk bestuursakkoord water (2011)	Streefwaarde 2013: 1 Nee. De provincie heeft geen zelfstandige rapportage gemaakt over de voortgang van het Landelijk bestuursakkoord water. Het ministerie van I & M rapporteert hierover in de landelijke jaarlijkse voortgangsrapportage 'Water in Beeld'. Het IPO vertegenwoordigt de provincie.
	- Beleidsinstrumenten (H15 PWP): communicatie	De beschikbare financiën worden deels ingezet voor de communicatie rondom het tot stand komen van het nieuwe Provinciaal Waterplan (2016-2021). Voor de educatiegelden zijn nog

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			geen aanvragen van derden binnen gekomen. GS besluiten begin 2014 hoe hiermee om te gaan.
	Uitvoering Provinciaal Waterplan Uitvoering Deltaprogramma (UA 19)		
1.1	Opstellen lange termijn maatregelen (Rivieren, Zuidwestelijke Delta, zoet water)	Maatregelenprogramma.	Streefwaarde 2013: 1 - <i>Rivieren</i> In 2013 is samen met partijen in een intensief proces gewerkt aan voorkeursstrategieën voor de verschillende riviertakken. De provincie Noord-Brabant was trekker voor de bedijkte Maas en heeft geparticipeerd in de andere processen. Deze processen zijn ambtelijk en bestuurlijk ingevuld. In december 2013 zijn de strategieën gereed gekomen. Deze producten zijn onderdeel van het consultatieproces dat in december 2013 gestart is. Binnen het gebiedsprogramma Rivieren is in 2013 bovendien aan tal van andere onderwerpen gewerkt (onder andere kostenberekeningen, voorstel voor nieuwe beschermingsnormen, systeemwerking Maas, mogelijke uitvoeringsvolgorde van maatregelen). - <i>Zoet Water</i> De provincie neemt deel aan opstellen van strategie en maatregelen binnen het Deltaplan Hoge Zandgronden en Zoetwatervoorziening Rivierengebied. De voorkeursstrategie is bepaald. - <i>Zuidwestelijke Delta</i> De stuurgroep Zuidwestelijke Delta heeft afgesproken dat een afwegingskader wordt voorbereid ten behoeve van de Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer. Parallel daaraan werken de drie provincies (Noord-Brabant, Zuid-Holland en Zeeland) financieringsstrategieën uit, ter onderbouwing van de te maken keuzes. Beide leiden medio 2014 tot besluitvorming.
1.2	Begeleiding korte termijn maatregelen (Uitvoeringsplan-Zuid-Westelijke Delta)	- Voortgang maatregelen	Ja. Realisatie Roode Vaart (zie hieronder) is voornamelijk de enige korte termijn maatregel. Zie verder ook de voortgang lange termijn maatregelen.
		- Realisatie Roode Vaart tbv zoetwatervoorziening West-Brabant	Ja. De provincie heeft een samenwerkingsovereenkomst getekend met alle financierende partijen. De financiën zijn hiermee vastgelegd en de uitvoering is belegd bij de gemeente Moerdijk. Formele subsidieverlening vindt plaats in 2014. Oplevering zal plaats vinden in 2017/2018.
	Uitvoering bestuursovereenkomst waterschappen (UA 20)		
2.1	Subsidie verlenen voor realisatie door waterschappen (H8,9,10 PWP)	Voortgang van realisatie van: - 239 km ecologische verbindingzones (2010-15)	Streefwaarde 2013: 60%. Grotendeels. In 2013 is 55% van de totale prestatie gerealiseerd (132 kilometer). De afgegeven beschikkingen dekken de totale prestatie.
		- 94,9 km herstelde beek top-gebieden	Streefwaarde 2013: 50%

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			Ja. Tot en met 2013 is 55% van de prestatie gerealiseerd (52 kilometer).
		- 96 km herstelde beek overig	Streefwaarde 2013 aangepast bij burap I van 60% naar 40%. Ja. Er is 43% gerealiseerd (41 kilometer)
		- 63 vispassages (overig)	Streefwaarde 2013 aangepast bij burap I van 60% naar 40%. Ja. Er is 75% gerealiseerd (47 stuks)
		- 1.889 ha waterberging	Streefwaarde 2013 aangepast bij burap I van 60% naar 40%. Nee, de realisatie is achter gebleven. Er zijn op dit moment voldoende subsidiebeschikkingen afgegeven om de totale prestatie te halen. Van de waterbergingsopgave wordt 140 hectare niet meer via de BO2 gerealiseerd, maar via de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). De nieuwe prestatie is 1749 hectare.
		- 12.866ha verdrogingsbestrijding	Streefwaarde 2013: 50% Ja. Tot en met 2013 is 56% van de prestatie gerealiseerd (7088 hectare)
		- 4.882 ha waterkwaliteit	Streefwaarde 2013: 25% Ja. De projecten zijn allemaal beschikt en worden in 2014 en 2015 afgerond.
3.1	Verbetering van de waterkwaliteit (H8 PWP)	Uitvoering cf Uitvoeringsprogramma PWP en met name:	
		- Voortgang onderzoeken en maatregelen (o.a. Kaderrichtlijn Water operationeel 2012, gereed 2015)	Streefwaarde 2013: 0. Ja. De in 2013 gestarte onderzoeken 'Bronnenanalyse' en 'interactie oppervlaktewater-grondwater' zijn afgerond en meegenomen in de toestandbeschrijving van het watersysteem. De stuurgroep heeft besloten om het project Schoon Water in de grondwaterbeschermingsgebieden te verlengen tot einde 2015. De financiële middelen zijn hiervoor beschikbaar.
		- Voortgang gebieds-dossiers grondwaterwinning openbare watervoorziening	Streefwaarde 2013: 0. Ja. GS hebben alle gebiedsdossiers vastgesteld. Daarmee hebben per 1 maart 2013 alle kwetsbare winningen een gebiedsdossier. GS hebben voor circa de helft daarvan afsprakenkaders voor de uitvoering van de maatregelen vastgesteld. De andere helft komt in 2014 aan bod.
		- % zwemwater onder toezicht	Streefwaarde 2013: 100%. Ja. De waterschappen hebben tweewekelijks de kwaliteit van alle provinciale zwemwateren gecontroleerd.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.3	Omgaan met waterkwantiteit (H10,12 PWP)	- Voortgang maatregelen Planologische kernbeslissing 'Ruimte voor de rivier'	- <i>Veiligheid, primaire waterkeringen:</i> - De provincie heeft in 2013 samen met de betrokken waterschappen plannen afgerond en procedures gevolgd om afgekeurde dijken te verbeteren. De verbetering van enkele dijkvakken is gestart (Merwedelijk Werkendam, dijkvak Oostwaard Werkendam, dijkvak Amer-Donge nabij Keizersveer). - De provincie heeft ambtelijk en bestuurlijk de werkzaamheden begeleid in de Overdiepse Polder en de Noordwaard in het kader van de realisering van de Planologische Kernbeslissing. - <i>Ruimte voor de Rivier:</i> De planvoorbereiding voor realisering van de bergingsmaatregel Krammer-Volkerak heeft geresulteerd in een projectbesluit van de minister van I&M. De voorbereiding van de uitvoering is ter hand genomen.
		- Mate van regionale wateroverlast	- <i>Veiligheid, regionale keringen:</i>
		- 28 herstelde vennen	In 2013 is de toetsing van de regionale keringen door de waterschappen afgerond. Hierover is eind 2013 door de waterschappen aan de provincie gerapporteerd. Van de 271 kilometer genormeerde regionale keringen blijkt ongeveer de helft niet aan alle eisen te voldoen. De waterschappen zijn inmiddels gestart met de voorbereiding van de verbetering van deze keringen. In 2014 leggen de provincie en de waterschappen vast binnen welke termijn de verbeteringen gereed moeten zijn. Streefwaarde 2013: 40% Nagenoeg, 29% is gerealiseerd. Ondanks mediacampagne 'code rood voor vennen', stagneert de uitvoering van venherstel. In overleg met de waterschappen beziet de provincie hoe de opgave gerealiseerd kan worden.
2.2	(de volgende prestatie-indicatoren dragen bij aan doelstelling 2)	% herstelde wijstgebieden per jaar.	Bij burap II is streefwaarde % herstelde wijstgebieden in 2013 bijgesteld van 40% naar 20%. Nee, door rechtelijke procedures is er nog geen start gemaakt met het eerste herstelproject. De provincie heeft een kwartiermaker Wijst ingesteld om een impuls te geven aan de uitvoering herstelprojecten Wijst. Dit heeft geleid tot nadere afspraken met de gemeenten om tot daadwerkelijke uitvoering te komen in de periode 2014-2015, zodat de nieuwe streefwaarden wel worden behaald.
		- Voortgang overige onderzoeken en maatregelen	Streefwaarde 2013: 1. Ja. De provincie heeft een financiële bijdrage geleverd aan een onderzoek naar hoe de huidige werking en ruimtelijke inrichting van het landschap als basis kunnen dienen voor de maatregelen binnen de zoetwatervoorziening
2.3	Gebruik van grondwatervoorraden (H11 PWP)	Voortgang onderzoeken en maatregelen	Door gebrek aan financiën bij derden, veranderende taken van de provincie en voortschrijdend inzicht zijn maatregelen niet tot uitvoering gekomen. GS besluiten begin 2014 hoe hier mee om te gaan.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	32.444	12.192	840	11.352
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	1.556	1.314	42	-1.272
Rijk	15.040	0	-2.592	-2.592
Overige programmabaten	4.868	5.529	4.334	-1.195
Baten	21.463	6.842	1.783	-5.059
Saldo lasten en baten	-10.981	-5.350	943	6.293
Bijdr. Res. provinciaal waterplan	7.869	9.404	3.918	-5.486
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	752	97	-656
Bijdr.reserve grondwaterheffing		3.300	3.300	0
Bijdrage uit alg. middelen	3.112	-8.107	-8.258	-151

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
1. Provinciaal Waterplan	724
2. Bestuursvereenkomst met de waterschappen	9.249
3. Storting voorziening grondwaterheffing	1.010
4. Overige onderschrijding	557
<i>Overschrijding</i>	
5. Provinciaal Waterplan	-140
6. Overige overschrijding	-48
	<u>11.352</u>

1. Provinciaal Waterplan

De onderschrijding op de PWP-posten is het gevolg van lagere uitgaven bij Bescherming waterkwaliteit menselijke consumptie € 0,4 mln, Provinciale Regierol € 0,2 mln en een zestal andere onderdelen voor een totaal van ruim € 0,1 mln. De bijstelling van de ramingen in de resterende twee jaar van de planperiode worden verwerkt in 2014. Het betreft middelen gekoppeld aan de reserve PWP.

2. Bestuursvereenkomst met de waterschappen € 9,2 mln

- Door gunstige aanbestedingen zijn de werkelijke subsidiabele kosten lager uitgevallen voor Water- & bodemkwaliteit.
- Een deel van de waterbergingsopgave met betrekking tot de Oostelijke Langstraat

wordt niet in de tweede Bestuursovereenkomst Water verantwoord maar bij de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL).

- Voor verdrogingsbestrijding is geraamde subsidie nog niet toegekend omdat besprekingen over de uiteindelijke uitwerking van het addendum tweede Bestuursovereenkomst voor dit onderdeel nog gaande zijn.
- Voor alle prestaties met betrekking tot Beek- en kreekherstel zijn de subsidie-beschikkingen afgegeven. Subsidies zijn lager vastgesteld vanwege aanbestedingsvoordelen.

3. Storting voorziening grondwaterheffing

De storting in de voorziening grondwater is € 1 mln. lager omdat door de weersomstandigheden minder grondwater is onttrokken en door de instelling van de heffingsvrije voet. Vanaf 2014 zal de raming op basis van deze gegevens worden aangepast. De lasten en de baten zijn budgettair neutraal, omdat zowel de inkomsten (baten) als de storting in de voorziening (lasten) worden geraamd.

4. Overige overschrijding

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over desbetreffende begrotingsposten diverse kleine overschrijdingen voorgedaan met een totaal van per saldo ruim € 0,5 mln.

Overschrijding

De overschrijdingen hebben voor € 140.000 betrekking op de uitvoering van het provinciaal waterplan. De overige overschrijdingen bedragen € 48.000.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
1. Grondwaterheffing	-1.010
2. POP subsidie verdrogingsbestrijding	-1.315
3. Rijksbijdrage verbetering waterkwaliteit	-1.277
4. Rijksbijdrage EHS/VHR	-1.315
5 Overige	-142
Totaal afwijking baten	-5.059

1. Grondwaterheffing

De oorzaak van het verschil tussen de raming en werkelijke inkomsten Grondwaterheffing is hierboven toegelicht onder Storting voorziening grondwaterheffing.

2. POP subsidie verdrogingsbestrijding en 3. Rijksbijdrage verbetering waterkwaliteit en 4 Rijksbijdrage EHS/VHR

Deze inkomsten houden verband met een deel van de PMJP-posten die hierboven zijn toegelicht. Het achterblijven van de bestedingen op die posten heeft ook effect op de geraamde EU- en Rijksbijdragen.

03.02 Milieu

Inleiding

Het Provinciaal Milieuplan richt zich op de thema's: externe veiligheid, lucht, geur, geluid en trillingen, licht, bodem, afval en stortplaatsen. Aandachtspunten voor het algemene milieubeleid van de provincie zijn de komende jaren: gezondheid, uitstoot van emissies van veehouderij, het verminderen van de fosfaatdruk en monitoring.

Het Opdrachtgeverschap en Regie Omgevingsrecht (ORO) verstrekt de opdrachten aan de drie omgevingsdiensten voor de vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken van de provincie. Dit vloeit voort uit het GS besluit 'Overdracht VTH-taken van de provincie Noord-Brabant naar de Omgevingsdiensten'.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
4	De burger ondervindt geen onaanvaardbaar risico door gevaarlijke stoffen en luchtvaart.	- In 2013 zijn bestuurlijke verklaringen van overheidsinstanties ontvangen die aangeven dat gemeenten, de omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en de provincie voldoen aan de vastgestelde kwaliteitscriteria. Provincie vult haar regierol in om de laatste ontbrekende bestuurlijke verklaringen te ontvangen. - De provincie heeft een bijdrage geleverd aan de uitvoering van het actieprogramma Moerdijk Veilig. - Afgelopen jaar is intensief met de betrokken partijen gewerkt aan de herziening van de Beleidsvisie externe veiligheid (EV). De visie is inhoudelijk gereed en wordt in 2014 vastgesteld. Inzet wordt gepleegd om de laatste latente saneringen op te lossen.
5	De luchtkwaliteit in Noord-Brabant voor stikstofdioxide, fijnstof en verzurende stoffen afkomstig van verkeer, landbouw en industrie voldoet aan de wettelijke normen.	- Alleen in veehouderijgebieden wordt de fijnstofnorm (PM10) nog overschreden. Een deel van de overschrijdingen wordt veroorzaakt door clusters van agrarische bedrijven, deze moeten gebiedsgericht worden aangepakt. De gemeenten pakken dit op. - Voor stikstofdioxide (NO₂) gaat het met name om uitstoot vanwege verkeer en vervoer. In 2015 moet aan de norm worden voldaan. Begin 2014 wordt gerapporteerd over de meetresultaten 2013 van de provinciale meetprojecten. De meetprojecten naar de luchtkwaliteit worden gecontinueerd. In 2014 vindt een evaluatie plaats over nut en noodzaak van het Ammoniakmeetnet De Peel. - Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit is verlengd tot en met 2017. Binnen dit programma wordt de luchtkwaliteit gemonitord. Het innovatief luchtmeetsysteem Aires in Eindhoven is eind 2013 geïnstalleerd. De Provincie draagt hier aan bij middels kennis en financiën. In 2014 komen de meetresultaten hiervan beschikbaar.
6	De geluidskwaliteit langs provinciale wegen, in stiltegebieden, rond industrieterreinen en bij landzijdige luchtvaartactiviteiten voldoet aan de wettelijke normen.	Het Actieplan voor provinciale wegen is vastgesteld. Provinciale infraprojecten worden getoetst aan dit actieplan. Voor de luchthavens Seppe en Budel zijn luchthavenbesluiten

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)**Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?**

	vastgesteld. In 2013 is het stiltegebiedenbeleid geëvalueerd. Het beleid wordt in 2014 herzien.
7 De geurkwaliteit nabij industriële inrichtingen en veehouderijen voldoet aan de wettelijke normen.	• Er is sprake geweest van een toename van het aantal klachten vanwege industriële inrichtingen (zie midterm review PMP). In 2014 wordt een registratiesysteem opgezet om beter de relatie tussen klachten en ondervonden geurhinder te kunnen beoordelen. • De geurhinder vanwege veehouderijen is Brabant breed gedaald tot onder het niveau van 2005. In een aantal gemeenten is echter sprake van een toename. Komende jaren wordt via de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV) gestuurd op een afname van overbelasting en het voorkomen van nieuwe overbelasting. De verwachting is dat het aantal geur gehinderden verder afneemt.
8 De kwaliteit van de bodem vormt geen gevaar voor de volksgezondheid en het milieu en de ondergrond worden duurzaam gebruikt.	• De saneringsprojecten zijn afgerond, waardoor voor die projecten de gezondheidsrisico's volledig zijn weggenomen. Volgens de prognoses zijn eind 2014 nagenoeg alle in uitvoering zijnde Wet bodembescherming (Wbb) projecten afgerond. De humane spoedlocaties, die door de provincie worden uitgevoerd zijn conform het bodemconvenant eind 2015 afgerond. Op deze locaties zijn dan de gezondheidsrisico's weggenomen. • De eerste grondsanering ter plaatse van Chemie-Pack in Moerdijk is gerealiseerd. De overige drie locaties voor grondsaneringen worden in 2014 gecombineerd uitgevoerd. In 2015 en de jaren daarna wordt de sanering van de ondergrond/grondwater uitgevoerd. Als voorbereiding daarop worden al in 2014 pilots uitgevoerd. • Provinciale Staten hebben in 2013 de provinciale visie op het benutten van potenties van de ondergrond vastgesteld. Deze visie wordt door het Rijk mede gebruikt bij het opstellen van de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG). Provinciale Staten hebben niet gekozen voor het proefboren naar schaliegas, maar blijven inzetten op toekomstbestendige schone energie. Dit is aan Tweede Kamer duidelijk gemaakt. • De voortgang van het project Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK) ligt op schema. De sanering van zinkaswegen is in 2013 vol op stoom gekomen. Het Rijk heeft een extra bedrag van € 5 mln. uitgekeerd, waarmee ABdK alle aangemelde particuliere locaties én onverharde zinkaswegen kan saneren. In 2014 zullen de werkzaamheden zich vooral concentreren op de sanering van de laatste aangemelde particuliere locaties en het restant onverharde zinkaswegen. Naar verwachting wordt het project begin 2015 afgerond. De risico's van de cadmium- en zinkverontreiniging in de Kempen zijn daarmee teruggebracht tot het bij aanvang van het project beoogde niveau.

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)**Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?**

9 De leefomgeving ondervindt geen onaanvaardbare gevolgen vanuit grondstoffen- en energievoorziening, stortplaatsen en vanuit afvalstoffenverwerking.	● Afval: Een eerste aanpak voor een grondstofronde in Brabant is gereed. De grondstofronde als onderdeel van de circulaire economie heeft tot doel grondstofketens te sluiten en gaat daarmee verder dan het maximaliseren van hoogwaardig hergebruik. Het is een recente ontwikkeling, waar in 2014 nader invulling aan wordt gegeven. ● Primaire grondstoffen Strikte randvoorwaarden in ontgrondingsvergunningen voor het winnen van primaire grondstoffen (zand en grond) beperken de nadelige gevolgen voor de directe omgeving. ● Stortplaatsen In 2013 zijn twee operationele stortplaatsen (Dintelsas en Nyrtar) gesloten. De provincie is ex artikel 8.49 Wet milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende milieuhygiënische nazorg. ● Voormalige stortplaatsen Om milieurisico's te voorkomen zijn er voor hergebruik van voormalige stortplaatsen ontheffingen verleend en meldingen geaccepteerd. In 2013 zijn de resultaten van onderzoeken naar humane, ecologische en verspreidingsrisico's bij voormalige stortplaatsen beschikbaar gekomen. Hieruit blijkt dat deze geen humaan risico opleveren. In 2014 worden de eventuele noodzakelijke acties met betrekking tot risico's bij landbouwkundig gebruik voortgezet.
10 Een vitale agrofoodsector (maatschappelijk, economisch en ecologisch) in een kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied door Transitie in de landbouw (waarbij kwaliteit en toegevoegde waarde in de plaats moeten komen van op kostenminimalisatie gerichte bulkproductie) en nieuwe houdbare verdienmodellen binnen de gehele agrofoodsector.	● Er is uitvoering gegeven aan de vastgestelde Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood. Het Brabantberaad is eenmaal bijeen gekomen. Voor 2014 staat een aantal themasessies (o.a. gezondheid, trends en ontwikkelingen en kringlopen) gepland. In lijn met de slotverklaring van het Brabantberaad, is een voorbereidingsbesluit genomen en kunnen landbouwbedrijven alleen duurzaam uitbreiden met de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Brabant waardoor overlast wordt teruggedrongen en ontwikkeling mogelijk blijft. ● Tijdens de Dutch Design Week is het landbouw vraagstuk in relatie gebracht met Design Thinking. Voor de samenwerking met gemeenten is een implementatieteam ingesteld en is een digitaal platform opgericht. Tevens is een innovatieprogramma Agrofood opgesteld
11 De handhaving voldoet aan wet- en regelgeving.	● Afgelopen jaar is aandacht besteed aan de overdracht van de handhaving naar de omgevingsdiensten. De streefwaarden voor de mate van spontane naleving en de ernst van overtreding zijn nagenoeg gehaald. In 2013 is het proces gestart voor het ontwikkelen van een nieuw instrumentarium om de beleidsdoelstellingen, uit de Handhavingskoers 2013 tot en met 2016, te realiseren. De handhaving is belegd in het nieuwe concept van drie regionale uitvoeringsdiensten in

Toelichting

Een belangrijk aandeel in het bereiken van de maatschappelijke effecten vindt plaats via de Omgevingsvergunning. Deze activiteit is belegd bij de omgevingsdiensten. Bij de besluitvorming worden wettelijke normen en aanvullend provinciaal beleid in acht genomen. Dit geldt onder meer voor de aspecten: externe veiligheid, lucht, geluid en geur.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
Algemeen		
Uitvoering Provinciaal Milieuplan, PMP (UA15)	Vastgesteld provinciaal milieuplan. Streefwaarde 2015:1	Niet van toepassing
	-Toestand van het Brabantse Milieu (monitoring).	In 2012 is deze prestatie uitgevoerd en gerealiseerd
	-Mid-term review PMP (2013)	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Toegevoegd is een literatuurstudie naar de gezondheidseffecten van beleving van milieuaspecten. De MTR vormt de basis voor de startnotitie voor het PMP 2016-2019. Deze wordt medio 2014 aangeboden aan PS.
	-Actuele gezondheidskaarten van Noord-Brabant o.b.v. de GES-methodiek (GES:Gezondheidseffectscreening)	Streefwaarde 2013: 1. Nee. Voor het maken van de kaarten is de provincie met betrekking tot brondata mede afhankelijk van externe partijen. Dit is een langdurig proces geweest, waarbij de gevoeligheid van de data een belangrijke rol speelde. Nu alle brondata beschikbaar zijn, is de verwachting dat in juni de kaarten in concept gereed zijn.
Regionale uitvoeringsdienst, RUD (UA16) Aansturing, monitoring en borging van het proces van opdrachtverlening aan de RUD's.	(Dienstverlenings)overeenkomsten met de RUD's; vaststelling en monitoring	Streefwaarde 2013: 3. Ja. Voor iedere omgevingsdienst is een Dienst Verlening Overeenkomst (DVO) opgesteld.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Monitoring van de effectiviteit van aanbevelingen Eijlander en Mans. Monitoringsrapport	Streefwaarde 2013: 1. Nee. Door de vertraagde start van de omgevingsdiensten is er geen rapport. Dit volgt in 2014. De borging van de verbetermaatregelen Eijlander en Mans én van goed opdrachtgeverschap richting de Brabantse omgevingsdiensten zijn als uitgangspunt meegenomen. Dit geldt zowel voor de inrichting van de nieuwe professionele opdrachtgeverorganisatie als voor de provinciale opdracht aan de Brabantse omgevingsdiensten voor de uitvoering van werkzaamheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.
4.1	Externe veiligheid (EV) Creëren en borgen veilige afstand tussen risicovolle activiteiten (gevaarlijke stoffen en luchtvaart) en leefomgeving burgers	Aantal opgeloste (latente) saneringssituaties waarvoor de provincie verantwoordelijk is.	Bij burap II is de streefwaarde van 6 doorgeschoven naar 2014. Het betreft één gemeente met zes latente saneringssituaties. Hiervoor is een bestemmingsplanprocedure opgestart. Zodra het bestemmingsplan wordt vastgesteld zijn de latente saneringssituaties opgelost. In 2013 was het plan in de ontwerpfase, vaststelling zal in 2014 plaatsvinden.
		Vastgestelde luchthavenbesluiten (zie ook 6.1)	Streefwaarde 2013: 2. Ja. Zie 6.1
		Herziene beleidsvisie externe veiligheid	Streefwaarde 2013: 1. Nee. Visie is inhoudelijk gereed voor vaststelling. In verband met gewijzigde prioriteiten van PS (schaliegas dossier) vindt vaststelling naar verwachting begin 2014 plaats. Op basis van de herziene beleidsvisie wordt in 2014 voor de komende jaren een Uitvoeringsprogramma opgesteld.
4.2	Het beschikbaar stellen van betrouwbare informatie over risicovolle bedrijven	Aantal objecten dat actueel, juist en volledig wordt getoond op de risicokaart	Streefwaarde 2013: 1950. Ja. De betrouwbaarheid van de risicokaart is toegenomen en is inmiddels van voldoende kwaliteit: 90 % van de gegevens op de risicokaart is actueel, juist en volledig.
4.3	Het borgen van de structurele adequate uitvoering van EV – taken bij gemeenten, veiligheidsregio's en provincie (EV= externe veiligheid)	Aantal bestuurlijke verklaringen van overheidsorganisatie die aangeven te voldoen aan de vastgestelde criteria.	Bij burap I is streefwaarde aangepast van 0 naar 47. Nagenoeg gerealiseerd. In 2013 zijn 41 bestuurlijke verklaringen ontvangen, hiermee zijn 58 van de in totaal 74 verklaringen ontvangen. Per 1 januari 2015 moeten de overheidsinstanties voldoen aan de vastgestelde criteria. In 2014 moeten de 16 ontbrekende verklaringen worden ingediend.
		Vastgesteld programma externe veiligheid (jaarlijks t/m 2014).	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Doelstelling van het programma is het stimuleren van een adequate en structurele

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			uitvoering van de externe veiligheid en het bevorderen van samenwerking tussen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden.
5.1	Lucht Reduceren emissie fijnstof, stikstofdioxide en benzeen		
		Aantal gesubsidieerde projecten betere Luchtkwaliteit Noord Brabant.	Bij burap II is de streefwaarde bijgesteld van 3 naar 2. Nagenoeg gerealiseerd. Van de vier ontvangen aanvragen is op basis van de gestelde criteria één project gehonoreerd.
		Aantal uitgevoerde meetprojecten m.b.t. de luchtkwaliteit in Brabant.	Bij Burap II is de streefwaarde 2013 opgehoogd van 4 naar 5. Ja. De streefwaarde is opgehoogd met het sinds 1980 lopende Ammoniakmeetnet De Peel, vanwege de directe relatie met de metingen luchtkwaliteit De Peel. De meetresultaten voor 2013 worden en in het eerste half jaar van 2014 gerapporteerd.
		Aantal gesubsidieerde veehouderijen met (gecombineerde) luchtwassystemen	Streefwaarde 2013: 25. Ja, er zijn 33 aanvragen ingediend op basis van de regeling 2010 waarvan er 26 zijn gehonoreerd
		Onderzoek naar emissiereducerende staltechnieken bij pluimvee, geiten en melkveebedrijven.	Bij burap II is de streefwaarde aangepast van 5 naar 1 in 2013. Ja. In 2013 zijn twee rapporten opgesteld met gezamenlijke inspanning van bedrijfsleven en overheden: 1. Boeren voor een schone omgeving, van maart 2013 ; 2. Vooruit met de geit, van juni 2013.
		Voorlichtingsactiviteiten t.b.v. toepassing van nieuwe staltechnieken.	Bij burap II is de streefwaarde aangepast van 2 naar 0 in 2013. Deze indicator is een van de vele actiepunten uit de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood.
6.1	Geluid Stabiliseren en waar mogelijk terugdringen van geluidbelasting -op woningen langs provinciale wegen en in de kernen van stiltegebieden;		
		Vastgesteld actieplan	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Is vastgesteld bij GS-besluit van 16 juli 2013.
		Evaluatierapport	Ja, onderdeel van het actieplan.
		Aantal ontheffingsprocedures Wet geluidhinder voor provinciale infraprojecten.	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 2 naar 1. Ja. Met het verlenen van de ontheffing blijft de geluidsbelasting op de woning(en) binnen de wettelijke normen.

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	- vanwege luchtvaart (UA30) :	Vastgestelde luchthavenbesluiten	Streefwaarde 2013: 2. Ja. In de beide luchthavenbesluiten liggen normen vast voor het geluid afkomstig van het starten en landen van luchtvaartuigen op de luchthavens Seppe en Budel.
		Vastgestelde luchthavenregelingen	Streefwaarde 2013: 2. Nee. Op verzoek van de aanvrager worden beide aanvragen aangehouden. Terreinen waarvoor een luchthavenregeling noodzakelijk is, hebben een zéér gering milieueffect op de omgeving, daarom zijn de negatieve gevolgen voor het te bereiken effect nihil.
7.1	Geur Afname van het aantal geurgehinderden vanwege stallen van veehouderijen sinds de vaststelling van de reconstructieplannen in 2005. Voorkomen van nieuwe geurhinder en het terugdringen van bestaande geurhinder vanwege industriële bedrijven d.m.v. vergunningverlening.	Tweejaarlijkse monitoring. Vastgestelde "Beleidsregel beoordeling geurhinder omgevingsvergunningen industriële bedrijven Noord-Brabant" Streefwaarde 2016:1. Evaluatierapport doorwerking beleidsregel "Industriële geurhinder" Streefwaarde 2015: 1	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Brabant breed is er sprake van een afname. Vanaf 2014 wordt aangesloten bij de rapportages ten behoeve van het Brabantberaad Niet van toepassing Niet van toepassing
8.1	Bodem Stimuleren duurzaam gebruik van bodem en ondergrond	Onderzoek beleidskader voor duurzaam gebruik ondergrond - inbreng van de provinciale visie (belangen en beleid) in de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG) Vastgesteld beleidskader voor duurzaam gebruik van de ondergrond (nieuwe indicator en streefwaarde bij burap I)	Het onderzoek heeft geleid tot een provinciale visie op het benutten van potenties en de benutting van de ondergrond , die PS op 20 september 2013 hebben vastgesteld. De door PS vastgestelde visie wordt door het Rijk mede gebruikt bij het opstellen van de Rijksstructuurvisie Ondergrond (STRONG). Daarmee oefent de provincie maximale invloed uit op de ordening van de ondergrond door het Rijk en worden de provinciale belangen in de ondergrond en bovengrond behartigd. Streefwaarde 2013: 1. Ja. Provinciale Staten hebben 20 september 2013 de provinciale visie op het benutten van potenties van de ondergrond vastgesteld.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
8.2	Wegnemen onaanvaardbare risico's als gevolg van bodemverontreiniging en beheersen en herstellen van bodemkwaliteit	Aantal uitgevoerde fases Wet bodembeheer-saneringen (42 locaties)	Bij burap I is streefwaarde aangepast van 26 naar 31. Nagenoeg gerealiseerd. Er zijn 30 fases van de verschillende Wbb-projecten uitgevoerd. Een project heeft vertraging opgelopen bij de afronding van de fase en zal in 2014 worden afgerond.
		Aantal uitgevoerde fases humane spoedlocaties (11 locaties)	Bij burap I is streefwaarde aangepast van 17 fases naar 12. Bij burap II is streefwaarde 2013 bijgesteld van 12 naar 10 fases. Ja. De projecten 'humane spoedlocaties' zijn conform de planning gerealiseerd: totaal tien fases.
		Aantal uitgekeerde projectbijdragen (investeringsbudget stedelijke vernieuwing-3)	Bij burap II is streefwaarde 2013 bijgesteld van 6 naar 2. Ja. Het aantal projectbijdragen is afhankelijk van de vraag uit de markt i.c. de gemeenten. In 2013 zijn twee projectbijdragen uitgekeerd, waarvan een met een toegezegd bedrag van totaal € 1,5 miljoen.
		Aantal uitgevoerde fases complexe projecten (w.o. Moerdijk, Schippers)	Streefwaarde 2013: 3. Ja. Er zijn van de projecten bedrijventerrein Vosdonk te Etten-Leur, Oostelijke Randweg Moerdijk en Schippers te Veldhoven ieder een fase gerealiseerd. Daarmee is de bodemsanering van het bedrijventerrein Vosdonk in een afrondende fase.
8.3	Terugbrengen tot een aanvaardbaar niveau van de risico's van cadmium- en zinkverontreiniging in de Kempen, samen met de provincie Limburg en de waterschappen.	Aantal gesaneerde particuliere erven.	Bij burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van 100 naar 80. Nagenoeg gerealiseerd In 2013 zijn 74 particuliere erven gesaneerd, zes minder dan gepland. Voor het gehele project over de periode 2001-2014 heeft dit geen significant effect op het totale resultaat.
		Km's gesaneerde open zinkaswegen	Bij burap I is streefwaarde aangepast van 15 naar 12 km / streefwaarde 2014 is aangepast van 15 naar 14 km. Ja. Er is 12 kilometer open zinkasweg gesaneerd.
8.4	Zo veel mogelijk verwijderen bron en beheersen risico's van verdere verspreiding bij bodemsanering Chemie-Pack tegen zo beperkt mogelijke kosten.	Aantal afgeronde grondsaneringen	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 4 naar 1 en streefwaarde 2015 van 0 naar 3. Ja .Het bedrijfsterrein van Martens en van Oord is in 2013 volledig gesaneerd
		Afgeronde grondwatersanering Streefwaarde 2015:1	Niet van toepassing
Grondstoffen en Stortplaatsen			
9.1	Toezicht houden op voormalige en gesloten stortplaatsen en verlenen van ontheffingen.	Aantal onderzochte stortplaatsen (cumulatief)	Bij burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van 10 naar 0.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			Ja. De onderzoeken waren al gerealiseerd in 2012. In 2013 zijn de onderzoeksresultaten ontvangen.
		Aantal afgehandelde ontheffingsaanvragen (verleend en geweigerd)	Streefwaarde 2013: 5. Nee. Vier ontheffingsaanvragen zijn ontvangen en verleend. Er zijn tien meldingen ingediend en geaccepteerd.
		Aantal berekeningen doelvermogens m.b.t. nazorg van operationele stortplaatsen Wet milieubeheer	Streefwaarde 2013: 2. Ja. Twee berekeningen doelvermogen voor nazorg, deze hebben geleid tot twee opgelegde aanslagen.
		Aantal eindinspecties	Bij burap II is aantal eindinspecties bijgesteld van 1 naar 2. Nagenoeg gerealiseerd In 2013 is één eindinspectie uitgevoerd (Nyrstar). Aan het nazorgplan van een locatie is goedkeuring onthouden, daar heeft geen eindinspectie kunnen plaatsvinden.
		Aantal sluitingsverklaringen	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 1 naar 2. Ja. In 2013 zijn twee stortplaatsen (Nyrstar en Dintelsas) gesloten.
10.1	Terugdringen agrarische emissies	Aantal praktijktoepassingen	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 4 naar 0. Deze indicator is een van de vele actiepunten uit de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA). Doordat besluitvorming bij de begrotingsbehandeling heeft plaatsgevonden is er vertraging opgetreden en is de streefwaarde op nul gesteld.
		Aantal ondernemersgerichte maatregelen	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 2 naar 0. Deze indicator is een van de vele actiepunten uit de UBA. Er is vertraging opgetreden en de streefwaarde is op nul gesteld.
		Aantal jonge agrariërs, dat gebruik maakt van de stimuleringsregeling	Bij burap II is de streefwaarde 2013 aangepast van 5 naar 0. Het Rijk voert deze regeling uit en heeft 53 aanvragen in behandeling genomen en verzorgt de financiering. Daarom is er geen aanspraak gemaakt op de provinciale bijdrage voor 2013 en is de streefwaarde bijgesteld naar nul.
10.2	Terugdringen overdaad fosfaat in water en bodem	Plan van aanpak	Streefwaarde 2013: 1. Nee. Er wordt aangesloten bij een aantal bestaande trajecten/projecten (waardoor een apart plan van aanpak niet nodig is) waar we nadrukkelijk het terugdringen van fosfaat inbrengen. Aangesloten is bij het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) van de

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) en de waterschappen. De aanpak wordt in eerste instantie in een aantal pilots verkend en later uitgerold. In het kader van de Green Deal biodiversiteit Westelijke Langstraat - een gebied met een specifieke fosfaatproblematiek - wordt een driejarig experiment voor het uit lijnen van fosfaat gestart per 2014: het project Bodemontwikkeling voor Natuur Westelijke Langstraat.
10.3	Stimuleren van innovatie in landbouw (innovatie bureau) en agrofood	Aantal bedrijven dat innoveert met subsidie	Streefwaarde 2013: 350. Ja, meer dan 350 bedrijven hebben geprofiteerd van de stimuleringsmaatregelen. Ter illustratie: 15 melkveebedrijven namen deel aan een coachingstraject om duurzamer te produceren en in de uitrol van het project Veldleeuwrik in West-Brabant werken circa 45 akkerbouwers samen met circa 8 afnemers en leveranciers (suiker, aardappelindustrie, etc.) om duurzamer en met minder bestrijdingsmiddelen te telen.
	Transitie in de landbouw (waarbij kwaliteit en toegevoegde waarde in de plaats moeten komen van op kostenminimalisatie gerichte bulkproductie) en nieuwe verdienmodellen binnen de gehele agrofoodsector.	Vastgesteld uitvoeringsprogramma Agrofood	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Komende jaren wordt verder gewerkt aan de uitvoering van de UBA. Bewaking voortgang vindt plaats via het Brabantberaad en rapportage aan PS.
		Samenwerkingstraject met gemeenten mbt lokale inpassing	Streefwaarde 2013: 1. Ja. Implementatieteam is ingesteld en digitaal platform is opgericht. Het team gaat in 2014 ondersteunen bij het implementeren van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore en de Verordening Ruimte.
10.4	Verplaatsen/beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven (VIV en BIV) in extensiveringsgebieden (natuur en wonen)	Aantal verplaatste intensieve veehouderijbedrijven in extensiveringsgebieden	Streefwaarde 2013: 14. Ja. In 2013 zijn 15 verplaatsingen formeel afgerond en zijn er 13 in behandeling. Daarnaast lopen nog 13 verplaatsingstrajecten die eind 2015 afgerond zullen worden.
	Handhaving		
11.1	Verbeteren van het naleefgedrag (UA 18)	a) mate van spontane naleving #	Streefwaarde 2013: 68%. Nagenoeg gerealiseerd. De omgevingsdiensten hebben de registraties nog niet op orde (gegevens onvolledig en niet voldoende betrouwbaar). Naar schatting 50% van de controles zijn wel geregistreerd en betrouwbaar. De spontane naleving bij die controles bedroeg circa 64%.
		b) ernst van de overtreding	Streefwaarde 2013: 8%. Nagenoeg gerealiseerd. Ook voor deze registraties geldt dat de omgevingsdiensten deze nog niet op orde hebben (gegevens onvolledig en niet voldoende betrouwbaar). Op basis van de betrouwbaar geregistreerde gegevens lijkt de ernst van de overtreding naar

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		schatting 5% te bedragen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	57.188	63.266	51.975	11.291
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	140	140	1	-139
Rijk	4.706	26.986	24.590	-2.396
Overige programmabaten	4.399	8.563	2.631	-5.932
Baten	9.244	35.689	27.222	-8.467
Saldo lasten en baten	-47.944	-27.577	-24.753	2.824
Bijdrage uit risicoreserve	0	0	8.075	8.075
Bijdr.alg.res.industrielawaai	0			0
Bijdr.res.regionale structuurversterking	0	0	336	336
Bijdr.reserve uitvoeringsimpuls reconstructie	0			0
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	46	666	-109	-775
Bijdr.alg.reserve voorfinanciering	8.722	3.250	3.250	0
Bijdr.alg.reserve Chemie-pack		1.514	454	-1.060
bijdrage uit overige reserves	20.390			0
Bijdrage uit alg. middelen	18.786	22.147	12.746	-9.400

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
1 externe veiligheid	405
2 Lucht/geur/geluid	2.359
3 Bodem	7.997
4 Afval en stortplaatsen	4.560
5 landbouw	4.293
6 overige	872
<i>Overschrijding</i>	
7 vergunningverlening Wabo	-2.573
8 bodem	-2.300
9 landbouw	-3.737
10 overige	-584
-	
Totaal afwijking lasten	11.291

1. Externe veiligheid 2011-2014

De onderschrijding van € 0,4 mln. voor het *programma Externe Veiligheid* komt doordat er minder voorstellen zijn ingediend voor gezamenlijke activiteiten (projecten) en een voordelig afwikkelingsverschil van 2012. Het restantsaldo wordt betrokken bij het uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid 2014.

2. Lucht/geur/geluid

Er is een onderschrijding van € 2,42 mln. met betrekking tot de toegezegde bijdrage aan de ontwikkeling van Eindhoven Airport.

In 2010 is een bedrag van € 2.500.000 beschikbaar gesteld voor de Alderstafel Eindhoven voor een bijdrage aan het totaalpakket aan maatregelen uit het Alderstafel-overleg. De bijdrage van de provincie over 2011-2017 bestaat uit gezondheidsbelevingsonderzoek GGD, informatievoorzieningen-systeem, bereikbaarheidsmaatregelen en evaluatie/monitoring afspraken. De mede financierende partijen aan de Alderstafel zijn: gemeente Eindhoven, het Rijk, Brainport regio Eindhoven, Eindhoven Airport, (min. van I&M, min. van Defensie), provincie Noord-Brabant.

3. Bodem

- Er is een onderschrijding bij Actief Bodembeheer de Kempen (ABDK) van € 5,5 mln omdat 26 particuliere locaties minder zijn gesaneerd en de kosten per locatie lager zijn uitgevallen. Daarnaast is drie km zinkasweg minder gesaneerd en zijn de kosten per km lager uitgevallen. Eén sanering is doorgeschoven naar 2014.
- Er is een onderschrijding bij Chemiepack van € 2,1 mln door lagere kosten grondsanering op het terrein en vertraging in de voorbereiding van drie deelsaneringen van de bovengrond en van de ondergrond sanering.

4. Afval en stortplaatsen

Een onderschrijding van de bijdrage in het nazorgfonds van € 4,6 mln. door de terugbetaling van voorschotten in verband met oplegging van de definitieve aanslag nazorgheffing aan Nystar Budel NV en Dintelsas en de voorlopige verrekening met het aanwezige vermogen t.b.v. Nystar en Dintelsas in het Nazorgfonds. Voor de provincie verloopt dit budgettair neutraal.

5. Landbouw

De onderschrijding van € 4,3 mln wordt met name veroorzaakt door vertraging in de financiële afronding van verplaatsingen en beëindigingen van intensieve veehouderijen. Daarnaast is in 2013 een flink afwikkelingsvoordeel opgetreden van ca.€ 1,8 mln omdat subsidies lager vastgesteld zijn (later verplaatsen betekent lagere vergoeding).

6 Overige onderschrijdingen

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine onderschrijdingen voor gedaan tot een totaalbedrag van € 0,9 mln.

7. Wabo

De prognose van deze kosten is in de loop van 2013 niet geactualiseerd (wegens focus op start van omgevingsdiensten), waardoor de realisatie over 2013 hoger uitkomt dan de raming. De gerealiseerde kosten moeten in samenhang worden gezien met de gerealiseerde inkomsten (leges vergunningen). In verband met het verwachte negatieve eigen vermogen bij de omgevingsdiensten is in 2013 een voorziening gevormd tot een bedrag van € 843.620.

8. Bodem

- Overschrijding op de Bedrijvenregeling van € 1,6 mln. De provincie voert de Bedrijvenregeling voor het Rijk uit, waardoor het een budgettair neutrale bijdrageregeling is.

- Overschrijding van € 0,7 mln van de saneringsprojecten bodem met name de sanering van Schippers voorspoediger is gelopen dan gepland.

9. Landbouw

Er zijn meer lasten verantwoord dan geraamd. Het betreft € 1,7 miljoen voor de subsidieregeling Asbest eraf, zonnepanelen erop (volledige rijksfinanciering) die in 2014 begroot was, maar in 2013 al verwerkt is (meerjarig budgettair neutraal).

Daarnaast is een voorziening van € 2 mln gevormd i.v.m. risico's en claims als gevolg van beleidswijzigingen op het terrein van ruimtelijke ordening.

10. Overige overschrijdingen

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 0,6 mln.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
-1 Externe veiligheid	-579
-2 Bodem	-4.075
-3 Afval en stortplaatsen	-4.615
-4 Overige	802
-	
Totaal afwijking baten	<u>-8.467</u>

1. Externe Veiligheid

Als gevolg van de lagere uitgaven bij programma Externe Veiligheid wordt er per saldo € 0,58 mln minder onttrokken uit de Decentralisatieuitkering Externe Veiligheid. (zie toelichting bij lasten 1)

2. Bodem

- Er is een onderschrijding van € 1,7 mln, van inkomsten derden ABDK omdat er minder projecten zijn uitgevoerd en de kosten per project aanzienlijk lager zijn geweest dan begroot en de inkomsten van derden naar verhouding lager waren.
- Meer inkomsten bij de Bedrijvenregeling € 1,8 mln dan begroot in samenhang met de uitgaven. De provincie voort de Bedrijvenregeling voor het Rijk uit, waardoor het een budgettair neutrale bijdrageregeling is. Als gevolg van een correctieboekings is de inkomst eenmalig € 0,2 mln minder dan de uitgaven.

- Als gevolg van de lagere uitgaven bij ABDK en Chemiepack en hogere uitgaven bij bodem wordt er per saldo € 4 mln minder onttrokken uit de Decentralisatieuitkering bodem.

3. Afval en stortplaatsen

Er is een onderschrijding van € 4,61 mln. bij Nazorgheffing Vergunninghouders in verband met Leemtewet door de voorlopige verrekening met het aanwezige vermogen ten behoeve van Nystar en Dintelsas in het Nazorgfonds in verband met oplegging van de definitieve aanslag nazorgheffing aan Nystar Budel NV en Dintelsas. Voor de provincie verloopt dit budgettaire neutraal.

4. Overige

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine onderschrijdingen/overschrijdingen voor gedaan tot een totaalbedrag van € 0,8 mln.

Inleiding

De provinciale ambities liggen vast in het plan Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) en gelden voor de periode van 2012 t/m 2022. De provincie wil een robuust natuurnetwerk, Brabantbrede biodiversiteit en een karakteristiek landschap realiseren en het verankeren van de natuur in de samenleving. De provincie wil dit waarmaken door samen met partners een integrale, gebiedsgerichte natuurontwikkeling te realiseren. Dit vraagt om een aanzienlijke heroriëntatie en inspanning op inhoud, organisatie, samenwerking, realisatie, draagvlakverwerving en financiering van het Brabantse beleid. Dit vergt niet

alleen een andere manier van denken en handelen van de provincie, maar vraagt ook een veel actievere houding van de andere partijen die betrokken zijn bij natuur en landschap. Met deze vernieuwende manier van realiseren sluiten wij aan bij de uitgangspunten van en geven invulling aan de Agenda van Brabant en de koers Transitie Stad en Platteland.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
12	Verankering van natuur en landschap in de samenleving, in samenhang met economische en sociale culturele ontwikkelingen in een ruimtelijke context	In de Taskforce Economie en Natuur werken Sociaal Economische Raad (SER) Brabant en provincie samen om het bedrijfsleven en ondernemers te stimuleren tot investeringen in natuur en landschap. In 2013 is gestart met vijf projectinitiatieven en zijn in drie gebieden de kansen voor verbinding van natuur en economie verkend. ● Met de HAS Den Bosch is een samenwerking voor kennisontwikkeling 'groen ondernemerschap' aangegaan. ● Met de verankering tussen het sociaal cultureel domein en de natuur is een start gemaakt. Bij stakeholders is een verkenning uitgevoerd naar het speelveld en kansrijke aanpak. In het voorjaar van 2014 is een gezamenlijk plan van aanpak voor Natuur en Samenleving gereed. Met bovengenoemde acties liggen we op koers voor het te bereiken effect. De uitspraak van de Raad van State van 7 september 2011 heeft geleid tot een explosieve toename van vergunningaanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet (Nb). De ontstane werkvoorraad is in 2013 effectief verminderd tot de uitspraak van de Raad van State op 13 november 2013 over toepassing van het stikstofdepositiesaldo. Deze uitspraak heeft forse consequenties voor vergunningverlening en daarmee op de transitie naar een duurzame veehouderij. Door de uitspraak is er minder ontwikkelruimte beschikbaar en wordt de vergunningverlening verder gecompliceerd. Het gevolg is dat duurzame bedrijfsontwikkelingen vertragen. Rond de zomer van 2014 treedt naar verwachting de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking. De PAS is er op gericht de knelpunten bij de vergunningverlening op te lossen.
13	Een samenhangend netwerk van natuurgebieden inclusief verbindingen.	● De decentralisatie van de natuurtaken van Rijk naar provincie is in 2013 afgerond. Er is in dat kader een Natuurfact gesloten en er zijn via de decentralisatie-uitkering natuurmiddelen door het Rijk beschikbaar gesteld. Daarmee zijn de consequenties op het

		vlak van provinciale taken, formatie en financiën verder uitgewerkt. • Het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) is ingesteld en ingericht. Dit fonds wordt begin 2014 operationeel middels de oprichting van een besloten vennootschap. Conform de uitgangspunten van 'Brabant: uitnodigend groen' kunnen de manifestpartners in de regio's via het fonds aan de slag met projectontwikkeling en -uitvoering natuurgebieden inclusief ecologische verbindingen. Het primaire initiatief voor projecten ligt in de regio bij de manifestpartners. • Met de Zuidelijk Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) zijn vier projecten gestart om de systematiek van de Ondernemende EHS uit te werken en toe te passen als voorbereiding op een brede inzet Brabantbrede inzet. Ondernemende EHS is een systematiek die realisatie van de EHS duurzaam koppelt aan agrarische bedrijfsvoering en structuurversterking van agrarische bedrijven. • Concrete afspraken zijn gemaakt over de uitvoering van tien grote natuurprojecten in de EHS: • zeven Lenteakkoord projecten EHS; • drie regionale initiatieven EHS projecten. Er is inmiddels gestart met de uitvoering, de regionale partners nemen hierin het voortouw. Er zijn vier natuurbruggen gerealiseerd, twee bruggen verbinden de Maashorst met Herpenduin en twee verbinden de Grootte Heide met het Leenderbos.
14	Behoud en herstel van biodiversiteit Brabantbreed van stad tot land.	De uitvoering van stimuleringsregeling Biodiversiteit en Leefgebieden ligt op schema. Het Meerjarenprogramma Biodiversiteit en Leefgebieden is opgesteld, waarbij tevens de stimuleringsregeling is herzien.
15	Een Brabants mozaïek van landschappen met regionale identiteiten gericht op een goed leef- en vestigingsklimaat.	De uitvoering via diverse stimuleringsregelingen blijft wat achter, onder meer door het gebrek aan co-financiering vanuit gemeenten. In 2013 is gestart met de evaluatie van de regelingen natuur- en landschapsbeheer (buiten de EHS). De evaluatie wordt in het voorjaar van 2014 afgerond, waarna het beleid en de regelingen kunnen worden herzien indien nodig.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
12.1	Herzien natuur- en landschapsbeleid (inclusief Natuur- Landschapsoffensief	Herzien beleidsplan Streefwaarde 2012:1	Niet van toepassing
12.2.	Monitoren van de toestand van de Brabantse natuur.	Tweejaarlijkse generieke analyse Toestand van de Brabantse natuur Streefwaarde 2014: 1	Ja. Analyse staat gepland voor 2014. Uitvoer van het reguliere provinciale meetnet is gerealiseerd

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Aantal specifieke projecten per jaar waarvoor ecologische informatie wordt geleverd.	Bij burap I is streefwaarde aangepast van 15 naar 3. Ja. Aan drie projecten is ecologische informatie geleverd
12.3	Bevorderen draagvlak en samenwerking tussen partijen door subsidiering.	Aantal gesubsidieerde natuurorganisaties	Streefwaarde 2013: 5. Ja. Vijf gerealiseerde natuurorganisaties gesubsidieerd.
12.4	Mobiliseren van betrokkenheid en verantwoording binnen de samenleving o.a. door inzet vrijwilligers (conform Brabant: Uitnodigend Groen)	Aantal ontplooiide initiatieven per jaar	Streefwaarde 2013: 10. Bij burap II is de streefwaarde bijgesteld naar 1 plan van aanpak in 2013. Nee. Het opstellen van het benodigde plan van aanpak Natuur en Samenleving is in 2013 vertraagd. Er zijn daarom nog geen nieuwe initiatieven ontplooid. Via door de provincie gesubsidieerde intermediaire organisaties worden al wel jarenlang vele vrijwilligers betrokken en ingezet voor beheer en behoud van het Brabants groen. Het plan van aanpak is voorzien in het voorjaar van 2014.
12.4	Uitvoeren van de Groene Wetten.	Aantal ontvangen aanvragen per jaar	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 2250 naar 1750. Nee. Door de wijziging van de Verordening stikstof in maart 2013 zijn er slechts 1000 meldingen binnengekomen (reden van de aanpassing streefwaarde in Burap I). Daarnaast is het aantal vergunningaanvragen na een forse piek in 2012 en begin 2013 in de tweede helft van 2013 afgenomen.
12.4		Aantal behandelde aanvragen per jaar door provincie	Bij burap I is de streefwaarde 2013 bijgesteld van 0 naar 500. Ja. Het aantal door de provincie behandelde aanvragen (750) is hoger dan de streefwaarde. Dit komt door de verlate overgang (1 oktober 2013 in plaats van 1 juni 2013) van deze taak van provincie naar de RUD, nu Omgevingsdiensten. De provincie heeft hierdoor deze activiteit langer uitgevoerd dan voorzien. De door de omgevingsdiensten behandelde aanvragen zijn dientengevolge evenredig lager.
12.4		Aantal behandelde aanvragen door RUD	Bij burap I is streefwaarde bijgesteld van 1650 naar 900. Nee. De realisatie door de omgevingsdiensten is lager (130) dan de streefwaarde door: • de verlate overgang (1 oktober 2013 in plaats van 1 juni 2013) van deze taak van provincie naar de omgevingsdiensten; • het tijdelijke productieverlies door overgang naar de omgevingsdiensten; • de uitspraak van de RvS op 13 november 2013, met gevolgen voor de depositiebank en vergunningverlening

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
12.5	Opstellen van provinciale Natura 2000 beheerplannen en voortgangsbewaking van beheerplannen die door derden worden opgesteld.	Aantal vastgestelde provinciale Natura 2000 beheerplannen.	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 8 naar 1 en streefwaarde 2014 van 0 naar 8. Ja. Het betreft het beheerplan Markiezaat. De overig acht beheerplannen zijn in voorbereiding voor besluitvorming in 2014.
		Aantal vastgestelde Natura 2000 beheerplannen opgesteld door derden	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 12 naar 0 en streefwaarde 2014 van 0 naar 12. Ja. Rijkswaterstaat, het ministerie van Economische Zaken (EZ) en de provincie Limburg zijn verantwoordelijk voor deze realisatie.
		Vaststelling van de Programmatische Aanpak Stikstof .	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 1 naar 0 en streefwaarde 2014 van 0 naar 1. Ja. De Staatssecretaris van EZ heeft in overleg met de gezamenlijke provincies besloten de planning van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) te verschuiven naar 2014.
13.1	Stimuleren van grondaankopen, inrichting en beheer van natuurgebieden door samenwerking, opdracht- en subsidieverlening met als doel de realisatie van de gehele Ecologische Hoofdstructuur. Uitgangspunt is 12 jaar verwerven t/m 2024 en drie jaar voor de resterende inrichting, is 250 ha per jaar, rekening houdend met toezegging PS nieuwe nota	Hoeveelheid nog te realiseren Nationale EHS via verwerving of particulier natuurbeheer (Ha)	Bij burap II is de streefwaarde bijgesteld van pm naar 6.425 ha. In het kader van het in 2012 gesloten Natuurpact is de totale opgave nader bepaald op 6.500 ha. De ontwikkelopgave o.b.v. de zgn. Commissie Jansen bedraagt 3.119 ha. (De toelichting bij de ehs prestaties is gebaseerd op het GOB oprichtingsdossier. Vanaf begroting 2014 zijn deze prestaties onderdeel van programma 07.07 GOB). De restantopgave voor het GOB is 2.255 ha want voor 171 ha zijn er al projecten gerealiseerd (Hilpolders, Polder Jannezend, Chaamse beken) of in uitvoering (693 ha: Lenteakkoordprojecten, Markdal, Groene Woud: Scheeken/de Mortelen.).
		Hoeveelheid nog te realiseren Provinciale EHS via verwerving of particulier natuurbeheer (Ha)	Streefwaarde 2013: 2.850 ha. O.b.v. de beleidsnota BrUG uit 2012 is de totale opgave 3.100 ha. De restantopgave voor het GOB is 2.798 ha, want 302 Ha zijn al in uitvoering (Maashorst en 3 ^e fase vierde Bergboezem).
		Hoeveelheid nog in te richten ha. grond EHS	Streefwaarde 2013: 14.600 ha. In het kader van het in 2012 gesloten Natuurpact is de totale opgave voor de Nationale EHS nader bepaald op 12.148 ha (5.648 + 6.500). De ontwikkelopgave o.b.v. de zgn. Commissie Jansen bedraagt 12.148 ha, waarvan tot op heden 5.648 ha gedekt is. (= feitelijke opgave aan het GOB). Voor de Provinciale EHS, o.b.v. de beleidsnota BrUG, bedraagt de opgave (aan het GOB) 3.100 ha. De restantopgave inrichting Nationale EHS voor het GOB is 3.340 ha. Want voor 1.254 ha zijn er al projecten gerealiseerd (Hilpolders, Jagersrust, De Hilver, Zonzeel) of in uitvoering (1.087 ha: Lenteakkoordprojecten, Markdal, Groene Woud: Scheeken/de Mortelen.). De restantopgave inrichting Provinciale EHS voor het GOB is 2.738 ha. Want voor 362 ha zijn er al projecten in uitvoering (De Maashorst en de 3 ^e fase van de Vierde Bergboezem).

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
Uitgangspunt: wat in enig jaar is ingericht, komt ook in dat jaar in beheer. Uitgangspunt is dat collectief beheer van 2014 een rijkstaak wordt, vandaar de afname in 2014		Hoeveelheid ha natuur binnen de EHS beheerd door particulieren en professionele organisaties	Streefwaarde 2013: 51.700 ha. Ja. Het betreft de continuering van beheer van de bestaande EHS.
		Aantal hectaren natuurgericht beheer van agrarische grond door particulieren <i>NB. Vanaf 2014 alleen agrarisch natuurbeheer binnen EHS</i>	Streefwaarde 2013: 4.530 ha. Ja. In september 2013 is besloten door het Rijk in het Natuurpact 2013 dat het agrarisch natuurbeheer alsnog buiten de EHS gedecentraliseerd wordt naar provincies. De aanvankelijk verwachte afname in 2014 zal daarom minimaal zijn.
13.2 Realiseren van ecologische verbindingzones en andere ontsnipperingsvoorzieningen door subsidiëring door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer (CLB) en middels Bestuursovereenkomst met waterschappen. Uitgangspunt beleidsevaluatie EVZ. Het betreft hier totale restant taakstelling nat en droog (realisatie uiterlijk 2027).		Aantal nog te subsidiëren strekkende kilometers Ecologische Verbindingszone (EVZ) (dit is incl. de prestaties die bij water - beleidsprestatie 2.1 - opgenomen zijn.)	Streefwaarde 2013: 1.200 km. Nee. In 2013 is 68,8 km gerealiseerd. Streefwaarde (100 km per jaar) niet geheel gehaald. Streefwaarde is bepaald op basis van realisatie uiterlijk 2027, maar voor EVZ's is besloten geen einddatum te hanteren en is tevens besloten dat de realisatie per jaar geen vast verwachtingspatroon kent. Nog te subsidiëren km: 1225,2.
		Toegekende subsidies voor ontsnipperingsprojecten per jaar .	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 23 naar 3 projecten, streefwaarde 2014 idem en streefwaarde 2015 e.v. van 23 naar 6. Ja, Er is aan drie projecten subsidie verleend.
14.1	Stimuleren van biodiversiteit door projectsubsiëring o.b.v. leefgebiedplannen.	In uitvoering te nemen deelgebieden	Streefwaarde 2013: 90. Nee. Tachtig gebieden in uitvoering genomen. De reden hiervoor is dat projecten omvangrijker worden vanwege de overgang naar leefgebiedenaanpak.
14.2	Realiseren van zo compleet mogelijke ecosystemen	Introduceren van minimaal twee soorten van de Big Five in 4 gebieden	Streefwaarde 2013: 1. Nee. Op basis van de door PS aangenomen motie met betrekking tot de zogenoemde Big Five (bij de vaststelling van het BrUG in 2012) onderneemt de provincie geen initiatieven voor de introductie van de Big Five. De beleidsprestatie wordt gerealiseerd door de inzet van andere provinciale instrumenten uit het natuur-, water- en ruimtelijk beleid.

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
15.1	Het creëren van een aantrekkelijk landschap om te wonen, werken en recreëren door het afsluiten gebiedscontracten met gemeenten en waterschappen (Groen Blauwe Stimuleringskader)	Toegekende subsidies voor inrichting en beheer van natuur – en landschapsprojecten per jaar	Streefwaarde 2013: 350. Nee. Toegekend 219 subsidies. De twee belangrijkste oorzaken zijn: 1. In de loop van 2013 zijn zes van de twaalf gebiedscontracten beëindigd. Het opstarten van een nieuw gebiedscontract vraagt voor de regio meer tijd dan voorzien. Hierdoor is er in deze gebieden in 2013 minder gelegenheid geweest om nieuwe projecten te werven. 2. In 2013 heeft er in de uitvoering een duidelijk accentverschuiving plaatsgevonden. Na jaren met relatief veel kleinere projecten werden in 2013 minder, maar wel grotere projecten gerealiseerd. Daarnaast betrof het bij drie kwart van de projecten aanleg van <u>nieuwe</u> landschapselementen, terwijl in eerdere jaren de nadruk lag op het onder beheer brengen van <u>bestaande</u> landschapselementen. In de gebieden waar geheel 2013 wel een gebiedscontract van kracht was, verliep de uitvoering volgens planning.
15.2	Het creëren van een aantrekkelijk landschap om te wonen, werken en recreëren door het realiseren van Kleine Landschapselementen door middel van subsidiëring door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer (CLB).	Toegekende subsidies voor het realiseren van kleine landschapselementen per jaar.	Bij burap I is streefwaarde 2013 bijgesteld van 150 naar 55 en streefwaarde 2014 van 150 naar 55. Ja. Er zijn 72 subsidies verleend.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	52.790	54.952	55.252	-299
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	7.387	1.263	993	-270
Rijk	29.838	23.665	29.816	6.150
Overige programmabaten	683	3.967	5.031	1.064
Baten	37.909	28.896	35.840	6.944
Saldo lasten en baten	-14.881	-26.056	-19.412	6.645

Bijdr.res.regionale structuurversterking	0	297	-216	-513
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0	5.270	2.603	-2.667
Bijdr.reserve balansverkorting	0	0	385	385
Bijdr.res.revitalisering landelijk gebied	555	16.697	14.207	-2.490
Bijdrage uit reserve PWP	856			0
Bijdrage uit alg. middelen	13.470	3.792	2.434	-1.359

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
1 EHS	8.390
2 EVZ	2.739
3 SNL (EHS beheer)	1.133
4 Ecoducten A50/N324/N396/A2	3.000
5 Opvang inheemse diersoorten	450
6 Schoon Brabant	1.508
7 Overig	1.840
<i>Overschrijding</i>	
8 EHS	-3.122
9 SNL (EHS beheer)	-11.056
10 Groen/blauw stimuleringskader	-520
11 Ecoduct A67	-3.000
12 Overig	-692
13 Samen investeren	-969
Totaal afwijking lasten	-299

1+8. Ecologische HoofdStructuur (EHS)

- Met name door correcties op aankopen rijks EHS die in voorgaande jaren hebben plaatsgevonden is een overbesteding van € 2,53 mln. ontstaan (die overigens gedekt wordt uit rijksmiddelen).
- Tevens is er sprake van onderschrijding op de kapitaallasten voor EHS van € 0,85 mln door een lagere rente.

- Daarnaast is er door vertraging in de subsidieverlening voor de zogenoemde Lenteakkoord-projecten in 2013 sprake van een extra onderschrijding van € 6,95 mln.

Bij elkaar levert dit een onderschrijding op van € 5,3 mln.

2-Ecologische VerbindingsZones (EVZ), inclusief kleine landschapselementen en ontsnippering

In 2013 heeft naar aanleiding van rapportages van het CLB een bijstelling plaatsgevonden van het verplichtingsaldo. Dit heeft geleid tot een lagere verplichtingenstand. Hierdoor is sprake van een onderschrijding van € 2,7 mln.

3+9. Subsidieregeling natuur- en landschapsbeheer (SNL)

- De landelijke subsidieregeling natuur en landschapsbeheer (SNL) wordt uitgevoerd door Dienst Regelingen (onderdeel Ministerie EZ). De aanvragen zijn achtergebleven op de verwachting van Dienst Regelingen, waardoor sprake is van een onderschrijding van € 0,6 mln.
- Door een wijziging in deze verantwoordingssystematiek met ingang van 2013 worden de lasten over de beheerprestaties in het betreffende jaar verantwoord. Dekking voor deze lasten komt vanuit ILG-middelen van het rijk. Dit leidt tot een overbesteding van € 10,5 mln. Bij elkaar leidt dit tot een overbesteding van € 9,9 mln.

4-Ecoducten A50 (Herperduin), N324 (Maashorst), N396 (Leenderbos) en A2 (Groote Heide)

De werken aan de betreffende ecoducten zijn nagenoeg afgerond. Na de eindafrekening in 2014 volgt een interne verrekening met programma 5 Mobiliteit. Hierdoor is er sprake van een onderschrijding van € 3 mln.

5-Opvang inheemse diersoorten

De benodigde subsidieregeling is eind 2013 in werking getreden, waardoor er nog geen aanvragen zijn gehonoreerd. Dit heeft geleid tot overschrijding van € 0,45 mln.

6-Programma Schoon Brabant/Samen Investeren in Brabant(stad)

De overschrijding is het gevolg van een bijstelling van de subsidie verplichting met betrekking tot het project verbinding Eindhoven (€ 0,95 mln.) en een lagere afrekening voor de Groene Delta (€ 0,5 mln.)

7-Overige

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleinere overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 1,8 mln.

10-Groen/blauw stimuleringskader (Stika)

In 2013 is een nieuw gebiedscontract afgesloten voor bijna € 1 mln. Dit was niet voorzien en heeft geleid tot een overschrijding. Daarnaast zijn er minder subsidies verleend dan was begroot, waardoor een overschrijding van € 0,48 mln is ontstaan. Per saldo leidt dit tot een overschrijding van € 0,52 mln welke is afgedekt door een hogere onttrekking uit de reserve Revitalisering Landelijk Gebied.

11-Ecoduct A67

In de 2e bestuursrapportage van 2013 is aangegeven dat dit project naar alle waarschijnlijkheid vertraging opliep en pas in 2014 gerealiseerd kon worden. Het project is echter in de laatste maanden van 2013 alsnog tot afronding gekomen wat tot overbesteding van € 3 mln heeft geleid. Hier staat een hogere bate van hetzelfde bedrag vanuit de rijksbijdrage tegenover.

12-Overige

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine overschrijdingen voor gedaan tot een totaalbedrag van € 0,6 mln.

13 samen investeren

Voor samen investeren schoon Brabant zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 969.000 hoger dan geraamd.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
1 EHS	-5.700
2 SNL (EHS beheer)	10.500
3 Ecoduct A67	3.000
4 overige	-856
-	
Totaal afwijking baten	<u>6.944</u>

1-EHS

Dit betreft de verkoop van EHS-(ruil)gronden. Het is erg moeilijk in te schatten wanneer kansen tot verkoop zich voordoen.

2-Subsidieregeling natuur- en landschapsbeheer (SNL)

in verband met de hogere lasten voor SNL-beheer wordt ook een hoger beroep gedaan op de vooruitontvangen ILG-middelen.

3-Ecoduct A67

Voor het ecoduct A67 was een rijksbijdrage ontvangen. De raming van de inzet hiervan was gelijk aan de raming over de realisatie van het ecoduct. Door de overschrijding van de lasten zijn ook de baten hoger dan geraamd.

4-Overige

Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine overschrijdingen/overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 0,85 mln.

4 Economie

Programma 04 Economie	82
04.01 Algemeen economisch beleid	84
04.02 Economisch programma Brabant	88
04.03 Internationalisering en Europese programma's	92

Programma 04 Economie

Portefeuillehouder: L.W.L. Pauli, J.J.C. van den Hout (duurzame energie)

In het programma Economie richten we ons op het versterken van de economische structuur van onze provincie. Het internationale perspectief is een cruciaal onderdeel van dit programma. In de Agenda van Brabant is de ruimtelijke-economische structuur benoemd als één van de kerntaken van de provincie. Onze ambitie is om toe te groeien naar een internationale kennis en innovatieregio. Vernieuwing is hierbij het sleutelwoord. We hebben ingezet op het versterken van de economische structuur, het verbeteren van de innovatiekracht en het versterken van onze internationale positie. Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in het Economisch Programma Brabant en in de meerjarenstrategie Brabant in internationaal perspectief.

Algemeen beeld:

In de loop van 2013 heeft de Brabantse economie weer een positieve wending gekregen. Met name innovatieve bedrijven die zich richten op de export van producten lijken als eerste te profiteren van het aantrekken van de economie. De provincie richt zich vooral op deze bedrijven. De uitvoering van het Economische beleid is in 2013 verder op stoom gekomen.

Mijlpalen 2013

De economische clusters zijn verder uitgebouwd:

- Logistieke Agenda Brabant is vastgesteld: breed gedragen triple helix roadmap. Innovatieprogramma Agrofood is vastgesteld inclusief start uitvoering;
- Solliance is in 2013 volledig gevestigd in de regio Eindhoven;
- Uitbouw Automotive Campus Helmond (o.a. doorlopende onderwijslijn, proeffaciliteiten bedrijfsleven en gerichte acquisitie);
- Green Deal biobased afgesloten tussen Rijk – Provincie;
- Groei aantal bedrijven op Pivot Park in Oss naar ruim 30;
- Kadernota Vrijetijdseconomie is vastgesteld en start stroomlijning van het Vrijetijdshuis.

De juiste mensen beschikbaar

- Uitvoering crisisaanpak i.s.m. PACT Brabant Partners. Het doel is om de arbeidsmarkteffecten van de crisis zo veel mogelijk binnen de perken te houden, door 3200 mensen extra actief te houden of krijgen op de arbeidsmarkt en 4500 extra leerbanen te realiseren;
- Brabant heeft zich in 2013 duidelijk op de kaart gezet als proeftuin voor arbeidsmarktvernieuwing, wat geresulteerd heeft in een aangenomen TK motie die de minister van SZW verzoekt met Brabant in gesprek te gaan om te bezien of knellende wet- en regelgeving kan worden geslecht.

Ruimte voor bedrijvigheid

- De herstructureringsdoelstelling voor 2015 van 1800 ha is reeds in 2013 behaald;
- De subsidieregeling Herstructurering (PHP) 2 de tranche is opgesteld en vanaf 1 januari 2014 van kracht;
- De strategie werklocaties is in 2013 verder uitgevoerd (zie ook het programma Ruimte);
- In 2013 is de Digitale Agenda Brabant vastgesteld.

Zorgen voor voldoende kapitaal en ondernemerschap

- Besluit tot instellen tot een Brabants Innovatiefonds, energiefonds en breedbandfonds;
- De valorisatie organisatie ondernemersplus in Noordoost Brabant is van start gegaan. Hierdoor is er in alle Brabantse regio's een valorisatie organisatie actief die in samenwerking met kennisinstellingen startende en jonge bedrijven ondersteunt. (Valorisatieprogramma's).

Internationalisering

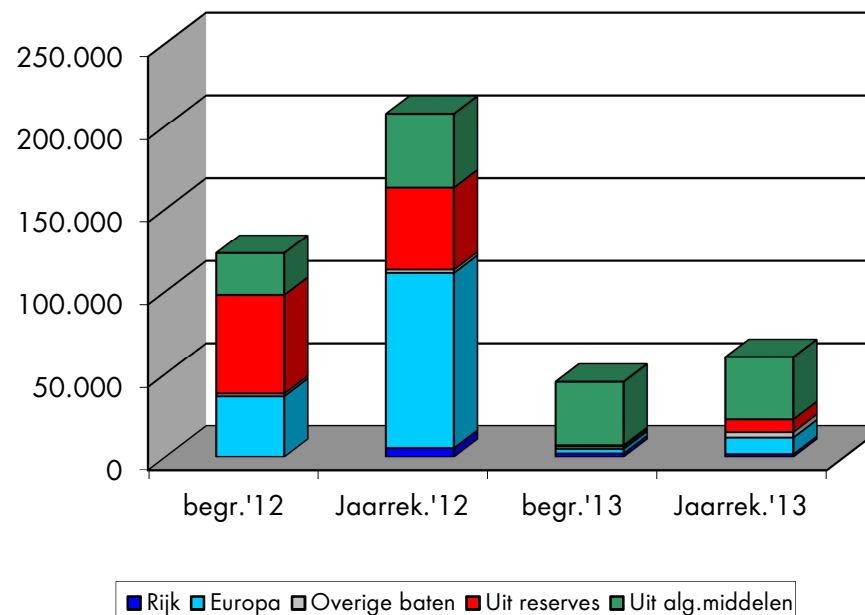
- Brabant is uitgeroepen tot European Entrepreneurial Region 2014 door Comité van de Regio's.
- Een gezamenlijke Zuid-Nederlandse Smart Specialisation Strategy (RIS3) is opgesteld met Limburg en Zeeland, evenals het Zuid-Nederlands Operationeel Programma.

04 Economie

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	72.097	37.794	52.189	-14.395
Apparaatskosten	7.383	7.383	7.986	-603
totaal	79.480	45.177	60.175	-14.999
<u>Baten</u>				
Rijk	0	2.101	1.686	-415
Europa	45.199	2.718	9.952	7.234
Overige programmabaten	0	1.517	3.337	1.820
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	1.341	714	7.637	6.922
Dekking uit alg.middelen	32.940	38.126	37.564	-562
totaal	79.480	45.177	60.175	14.999
Formatieinzet (in fte)		44,1	45,6	

Middeleninzet programma Economie
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

04.01 Algemeen economisch beleid

Inleiding

Voor onze rol binnen het economisch domein investeren we in onze economische basisinfrastructuur. Het gaat hierbij om basisvoorzieningen die zowel publiekelijk beschikbaar worden gesteld als ook om onze partners in de uitvoering van het economisch beleid.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)

1 Versterking economische structuur

Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?

In 2013 kreeg de economische structuur een extra impuls door: Vaststelling revolverend Innovatiefonds, Energiefonds en Breedbandfonds. De uitvoering van deze fondsen gaat in 2014 van start.
Daarnaast is er een nieuwe Subsidieregeling voor Herstructurering (2^e tranche, PHP), Regionale Economische Actieprogramma's (REAP) en Vrijtijdseconomie gerealiseerd. De uitvoering van deze regelingen werkt door in 2014.

Toelichting

De rol van onze eigen uitvoeringsorganisaties BOM en BHB is in 2013 versterkt. Vooral het besluit tot het instellen van het Innovatiefonds, het Energiefonds en het Breedbandfonds betekent een forse uitbreiding van de taken van de BOM. Maar ook de samenwerking met andere organisaties zal versterkt worden. De toenadering tussen BOM en Rewin is hiervan een concreet voorbeeld. Verder zien we dat het rijk in 2013 heeft besloten ook de rol van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen te willen versterken. Dit kan ook voor de BOM aanvullende taken opleveren. Met de inrichting van de BOM Holding is voor deze nieuwe ontwikkelingen een goede basis gelegd.

De samenwerking tussen regio's en provincie in het kader van de Regionale Economische Actieprogramma's, zal in 2014 een nieuwe fase ingaan. Er zijn in 2013 nieuwe afspraken gemaakt die beter aansluiten bij het Economisch Programma Brabant en de opgaven van de regio's. Hiertoe is ook de bijbehorende subsidieregeling aangepast. Begin 2013 is de kadernotitie en uitvoeringsstrategie Vrijtijdseconomie 2013-2020 vastgesteld, waarmee we de meest gastvrije en innovatieve vrijetijdsprovincie van Nederland willen worden. Op verzoek van de partners voert de provincie de regie op het proces waarin ondernemers, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden samenwerken aan versterking van de vrijetijdseconomie. Doelen zijn vergroting

van de werkgelegenheid en economische structuurversterking, bijdragen aan het leef- en vestigingsklimaat en aan maatschappelijke opgaves op het gebied van bijvoorbeeld cultuur, leefbaarheid, sport, natuur en erfgoed. Op basis van de strategie, de koers en het businessmodel VTE, die het Strategisch Platform in 2013 heeft uitgewerkt, wordt in 2014 een nieuwe uitvoeringsorganisatie Vrijtijdseconomie gelanceerd.

Een aantrekkelijk ondernemings- en vestigingsklimaat wordt voor een belangrijk deel bepaald door het aanbod en de kwaliteit van werklocaties. Er moet voldoende en aantrekkelijke ruimte zijn voor de vestiging van nieuwe bedrijven en voor de ontwikkeling van bestaande bedrijven. Op basis van de "Strategie Bedrijventerreinen en andere werklocaties" hebben we in 2013 afspraken gemaakt met de Brabantse regio's bijvoorbeeld over de herstructureringsopgave (zie ook programma 2 Ruimte). De Subsidieregeling Regionaal Economische Actieprogramma's is geactualiseerd en sluit nu optimaal aan bij het economisch programma.

Havenstrategie

In 2013 hebben de gemeente Moerdijk, provincie en Havenschap na een interactief proces de concept havenstrategie vrijgegeven voor zienswijzen.

De concept-Havenstrategie: "Port of Moerdijk 2030" geeft aan dat de combinatie van beschikbare ruimte, industrie en de ideale ligging aan het water met verbindingen naar het achterland het Zeehaven- en Industrierrein van Moerdijk volop kansen biedt om de komende decennia verder te groeien. Groei die nodig is voor economie en werkgelegenheid in een vitale regio West-Brabant. De kansen liggen voornamelijk op het gebied van duurzame logistiek en duurzame ontwikkeling van de chemie en procesindustrie. Daarbij wil Moerdijk de groei van goederenstromen versterken door stevig in te zetten op de afhandeling van containers die via Rotterdam en Antwerpen Europa binnenkomen. Ook is het streven om het aantal Europese kustvaartroutes dat Moerdijk aan doet, te laten toenemen. Om de balans te garanderen wordt geïnvesteerd in leefbaarheid en veiligheid binnen de gemeente.

De consultatieperiode gekoppeld aan de concept havenstrategie leert dat de economische potenties van Moerdijk breed erkend worden. Het advies is dan ook vol in te zetten op de verdere groei en ontwikkeling van het Haven en Industrie-complex.

De consultatieperiode leert ook dat er veel signalen zijn dat er in de huidige plannen, in ieder geval voor de inwoners van de kern Moerdijk, onvoldoende balans is tussen economie en leefbaarheid. Dit aspect wordt onderkend en zal bij de finale uitwerking van de strategie bijzondere aandacht krijgen.

Voor de zomer 2014 zal de definitie havenstrategie ter vaststelling aan PS worden aangeboden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1	Coördinatie en informatie economisch beleid (UA22)	Regionaal Economisch Beleid	
		Beleidsprestatie Basisvoorzieningen, Publicaties	Beleidsprestatie Basisvoorzieningen, Publicaties is bij burap I komen te vervallen. Het LISA bedrijvenregister is geactualiseerd. De economie monitor is 4 keer uitgebracht en www.brabantdatabank.nl is geactualiseerd en vernieuwd.
1.2.	Samen investeren	Afrekenen van projecten	20 Projecten zijn in 2012/2013 afgerond. De concept-vaststellingen zijn aan de betrokken gemeenten voorgelegd. De definitieve vaststellingen volgen in 2014.
1.3.	Participatie in Brabantse economie	Regionale Economische Actie Programma's (REAP's)	Streefwaarde 2013: 4 subsidietoekenningen. Met 4 subsidietoekenningen aan de Brabantse regio's worden een veelvoud aan regionale economische projecten in Brabant gerealiseerd.
		Aansturing van en samenwerking met Brabantse Ontwikkelings-maatschappij (BOM) door middel van jaarplannen	Streefwaarde 2013: 1 jaarplan. Ja d.m.v. het Activiteitenplan BOM 2013
		Aansturing van en samenwerking met de Brabantse Herstructureringsmaatschappij bedrijventerreinen (BHB)	Streefwaarde 2013: 1 jaarplan. Ja, d.m.v. het Activiteitenplan BOM 2013 (de BHB is onderdeel van de BOM; de activiteiten van de BHB zijn integraal onderdeel van genoemd Activiteitenplan).
		- aantal ha geherstructureerd bedrijventerrein (bruto)	Ca. 1.800 ha bruto (taakstelling t/m 2015 is 1.795 ha.)

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	14.646	16.658	21.208	-4.550
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	2.199	2.218	114	-2.104
Rijk	0	1.600	1.600	0
Overige programmabaten	0	1.517	3.196	1.679
Baten	2.199	5.335	4.910	-425
Saldo lasten en baten	-12.446	-11.323	-16.298	-4.975
Bijdr.res.regionale structuurversterking	0	0	633	633
Bijdr.res.investeringsbudget landelijk gebied	0			0
Bijdr.risicoreserve	0		6.290	6.290
Bijdr.Res.Co-financiering Europese programma's	191	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	12.255	11.323	9.375	-1.948

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Plattelands Ontwikkelings Plan (POP)	2.119
- Beheerskosten MKB-innovatiefonds	246
- Overige Onderschrijdingen	717
<i>Overschrijding</i>	
-Secreatriatkosten Aandeelhouderschappen	-545
- afwaardering deelnemingen	-6.248

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- samen investeren	-621
- Overige overschrijdingen	-218
Totaal afwijking lasten	-4.550

Onderschrijding

- Plattelands Ontwikkelings Plan (POP). De ramingen vanaf 2013 en verder zijn niet correct opgenomen. Vanaf 2014 wordt dit gecorrigeerd. Een en ander zal budgettair neutraal worden verwerkt. (zie ook baten POP).

-

Het betreft overlopende beheerskosten MKB-innovatiefonds. De activiteiten hiervoor worden in 2014 afgerond.

- Overige onderschrijdingen. Het betreft hier diverse kleinere verschillen: voordelig afwikkelingsverschil subsidie Agro en Co; voordelige afwikkeling van Vlagheidefonds duurzaamheidsloket; er zijn minder onderzoeksopdrachten verstrekt.

Overschrijding

- Op basis van de conceptjaarrekeningen van de deelnemingen, zijn de deelneming BOM en de deelneming Agro&Co voor respectievelijk € 6,1 mln en € 0,2 mln afgewaardeerd.

- Secretariaatskosten aandeelhouderschappen. Het betreft onder andere advieskosten verkoop Enexis/Attero. Budgettair neutrale lasten. (Zie ook baten.)

Voor samen investeren zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 621.000 hoger dan geraamd.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
POP	-2.104
bijdrage aandeelhouders in secretariaatskosten	692
rente-inkomsten	945
overige	42
-	
Totaal afwijking baten	-425

- Plattelands Ontwikkelings Plan (POP). De ramingen vanaf 2013 en verder zijn niet correct opgenomen. Vanaf 2014 wordt dit gecorrigeerd. zie ook uitgavenposten POP. De uitgaven zijn in 2013 € 2,1 mln. lager dan geraamd en dit leidt ook tot € 2,1 mln. lagere baten (budgettair neutraal).

- bijdrage Secretariaatskosten aandeelhouderschappen. Tegenover de hogere secretariaatskosten staat ook een hogere bijdrage van de aandeelhouders.

- De rente inkomsten zijn hoger dan in de begroting 2013 was geraamd. Meer rente-inkomsten uit diverse leningen, zoals MKB-bedrijven, lening bio-connexion, Spin off fonds totaal € 0,9 mln. hogere baten.

04.02 Economisch programma Brabant

Inleiding

Met de uitvoering van het Economisch Programma Brabant werken we aan het versterken van de economische structuur en het verbeteren van de innovatiekracht van Noord-Brabant. Brabant wil met kennis, ondernemerschap en innovatie naar de Europese top.

Deze bestaat uit het bevorderen van ondernemerschap in het MKB, het verbeteren van de arbeidsmarkt voor de kenniseconomie en het bieden van ruimte voor bedrijvigheid. Deze aanpak vatten we samen als "de basis op orde en op weg naar de top".

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Versterking economische structuur	De economische structuur wordt versterkt. Met het Economisch programma 2020 is de koers voor een langere periode bepaald. Op korte termijn zijn er successen behaald, zo is er een gezamenlijke crisisaanpak arbeidsmarkt gerealiseerd en uitgerold en is Brabant op de kaart gezet als dé proeftuin voor arbeidsmarktvernieuwing.
2	Verbeteren innovatiekracht van de Brabantse economie (hoofdoopgave)	De krachtenbundeling ter versterking van Brabantse innovatiekracht is in 2013 verder uitgebouwd. Zo is de samenwerking rond de Brabantse clusters versterkt. Bijvoorbeeld met het vaststellen van de logistieke agenda en businessplannen voor automotive en aerospace. Daarnaast is door het vaststellen van ondernemerslift + in Noordoost Brabant in elke Brabantse regio ondersteuning voor innovatieve jonge bedrijven beschikbaar.

Toelichting

In ons economisch beleid staat het bedrijfsleven centraal. Voor de weg naar de top staan zes clusters centraal: High Tech Systemen en Materialen (incl. automotive en solar), Life Sciences & Health, Agrofood, Logistiek, Biobased economy en Maintenance. Juist op het snijvlak van deze clusters is veel toegevoegde waarde te realiseren (cross overs). De provincie pakt daarbij een voorwaardenscheppende rol. Dit vraagt om een duurzaam en consistent beleid gericht op de middellange termijn: 2020. [M1] Met het starten van Ondernemerslift + in Noordoost Brabant is in 2013 een Brabantbreed valorisatie netwerk gerealiseerd waar elke Brabantse innovatieve startende ondernemer een beroep op kan doen. Speciaal voor lifesciences hebben we in 2013 met Gelderland en Overijssel een valorisatieprogramma opgezet dat begin 2014 uitgerold kan worden.

In 2013 is de samenwerking van én tussen de topsectoren versterkt. Zo hebben we in 2013 een logistieke agenda vastgesteld en uitgerold en liggen er inmiddels businessplannen voor automotive en biobased. Het effect van deze inzet wordt het best geïllustreerd met de groei van het aantal kennisintensieve bedrijven op diverse campussen waarvoor we de afgelopen jaren actief geweest zijn. Zowel op de automotive campus,

als op de foodtech campus in Helmond, de biobased campus in Bergen op Zoom en in het bijzonder op het Pivot Park in Oss groeit het aantal bedrijven. Voor 2014 zetten we deze aanpak verder voort. Hierbij maken we ook verbindingen richting de maatschappelijke opgaven. We gaan onze gezamenlijke aanpak voor de zorg economie verder uitbouwen en het in 2013 vastgestelde innovatieprogramma agrofood wordt verder uitgerold.

In 2013 is het Brabants Arbeidsmarktakkoord tot uitvoering gekomen, waarmee de samenwerkende partners in het Pact Brabant ieder, vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid, invulling geven aan de aanpak van de speerpunten gericht op onder andere het ontzorgen van het MKB (versterken hrm-agenda/sociale innovatie), "iedereen doet mee/social inclusive" en arbeidsmigratie/regio branding. Daarnaast is er een goede verbinding gelegd tussen het lopende Brabantse arbeidsmarktbeleid en rijksbeleid voor de topsectoren (de Human Capital agenda's en het Techniekpact), waarmee het arbeidsmarktbeleid, met name het onderdeel Brabant voor Techniek een extra impuls heeft gekregen. Ook heeft Brabant zich in 2013 duidelijk op de kaart gezet als proeftuin voor arbeidsmarktvernieuwing, wat geresulteerd heeft in een motie die

Kamerbreed is aangenomen, waarin de minister van SZW wordt verzocht met Brabant in gesprek te gaan om te bezien of knellende wet- en regelgeving kan worden geslecht. Ten slotte heeft de provincie in 2013 het initiatief genomen om samen met de Pact Brabant-

partners een crisisaanpak te realiseren om 3200 mensen extra actief te houden op de arbeidsmarkt en 4500 extra leerbanen te realiseren.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1	Economisch Programma Brabant	Kader economisch beleid	Het Economisch Programma Brabant 2020 is in 2012 vastgesteld, In 2013 is ingezet op de uitvoering.
1.2	Bevordering van ondernemerschap	Brabantdekkend netwerk van startersondersteuning.	Ja, de prestatie is in 2013 gerealiseerd. In 2013 is Stichting Ondernemersliftplus gestart met de ondersteuning van innovatieve starters in NO-Brabant. Samen met Starterslift in MW-Brabant en Bright Move in ZO-Brabant is hiermee een Brabantdekkend netwerk van startersondersteuning gerealiseerd.
1.3	Versterken valorisatie van kennis door topsectoren	% geïntroduceerde innovatieve producten als onderdeel van het totaal	Deze indicator is niet meetbaar, in begroting 2014 zijn nieuwe indicatoren benoemd.
1.4	Goed functionerende arbeidsmarkt door robuuste structuren en netwerken	- Aantal platforms techniek	Streefwaarde 2013: 6. Ja, prestatie is gerealiseerd. De 6 regionale platforms hebben o.a. hun plannen meer afgestemd op de ambitielijn 1, "kiezen voor techniek" van het Techniekpact, zodat enerzijds de bestaande structuur, kennis en ervaring van de platforms wordt benut en anderzijds optimale ondersteuning vanuit het rijk wordt gerealiseerd.
		- % instroom in technische opleidingen	Streefwaarde 2013: 15%. Ja, prestatie is gerealiseerd. Er is de afgelopen jaren een duidelijke kentering te constateren. Fontys Hogescholen heeft afgelopen studiejaar 15% meer eerstejaars (2x zo veel als landelijk). Ook de TUE scoort met een stijging van 16% opmerkelijk goed t.o.v. het landelijk gemiddelde. Het aantal vrouwen groeide zelfs met 50%. Ook op MBO niveau scoort Brabant duidelijk boven het landelijke gemiddelde van 20%.
		- Aantal HRM adviezen	Streefwaarde 2013: 1. Ja, prestatie is gerealiseerd. Een van de thema's van het Brabants ArbeidsmarktAkkoord betreft het ontzorgen van het MKB. In de regio's wordt op dit moment hard gewerkt aan een goed gecoördineerde werkgevers benadering. Over de voortgang hiervan wordt u voor de zomer 2014 geïnformeerd.
		- Eén Brabants plan voor zorg en welzijn	Streefwaarde 2013: 1. Ja, prestatie is gerealiseerd. Op initiatief van enkele bestuurders van zorg- en welzijnsorganisaties en vakbonden is het afgelopen jaar gewerkt aan het "Zorgpact Brabant". Het doel is om de personele gevolgen van de transitie in de zorg op te vangen. Dit zorgpact, dat 12 maart 2014 wordt gepresenteerd, vormt het kader voor de uitvoering van "Sectorplan Zorg- en Welzijn Noord Brabant".

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.5.	Het realiseren van een aantrekkelijke werkomgeving om bedrijven te trekken en talenten te binden.	Strategische visie werklocaties en bedrijventerreinen	Streefwaarde 2013: 5. Ja. De Strategie bedrijventerreinen en andere werklocaties en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma Werklocaties is in 2012 reeds vastgesteld. 2013 heeft in het teken gestaan van de uitvoering van de projecten van het Uitvoeringsprogramma.
		Regionale ruimtelijke afspraken	Streefwaarde 2013: 3,5 mln. Ja. In elk van de 4 RRO-gebieden is in samenspraak met de betreffende gemeenten de regionale agenda voor werken geactualiseerd en (vervolgens) bestuurlijk vastgesteld.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	13.216	19.134	19.522	-388
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	145	145
Rijk	0	501	86	-415
Overige programmabaten	0	0	60	60
Baten	0	501	291	-210
Saldo lasten en baten	-13.216	-18.632	-19.231	-598
Bijdrage uit reserves	780			0
Bijdrage uit alg. middelen	12.436	18.632	19.231	598

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Provinciale uitgaven Innovatieve Acties Brabant 4(IAB4)	159
- Vrijetijdseconomie	495
- Arbeidsmarkt voor de kenniseconomie	1.007
-Breedbandloket	57
- Zorgconomie	133
-Breedband management. en kennisontwikkeling	84
- Decentralisatie-uitkeringen herstructurering bedrijventerreinen	287

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Diverse verschillen	418
<i>Overschrijding</i>	
- Holst Centre	-2.883
- I for Welfare (I4W)	-145
-	
Totaal afwijking lasten	-388

Onderschrijdingen

Het programma Innovatieve Acties Brabant (IAB 4) wordt in 2014 afgerond. Voorgesteld wordt om het restant middelen hiervoor over te hevelen naar 2014.

Voor de vrijetijdseconomie is in 2013 geïnvesteerd in het opstellen van een businessmodel en een transitieplan voor de nieuwe uitvoeringsorganisatie, waarvan de implementatie in 2014 wordt gerealiseerd. Daardoor worden in 2013 relatief minder middelen besteed en ligt de piek van de besteding van de middelen in 2014. Aan PS wordt voorgesteld de restant middelen voor de uitvoering over te hevelen naar 2014.

Voor de arbeidsmarkt voor de kenniseconomie heeft één uitvoeringsorganisatie uit het Pact Brabant geen meerjaren subsidieaanvraag ingediend maar een aanvraag voor 2013. De (resterende) middelen moeten beschikbaar blijven voor de subsidiebeschikking 2014. Voorgesteld wordt hiertoe het restant middelen over te hevelen naar 2014.

Het accent voor de uitvoering voor Breedbantloket en breedbandmanagement en kennisontwikkeling ligt in 2014. Voorgesteld wordt om de restant middelen 2013 hiervoor over te hevelen.

De voorbereiding voor de proeftuinen binnen het programma zorg economie ligt op schema. In 2013 heeft de provincie verbinding gelegd met een viertal proeftuinen:

- Proeftuin Dementie (regio Midden-Brabant).
- Proeftuin Informele Zorg (Peelregio).
- Proeftuin Zelfmanagement (regio Eindhoven).
- Proeftuin eHealth (regio Eindhoven/Slimmer Leven 2020).

De eerste stap is hirmee gezet . In 2014 moeten de vervolgstappen gezet worden. Centraal staat dat:

1. In de proeftuinen werkelijk nieuwe producten en diensten worden uitgerold.
2. Het MKB daadwerkelijk wordt aangesloten.
3. De monitoring start.

Voorgesteld wordt om de restantmiddelen zorg economie hiervoor over te hevelen naar 2014.

Er zijn voordelige afwikkelingen van subsidies in het kader van Pieken in de Delta, Brabant Financial Matching en subsidieregeling Provinciaal Herstructurerings Programma Noord-Brabant 2011 (PHP).

Overschrijding

Bij de voorjaarsnota 2013 zijn middelen beschikbaar gesteld voor Holst Center. Deze middelen zijn verdeeld over 2014 en 2015 (o.b.v. verwachte aanvragen). De geplande subsidiebeschikking voor 2014 (betrekking hebbende op cofinanciering projecten) is echter reeds aan het eind van 2013 afgegeven.

Het project I for Welfare (I4W) heeft geleid tot € 145.000 meer uitgaven, maar het project is in 2013 budgettair neutraal afgewikkeld (dus ook € 145.000 meer baten, zie ook afwijking baten)

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Decentralisatie-uitkeringen herstructurering bedrijventerreinen	-413
- I for Welfare (I4W)	145
- Overige verschillen	58
Totaal afwijking baten	<u><u>-210</u></u>

Afwijkingen baten

De decentralisatie-uitkeringen herstructurering bedrijventerreinen worden budgettair neutraal verwerkt. Het verschil is o.a. ontstaan door een voordelig afwikkelingsverschil en een onderschrijding.

04.03 Internationalisering en Europese programma's

Toelichting

Met productgroep 04.03 Internationalisering en Europese programma's willen we uitvoering geven aan de meerjarenstrategie 'Brabant in internationaal perspectief'. De instrumenten internationalisering, Europese Programma's, public Affairs en branding worden ingezet om onze doelstellingen te bereiken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
3	Versterken van de internationale positie van Brabant	De economische structuur in Brabant is versterkt, door: - het intensiveren van de internationale samenwerking d.m.v. een aantal internationale handelsmissies. - het uitzetten van Smart Specialisation Strategy (RIS3) - het winnen van European Entrepreneurial Region label 2014 .

Toelichting

De ambitie van de Agenda van Brabant om tot de Europese top van de industriële kennis – en innovatieregio's te (blijven) behoren versterken we met onze strategie van internationalisering, Europese programma's, public affairs en branding. Op basis van het economisch programma Brabant en de Meerjarenstrategie 'Brabant in Internationaal Perspectief' hebben we het internationale profiel en de positie van Brabant in 2013 versterkt door het intensiveren van de internationale samenwerking met Duitsland (Nordrhein-Westfalen en Baden-Württemberg), Brazilië en China (Jiangsu). In 2013 hebben we gezamenlijk met Zeeland en Limburg de Zuid-Nederlandse Smart Specialisation Strategy (RIS3) ontwikkeld waarin onze gezamenlijke focus voor de Europese programma's is vastgelegd. Op basis hiervan wordt een nieuw Zuid-Nederlands

Operationeel Programma uitgerold. Daarnaast is de Brabantse participatie in de grensoverschrijdende Interreg-programma's vergroot.

Onze public affairs inspanningen (lobby) hebben er mede toe bijgedragen dat het boren naar schaliegas in Brabant voorlopig niet doorgaat, de internationale HSL status voor station Breda overeind blijft en de havens van Bergen op Zoom en Moerdijk opgenomen worden in het Europese kernnetwerk voor infrastructuur (TEN-T).

Ook qua profilering was 2013 een zeer succesvol jaar. Noord-Brabant heeft in 2013 het EER label 2014 gewonnen, samen met Vlaanderen en de Marche zijn we European Entrepreneurial Region van het jaar 2014. Dit label geeft een enorme impuls aan het profiel van Brabant als ondernemende regio en zal een speerpunt worden in onze brandingstrategie voor 2014.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1.	Provincie is Europaproof	In Ontwikkeling	Het Europaproof zijn van de organisatie blijft een doorlopend proces, vanwege wijzigingen in Europees beleid, wet- en regelgeving, maar ook vanwege kansen en mogelijkheden vanuit Europa. In 2013 is gewerkt aan het verzoek van de Staten om over het proces met betrekking tot Europa

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			en Internationalisering na te denken. En dan niet slechts de juridische gevolgen en consequenties bekijken, maar het hele scala aan Europese/internationale aspecten. Hiertoe zijn de Europaparaferen van de GS en PS beslisdocumenten aangepast en is er binnen de organisatie een expertteam samengesteld voor advisering.
1.2.	Uitputting van de Europese Subsidie programma's	Uitputtingspercentrage	Streefwaarde 2013: 100% Ja, om de Europese Subsidie programma's maximaal te benutten is in 2013 met vrijgevalen Europees subsidiegeld een tender uitgeschreven van € 7 mln.
1.3	Brabantbrede meerjarenstrategie Internationalisering, Branding en Public affairs (UA D)	Jaarplannen	Streefwaarde 2013: 3. Opgenomen streefwaarde van 3 heeft betrekking op periode t/m 2015, elk jaar 1 jaarplan. Dit is ook gerealiseerd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	44.236	2.002	11.459	-9.457
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	43.000	500	9.693	9.193
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	80	80
Baten	43.000	500	9.773	9.273
Saldo lasten en baten	-1.236	-1.502	-1.685	-184
Bijdr.Res.Co-financiering Europese programma's	370	714	714	0
Bijdrage uit alg. middelen	866	788	971	184

Toelichting

<u>Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging</u>		x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>		
- Internationalisering		349
<i>Overschrijding</i>		
- Efro bijdrage OP Zuid		-9.193
- Co-financiering Interreg IV		-153
- Co-financiering OP Zuid		-460
-		
Totaal afwijking lasten		<u><u>-9.457</u></u>

Onderschrijding

Het werkbudget Europa is niet volledig benut.

Overschrijding

EFRO bijdrage OP zuid; Door vrijval van middelen op gerealiseerde projecten zijn deze middelen ingezet voor nieuwe projecten en hiervoor zijn beschikkingen afgegeven.

Hierdoor wordt maximaal gebruik gemaakt van de EFRO middelen. Dit wordt budgettair neutraal verwerkt (zie ook baten EFRO bijdrage OP Zuid).

<u>Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging</u>		x € 1.000
- Efro bijdrage OP Zuid		9.193
- Inkomsten Internationalisering		80
-		
Totaal afwijking baten		<u><u>9.273</u></u>

Baten

EFRO bijdrage OP Zuid. Budgettair neutrale verwerking.

Participeren in projecten en missies heeft geresulteerd in incidentele inkomsten internationalisering.

5 Mobiliteit

Programma 05 Mobiliteit	96
05.01 Mobiliteit	98
05.02 Openbaar vervoer (O.V.)	104
05.03 Infrastructuur/Provinciale wegen	111

Programma 05 Mobiliteit

Portefeuillehouder: R.A.C. van Heugten

Inleiding

Bereikbaarheid is in de Agenda van Brabant benoemd als één van de provinciale kerntaken. Logisch, want Mobiliteit is voor Brabant van belang voor onze nationale en internationale bereikbaarheid. Voor efficiënt, duurzaam en veilig vervoer van mensen en goederen. Voor het ontsluiten van onze steden en dorpen. Voor het contact onderling. De provincie Noord-Brabant neemt hierin het voortouw. Brabant heeft modern, betrouwbaar en innovatief verkeer en vervoer nodig dat rekening houdt met de unieke kwaliteiten van onze provincie, met natuur, landschap, geschiedenis en leefomgeving. We moeten anders leren denken over vervoeren. Slimmer. Innovatiever. Niet alleen asfalt. Verschillende vervoersvormen naast elkaar. Auto, openbaar vervoer, water, fiets. En gebruik maken van digitale technieken en netwerken. De provincie kan dat niet alleen. Mobiliteit doen we samen. Met gemeenten, bedrijven, instellingen, vervoermaatschappijen en reizigers, rijksoverheid en internationale partners. Want alleen samen creëren we de oplossingen waar de samenleving om vraagt.

Algemeen beeld:

In 2013 zijn diverse programma's en projecten uitgevoerd die bijdragen aan een bereikbaar, veilig en leefbaar Brabant. Net als in voorgaand jaar, is naast bouwen en beheren, ook veel aandacht besteed aan het beter benutten van infrastructuur en het beïnvloeden van de gebruikers. Bijvoorbeeld via Beter Benutten, Fiets in de Versnelling en Verkeersveiligheid. Bij alle projecten werken we in meer of mindere mate samen met partners uit Brabant, Nederland of Europa. Dat doen we vanuit verschillende rollen. Als opdrachtgever (bijvoorbeeld bij Openbaar Vervoer), als regisseur (bijvoorbeeld bij Beter Benutten Brabant), als partner (bijvoorbeeld bij Verkeersveiligheid) of als uitvoerder (bijvoorbeeld bij aanpassing provinciale wegen).

De provincie is op koers met haar programma's, realisaties en partners. Op diverse onderdelen is er overschrijding van de beschikbare financiële middelen, wat vaak een gevolg is van de crisis. Zo vielen aanbestedingen gunstiger uit en was er minder cofinanciering van de provincie omdat gemeenten minder te besteden hebben.

Mijlpalen:

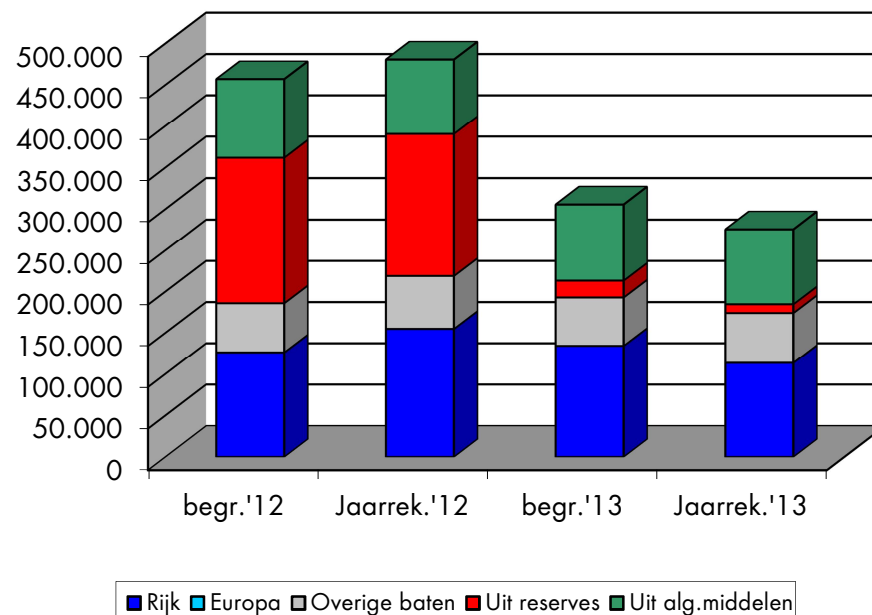
- Als partner hebben we in 2013 het Jaar van de Fietser mede ingevuld;
- In het kader van Fiets in de versnelling hebben we opdracht gegeven tot de start van het fietsproject Pedelec;
- Voor de snelfietsroute 's-Hertogenbosch- Oss is in juni 2013 de uitvoeringsovereenkomst getekend tussen de Provincie Noord-Brabant en haar partners, de gemeentes 's-Hertogenbosch, Maasdonk en Oss;
- De provincie heeft als regisseur van het programma Beter Benutten, diverse Beter benutten projecten gerealiseerd, gestart of via aanbesteding weggezet;
- Als bevoegd gezag ter uitvoering van de wettelijke taak omtrent luchthavens hebben PS de luchtvaartbesluiten voor de regionale luchthavens Seppe Airport (17 mei) en Kempen Airport bij Budel (20 september) vastgesteld;
- Op 17 december hebben wij als opdrachtgever de OV Concessies Oost- en West-Brabant gegund;
- In 2013 is de BOM gestart met de voorbereiding van de pilots elektrische bussen. De provincie is hierbij een belangrijk partner van het BOM. Deze pilots worden gefinancierd uit het Clean Tech Fonds;
- De gevolgen van het programma hoogfrequent spoor worden samen met de regiopartners en het Rijk in kaart gebracht;
- Op 8 september 2013 is de weg van toekomst (N329) geopend. Deze weg heeft de provincie samen met haar partner de gemeente Oss gerealiseerd;
- De provincie heeft als uitvoerder diverse wegenprojecten in 2013 opgeleverd. Zo is eind 2013 de op- en afrit A2-Leende van de N396 opgeleverd;
- De onteigeningsprocedures voor de komomleidingen Zundert en Oudenbosch zijn in 2013 dusdanig vergevorderd dat de uitvoering in 2014 kan starten. De planstudiefase voor de komomleiding Haps is medio 2013 afgerond. De provincie is in overleg met de gemeente Cuijk om tot overeenstemming te komen over het vervolg van de uitvoering.

05 Mobiliteit

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil <i>begr.-realisatie</i>
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	286.705	280.204	248.987	31.217
Apparaatskosten	25.206	25.206	26.467	-1.261
totaal	311.911	305.410	275.454	29.956
<u>Baten</u>				
Rijk	136.853	134.079	113.382	-20.697
Europa	0	0	0	0
Overige programmabaten	54.587	58.724	60.479	1.755
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	21.313	20.468	10.719	-9.750
Dekking uit alg.middelen	99.158	92.139	90.874	-1.265
totaal	311.911	305.410	275.454	-29.956
Formatieinzet (in fte)		163,3	169,0	

Middeleninzet programma Mobiliteit
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

05.01 Mobiliteit

Inleiding

In deze productgroep ligt het accent op beïnvloeden en benutten in het kader van slimme en duurzame mobiliteit en multimodaal goederenvervoer. Programma's zijn erop geënt om de keuzes die individuen voor de reis of tijdens de reis maken te beïnvloeden en alternatieve vervoersmogelijkheden te benutten. Het mobiliteitsbeleid in productgroep 05.01 bestaat uit de programma's Beter Benutten, Fiets in de versnelling, verkeersveiligheid, mobiliteitsmanagement, dynamisch verkeersmanagement en goederenvervoer. Daarnaast ondersteunt het beleidsveld de strategische opgaven uit andere portefeuilles op het gebied van mobiliteit.

Beter Benutten

De provincie heeft een belangrijke rol als regionaal coördinator van het landelijk programma Beter Benutten in Brabant. De bereikbaarheid in en van Brabant wordt verbeterd door het beter benutten van het netwerk van verbindingen en het beïnvloeden van het gedrag van de reizigers. Het programma bevordert de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden. Daarbij wordt gezocht naar innovatieve oplossingen. Het programma kent een nauwe verwevenheid met de overige programma's zoals dynamisch verkeersmanagement, fiets en mobiliteitsmanagement.

Fiets in de versnelling

Via het programma Fiets in de Versnelling stimuleren we het (verantwoord) gebruik van de fiets als vervoermiddel, en een toename van het gebruik van fietsen in combinatie met het openbaar vervoer.

Verkeersveiligheid

Het mobiliteitsbeleid voor verkeersveiligheid is erop gericht om Brabanders bewust te maken van hun verkeersgedrag en hen daar verantwoordelijk naar te laten gedragen.

Mobiliteitsmanagement

Het thema mobiliteitsmanagement heeft als doel een beweging in gang te zetten die leidt tot samenwerking en afstemming tussen de stakeholders rond slim werken en reizen.

Multimodaal goederenvervoer

De provincie tracht in het goederenvervoer met haar partners tot initiatieven te komen om de groei van het goederenvervoer vooral via water en spoor te laten plaatsvinden in plaats van over de weg. Het door de provincie gefinancierde multimodaal coördinatie- en adviescentrum (MCA) coördineert en stimuleert de aanpak samen met bedrijven. Daarnaast draagt de provincie bij in de ontwikkeling van kennis door de leerstoel Goederenvervoer en bijdragen in de ontwikkeling van Brabantse kanalen.

Brabant.

Vanuit de strategische opgaven voor het versterken van het stedelijk netwerk loopt het project #Brabant. Het project wordt in BrabantStadverband uitgevoerd. Het is gericht op het versterken van de agglomeratiekracht van het stedelijk gebied met mobiliteit als één van de dragende pijlers.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	Dit effect wordt bereikt door meerdere beleidsonderdelen zoals de projecten uit het programma Beter Benutten, Dynamisch Verkeersmanagement (DVM) of Fiets in de Versnelling. Zo blijkt uit de evaluatie van het project Spitsmijden dat dit succesvol is. Diverse andere projecten hebben profijt van de provinciale ervaringen op dit gebied. Projecten binnen het programma Beter Benutten vergroten op innovatieve wijze de bereikbaarheid. Daarnaast zijn diverse bereikbaarheidsprojecten van gemeenten, waar de provincie aan bijdraagt, financieel afgerond. Deze projecten zijn goedkoper uitgevoerd dan gepland, terwijl de beoogde effecten wel zijn gerealiseerd. De conclusie is dat de provincie met haar partners op koers ligt.
2	Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	Het programma "Brabanders maken van de nul een punt" is gericht op een blijvende afname van het aantal verkeersslachtoffers. We kiezen bij de aanpak om verschillende doelgroepen apart te benaderen. Dit is succesvol. Het jaar 2013 was het jaar van de fietser. In 2013 is tevens de basis gelegd voor de voorbereiding van 2014: het jaar van de jonge bestuurder. De conclusie is dat de provincie met haar partners op koers ligt.
3	Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	Zie 05.03

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1.	Optimaal functioneren van infrastructuur als robuust multimodaal netwerk (T3)	% provinciale wegen waarop de gemiddelde snelheid in de ochtendspits hoger of gelijk is aan de gewenste referentiesnelheid (1)	Streefwaarde 2013: 70% Over 2013 zijn geen metingen beschikbaar, zie toelichting. Verschillende programma's binnen productgroep Mobiliteit dragen hier aan bij. In 2013 (zie 2.1) hebben we diverse projecten in het kader van Beter Benutten gerealiseerd. Daarnaast zijn in het kader van dynamisch verkeersmanagement verkeerslichten aangesloten op een beheers centrale (VRI) om technische en functionele kwaliteit op provinciale wegen te monitoren, zodat we bij problemen de doorstroom kunnen verbeteren. Dit draagt ook bij aan de realisatie van effecten onder 1.2 en 1.3.
1.2.	Optimaal functioneren van infrastructuur als robuust multimodaal netwerk (T3)	Betrouwbaarheid van reistijden op prioritaire relaties op provinciale wegen(2)	Streefwaarde 2013: 95% Over 2013 zijn geen metingen beschikbaar, zie toelichting.

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.3		Aantal voertuigverliesuren op provinciale wegen (alle voertuigen per km per jaar)	
1.4	Vergroten betrouwbaarheid van het infrastructuurnetwerk van vervoersmodaliteiten voor goederenvervoer (T5)	Aantal TEU dat via terminals wordt overgeslagen in de belangrijkste overslagterminals als in Brabant (2)	Cijfers 2012: realisatie 803.500 TEU De verwachting is dat de ingezette groei van de containeroverslag bij de belangrijkste overslagterminals in Brabant blijft toenemen. Projecten die nu volop in uitvoering zijn, zoals de omlegging van de Zuid-Willemsvaart bij 's-Hertogenbosch, de verbreding van het Wilhelminakanaal bij Tilburg, maar ook de activiteiten van het MCA dragen hier aan bij. MCA onderhoudt in opdracht van de provincie contacten met bedrijfsleven, bijvoorbeeld in Z-O-Brabant met de stichting BERZOB (Bereikbaarheid Zuidoost-Brabant over water).
		Modal split als % TEU dat wordt overgeslagen over water, spoor en weg in de belangrijkste overslagterminals in Brabant (3)	De indicatie van het effect over 2013 is nog niet bekend. Deze worden in de zomer van 2014 duidelijk.
		Water Spoor Weg	Streefwaarde 2013: 77% , realisatie 2012 : 75 % Streefwaarde 2013: 15%, realisatie 2012: 11,9 % Streefwaarde 2013: 8%, realisatie 2012: 13,1 % <u>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd:</u> Nee, hoewel de beleidsprestaties op schema lopen. De waterinfrastructuur in Brabant wordt, met financiële bijdrage door de Provincie, op peil gebracht. Voorbeelden zijn de verbreding van kanalen, de aanpak van sluizen en het vergroten van de toegankelijkheid van binnenhavens via de quick win regeling. Hiermee vervullen wij een randvoorwaarde, voor het bedrijfsleven, om het transport van goederen meer over water te laten plaatsvinden. Deze 'modal shift' van weg naar water leidt tot minder vrachtwagenvervoer en daarmee verlichting van de verkeersdruk op de wegen in Brabant. De resultaten over 2012 zullen nog weinig indicatie geven van het effect van ons beleid, omdat veel projecten nog in uitvoering zijn. De komende jaren zullen uitwijzen of het beoogde effect kan worden bereikt.
1.5	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet (T7)	Aantal verkeersdoden per jaar in Brabant. Maximaal 91 in 2020 (4)	Streefwaarde 2013: max. 112. Voorlopige indicatie: 105 doden Ja. In het kader van het Jaar van de fietser is een aantal acties opgezet; het bestickeren van 3.500 vrachtwagens met een dodehoeksticker, 1.500 senioren hebben meegedaan aan de ca 60 e-bike fietstrainingen, ruim 150 scholen in het voortgezet onderwijs gaven extra aandacht bij brugklassen voor de School-Thuis-Route, 57 gemeenten hebben hun potentieel gevaarlijke fiets locaties beschreven, en fietsverlichting ('ik wil je zien')
1.6	Versterken samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties (T18)	Vaststelling uitvoeringsprogramma's GGA's (5x)	Streefwaarde 2013: 5. Realisatie 2013: 5 Ja. De provincie is partner in 141 projecten in de 5 regio's, en stelt hiervoor een

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			cofinancieringsbedrag beschikbaar van € 11,5 mln. Samen met de GGA-regio's is een nieuwe subsidieregeling vastgesteld gebaseerd op normbedragen, die bijdraagt aan verlichting van administratieve lasten.
2.1	Uitvoering programma Beter Benutten	Uitvoering diverse projecten	Is deels gerealiseerd. * Negen regionale regelscenario's uitgevoerd en ingezet. Twee regelscenario's zijn blijvend (Efteling en Brabanthallen in Den Bosch). * Het project Spitsmijden in Brabant is afgerond en geëvalueerd. In de gebieden waar het project is uitgevoerd (binnenstad Eindhoven en Den Bosch) is door de deelnemers ruim de helft minder ritten in de spits gereden. De automobilisten kiezen ervoor de spits te blijven mijden. *Ontwikkeling van de routekaart 2013-2023, welke tevens aan de minister is gepresenteerd. * Aanbesteding project doorstroming A-67: Brabant in-Car III: start uitvoering project * Aanbesteding project spookfiles A-58: start uitvoering * Start met de voorbereiding van de innovatieve verkeerscentrale (Automotive Slimme Mobiliteit Dutch Integrated Testsite Cooperative Mobility (DITCM).

Toelichting

1.1 en 1.2 Over 2013 zijn geen metingen beschikbaar over reistijden en voertuigverliesuren omdat het contract voor de inwinning van die gegevens eind 2012 afliep. Er is inmiddels weer een aanbieder die deze werkzaamheden voor de provincie gaat uitvoeren. Het zal echter tot half 2014 duren voordat de gegevens beschikbaar komen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	30.505	57.382	40.447	16.935
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	18.721	36.731	24.546	-12.184
Overige programmabaten	0	531	1.290	758
Baten	18.721	37.262	25.836	-11.426

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Saldo lasten en baten	-11.784	-20.120	-14.611	5.509
Bijdr.reserve balansverkortng	400	8.284	3.178	-5.106
Bijdr.reserve BMIT	3.485	8.450	7.100	-1.350
Bijdrage uit alg. middelen	7.899	3.386	4.334	948
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Raming VJN 2013	Raming Njbrf 2013	Realisatie 2013	verschil
Dynamisch verkeersmanagement	2.356	0	0	0

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
a. Netwerkprogramma bereikbaarheid	7.169
b. Regionale Maatregelen (GGA programma)	5.070
c. Dynamisch Verkeersmanagement (Beter Benutten)	2.718
d. Goederenvervoer	1.874
e. Fiets in de Versnelling	408
f. Rijksbijdrage Beter Benutten	320
g. Restant activiteitenbudget en kapitaalslasten	123
<i>Overschrijding</i>	
h. Goederenvervoer Regiobijdrage ZW-vaart	-625
i. Verkeersveiligheid	-123
-	
Totaal afwijking lasten	16.935

a. Netwerkprogramma bereikbaarheid

Deze onderschrijding wordt voor ca € 4,2 mln verklaard door de bijdrage aan de noordwesttangent Tilburg. Dit project is afgerond. Dit budget valt vrij ten gunste van de BDU.

Daarnaast wordt de onderschrijding verklaard door een financiële meevaller op het project Stedelijke tangent Helmond. Een gunstige aanbesteding levert de provincie € 2,7 mln op. Het overige bedrag wordt verklaard door meevallers bij de financiële afwikkeling van enkele projecten.

b. Regionale maatregelen (GGA programma)

De € 5 mln onderschrijding wordt verklaard door ca. € 3,5 mln aan meevallers op projecten die in 2013 financieel zijn afgewikkeld. Dit komt grotendeels door aanbestedingsresultaten in de uitvoering. Daarnaast is € 1,5 minder cofinanciering gevraagd door gemeenten. Het is duidelijk merkbaar dat gemeenten minder middelen beschikbaar hebben voor GGA projecten, waardoor de cofinanciering van de provincie ook minder is.

c. Dynamisch verkeersmanagement

Het budget voor 5 ITS projecten van het programma Beter Benutten (ca € 1 mln) is onderschreden. Dit kent meerdere verklaringen. Allereerst is het project spitsmijden A2 dat het SRE heeft uitgevoerd goedkoper uitgevallen. De provinciale bijdrage valt hiermee vrij. Daarnaast verklaart de financiële afwikkeling van subsidies (ca € 0,2 mln) een deel van de onderuitputting.

d. Goederenvervoer

€ 1,4 mln wordt verklaard doordat de uitgaven voor het Wilhelminakanaal niet geïndexeerd worden. De overige ca € 0,5 mln wordt verklaard doordat in het kader van Goederenvervoer en Mobiliteitsmanagement minder is uitgegeven. Enkele projecten zijn doorgeschoven naar 2014.

e. Fiets in de versnelling

De € 4 ton onderschrijding wordt grotendeels verklaard door de vertraging in het project OV-fiets. Het project gaat in 2014 van start.

f. Rijksbijdrage Beter Benutten

Deze onderschrijding wordt eveneens verklaard door de lagere uitgaven op het Beter Benutten project Spitsmijden A2 dat is uitgevoerd door de SRE (zie c.).

g. Restant activiteitenbudget

Deze onderschrijding wordt verklaard doordat voor een deel van geraamde kosten financiering in projectbudgetten heeft plaatsgevonden, waardoor deze niet meer ten laste van het activiteitenbudget komen.

h. Goederenvervoer

Deze overschrijding wordt verklaard door niet-geraamde regionale bijdragen voor de uitgaven van fase 2 van het Wilhelminakanaal.

i. Verkeersveiligheid

Sommige projecten voor verkeersveiligheid worden bekostigd met een bijdrage van de regio, of andere partijen.

a. Zoals is gebleken uit de eerdere financiële toelichting op de lasten, is er op een groot aantal projecten die gefinancierd worden uit de BDU minder gerealiseerd dan verwacht. Daardoor is de bijdrage uit de BDU eveneens lager (ca € 12,6 mln).

b.t/m e.

Enkele programma's zijn deels medegefinancierd door de partners van de provincie.

Deze bijdragen zijn niet altijd opgenomen in de begroting. Het gaat om;

- de bijdrage van de regionale partners aan de uitvoering van fase 2 van de Zuid-Willemsvaart;
- de gemeentelijke bijdrage aan het Beter Benutten project Multimodale Reisinformatie;
- de bijdrage aan het netwerkprogramma B5; en,
- de bijdrage aan het programma verkeersveiligheid.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
a. Bijdragen uit de specifieke uitkering BDU	-12.555
b. Regionale bijdrage ZW-vaart	581
c. Bijdrage aan ITS	200
d. Bijdrage Netwerkprogramma Brabantstad	157
e. Verkeersveiligheid	191
-	
Totaal afwijking baten	-11.426

05.02 Openbaar vervoer (O.V.)

Inleiding

Bij de uitvoering van de OV-visie gaat het om beïnvloeden (van de reizigersmarkt), benutten (van vervoerscapaciteit en verbeteren van de doorstroming), bouwen (aan de ruggengraat van het OV-netwerk) en beheren van de (OV-concessies).

De provincie is op grond van de Wet personenvervoer 2000 verantwoordelijk voor het aanbesteden en managen van de Openbaar Vervoer concessies en het coördineren van het regionaal OV-beleid. Dit hoofdstuk betreft primair de daarmee samenhangende beleidsprestaties (speerpunt 26 uit de Agenda van Brabant). Daarnaast is de provincie partner in de organisatie van de Regiotaxi, Treintaxi en bedrijfsvervoer. Regiotaxi komt tot stand in samenwerking met gemeenten. Met ingang van december 2013 is de treintaxi vervangen door de zonetaxi.

Centrale opgave voor het OV is het vervoeren van meer reizigers. Daartoe heeft de provincie het volgende gedaan:

Continueren van een goed openbaar vervoersysteem

Dit systeem bestaat uit het aanbod van spoorvervoer (intercity's en sprinters), busvervoer (stads- en streeklijnen), hoogwaardig openbaar vervoer (snelle regionale verbindingen), Regiotaxi, knooppunten (ter facilitering van de overstap tussen vervoerswijzen) en individuele reisinformatie.

Vraaggericht invullen van het OV-netwerk.

Bij de ontwikkeling van het netwerk staat de vraag centraal (Netmanagement). Het aanbrengen van hiërarchie in het netwerk leidt tot meer duidelijkheid voor de reiziger. Waar mogelijk worden sterke lijnen uitgebouwd en ontwikkeld tot HOV-lijnen. Bij onvoldoende vraag om lijnbussen te laten rijden worden maatwerkoplossingen ontwikkeld naast Regiotaxi. De provincie faciliteert vernieuwende mobiliteitsoplossingen voor de reiziger.

Integrale marketing in samenwerking met de vervoerder.

Het OV-product wordt afgestemd op de wensen van de reiziger. Dit gebeurt op basis van analyses van reispatronen en -wensen, en onderzoek naar lifestyles en (potentiële) doelgroepen;

Uitbouwen van actuele reisinformatie.

Hierbij ligt de focus op mobiele oplossingen en de ontwikkeling van multimodale reisinformatie; bijvoorbeeld de ontwikkeling van de provinciale OV-app in 2013.

Stapsgewijs toewerken naar zero emissie busvervoer.

De provincie bevordert elektrisch rijden. Onderdeel daarvan is het stimuleren van emissieloos openbaar vervoer, waarmee ook tegemoet wordt gekomen aan de emissiedoelen in de provinciale OV-Visie. In het bestek voor de nieuwe OV-concessies, die op 14 december ingaan, is hier rekening mee gehouden. Daarnaast participeert de provincie in een pilot voor elektrische bussen.

Zorgen voor een toegankelijk OV.

De provincie werkt samen met gemeenten aan toegankelijke haltes en werkt aan toegankelijk materieel op alle lijndiensten. Zo is bijvoorbeeld het busstation bij de Efteling in 2013 opgeleverd. Daarnaast zijn in het kader van HOV Noordoost-Brabant diverse projecten gerealiseerd, zoals blijkt uit de beleidsprestatietabel.

Sociale Veiligheid.

Hierbij gaat het om het handhaven van het hoge cijfer voor sociale veiligheid door het maken en onderhouden van goede afspraken met de vervoerder hierover.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		<i>Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?</i>
1	Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	De deur tot deur bereikbaarheid is in 2013 verbeterd. Door het toegankelijk maken van haltes, het verbeteren van het OV netwerk, het continueren van het voorzieningenniveau en het verbeteren van de reisinformatie.
2	Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoersysteem	Het vergroten van de veiligheid binnen het OV wordt gewaardeerd door de reizigers. Dit is terug te zien in de cijfers rondom sociale veiligheid. Als gevolg van de landelijke pilot Verbeterd Toezicht OV is ook het aantal incidenten verder teruggedrongen.
3	Vergroten leefbaarheid rondom provinciale wegen	Om het OV beter door te laten stromen worden infrastructurele maatregelen getroffen zoals prioritering bij verkeersregelinstanties en opstelstroken voor bussen. Bij de aanbesteding van de nieuwe OV concessie is rekening gehouden met de inzet van Zero Emissie bussen. Verder worden er stappen gezet om Zero Emissie vervoer in de toekomst uit te breiden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
1.1.	Het verbeteren van de bereikbaarheid- en sociale functie van het openbaar vervoer (T4)	Klantwaardering bereikbaarheid OV	Streefwaarde 2013: 7,5. Realisatie: 6,6 Deels. De door PS vastgestelde OV-visie gaat uit van vraaggericht vervoer. Dat betekent dat lijnen met weinig reizigers vervallen. Dit heeft een negatieve invloed op de klantwaardering bereikbaar OV. In het kader van HOV Noordoost-Brabant zijn de volgende projecten in 2013 gerealiseerd: - de busbaan Heetmanplein in 's-Hertogenbosch; - de halte ziekenhuis Bernhoven te Uden; - de HOV-haltes aan de Zwembadweg in Schijndel. In 2013 is men met voorbereiding gestart van: - HOV halten Uden, Veghel en Wijbosch; - de busstations Uden en Veghel; - de exclusieve aansluiting op de A50 voor het HOV ter hoogte van Uden-Noord; - de aanpassingen kruisingen Oss. In de tweede helft van 2014 zullen deze projecten gerealiseerd zijn. In 2013 zijn 128 geprioriteerde en 79 niet-geprioriteerde haltes toegankelijk gemaakt. Het

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			aantal toegankelijk gemaakte geprioriteerde haltes is gestegen tot 1224 ofwel 89% van de in totaal 1.378 geprioriteerde haltes. Hiermee is het maximaal toegankelijk te maken haltes grotendeels bereikt. Een aantal geprioriteerde haltes is inmiddels vervallen, niet toegankelijk te maken of is tegelijkertijd met andere noodzakelijke werkzaamheden aangepakt. In het Exploitatieplan 2013 zijn met behulp van lijnmanagement alle lijnen doorgelicht op kostendekkingsgraad, type reizigers en voertuigproduct. Kansrijke elementen uit het OV-netwerk zijn verder versterkt (Langstraatplan) en zwakkere elementen geoptimaliseerd (stadsdienst Oss). Er is daarbij gekeken naar dienstregelingsmaatregelen, marketingaspecten en infrastructurele maatregelen.
1.2	Betere benutting van vervoerssysteem via informeren, geleiden en sturen (T9)	Klantwaardering Reisinformatie OV	Streefwaarde 2013: 7,5. Realisatie 2012: 7,3 Grotendeels. De resultaten over 2013 worden zichtbaar in de Klantenbarometer 2013 waarvan de resultaten in april 2014 beschikbaar zijn. We verwachten hier een verbetering ten opzichte van 2012. De provinciale OV app reisinformatie is in 2013 geïntroduceerd. Dit betreft een reisplanner die als app gedownload kan worden op mobiele telefoons. Inmiddels is de app ca. 8000 keer gedownload. Daarnaast zijn op het gebied van OV-reisproducten de OV-maandkaart voor 16- en 17-jarigen, de zonetaxi, het dalurenkaartje en de herinstructie van het Nachtnet (spoor) gerealiseerd.
1.3.	Verbeteren van sociale veiligheid (T13)	Klantwaardering reiziger voor sociale veiligheid in OV bij haltes en knooppunten	Streefwaarde 2013: 7,5 Realisatie 2012: 8,0 Ja, Beide concessiehouders dienen jaarlijks een Sociaal Veiligheidsplan in. De provincie subsidieert de hierin opgenomen maatregelen voor 100%. Het leeuwendeel van de subsidie gaat op aan de financiering van toezichthouders in de bussen. In de Klantenbarometer 2012 scoren de Brabantse OV-concessies een 8,0. Hiermee zitten we boven het landelijk gemiddelde. Deze score is het gemiddelde van de drie gemeten onderdelen: veiligheid algemeen (7,9), veiligheid rit (8,1) en veiligheid halte (7,9). De resultaten van de Klantenbarometer 2013 zijn in april 2014 beschikbaar.
1.4	Het verbeteren van de bereikbaarheids- en sociale functie van het openbaar vervoer (T4)	Aantal reizigers per openbaar vervoer. 2008 = nulmeting.	Streefwaarde 2013: 114%. Realisatie 123 % Ja,

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.5	Het verbeteren van de bereikbaarheids- en sociale functie van het openbaar vervoer (T4); verbeteren luchtkwaliteit (T11) en stimuleren van duurzaam en efficiënt gebruik van energiebronnen (T17)	% bussen dat voldoet aan de milieunormen Euro-5/EEV	Streefwaarde 2013: 100%. Realisatie: 100% ja
		Aantal elektrische bussen	Bij burap II is de streefwaarde voor aantal elektrische bussen bijgesteld van 15 naar 1. Realisatie: 1 ja De pilot met inductief geladen bus die reed op transferiumlijn 80 in 's-Hertogenbosch is beëindigd en de resultaten zijn betrokken bij de aanbesteding van de OV concessies 2015 ev. Daarnaast is de voorbereiding van de pilots elektrische bussen gestart. Deze pilots worden gefinancierd uit het Clean Tech Fonds. De BOM is de trekker van dit project.
1.6	Optimaal functioneren van infrastructuur als robuust multimodaal netwerk (T3)	Aantal nieuwe knooppunten	Streefwaarde 2013: 2. Realisatie: 5 ja Busstation Efteling is gerealiseerd en 4 P+R'en (Vught, Heeze-Leende, Maarheeze en Lage Zwaluwe (Moerdijk) zijn vergroot. In 2014 komen veel projecten tot uitvoering die in 2013 zijn voorbereid zoals bijvoorbeeld de P+R aan de Maijweg in 's-Hertogenbosch, transferpunt Drunen, HOV aansluiting op de A50.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2012	a.Begr.na wijz. 2012	b.Realisatie 2012	Verschil a-b
Lasten	139.868	128.488	126.015	2.473
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	65.690	64.123	65.776	1.653
Overige programmabaten	53.586	56.971	57.607	636
Baten	119.276	121.093	123.382	2.289
Saldo lasten en baten	-20.592	-7.394	-2.633	4.762
Bijdr.reserve balansverkortng	14.250	2.520	-172	-2.692

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2012	a.Begr.na wijz. 2012	b.Realisatie 2012	Verschil a-b
Bijdr.res.vernieuwing OV	3.021	1.214	989	-226
Bijdr.reserve BMIT	0	0	-401	-401
Bijdrage uit alg. middelen	3.321	3.660	2.217	-1.443

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
Onderschrijding	
1. Regiotaxi	1.711
2. B5 Kruising Aalsterweg Eindhoven	1.064
3. Snelle busverbindingen en overstappunten	857
4. Reiskosten MBO	793
5. overige kosten OV concessie	1.247
6. Doorstroomas DB-Waalwijk-Tilburg	535
7. Station Tilburg Reeshof	401
8. Bijdrage aan Dieze-spoorbrug DB	295
9. Pilots Goedkoop OV	150
10. Overige posten	385
Overschrijding	
11. HOV as Oosterhout Breda Etten-Leur BDU	-2.495
12. Exploitatie OV concessie	-1.313
13. Ontwikkelfunctie Exploitatie OV	-1.157
Totaal afwijking lasten	2.473

Onderbesteding

1. Regiotaxi

De onderschrijding van € 1,7 mln wordt verklaard door een structurele afname van het aantal reizigers dat gebruik maakt van de regiotaxi.

2. B5 Kruising Aalsterweg Eindhoven

De provinciale bijdrage aan het project kent een meevaller als gevolg van aanbestedingsvoordeel. Deze meevaller wordt ingezet voor de garantstelling HOV Nuenen-Eindhoven (ad.€750.000).

3. Snelle busverbindingen en overstappunten

De subsidieregeling Verkeer en Vervoer voor de bijdragen in busverbindingen en overstappunten is eind 2013 vastgesteld. Daardoor hebben gemeenten hun subsidieaanvragen daarna kunnen indienen, en komt dit budget in 2014 tot besteding.

4. Reiskosten MBO

De korting op abonnement van MBO studenten leidt tot lagere Reizigersopbrengsten in 2013, 2014 en 2015. De misgelopen inkomsten hebben we begroot. Deze zijn echter pas duidelijk in het najaar van 2015 wanneer de pilot wordt afgerond.

5. Overige kosten OV-concessie

In 2013 heeft de nadruk gelegen op het aanbesteden van de OV-concessie. Hierdoor zijn de uitgaven op Marketing en communicatie (ca € 615.000) en het werkbudget (ca € 600.000) achtergebleven op de raming. Dit budget valt vrij ten gunste van de middelen BDU.

6. Doorstroomas DB-Waalwijk-Tilburg

De gemeente Heusden heeft de aanvraag voor de subsidie voor de ontwikkeling van "het Ei van Drunen" pas begin 2014 ingediend in plaats van 2013.

7. Station Tilburg Reeshof

Subsidie voor Tilburg Reeshof is lager uitgevallen dan begroot.

8. Bijdrage aan Dieze-spoorbrug DB

Dit project is afgerond. Dit budget valt vrij.

9. Pilots Goedkoop OV

De eindverantwoording van één van de pilots is in 2013 nog niet ontvangen. Het budget blijft hiervoor beschikbaar in de BDU.

10. Overige posten

De kleine overschrijdingen op een aantal posten hebben verschillende oorzaken. Bij de HOV assen Noordoost-Brabant zijn de geplande uitgaven niet gerealiseerd, omdat het geplande onderzoek goedkoper is uitgevallen. De pilot elektrische bussen is afgesloten. Minder personen hebben in 2013 gebruik gemaakt van de Treintaxi.

Overschrijding

11. HOV-as Oosterhout Breda Etten-Leur BDU

In 2013 is besloten de bijdrage aan de HOV-as Oosterhout Breda Etten-Leur als projectsubsidie te verlenen. Vanwege de gewijzigde balanssystematiek in 2012 betekent dit dat het totale meerjarig projectbedrag volledig in 2013 wordt geboekt. Deze bijdrage wordt gedekt uit de BDU.

12. Exploitatie OV concessie

Voor de uitvoering van de OV concessie zijn extra kosten gemaakt vanwege de omleidingsroute door werkzaamheden aan de Pastoor Bartenbrug en het Heetmanplein in 's-Hertogenbosch. Er zijn afspraken gemaakt over een gedeeltelijke vergoeding door de gemeente van dit verlies. Daarnaast zijn er extra versterkingsritten gereden.

13. Diverse projecten OV

Vanuit de subsidieregeling OV zijn in 2013 enkele meerjarige projectsubsidies gehonoreerd die vanwege de balanssystematiek direct als last worden geboekt. Dit budget is beschikbaar gesteld in de BDU, maar geraamd in de toekomstige jaren. Verder is de subsidie voor het veer bij Gorinchem van 2012 in 2013 gefactureerd door de Gemeente Gorinchem. Dit was als gevolg van de latere start van het project.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
1. Rijksbijdrage BDU (OVNB 02.07)	2.495
2. Reizigersopbrengsten in OV concessies	325
3. Bijdragen derden in OV concessies	197
4. Inkomsten Station Maarheeze	146
5. Bijdrage derden in activiteiten werkbudget vernieuwing OV	83
6. Bijdrage exploitatie Elektrische bussen	-53
7. Bijdrage derden in regiotaxi	-62
8. Rijksbijdrage BDU (OV 02.01)	-842
Totaal afwijking baten	2.289

1. De hogere onttrekking vanuit de Rijksbijdrage BDU, voor OV Netwerk Brabant, is veroorzaakt door een hogere realisatie op HOV as Oosterhout Breda Etten-Leur. De last van de beschikking is genomen in 2013 terwijl de werkzaamheden in 2014 worden uitgevoerd.

2. De reizigersopbrengsten zijn hoger uitgevallen dan aanvankelijk gepland. Dit is ook terug te zien in de lichte stijging van het aantal reizigers. Ook de producten uit het Brabants Tarievenhuis dragen bij aan een hogere omzet.

3. Een aantal gemeenten draagt bij voor extra ritten bij evenementen. Voorts is sprake van een bijdrage voor de transferiumbussen in 's-Hertogenbosch. Met 's-Hertogenbosch is in 2007 een afspraak gemaakt over de vergoeding hiervan.

4. Subsidie voor het Station Maarheeze is definitief lager vastgesteld dan aanvankelijk was beschikt. Een deel van de subsidie is terugbetaald.

5. Dit betreft de bijdragen van de verschillende gemeenten aan het Nachtnet.

6. Het project 220Xpress wordt pas in 2014 afgewikkeld. Na afwikkeling zal 's-Hertogenbosch de bijdragen aan de provincie overmaken.

7. Doordat minder reizigers gebruik maakt van de Regiotaxi is de bijdrage van derden eveneens lager.
8. De uitgaven op OV worden grotendeels uit de BDU onttrokken. Doordat per saldo de uitgaven lager zijn dan geraamd, is de daarbij behorende onttrekking uit de BDU lager dan geraamd.

Inleiding:

Voor het realiseren en behouden van een samenhangend en robuust regionaal verbindend wegennet zorgt de provincie voor het bouwen, verbeteren, beheren en onderhouden van provinciale wegen. Doel is een goede Brabantse regionale bereikbaarheid nu en op langere termijn.

Dit deel gaat over de provinciale wegen als onderdeel van het Brabantbrede beschikbare regionale verbindend wegennet in combinatie met het hoofdwegennet (van het Rijk) en Onderliggend wegennet (vooral gemeenten). Naast de verantwoordelijkheid voor een efficiënter verkeers- en vervoerssysteem in Brabant (zie ook 05.01 en 05.02) heeft de provincie een bijzondere verantwoordelijkheid voor het regionaal verbindend wegennet ten aanzien van de realisatie en onderhoud van provinciale wegen (05.03).

Binnen deze productgroep voeren wij het programma provinciale wegen uit. In dit programma zijn de projecten in de realisatiefase voor de periode 2013-2017 opgenomen, waarbij de ramingen van de integrale kosten zijn vermeld en gedekt. Voor de daaropvolgende 5 jaren (2018-2022) wordt op basis van de beschikbare volumes en indicatieve ramingen een doorkijk gegeven van lopende en te starten planstudies met zicht

op mogelijke financiering. Dit doen wij door onder meer het aanleggen van rotondes, het gebruiken van een stille deklaag, het aanpakken van fietspaden en het reconstrueren van trajecten. Op de N396 (Leende), N272 (St. Anthonis), N260 (Baarle), N283 (Eethen) en N625 (hoofddrijsbaan) zijn hierdoor zowel de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid aanzienlijk verbeterd.

De prioritering van planstudies gericht op de verbetering van wegen en verkeerssituaties wordt bepaald met behulp van de PRIOR-afwegingsmethodiek. Deze methodiek is probleemgestuurd en heeft de factoren technische kwaliteit, bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid als draagvlak. Om vast te stellen welke onderhoudsmaatregelen aan verhardingen waar nodig zijn wordt gebruik gemaakt van periodieke monitoringsgegevens. Tevens wordt rekening gehouden met het gewicht van de verschillende belangen van de betreffende wegen.

In 2013 is de aanbesteding afgerond van prestatiecontracten op het gebied van beheer en onderhoud van wegen. Deze werkzaamheden worden nu met meer kennis en kunde vanuit de markt uitgevoerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur	Door het aanleggen, reconstrueren en onderhouden van provinciale wegen en fietspaden en het treffen van DVM-maatregelen (dynamisch verkeersmanagement) wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het verder verbeteren van de bereikbaarheid.
2	Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem	De veiligheid is vergroot door tijdig onderhoud en vervanging van verhardingen, groen, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties, en het treffen van verkeerskundige maatregelen. Verder wordt in winterse perioden door middel van een goed georganiseerde gladheidbestrijding in belangrijke mate bijgedragen aan de verkeersveiligheid. Een gehanteerde maatstaf voor de verkeersveiligheid is het aantal verkeersdoden dat jaarlijks te betreuren valt. Hierin is sprake van een dalende trend.

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)

- 3 Vergroten **leefbaarheid** rondom provinciale wegen

Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?

De leefbaarheid is verbeterd door het oplossen van knelpunten rondom de provinciale wegen met behulp van stil asfalt, het treffen van DVM-maatregelen en het realiseren van ecoducten en andere faunavoorzieningen, alsmede door het starten van projecten om problemen op te lossen. Bij de uitvoering wordt volop aandacht besteed aan duurzaamheid.

Tevens levert de regulering van activiteiten langs en op de provinciale wegen via vergunningverlening op grond van de Wegenverordening een bijdrage aan de leefbaarheid.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	Streefwaarde 2013: 75%. Realisatie: 76% Ja
1.2	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet	Percentage van de rijbaanverhardingen dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is. Maximaal 8,5%.	Streefwaarde 2013: < 8,5%. De realisatie-2012 stond op 7%. Zie toelichting Hoe lager het percentage, des te beter de score.
1.3	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet	Percentage van de fietspadverhardingen dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is	Streefwaarde 2013: < 8,5%. Bij burap I is streefwaarde bijgesteld van 8,5% naar 15% voor de jaren 2013 t/m 2016. Realisatie 11%. Ja. Hoe lager het percentage des te beter de score
1.4	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet (T7)	Percentage van de verkeersregel-installaties dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is (levensduur 15 jr). Maximaal 7%.	Streefwaarde 2013: 4%. Realisatie: 3,6%. De streefwaarde is hiermee gehaald. Ja. Hoe lager het percentage des te beter de score De indicator geeft de technische staat van de installaties weer.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.5	Beschermen en verbinden van natuurgebieden (T15)	% gerealiseerde ontsnipperingsmaatregelen ten opzichte van knelpunten uit 1998	Streefwaarde 2013: 100%. Realisatie 93% Deels. De laatste ontsnipperingsmaatregelen (19 in totaal) zijn de technisch complexe projecten. Deze zijn in beeld, en worden integraal meegenomen in vervangingsinvesteringen of reconstructies.

Toelichting

1.2 De kwaliteitsgegevens verhardingen worden door een externe partij aan alle provincies geleverd. Voor 2013 is dit niet gelukt. IPO heeft het bureau in gebreke gesteld.

- In 2013 zijn de volgende projecten gegund en gestart:
- N264, fiets- en voetgangerstunnels t.h.v. Uden;
- N395, vervanging fietsbruggen;
- N617, oversteek Kloosterstraat, rotonde Gestelseweg;
- N622/A50, aansluiting;
- N272/A73, vervanging VRI's = aanpassen kruispunten;
- N260, tunnels St. Jansstraat en Rielsebaan;
- N396, op- en afrit A2 Leende;
- N396, vervanging hoofdrijbaan;
- herstelmaatregelen n.a.v. inspectieresultaten 2011/2012.

De volgende projecten zijn gereed gekomen:

- bushalte Efteling;
- N329;
- ecoducten(4 natuurbruggen);
- N260, Baarle - Belgische grens;
- N283, aanleg rotondes Eethen;
- OVL 12, vervanging verlichting op de N286, N389, N629 en N631;
- VIV 02, vervanging hoofdrijbaan N272 en N625;
- N395, vervanging fietsbruggen;
- N396, op- en afrit A2 Leende;

- N396, vervanging hoofdrijbaan.

-

Beleidsprestatie 1.5

- Bij de N322 is de ontsnipperingsmaatregel meegenomen in de uitvoering en bij de N395 zijn afspraken gemaakt om ontsnipperingsmaatregelen mee te nemen in het project.
- t/m 1.5
- In 2013 is de bouw van het WegenInformatieSysteem (WIS) afgerond. Met gebruikmaking van de actuele data in dit systeem (bomen, bruggen, soort verharding, enz.) worden onderhoudscontracten helder in de markt gezet en beheertaken efficiënt uitgevoerd.
- Voor het dagelijks onderhoud van de provinciale wegen is ervoor gekozen om de uitvoering ervan uit te besteden door middel van 2 meerjarige prestatiecontracten (verhardingen & groen, en elektrotechnische installaties). Onderhoudswerkzaamheden die voorheen via afzonderlijke contracten en opdrachten in de markt werden gezet zijn in de contracten gebundeld met als nevendoelen meer efficiency aan de zijde van de opdrachtgever en de opdrachtnemer, en minder verstoring van het verkeer. Prestatiecontracten hebben als hoofddoel de kennis en kunde van de markt optimaal te benutten.
- Werkzaamheden die buiten de scope van deze contracten vallen (bijvoorbeeld in geval van calamiteiten) zijn ondergebracht in een afzonderlijk meerjarig contract.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	116.332	94.334	82.525	11.809
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	52.443	33.226	23.060	-10.165
Overige programmabaten	1.001	1.222	1.583	361
Baten	53.444	34.448	24.643	-9.804
Saldo lasten en baten	-62.888	-59.887	-57.882	2.005
Bijdr.reserve BMIT	0	0	26	26
Bijdr.res.herhuisvesting districten	157			0
Bijdr.res.balansverkortng	0			0
Bijdrage uit alg. middelen	62.731	59.887	57.856	-2.031
Bedragen x € 1.000 (investeringen)	Raming VJN 2013	Raming Njbrf 2013	Realisatie 2013	verschil
Verbeteren en bouwen	6.000	9.000	8.794	206
Benutten	165	310	171	139
Infraprojecten in voorbereiding	2.152	2.152	2.152	0
Materieel provinciale wegen	229	229	49	180
Voorbereiding projecten	2.000	2.000	1.095	905
Grondverwerving infrastructuur	2.000	2.000	1.088	912
Steunpunten en districtskantoren	157	0	0	0
Vervangingsinvesteringen	7.000	7.000	5.145	1.855
N261	0	0	0	0
Risicoreservering Infra	200	200	251	-51
Komomleidingen	335	0	0	0
	20.238	22.891	18.746	4.145

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
a. Majeure projecten N261, N279, N69, N329, A4 en A59	8.837
b. Verkeersveiligheid en leefbaarheid N69	2.171
c. Beheer en onderhoud provinciale wegen	329
d. Komomleidingen	234
e. Kapitaallasten	69
Overige	169
Totaal afwijking lasten	11.809

Onderschrijding

a. De onderschrijding wordt verklaard door enkele grote projecten. Door de verwikkelingen met de aannemer over de verbetering van de N261 is dit project later gestart dan verwacht. Dit leidt tot een lagere besteding van € 4,7 mln. De lagere besteding op het project N69 kent een tweetal verklaringen. De grondverwerving voor het project N69 kon pas starten nadat gekozen was over het voorkeursalternatief. Vertraging in de besluitvorming leidde ertoe dat enkele gronden pas in 2014 worden verworven. Daarnaast is de rentebijdrage lager dan verwacht door de historisch lage Euribor met rentestand van 0,125% (totaal € 2,4 mln). Het project N329, de Weg van de Toekomst, is in 2013 financieel afgewikkeld. De meevaller van € 1,2 mln wordt verklaard door een gunstige aanbesteding.

Op het project N279 is de financiële verplichting naar beneden bijgesteld wat leidt tot een financiële meevaller van ca € 0,3 mln.

Tot slot wordt de onderschrijding voor ca € 240.000 verklaard doordat de indexatie van de uitgaven op PPS A-59 lager uitvalt.

b. Verkeersveiligheid

Het betreft gelabelde middelen afkomstig van het Rijk en bestemd voor gemeentelijke projecten aan de bestaande N69. De gemeenten Waalre en Valkenswaard hebben in 2013 geen projecten uitgevoerd.

c. Beheer en onderhoud

De uitgaven aan dagelijks onderhoud, operationeel beheer, belastingen en steunpunten vielen wat lager uit dan geraamd (€ 79.000). Daarnaast is de betaling aan de gemeente Rucphen van de onderhoudsvergoeding N638 doorgeschoven naar februari 2014 in verband met enige vertraging in de overdracht van het betreffende weggedeelte (€ 350.000).

Verder werd het rijksaandeel van een nadeelcompensatievergoeding terugontvangen inzake een kwestie bij de N266, brug Half Twaalf (€ 105.000). De kosten aan Tactisch beheer wegen en verkeer vielen wat hoger uit (€ 32.000).

De onderhoudskosten aan het gladheidbestrijdingsmaterieel waren hoger als gevolg van de hardnekkige winterperiode in het eerste kwartaal (€ 75.000), terwijl ook de bedrijfsauto's wat meer kostten (€ 25.000), evenals de uitvoering van de gladheidbestrijding (€ 34.000) en de elektriciteit ten behoeve van wegvoorzieningen (€ 39.000).

d. Komomleidingen

Na een aanpassing van de financiële planning in 2e burap heeft dit toch nog geleid tot een kleine onderschrijding bij de komomleidingen van € 234.000. Dit wordt veroorzaakt door het moeizaam verlopen van onteigeningsprocedures rond Zundert en het afhaken van een partij tijdens de aanbesteding waardoor hier ook vertraging in de procedure is opgelopen.

e. Kapitaallasten

De onderschrijding heeft betrekking op de rentelasten van de grondverwerving, voorbereidingskosten en vervangingsinvesteringen.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
a BDU bijdrage in N261	-5.941
b Rijksbijdrage in leefbaarheid N69	-2.171
c Afkoopsom N69	-1.716
d Rijksbijdrage PPS A-59	-337
e Beheer en onderhoud	314
f overig	47
-	
Totaal afwijking baten	-9.804

- a. Door de vertraging in de planning zijn er minder projectkosten uitgegeven dan gepland; dit leidt tot een lagere onttrekking uit de BDU.
- b. Het betreft een onttrekking. Zie de verklaring bij de lasten onder b.
- c. Vanwege een lagere realisatie in de projectkosten van de N69 wordt er minder onttrokken uit het bedrag wat beschikbaar is uit de afkoopsom N69.
- d. Door een lagere indexering als gepland zijn minder projectkosten gerealiseerd dan gepland dit leidt tot een lagere onttrekking uit de BDU.
- e. De hoger dan geraamde inkomsten zijn gerealiseerd door het succesvolle verhaal van schade aan provinciaal eigendom (€ 167.000), de inkomsten op de regelingen beheer en onderhoud (€ 99.000), de verkoop van bedrijfsauto's in verband met de overstap op leasing (€ 59.000), en overige baten (€ 10.000). Daarentegen bleef de opbrengst aan leges Wegenverordening achter bij de raming (€ 21.000).
- f. Betreft de bijdragen derden PS A59.

Toelichting investeringen

Afwijking investeringen t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
a Vervangingsinvesteringen	1.855
b Grondverwerving	912
c Voorbereiding projecten	905
d Verbeteren en bouwen	206
e Materieel provinciale wegen	180
f. Benutten	139
g. N261	-51
Totaal afwijking investeringen	4.145

a t/m d. Investeringsprogramma provinciale wegen.

Twee projecten duren langer dan verwacht. De omlegging Baarle kent een vertraging in het archeologisch vooronderzoek, waardoor het gehele traject vertraging kent (ca € 1,4 mln). Daarnaast duurt de ontwerpfasen van het project gemeentegrens Den Bosch- rotonde Gestelseweg langer dan verwacht (€ 2,6 mln).

De doorlooptijd van een aanbesteding is van gemiddeld drie naar vier maanden gegaan, door de nieuwe aanbestedingswet. Als gevolg van de nieuwe wet zijn een aantal civiele werken in plaats van voor de zomervakantie eerst na de zomervakantie begonnen (ca € 0,3 mln).

e. Materieel provinciale wegen

De geplande investeringsuitgaven voor een strooimanagementsysteem op het gladheidbestrijdingsmaterieel zijn doorgeschoven naar 2014 in verband met de vereiste marktoriëntatie (€ 180.000). Bij de vervanging van het strooimaterieel vindt vanaf 2014 een intensivering plaats op basis van de verstreken levensduur.

f. Benutten

Er is € 139.000 minder geïnvesteerd dan aanvankelijk gepland. Dit wordt veroorzaakt door het uitlopen van het project BCV02. De oplevering wordt gerealiseerd in maart 2014.

Cultuur en samenleving

Programma 06 Cultuur en samenleving	118
06.01 Cultuur	118
06.02 Jeugd	126
06.03 Samenleving	129
06.04 Sociaal cultureel beleid	134

Programma 06 Cultuur en samenleving

Portefeuillehouder: mw. S.C. van Haaften – Harkema

Inleiding:

Met het programma Cultuur en Samenleving richten we ons op het versterken van de culturele infrastructuur in onze provincie en op een sociale, gezonde en veilige omgeving als basis voor een goed vestigings- en leefklimaat. Het programma omvat drie overkoepelende beleidsterreinen: Cultuur, Jeugd en Samenleving.

Algemeen beeld:

In 2013 zijn belangrijke stappen gezet die bijdragen aan de versterking van de culturele infrastructuur. Onder andere door de vaststelling van de cultuuragenda 2020. Hierin heeft de provincie de lange termijn opgaven in het culturele domein gedefinieerd. Deze lange termijn visie was mede input voor de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad 2018. Het niet winnen van die titel heeft enige vertraging in de uitrol van de cultuuragenda veroorzaakt. Culturele Hoofdstad was een belangrijk instrument om de doelen van de Agenda van Brabant en de cultuuragenda te kunnen bereiken. Toen in september bleek dat we geen Culturele Hoofdstad zouden zijn in 2018, is direct een begin gemaakt met een nieuwe kaderstellende notitie om via een cultuurimpuls een stevige bijdrage aan het leef- en vestigings-klimaat te leveren, in lijn met de Essent investeringsagenda. Begin 2014 worden deze nieuwe plannen en de uitrol ervan ter goedkeuring gepresenteerd.

Om een gezonde, veilige en sociale leefomgeving te creëren richten wij ons vanaf 2013 op bovenlokale innovaties in de aanpak van leefbaarheidsvraagstukken en het faciliteren van samenwerkingsverbanden van maatschappelijke initiatieven en ondernemers. Centrale plaats hierin heeft het programma Leefbaarheid@Brabant, dat in 2013 een grote respons heeft gekregen. De uitvoering van de speerpunten leefbaarheid, sociale infrastructuur, zorginnovatie en gezondheid (UA 31, UA 32, UA 33, UA 34) ligt volledig op koers.

Burgerparticipatie krijgt ook steeds meer vorm in brede provinciale programma's zoals Landschappen van Allure en in het openbaar vervoer. Daar waar het gaat om het op gang brengen van overleg met burgers/organisaties wordt regelmatig gebruik gemaakt van de expertise van uitvoeringsorganisatie Zet. Met BZK (Doe-democratie) maken we afspraken over gezamenlijke experimentele ruimte. Provinciebreed heeft het PON een

quick scan gemaakt over de vormgeving van burgerparticipatie in de verschillende beleidsterreinen.

Het programma Leefbaarheid@Brabant is volop in uitvoering. Met leefbaarheid slagen we erin om een activerende werking te realiseren en de ontwikkeling van burgerparticipatie en maatschappelijke initiatieven te stimuleren. De uitvoering van de IDOPs (Integrale Dorps Ontwikkelingsplannen) is voor ca 50% gerealiseerd. De nieuwe bovenlokale aanpak van Leefbaarheid@Brabant, waarin wij bovenlokale samenwerkingsverbanden van maatschappelijke initiatieven en ondernemers faciliteren, slaat aan (300 initiatieven).

Voor wat betreft Jeugd zijn belangrijke stappen gezet om de overdracht van de provinciale jeugdzorg naar de gemeenten, die voor eind 2014 gerealiseerd moet zijn, soepel te laten verlopen. In de regio Noordoost is daartoe in januari 2013 een deel van de taken versneld overgegaan, en met de regio Zuidoost is overeengekomen om vanaf januari 2014 hetzelfde te doen. Verder zijn 2 grote bijeenkomsten georganiseerd waarbij gemeenten, jeugdzorgaanbieders en Bureau Jeugdzorg in staat zijn gesteld om een begin te maken met, en kennis uit te wisselen over, regionale transitie arrangementen (RTA).

Mijlpalen:

Cultuur

- Vaststelling Cultuuragenda van Brabant 2020. In juni 2013 is de cultuuragenda van Brabant vastgesteld. Samenwerking is gezocht en gevonden met het rijk (convenanten cultuur en cultuureducatie) en met gemeenten, onderwijs, bedrijfsleven, vrijetijdssector en culturele sector over vervolg cultuurbeleid.
- Opening Noordbrabants Museum. Na jaren van ver- en herbouw heeft de opening van het Noordbrabants Museum (NBM) in mei 2013 plaatsgevonden.
- Verkiezing 2018 Eindhoven | Brabant Samen Culturele Hoofdstad
Op 6 september is bekend gemaakt dat Eindhoven geen Culturele Hoofdstad wordt. PS hebben gevraagd om een alternatief plan voor versterking van Brabant door cultuur. De ontwikkeling daarvan is gestart in oktober, en besluitvorming daarover in PS wordt verwacht in de periode maart-juli 2014.

Jeugd

- De Brabantse regio's zijn aangesloten op het transitieproces Jeugd. De provincie werkt intensief samen met de aanjaagteams. Najaar 2013 heeft de provincie 2 grote sessies gefaciliteerd om per regio Regionale Transitie Arrangementen op te stellen.
- Op 1 januari 2013 is in de regio Noordoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgegaan van de provincie naar de gemeenten. In november 2013 is een bestuurlijke overeenkomst getekend waarin vastligt dat per 1 januari 2014 ook in de regio Zuidoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgaat naar de gemeenten.

Samenleving

- Uitvoering van het programma Leefbaarheid@Brabant (L@B) is in 2013 gestart. L@B bestaat uit 3 onderdelen:
 - IDOPs; In 2013 zijn 23 Idop's opgeleverd, cumulatief t/m 2013 staat de teller nu op 43 (van de 74).
 - Brabantse partijen werken gezamenlijk op (sub)regionale schaal aan nieuwe oplossingen voor leefbaarheidsvraagstukken. Er is veel animo, we hebben in 2013 relaties gelegd met ruim 300 initiatieven en de 2 tranches van de subsidieregeling waren beide overboekt.
 - Integratie burgerparticipatie en leefbaarheid ligt op koers. Deze krijgt steeds meer vorm in brede provinciale programma's zoals Landschappen van Allure en in het openbaar vervoer.
- Nieuwe editie van Dorpen Derby "sport en bewegen" gestart. Uit 83 aanmeldingen zijn 9 finalisten gekozen.

Gezondheid

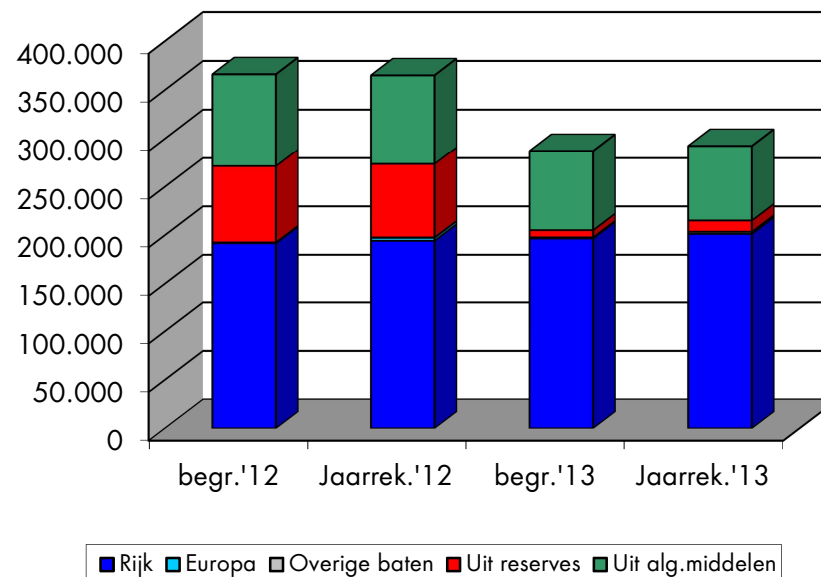
Gezondheid is goed geïntegreerd in 10 provinciale kernopgaven, waaronder het programma Agrofood, Gebiedsopgave de Peelhorst, het provinciaal Milieuplan en de programma's Mobiliteit, Sport en Leefbaarheid@Brabant.

06 Cultuur en samenleving

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
Lasten				
Programmalasten	268.680	276.659	281.413	-4.754
Apparaatskosten	10.563	10.563	10.970	-408
totaal	279.243	287.222	292.383	-5.161
Baten				
Rijk	186.518	196.556	201.312	4.756
Europa	2.097	55	39	-16
Overige programmabaten	388	1.088	2.142	1.054
Dekking verschil lasten en baten				
Dekking uit reserves	6.364	7.464	11.669	4.205
Dekking uit alg.middelen	83.876	82.059	77.221	-4.838
totaal	279.243	287.222	292.383	5.161
Formatieinzet (in fte)		63,1	62,9	

Middeleninzet programma Cultuur en samenleving
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

06.01 Cultuur

Ter versterking van het vestigings- en leefklimaat van Brabant is een hoogwaardige culturele infrastructuur en een sterke regionale identiteit van belang. Via kunst, erfgoed en sport versterken mensen hun identiteit en hun vermogen om te excelleren en te concurreren. Bovendien zorgen een bloeiend cultureel leven, de aanwezigheid van erfgoed en een gezond sportklimaat dat het fijn is voor mensen en bedrijven om zich in Brabant te vestigen. Voor sport verwijzen we hier naar programma 7 Investeringsagenda. Inhoudelijk bestaat ons cultuurbeleid uit drie hoofdlijnen:

1. Erfgoed
2. Professionele Kunsten
3. Cultuureducatie en Amateurkunst

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Versterken van de Brabantse identiteit en het verbeteren van ruimtelijke kwaliteit	- aankoop en herbestemming van grootschalige erfgoedcomplexen - problematiek en herbestemming leegstaande kerken voortvarend opgepakt - uitvoering geven aan het Uitvoeringsprogramma Erfgoed - heropening Noordbrabants Museum
2	Een hoogwaardige culturele infrastructuur van professionele en amateurkunsten	-Uitvoering van podiumkunstenplan 2013-2016 - kandidatuur 2018 Eindhoven Brabant Samen Culturele Hoofdstad - innovaties in sector vormgeven door extra impuls gelden - vanaf september 2013 philharmonie zuidnederland van start

Toelichting

Erfgoed

Ter versterking van de culturele identiteit zijn afgelopen jaar verbindingen gelegd, ondernemerschap getoond en kennis gedeeld met betekenis voor samenleven, wonen, werken, bouwen en recreëren. De provincie heeft gewerkt aan een veerkrachtige erfgoedsector door gezamenlijk met eigenaren, vrijwilligers, ondernemers, onderwijs en overheden aan de slag te gaan. Concreet heeft de provincie grootschalige erfgoedcomplexen herbestemd en aangekocht. De problematiek en herbestemming van leegstaande kerken is voortvarend opgepakt, maar het gaat hier om moeizame en

We willen als effect bereiken dat de Brabantse identiteit wordt versterkt en de ruimtelijke kwaliteit verbeterd. Daarnaast dat Brabant een hoogwaardige culturele infrastructuur heeft van professionele en amateurkunst.

In 2013 hebben Provinciale Staten daartoe ook de Cultuuragenda 2020 vastgesteld. In deze Cultuuragenda heeft de provincie de lange termijn opgaven in het culturele domein geduid. Voor een sterk cultuursysteem is een brede basis en toonaangevende top erg belangrijk. Vanuit een goede basis, innovatieve kracht en kennis heeft Brabant de kans om tot de Europese top te behoren.

langdurige trajecten met veel verschillende partijen en belangen waardoor de uitvoering tijd vergt. (In 2014 is hiertoe door 9 partijen een statement t.b.v. gezamenlijke inzet voor herbestemming) ondertekend. Andere delen van het uitvoeringsprogramma Erfgoed (UA36), zoals de Brabant Academie en de Brabant Cloud zijn gestart. (De Brabant Cloud is een digitale infrastructuur, die de culturele erfgoedinformatie van de provincie Noord-Brabant vastlegt, bewaart en deelt.

De vraag naar restauratiegeld is onverminderd hoog dat heeft er toe geleid dat eind vorige jaar PS € 5 miljoen beschikbaar hebben gesteld voor restauratie. Deze regeling is begin januari 2014 open gesteld. Ook was 2013 het jaar van de succesvolle heropening

van ons geheel vernieuwde Noordbrabants Museum. Na heropening heeft het NBM in 2013 180.000 bezoekers getrokken.

Professionele Kunsten

In 2013 is gestart met de uitvoering van het vierjarig podiumkunstenplan 2013-2016 (UA 37). De sector heeft te maken gehad met grote bezuinigingen, die nopen tot andere manieren van werken (cultureel ondernemerschap). De provincie zet in op het versterken van culturele infrastructuur die toekomstbestendig, compact en slagvaardig is. Met extra impuls gelden worden op een vernieuwende werkwijze de innovaties in de sector verder vorm gegeven. Deze aanpak blijkt te werken zo is uit een evaluatie eind 2013 gebleken (zie UA 37).

Om ons als internationale topregio te profileren, stond 2013 in het teken van de verkiezing om in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te worden. In september werd bekend dat Leeuwarden deze wedstrijd heeft gewonnen. Sindsdien onderzoeken wij de

mogelijkheid om op andere wijze toch onze ambities te kunnen realiseren. In 2014 zullen hiervoor voorstellen worden voorgelegd.

2013 was ook het eerste jaar dat de gefuseerde orkesten van Brabant en Limburg (vanaf september 2013) zijn gestart als philharmonie zuidnederland en voor het eerst een programma hebben gepresenteerd.

Cultuureducatie en Amateurkunst

In het cultuurbeleid staat de hele keten centraal. Het kennis laten maken (cultuureducatie) en het daarna ook zelf in praktijk brengen (via de amateurkunst) zijn belangrijke schakels. In aansluiting op nieuw rijksbeleid is in 2013 gestart met de nieuwe vierjarige periode cultuurparticipatie. Leerlingen uit het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs laten kennis maken met allerlei vormen van kunst en cultuur en zo wordt belangrijke bijdrage geleverd aan talentontwikkeling. Bij de uitvoering van dit beleid werkt de provincie samen met het Rijk en Brabantse gemeenten.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1.	Erfgoedontwikkeling Betere staat van onderhoud erfgoed d.m.v. subsidiëren van restauratie projecten: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden.	Aantal af te ronden monumenten restauraties. (totaal 45)	Bij burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van 45 naar 43 cumulatief en is de streefwaarde 2014 bijgesteld naar 45 cumulatief. Ja, in 2013 is prestatie gerealiseerd, cumulatief zijn er 43 restauraties afgerond. 2 monumenten worden in 2014 afgerond. Dit betekent dat in 2014 de streefwaarde van 45 wordt behaald.
1.2	Opdrachtverlening aan steunfuncties en netwerken ter realisatie van effectieve bijdragen aan de uitvoering van de provinciale speerpunten	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten	Streefwaarde 2013: 100%. Ja, opdrachtverleningen hebben betrekking op: - bieden van een loket voor het bevorderen van kennis en deskundigheid o.g.v. archeologie, cultuurlandschap en monumenten. - uitvoeren van inspecties van aangemelde monumenten en het geven van bouwkundige en financiële adviezen. - beheren en ontsluiten van de collectie oude en moderne kunst. - erfgoededucatie en kennisopbouw. - beheer en ontsluiting van een erfgoedcollectie. (boeken tijdschriften, prenten over Noord-Brabant).
	Uitvoeringsprogramma Erfgoed (zie toelichting ad 1.2) (UA 36)	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie uitvoeringsprogramma	Streefwaarde 2013: 100%. Deels gerealiseerd, Het UP Erfgoed is verdeeld in een aantal actielijnen en hierbinnen zijn de volgende prestaties gerealiseerd: - Coördinatiepunt erfgoedonderwijs gerealiseerd; - Kennisprojecten van Erfgoed Academie Brabant gerealiseerd; - Behoeftedonderzoek uitgevoerd bij de klant i.r.t. Erfgoed Academie Brabant;

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
			- Symposium vrijwilligers is uitgesteld naar 2014; - Digitale ontsluiting: visie opgesteld en start gemaakt met ontsluiting; - 6 Burgerprojecten gebiedsontwikkeling (Erfgoed en Erfgenamen) gesubsidieerd en Gestart; - Opzet strategische alliantie Zuidelijke Waterlinie in de steigers; - 2 projecten Instandhouding Monumenten. De regeling betreft restauratie en herbestemming molens en kerken. Herbestemmen van kerken vergt meer tijd. (zie ook financiële toelichting); - Drie projecten beleefbaar maken erfgoed (erfgoed in context) van start; - Nulmeting UP-erfgoed gerealiseerd.
2.1	Professionele kunsten Opdrachtverlening aan steunfuncties en netwerken ter realisatie van effectieve bijdragen aan de uitvoering van de provinciale speerpunten	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten	Streefwaarde 2013: 100%. Ja, prestatie is gerealiseerd. De focus van de provincie ligt op professionele kunsten (boven lokaal) met specifieke aandacht voor ondernemerschap, talentontwikkeling, omgevingskwaliteit en de culturele markt en is de basis voor de opdracht aan de BKKC. Middels het werkplan van BKKC wordt daarmee invulling gegeven aan de ambities zoals beschreven in het impuls gelden programma. Alle werkzaamheden van BKKC zijn daarop gericht en dragen daar aan bij.
	Regeling kunstenplan 2013-2016	% realisatie uitvoeren regeling	Streefwaarde 2013: 100%. Ja, prestatie is gerealiseerd. Het provinciale speerpunt betreft de ambitie de culturele infrastructuur voor professionele kunsten te versterken. We ondersteunen daartoe 22 Brabantse gezelschappen, festivals en 6 instellingen die op regionale schaal van groot belang zijn voor de ketens binnen de culturele infrastructuur voor professionele kunsten.
	Bijdrage aan de toekomstbestendigheid van de culturele infrastructuur (innovatie en transitie) bestaande uit drie clusters: Toneel & Dans, Muziek en Beeldende kunst & Multimedia. Besluit VJN 2012 (zie toelichting ad 2.1) (UA 37)	% opdrachten dat bijdraagt aan een slagvaardige culturele infrastructuur in Noord-Brabant	Streefwaarde 2013: 100%. Ja, prestatie is gerealiseerd. Het provinciale speerpunt betreft de ambitie de culturele infrastructuur voor professionele kunsten te versterken. We doen dat middels het impuls gelden programma. Dit richt zich voor de 3 beschreven clusters op 6 aandachtskamers; Talentontwikkeling, Coproductie, Marketing, Omgevingskwaliteit, Dans en Beeldend. Uit de tussentijdse evaluatie blijkt dat deze aanpak werkt. Van de toegekende projecten wordt 100 % uitgevoerd.
	Een toekomst bestendig orkest OZN	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie toekomst bestendig orkest. Besluit VJN 2012 (zie toelichting ad 2.1)	Streefwaarde 2013: 100%. Gerealiseerd met opdracht in subsidieverlening 2013. In de eerste helft van het jaar functioneerde het orkest nog als het 'oude' Brabants Orkest. In die hoedanigheid heeft het zich op de gebruikelijke wijze gekwet van haar kernactiviteiten (symfonische concerten) en andere bijdragen aan een sterk cultuursysteem in de provincie (nieuwjaarsconcert, carnaval, Opera op de Parade, Herdenkingsconcert, cultuureducatie etc.). In het najaar heeft het nieuwe philharmonie zuidnederland in dit opzicht een goede start gemaakt met een uitstekende bijdrage aan het festival November Music. Komende jaren staan in het teken van de uitbouw van betrokkenheid bij cultuureducatie en amateurkunst en de inbedding in regionale culturele infrastructuur. Omdat OZN pas vanaf september 2013 van start is gegaan kunnen we dit vanaf

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect? 2014 pas monitoren
Cultuureducatie / amateurkunst			
3.1	Opdrachtverlening aan steunfuncties en netwerken ter realisatie van effectieve bijdragen aan de uitvoering van de provinciale speerpunten	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten (zie toelichting ad 3.1)	Streefwaarde 2013: 100%. <u>Amateurkunst</u> In het kader van samenwerking lokaal/provinciaal op het terrein van de Amateurkunst heeft Kunstbalie een convenant gesloten met de vereniging van Centra voor de Kunsten in Brabant, DOK-e, Dit convenant wordt omgezet in concrete afspraken per regio (maatwerk). In totaal gaan Kunstbalie en de centra voor de Kunsten 19 deelconvenanten sluiten. Verder ondersteunt Kunstbalie (i.s.m. met het Prins Bernard Cultuurfonds) lokale amateurkunst initiatieven. Ook neemt Kunstbalie 750 muziekexamens af en ondersteunt 18 provincie brede organisaties op het terrein van de Amateurkunst. <u>Cultuureducatie primair onderwijs</u> Op het terrein van Cultuureducatie zijn met 27 gemeenten en 88 scholen afspraken gemaakt over de fasegewijze implementatie van het Rijksprogramma cultuureducatie met Kwaliteit. De komende jaren, wordt dit uitgebreid naar 200 scholen verspreid over de Brabantse gemeenten. Naast Cultuureducatie met Kwaliteit heeft Kunstbalie ook een aanbod van cultuureducatieve producten. Daarbij is maatwerk en vraagsturing uitgangspunt. Hiermee worden 464 scholen in het basisonderwijs (92.098 leerlingen) bereikt. <u>Cultuureducatie voortgezet onderwijs</u> Omdat talentontwikkeling een van de pijlers is van de cultuuragenda 2020 is aan Kunstbalie de opdracht gegeven de dienstverlening aan het voortgezet onderwijs te continueren. Dit heeft concreet de volgende inzet opgeleverd, die in 2014 een vervolg krijgt: - Pilot met 3 scholen Cultuureducatie met Kwaliteit gericht op de onderbouw; - 14 scholingsdagen voor het onderwijzend personeel; - Productie nieuwsbrieven Cultuureducatie op het VO; - Talentontwikkelingsprogramma in de vorm van een talentenjacht i.s.m. Kunstbende.
4.1	Metten tevredenheid over inzet steunfuncties en netwerken	Waardering inzet door partners en gebruikers	Streefwaarde 2013: 7,5. Deels, Kunstbalie heeft geen klanttevredenheidsonderzoek in de breedte gehouden. In 2014 is dit nadrukkelijk een opdracht, ook in het kader van de Nut en Noodzaakdiscussie. Wel is de waardering bekend voor de educatieve producten van Kunstbalie. Die worden als "goed" gekwalificeerd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	32.013	30.733	32.352	-1.619
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	125	0	-125
Overige programmabaten	388	388	1.372	984
Baten	388	513	1.372	859
Saldo lasten en baten	-31.625	-30.220	-30.980	-760
Bijdr.reserve regionale structuurversterking	1.514	1.498	1.530	32
bijdr.risicoreserve			4.000	4.000
bijdr.res.instandhouding onroerend erfgoed	3.279	75	-71	-146
Bijdrage uit alg. middelen	26.832	28.647	25.521	-3.126

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Subsidies instandhouding onroerend erfgoed	271
- Hollandsche Waterlinie	1.421
- Uitvoeringsprogramma Erfgoed	581
- Samen Investeren	423
- Culturele infrastructuur	169
<i>Overschrijding</i>	
- Voorziening lening monumentenfonds	-4.000
- Samen investeren	-434
- Overige	-50
Totaal afwijking lasten	<u>-1.619</u>

Onderschrijding

- Subsidies instandhouding onroerend erfgoed (Monumentenimpuls)

In 2013 is een aantal subsidies lager vastgesteld dan oorspronkelijk beschikt, maar dat heeft geen gevolgen voor de gerealiseerde prestaties. Het restant blijft beschikbaar en vloeit terug in de Reserve Erfgoed.

- Hollandsche Waterlinie

Middelen zijn in 2013 in de begroting opgenomen omdat volgens planning voor deze middelen een opdracht aan een derde partij verstrekt zou gaan worden. Dit bleek echter juridisch niet haalbaar en is er vervolgens een regeling opgesteld. Door deze vertraging worden de middelen in 2014 beschikt. Het betreft bestuursakkoord middelen welke via de overhevelingen naar 2014 worden doorgeschoven.

- Uitvoeringsprogramma Erfgoed

De regeling restauratie en herbestemming molens en kerken vraagt van potentiële aanvragers een gedegen herbestemmingsplan. Hierdoor vergen de plannen meer voorbereiding en blijft uitputting achter ten op zichte van de oorspronkelijke raming. Deze aanvragen worden echter nog wel verwacht gedurende de looptijd van het uitvoeringsprogramma. Het betreft bestuursakkoord middelen die via de overhevelingen naar 2014 worden doorgeschoven.

- Samen Investeren

De totale projectkosten van het project 'Herstructurering fysieke infrastructuur Heilig hart kerk' zijn lager uit gevallen dan oorspronkelijk begroot. Het provinciaal aandeel is daarmee € 423.000 lager uit gekomen.

- Culturele infrastructuur

PS hebben bij Voorjaarsnota 2012 €6,0 mln beschikbaar gesteld als impuls voor de professionele kunstensector over de jaren 2013-2016 (4x€1,5 mln). Er is door PS toestemming verleend om in 2013 €1,35 mln te beschikken. Op deze meerjarensubsidie resteert in 2013 € 169.000. Een voorstel tot overheveling van dit restant wordt bij de jaarrekening aan PS voorgelegd.

Overschrijding

Voor de lening aan het monumentenfonds is een voorziening getroffen tot een bedrag van € 4 mln t.l.v. de risicoreserve.

Voor samen investeren zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 434.000 hoger dan geraamd. Deze overschrijding wordt gedekt uit de reserve regionale structuurversterking.

- Verhuur Museumkwartier

In 2013 zijn de huurcontracten ondertekend ten behoeve van de verhuur van het museumcomplex (museale ruimte en griffie). In 2013 is met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2011 de huur in rekening gebracht bij de diverse partijen.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Verhuur Museumcomplex	921
- Overige	-62
Totaal afwijking baten	859

06.02 Jeugd

Inleiding:

Voor Jeugd streven wij naar:

1. Realiseren van kwantitatief en kwalitatief goede jeugdzorg
2. Transitie van jeugdzorg naar gemeenten zo goed mogelijk ondersteunen

Ondanks een afname van de capaciteit van provinciale medewerkers Jeugd is het going concern (inkoop van zorg) en de transitie-ondersteuning naar de partners goed verlopen.

Om de transitie breed onder de aandacht te brengen is de E-zine Jeugd 5 x uitgekomen in 2013.

Ook is vanaf april 2013 maandelijks een trofee in de vorm van een JeugdzorgDuim uitgereikt aan personen binnen de jeugdzorg die zich positief onderscheiden door hun werk. Ook dit draagt bij aan de bewustwording van Jeugdzorg op lokaal niveau.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
3	Borging kwaliteit en kwantiteit geïndiceerde jeugdzorg in Noord-Brabant door professionele inkoop van provinciale jeugdzorg	Cliënten en ouders zijn tevreden over de jeugdzorg, de wachtlijsten zijn stabiel gebleven en de uitvoering blijft binnen de afgesproken kaders, ook financieel.
4	Borgen kwaliteit en samenhang en het versterken lokale domein in het kader van de transitie jeugd	-Inzet van het Transformatiefonds heeft hiertoe plaatsgevonden. - 2 grote sessie gefaciliteerd om Regionale Transitie Arrangementen op te stellen - in 2013 deed regio Noordoost mee aan Versnelling Enkelvoudig Ambulant

Toelichting

De Brabantse regio's zijn aangesloten op het transitieproces Jeugd. De provincie werkt intensief samen met de aanjaagteams. Met alle gemeenten is overeenstemming bereikt over regionale overdrachtsplannen.

Eind 2013 heeft de provincie 2 grote sessies gefaciliteerd om per regio Regionale Transitie Arrangementen op te stellen.

Op 1 januari 2013 is in de regio Noordoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgegaan van de provincie naar de gemeenten. In november 2013 is een bestuurlijke overeenkomst getekend waarin vastligt dat per 1 januari 2014 ook in de regio Zuidoost Brabant een deel van de jeugdzorg versneld overgaat naar de gemeenten.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
3.1.	Inkoop van jeugdzorg d.m.v. subsidiëren.	Het niveau van de maximale wachtlijst	Streefwaarde 2013: <230 kinderen. Ja, wachtlijsten zijn stabiel (<230) gebleven door scherpe en eenduidige indicering.
4.1	Het begeleiden van decentralisatie van de jeugdzorg in een zorgvuldig transitieproces (UA 35)	Alle vier de regio's doen mee	Streefwaarde 2013: 4 regio's. In de inmiddels vijf Brabantse regio's krijgt het transitieproces Jeugd vorm. De provincie werkt intensief samen met de aanjaagteams. Er is frequent bestuurlijk overleg in regio- en B5 verband. Eind 2013 heeft de provincie twee grote sessies gefaciliteerd om per regio

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		de Regionale Transitie Arrangementen op te stellen.
	Tevredenheid aanjaagteams over voortgang en samenwerking is goed	Streefwaarde 2013: 8. Jaarlijks wordt via de zorginstellingen de klanttevredenheid van cliënten gemeten. Deze dient hoger te zijn dan >7,5. De Brabantse instellingen voldoen daaraan. Tevens heeft het programma Jeugd haar eigen klanttevredenheid gemeten bij de zorginstellingen, Bureau Jeugdzorg en de gemeenten. Deze tevredenheid kwam neer op > dan 3 op een schaal van 1-5.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	193.102	202.438	206.440	-4.002
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	186.518	196.431	201.312	4.881
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	186.518	196.431	201.312	4.881
Saldo lasten en baten	-6.584	-6.007	-5.128	879
Bijdr.reserve regionale structuurversterking	0	83	-66	-149
Bijdr.res.balansverkorting	0	805	805	0
Bijdrage uit alg. middelen	6.584	5.119	4.389	-730

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Voordelige afwikkelingsverschillen	670
- Algemeen Jeugdbeleid	250
- Overige	132

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Overschrijding</i>	
- Geïndiceerde Jeugdzorg	-4.917
- Overige	-137
-	
Totaal afwijking lasten	-4.002

Onderschrijding

- Voordelige afwikkelingsverschillen

In 2013 is een aantal subsidies voor o.a. zorgvernieuwing jeugdbeleid en regionale convenanten met gemeenten lager vastgesteld dan begroot. Dit leidt tot een vrijval. Daarnaast valt de toe te rekenen rente op doeluitkering jeugdzorg lager uit.

- Algemeen Jeugdbeleid

Het rijk heeft ten behoeve van de transitie middelen beschikbaar gesteld aan de provincie. Een deel van de gemaakte kosten voor de transitie is ten laste van deze middelen gebracht waardoor de realisatie op deze post lager uitvalt en minder eigen middelen zijn ingezet.

- Overige

Het betreft hier een aantal kleinere afwijkingen.

Overschrijding

- Geïndiceerde Jeugdzorg

De geïndiceerde jeugdzorg wordt gefinancierd op grond van de specifieke doeluitkering die van het Rijk wordt ontvangen. De begrotingscyclus van het Rijk loopt achter t.o.v. die van de provincie. Het bedrag dat bij oorspronkelijke begroting staat is de subsidie tegen prijsniveau 2011. Het bedrag bij begroting na wijzigingen betreft de begrote uitgaven 2013 op prijsniveau 2012. Deze wijziging wordt doorgevoerd op basis van de rijksbeschikking die in het voorjaar ontvangen wordt, gebaseerd op het prijspeil 2012. In de realisatie staan vervolgens de werkelijke uitgaven tegen prijsniveau 2013. Het verschil van € 4,9 miljoen wordt gevormd door de loonkostenindexering (OVA) waarvan het bedrag pas in december 2013 door het Rijk beschikbaar wordt gesteld en dan wordt doorgegeven aan aanbieders en Bureau Jeugdzorg. De uitgaven worden volledig gedekt uit de doeluitkering van het rijk die als transitorische post op de balans is opgenomen.

- Overige

Het betreft hier een aantal kleinere afwijkingen.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Uitwerking wet op de Jeugdzorg	4.881
-	
-	
Totaal afwijking baten	4.881

- Uitwerking wet op de Jeugdzorg

Betreft de hogere rijksbijdrage i.v.m. loonkostenindexering jeugdzorg

Inleiding:

De uitvoering van de speerpunten leefbaarheid, sociale infrastructuur, zorginnovatie en gezondheid (UA 31, UA 32, UA 33, UA 34) ligt volledig op koers. Op het terrein van Samenleving is onze inzet gericht op een gezonde, veilige en sociale leefomgeving. Wij richten ons op bovenlokale innovaties in de aanpak van leefbaarheidsvraagstukken en faciliteren samenwerkingsverbanden van maatschappelijke initiatieven en ondernemers. Centrale plaats hierin heeft het programma Leefbaarheid@Brabant, dat in 2013 een grote respons heeft gekregen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
5 Versterken van leefbaarheid, gezondheid, zorginnovatie en burgerparticipatie	Het programma Leefbaarheid@Brabant is volop in uitvoering. De uitvoering van de 74 IDOPs (Integrale Dorps Ontwikkelingsplannen) is voor ca 50% gerealiseerd. De nieuwe bovenlokale aanpak van Leefbaarheid@Brabant, waarin wij bovenlokale samenwerkingsverbanden van maatschappelijke initiatieven en ondernemers faciliteren, slaat aan (300 initiatieven). De derde editie van de Brabantse Dorpen Derby, ditmaal gericht op het thema " sport en beweging" is succesvol van start gegaan. Gezondheid, burgerparticipatie en leefbaarheid krijgen een plaats in de provinciale kernopgaven. Wij participeren in het programma zorg economie " Brabant Region of Smart Health", onder andere in de proeftuinen Dementie en Informele Zorg.

Toelichting

De kwaliteit van de leefomgeving is voor de provincie een belangrijk speerpunt. Onze bijdragen aan Integrale Dorps Ontwikkelingsplannen (Idops) zijn daarvan een voorbeeld. Vanaf 2009 zijn in Brabant 74 Idops in uitvoering gekomen, waarvan momenteel ruim de helft gereed is gekomen. De plannen omvatten zowel fysieke maatregelen (accommodaties, woningbouw, inrichting dorpskern), als voorzieningen op het gebied

van leefbaarheid. Kenmerkend is dat dorpsbewoners (organisaties) zelf medeverantwoordelijkheid nemen voor de realisatie. Met de Idop's is een basis gelegd voor verdere samenwerking tussen bewoners, gemeenten en andere partijen van waar uit weer nieuwe maatschappelijke initiatieven ontstaan (onder meer zorgcoöperaties).

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
5.1.	Leefbaarheid		
	5.1.1. Door subsidiëring investeren in Idops en daarmee de IDOP-inzet succesvol afronden (UA31)	uitgevoerde Idops	Bij burap II is de streefwaarde 2013 van het aantal uitgevoerde idops bijgesteld van 74 naar 42 (2014: 72, 2017: 74). Ja, In 2013 zijn 23 IDOP's opgeleverd. Cumulatief tot en met 2013 zijn er nu 43 opgeleverd. Eén IDOP meer dan geraamd.
	5.1.2. Procesondersteuning leveren aan (sub) regionale samenwerkingsverbanden gericht op een innovatieve bovenlokale aanpak van leefbaarheid in de context van de demografische ontwikkelingen en met aandacht voor kleinschalige economische innovatie (UA 31).	Procesondersteuning in alle (sub) regio's.	Bij burap I is streefwaarde bijgesteld van pm naar 4. Ja, In alle subregio's geven wij ondersteuning aan maatschappelijke initiatieven en samenwerkingsverbanden op bovenlokaal niveau (totaal 300). In spreekuren die wij samen met streeknetwerken en/of gemeenten en VKK organiseren, zijn we vraagbaak voor initiatieven en verwijzen voor begeleiding en uitgebreidere ondersteuning door naar netwerken en instellingen.
	5.1.3. Financiële participatie in projecten gericht op een innovatieve aanpak van leefbaarheid in de context van demografische ontwikkelingen en met aandacht voor kleinschalige economische innovatie (UA31)	Aantal beschikte leefbaarheidsinitiatieven	Bij burap I is indicator gewijzigd van "vast te stellen uitvoeringsprogramma december 2012" naar "aantal beschikte leefbaarheidsinitiatieven" met streefwaarde 2013: 25. Conform het uitvoeringsprogramma Leefbaarheid@Brabant zijn er 2 tranches voor de subsidieregeling. De eerste is in 2013 georganiseerd en afgerond. Hierin hebben 21 samenwerkingsverbanden een provinciale bijdrage ontvangen. De 2° tranche heeft 86 aanvragen opgeleverd. Behandeling daarvan loopt nog. In december hebben 5 samenwerkingsverbanden een bijdrage ontvangen. In totaal dus 26 in 2013. De uitvoering van de 2° tranche loopt door in 2014 .
	5.1.4. Kennisdeling organiseren gericht op ervaringen IDOPs en regionale aanpak (5.1.2) (UA31)	Programma's kennisdeling per jaar	Streefwaarde 2013:2. In 2013 zijn vanwege de start van het programma L@B nog geen kennisdelingsbijeenkomsten, maar wel informatieve bijeenkomsten georganiseerd. 4 regionale, een bijeenkomst voor coöperaties en we hebben op uitnodiging informatie gegeven (bv dorpsraden Land van Cuyk)
		Waardering programma door deelnemers	Streefwaarde 2013: 7,5. De tevredenheid over de informatieve bijeenkomsten is niet gestructureerd gemeten. Meten van de waardering vormt wel onderdeel van het kennisdelingsprogramma dat vanaf 1 januari 2014 wordt uitgevoerd.
		Afronden Dorpen Derby	Bij burap I is indicator opgenomen met streefwaarde 2014: 1. In 2013 heeft de eerste fase van de Dorpen Derby plaatsgevonden. 83 initiatieven op het terrein van sport en beweging zijn aangemeld. Daaruit heeft een deskundige jury 9 finalisten geselecteerd, die zich in een kick-off bijeenkomst op 14 december 2013 hebben gepresenteerd.
	<i>Sociale infrastructuur</i>		
5.2	5.2.1 Opdrachtverlening aan steunfuncties en netwerken ter realisatie van effectieve bijdragen aan de uitvoering van de provinciale speerpunten (UA 32)	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten	Streefwaarde 2013: 7,5. De bijdragen van steunfuncties en netwerken zijn in 2013 volledig gericht op de realisatie van de Agenda van Brabant en de hiermee samenhangende speerpunten. Zet maakt bv deel uit van Leefbaarheid@Brabant en Zorgbelang van Brabant, Region of Amsart Health (zorgeconomie).

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	5.2.2. Meten tevredenheid over inzet steunfuncties en netwerken	Waardering inzet door partners en gebruikers	Streefwaarde 2013: 100%. Zet en Zorgbelang doen beide doorlopend klanttevredenheidsonderzoek op product- en activiteitsniveau en op de samenwerkingsrelatie. Beide organisaties werken aan doorontwikkeling van de gehanteerde methodiek.
5.3	Het benutten van kansen van innovatie in de zorg (UA 33)	Eind 2012 is door PS de uitvoeringsstrategie zorg-economie vastgesteld, met daarin de doelen voor 2020. 2015 is een tussenjaar, de doelen zijn dan: * minimaal 30 nieuwe MKB bedrijven zijn actief o.h.g.v. innovatieve zorgproducten en -diensten * een kennisknooppunt op de website * Een strategische agenda met doorkijk naar 2020 * Ten minste 3 bovenregionale proeftuinen gerealiseerd	Streefwaarde 2013: pm. Tijdens de Dutch Design Week 2013 heeft programma zorg-economie een succesvol event georganiseerd waarin de maatschappelijke opgave 'langer gezond thuis' door middel van inzet innovaties en design-thinking centraal stond. De Brabantse proeftuinen Dementie, Informele Zorg en Zelfmanagement hebben zich hier gepresenteerd. Samen met de BOM is gerealiseerd dat nieuwe bedrijven actief zijn op het terrein van zorg-economie en dat regionaal, buitenprovinciaal en in Europa ons netwerk is uitgebreid. In 2013 is coöperatie Slimmer Leven 2020 en de provincie door de Europese Commissie aangewezen als internationale voorbeeldregio (reference site) op het gebied van zorg-economie
5.4	Het aspect gezondheid stimuleren in provinciale kernopgaven door inzet interne gezondheidsmakelaar en externe netwerken (UA34)	Jaarrapportage aan PS	Streefwaarde 2013: 1. In 2013 is het aspect gezondheid in 10 provinciale kernprogramma's uitgewerkt. In vergelijking met 2011 en 2012 verschuift de inzet van herkennen en erkennen naar realiseren en integreren
5.5	Via opdrachtverlening aan PON onderzoek laten verrichten naar onderzoeksmethode om zelforganiserend vermogen te meten en te monitoren	Ontwikkelde onderzoeksmethode (bij burap I is deze indicator toegevoegd met streefwaarde 2015: 1)	Onderzoeksmethode is samen met het PON gestart. De beleidsevaluatie is vervroegd naar najaar 2014.

Toelichting

Met het in 2013 gestarte uitvoeringsprogramma Leefbaarheid@Brabant nodigen we partijen uit om op bovenlokale schaal zelf aan de slag te gaan met leefbaarheid. Het programma slaat aan en beantwoordt aan behoeften. In het totaal hebben we contact met zo'n 300 Brabantse maatschappelijke initiatieven en samenwerkingsverbanden. Initiatieven die gericht zijn op zorginnovatie, kleinschalige werkgelegenheid, coöperaties (zorg coöperaties, energie coöperaties, dorps coöperaties), breedband, glasvezel,

duurzame landbouw et cetera. In de eerste tranche van de subsidieregeling leefbaarheid zijn 67 aanvragen ingediend waarna er aan 21 projecten subsidie is verleend voor een totaal bedrag van € 4,7 mln. Dit subsidiebedrag genereert cofinanciering uit de markt van € 7,5 mln.; totaal gaat het dus om een investering in de leefbaarheid van € 12,2 mln. Dit wordt onder meer opgebracht door deelname van diverse ondernemers in de projecten. In de tweede tranche zijn 85 aanvragen ingediend. De verwachting is dat er ca. 30 projecten kunnen worden toegekend.

Het aspect gezondheid geven we een integrale plaats in de uitwerking en uitvoering van 10 provinciale kernopgaven, waaronder Gebiedsopgaven, het programma Agrofood, de structuurvisie Ruimte en de BZV, Natuur en Sport. In 2012 bevonden programma's zich in de stadia "herkennen" en "erkennen". In 2013 heeft vooral een verschuiving plaatsgevonden richting "realiseren" en "integreren".

In 2010 is met de Agenda van Brabant besloten tot omvangrijke bezuinigingen bij steunfunctie-instellingen die in de periode 2011-2015 worden geëffectueerd. Deze

taakstellingen worden gerealiseerd, terwijl tegelijkertijd de overgang naar de nieuwe aanpak gestalte krijgt. Zo leveren de steunfuncties Zet en Zorgbelang omvattende bijdragen aan de programma's Leefbaarheid@Brabant en Brabant, Region of Smart Health.

Voor Sensor is op verzoek van de Staten een financiële bijdrage geregeld ter overbrugging zodat de taak "hulpverlening op afstand" per 1/1/2015 naadloos doorgang kan blijven vinden.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	16.105	17.432	17.240	192
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	2.097	55	39	-16
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	70	70
Baten	2.097	55	109	54
Saldo lasten en baten	-14.009	-17.377	-17.131	247
Bijdr.reserve regionale structuurversterking	1.571	203	154	-49
Bijdr. Uit reserve IDOPS	0	4.800	4.800	0
Bijdr.Res.Co-financiering Europese programma's	0	0	0	0
Bijdrage uit alg. middelen	12.438	12.374	12.176	-198

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Voordelige afwikkelingsverschillen	483
- Overige	85
-	
<i>Overschrijding</i>	
- 2e tranche Leefbaarheid @ Brabant	-370
- Overige	-6
-	
Totaal afwijking lasten	<u>192</u>

Onderschrijding

In 2013 is een aantal subsidies voor o.a. slimme zorg en subsidieregeling Leefbaarheid middelgrote gemeenten lager vastgesteld dan begroot. Dit leidt tot een vrijval en een onderschrijding.

- Overige

Het betreft hier een aantal kleinere onderschrijdingen, o.a. de procesgelden Leefbaarheid@Brabant.

*Overschrijding**- 2e tranche Leefbaarheid @ Brabant*

In de raming van 2013 is de verlening van de 1e tranche L@B opgenomen. In het najaar is voortvarend gestart met de verlening van de 2e tranche welke dan ook leidt tot een overbesteding.

06.04 Sociaal cultureel beleid

Toelichting

Deze productgroep is gericht op prestaties die ondersteunend zijn aan de beoogde beleidsdoelstellingen over de volle breedte van het programma Cultuur en Samenleving. De activiteiten op het gebied van bibliotheekwerk en van Omroep Brabant dragen bij aan behoud van Brabantse identiteit en cultureel aanbod. Zij zijn onderdeel van de regionale kennisinfrastructuur. Communicatie-uitingen zijn verbonden aan de realisatie van de beleidsprestaties binnen het programma.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)

1	Versterken van de Brabantse identiteit en het verbeteren van ruimtelijke kwaliteit
---	--

Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?

In 2013 is een nieuw beleidskader "Innovatie in publieke informatievoorziening" vastgesteld, dit heeft vervolgens zijn beslag gekregen in het werkplan Cubiss. Verder heeft de provincie zich ingespannen om de recentralisatie van Omroep Brabant tegen te gaan en ruimte te vragen voor de regionale media/ Regionaal Media Centrum (RMC).
--

Toelichting

Recentralisatie Omroep Brabant: Ondanks onze lobby heeft de Eerste Kamer op 17/12/2013 ingestemd met de wetwijziging. Deze wijziging houdt in dat de provinciale zorgplicht voor Omroep Brabant overgedragen wordt naar het Rijk per 1 januari 2014. Echter onze inspanningen hebben er wel toe geleid dat er bij de Tweede Kamer en de

staatssecretaris aandacht is voor de speciale positie van de regionale omroepen. De voorgenomen bezuiniging op de regionale omroepen van 25 miljoen in 2016 is met het Herfstakkoord verlaagd naar € 18 miljoen. De staatssecretaris heeft verder toegezegd dat de provincies betrokken worden bij de verkenning van het toekomstig mediabestel.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
1.1.	Wettelijke taak: subsidie verstrekken aan Omroep Brabant t.b.v. het instandhouden van de regionale publieke omroep	Nieuwe indicatoren en streefwaarden bij burap I: Kijkdichtheid TV	Streefwaarde 2013 kijkdichtheid tv 59%. Bij burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld naar 0,29%. Kijkdichtheid TV; 0,16 % (voorlopig cijfer)
		Marktaandeel radio	Streefwaarde 2013 marktaandeel radio 9,5%. Bij burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld naar 8,5%. Marktaandeel radio; 8,94% (voorlopig cijfer)
		Aantal bezoeken internetsite	Streefwaarde 2013 80 mln per jaar. Aantal bezoeken site; 136,3 mln (voorlopig cijfer)

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.2	Ondersteuning bibliotheken door subsidieverstrekking aan Cubiss Brabant voor takenpakket (beleidsprestatie, indicator en streefwaarde zijn bij burap I gewijzigd)	Tevredenheid bibliotheken met geleverde diensten van Cubiss Brabant	Streefwaarde 2013: 7,0. Realisatie op dit moment nog niet bekend, rapportages worden pas later opgeleverd.
	Via opdrachtverlening aan Cubiss uitvoering programma's innovatie informatievoorziening (beleidsprestatie, indicator en streefwaarde zijn bij burap I gewijzigd)	Aantal programma's (programma mediawijsheid en programma content). (streefwaarde 2015:2)	Cf planning: 2
1.3	Via opdrachtverlening aan Sportservice de ondersteuning van de infrastructuur voor de sport te subsidiëren.	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten Uitvoeringsorganisatie realiseert de afspraken over de prestaties in het kader van de infrastructuur voor de sport.	Streefwaarde 2013: 100%. Realisatie 100%
1.4	Via opdrachtverlening aan Vrijtijdshuis de ondersteuning voor toerisme en recreatie te subsidiëren.	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunten Uitvoeringsorganisatie realiseert de afspraken over de prestaties op het gebied van toerisme en recreatie in Brabant.	Beleidsprestatie 2013 is bij burap II overgebracht naar programma Economie.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Vershil a-b
Lasten	27.460	26.056	25.382	674
Herkomst middelen				Vershil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	700	700	0

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Baten	0	700	700	0
Saldo lasten en baten	-27.460	-25.356	-24.682	674
Bijdrage uit alg. middelen	27.460	25.356	24.682	-674

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
- Algemene ondersteuning van beleid	889
<i>Overschrijding</i>	
- Omroep Brabant	-195
-Overige	-20
Totaal afwijking lasten	674

- Algemene ondersteuning van beleid

In de productgroep 06.04 zijn de prestaties en middelen ondergebracht die ondersteunend zijn aan alle doelstellingen van programma 6. Door minder aanbestedingen en een bijdrage in de kosten van de Dutch Design Week door andere beleidsvelden valt bijna € 9 ton vrij. Hiervan zal, conform Statenbesluit, €250.000 worden ingezet voor Circo Circuolo.

- Omroep Brabant

In 2013 is op basis van het werkplan 2013 en de daarin correct toegepaste indexatie €195.000 meer toegekend aan Omroep Brabant.

- Overige

Het betreft hier een aantal kleinere overschrijdingen.

Investeringsagenda

Programma 07 Investeringsagenda	138
07.01 Energietransitie	141
07.02 Landschappen van allure	145
07.03 2018Eindhoven Brabant samen culturele hoofdstad	147
07.04 Sportplan Brabant 2016	149
07.05 Grote erfgoedcomplexen	152
07.06 Spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur	154
07.07 Groenontwikkelfonds Brabant	157

Programma 07 Investeringsagenda

Portefeuillehouders:

Y.C.M.G. de Boer, R.A.C. van Heugten, J.J.C. van den Hout, L.W.L. Pauli, mw. S.C. van Haften-Harkema

Inleiding

In dit programma richten we ons op het duurzaam versterken van de structuur van onze provincie op een aantal onderscheidende kwaliteiten. We concentreren ons daarbij op het bijzondere leef- en vestigingsklimaat van Brabant, vanuit de opvatting dat dit past bij het nieuwe profiel van de provincie en bijdraagt aan de ambitie om tot de top van de Europese kennis- en innovatieregio's te blijven behoren. Hiermee investeren wij in de toekomst van Brabant én de Brabanders.

De investeringsstrategie 'Brabant investeert in de toekomst' is onderdeel van de Agenda van Brabant.

Algemeen beeld

De 1e tranche van de investeringsstrategie is volop in uitvoering. Deze tranche is uitgewerkt in twee onderdelen:

a. vijf investeringsvoorstellen van in totaal € 278,9 mln, als volgt verdeeld:

- Energietransitie: als kans voor innovatie en duurzaamheid € 71,2 mln (PS 59/10)
- Landschappen van allure € 56,2 mln (PS 79/10)
- 2018Eindhoven | Brabant Samen Culturele Hoofdstad de kunst van het samenleven € 50,0 mln (PS 76/10)
- Sportplan Brabant: versterking sportinfrastructuur € 40,0 mln (PS 77/10)
- Grote erfgoed complexen € 61,5 mln (PS 78/10)

Op 6 september heeft de internationale jury Leeuwarden aangewezen als culturele Hoofdstad 2018. PS hebben gevraagd om een alternatief plan voor versterking van Brabant door cultuur. De ontwikkeling daarvan is gestart en (eerste) besluitvorming daarover vindt in juli in Provinciale Staten plaats.

b. een investeringsvolume van € 750 mln voor wegeninfrastructuur (het zogenoemde spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur). Jaarlijks wordt hiervoor € 50 mln gereserveerd in een gecombineerd spaar- en investeringsfonds.

De 5 investeringsvoorstellen en het spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur zijn opgenomen in de productgroepen 07.01 t/m 07.06.

De 2^e tranche van de investeringsstrategie is in 2013 uitgewerkt (PS 42/13). Dit heeft geresulteerd in de vorming van 4 fondsen, het Groen Ontwikkelfonds Brabant, het Innovatiefonds, het Energiefonds en het Breedbandfonds.

Het innovatiefonds, energiefonds en het breedbandfonds hebben in 2013 nog niet tot realisaties geleid. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant is opgenomen in productgroep 07.07. De inhoudelijke verantwoording hiervan is voor 2013 nog opgenomen in de productgroep Natuur en Landschap (03.03).

Mijlpalen

Energietransitie (UA 38):

- De voorbereiding voor de verhuizing van de Stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie (FOM) en de Bouw FOM-Differ instituut op de TU/e campus zijn gestart.
- Het Biobased participatiefonds, dat in 2012 bij de BOM is gestart, is volop in uitvoering; door de BOM zijn 2 participaties uit het biobased fund gerealiseerd.
- In het kader van Elektrisch rijden en slimme netten zijn o.a. volgende projecten gerealiseerd:
 - Vestiging van Tesla assemblagecentrum in Tilburg en uitlevering van de eerste 1000 voertuigen
 - Solar team Eindhoven wint in haar klasse de Solar Challenge 2013.
 - 100 nieuwe laadpunten publieke laadinfrastructuur aanbesteed.
 - In de aanbesteding van de nieuwe OV concessie is ruimte aangebracht voor innovatie en introductie van Zero Emissie bussen.
 - Veolia start in Breda in 2015 met elektrische bussenvloot. Breda wordt hiermee de eerste stad in Europa met een zero emissie dienstregeling.

Landschappen van allure:

- Provinciale cofinanciering is ingezet (€ 26,475 mln.) in de Landschappen van Allure voor 5 projecten die het landschap in de Brabantse Wal, de Maashorst en het Groene Woud gaan versterken.

2018 Eindhoven | Brabant Samen Culturele Hoofdstad:

- Met opmaatprojecten hebben alle zes de BrabantStadpartners continuïteit kunnen geven aan projecten die zij een voor hen kenmerkende bijdrage vonden leveren aan het programma voor 2018;
- Naar aanleiding van de jury-uitslag hebben GS verantwoording over het proces rond culturele hoofdstad afgelegd aan Provinciale Staten. De verantwoording is in december instemmend besproken door PS en afgerond.

Grote Erfgoedcomplexen:

- 2 erfgoedcomplexen zijn door GS en PS geaccordeerd als nieuw project namelijk CHV Veghel en KVL in Oisterwijk en 1 erfgoedcomplex is door GS geaccordeerd als nieuw project en wordt in januari 2014 voorgelegd aan PS, betreft Bergoss te Oss (3 van de 4 gepland);
- Daarnaast lopen er 4 herontwikkelingstrajecten, deze zijn Moederhuis Franciscanessen in Dongen, Mariadal in Roosendaal, Dongecentrale in Geertruidenberg en Mob-complex te Wanrooij.

Sportplan Brabant 2016:

- Met steun van de provincie zijn 2 topsportaccommodaties gereed gekomen: Academy Bartels in Hooge Mierde, en atletiekcomplex Prins Hendrik in Vught;
- Met steun van de provincie hebben de 5 topsportevenementen plaatsgevonden: World Cup Swimming (Eindhoven), Indoor Brabant ('s-Hertogenbosch), ParaGames Breda, Eneco Tour (o.a. finish in Vlijmen en start in Oosterhout) en Warandeloop (Tilburg).

Spaar en investeringsfondsen infra projecten (07.06, UA 43):

- Op 22 juni is het Provinciaal Inpassingsplan N279 vastgesteld;
- Het door de regio aangereikte voorkeursalternatief N69 voor wat betreft ligging en inrichting is vastgesteld;

- Op 12 september heeft de stuurgroep Brainport-Oost het regionale voorkeursalternatief Brainport-Oost vastgesteld en aangeboden aan GS. Daarop volgend hebben GS op 22 oktober de conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau vastgesteld evenals de bussinesscase. Voor de gebiedsontwikkeling is het voorkeurstracé vastgesteld.

Fondsen:

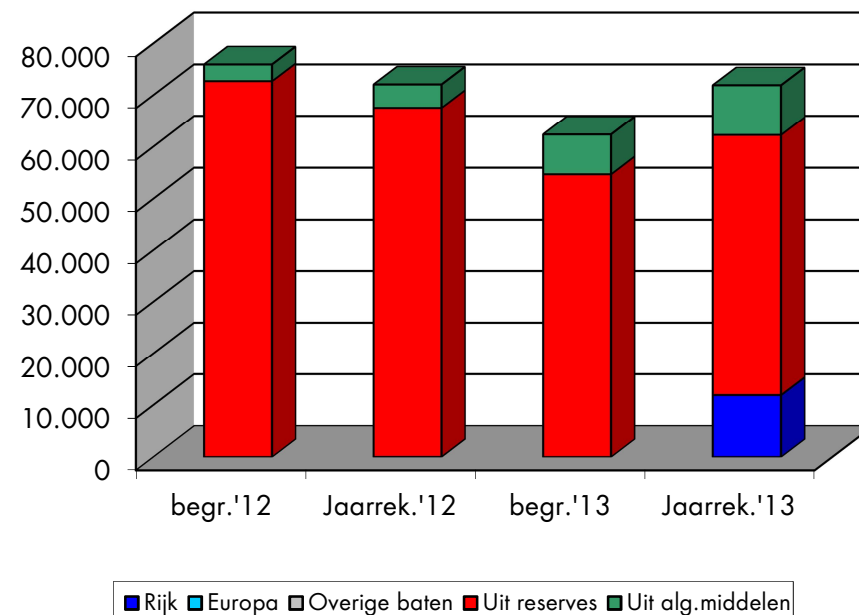
- PS hebben (21 juni 2013) besloten tot instelling van vier fondsen in het kader van de Investeringsagenda:
 - Innovatiefonds Brabant: € 125 miljoen om samen met particuliere investeerders financiering te bieden aan mkb-bedrijven die innoveren op het gebied van hightech, lifescience, biobased economy, agrofood, logistiek, maintenance, zorg, slimme mobiliteit, landelijk gebied. Of voor innoverende voorstellen in de vrijetijds- of de creatieve sector;
 - Energiefonds: € 60 miljoen om projecten gericht op energiebesparing of het opwekken van duurzame energie mogelijk te maken;
 - Breedbandfonds: € 50 miljoen om de aanleg van breedband te versnellen en te zorgen dat alle Brabantse huishoudens, ondernemingen en instellingen toegang krijgen tot snel internet;
 - Groen Ontwikkelfonds: € 240 miljoen om samen met publieke en private partners de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) verder in te vullen en natuurverbindingen aan te leggen.
- De Brabantse OntwikkelingsMaatschappij (BOM) zal de uitvoerder zijn van de fondsen die revolverend zijn.

07 Investeringsagenda

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	17.623	53.594	62.865	-9.270
Apparaatskosten	8.743	8.743	9.040	-296
totaal	26.366	62.338	71.904	-9.567
<u>Baten</u>				
Rijk	0	0	11.900	11.900
Europa	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	18	18
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	17.608	54.680	50.342	-4.337
Dekking uit alg.middelen	8.758	7.658	9.645	1.986
totaal	26.366	62.338	71.904	9.567
Formatieinzet (in fte)		52,2	51,7	

Middeleninzet programma Investeringsagenda
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

Inleiding

Duurzame energie is één van de pijlers van de Brabantse economie. Door drie clusters op gebied van duurzame energie, voldoende kritische massa te geven zijn we in staat om een internationale concurrentiepositie te verwerven.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Energietransitie: Het verwerven van een internationale concurrentiepositie in drie clusters (solar, biobased economy en elektrisch rijden/slimme netwerken) waardoor nieuwe bedrijven zich vestigen in Brabant en de omschakeling van bestaande bedrijven naar nieuwe en duurzame technologieën wordt gestimuleerd met toekomstbestendige werkgelegenheid.	De uitvoering van de 1e tranche investeringsagenda energie ligt op koers. Concrete resultaten uit 2013 zijn o.a. de start nieuwbouw Solliance en FOM -Differ, de uitrol publieke laadinfrastructuur en de vestiging van 5 nieuwe bedrijven en 1 kennisinstelling op de Green Chemistry Campus. In 2014 voeren wij een tussenevaluatie uit op de Energieagenda, die eind 2014 aan de Staten zullen worden gepresenteerd.

Toelichting

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1	Verhuizing Energie onderzoek Centrum Nederland naar Brabant (UA 38)	100% verhuisd in 2012	Streefwaarde 2013: 100%. prestatie is gerealiseerd
1.2	Internationaal onderzoekscluster Solar operationeel	- Minimaal 200 fte dedicated aan onderzoek dunne film	Streefwaarde 2013: 111 fte. Ja, 121 fte Met de aansluiting van het Belgische imec en het Duitse Julich is het aantal ruimschoots over de minimale streefwaarde. 121 fte zijn alleen de onderzoekers van de Nederlandse instituten.
		- Jaarlijks onderzoeksvolume van € 60 mln naar € 100 mln	Streefwaarde 2013: € 18,32 mln. Nee, streefwaarde bijna bereikt met € 17,8 mln voor Solliance onderzoek
		Jaarlijks onderzoeksbudget twv € 20 mln in 5 jaar overgeplaatst naar	Nee, 2013 is een groot deel van de gereserveerde middelen beschikbaar gesteld in het nieuw opgericht revolverende Cleantechfonds voor zonne-energie, slimme netten en elektrisch rijden. Dit fonds is per november 2013 operationeel geworden.

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Eindhoven	
1.3	Lopend industrieel valorisatieprogramma (UA 38)	Totaal projectvolume van min. € 100 mln in 2016	Streefwaarde 2013: € 24 mln. Nee, 2013 is een groot deel van de gereserveerde middelen beschikbaar gesteld in het nieuw opgericht revoluerende Cleantechfonds voor zonne energie, slimme netten en elektrisch rijden. Dit fonds is per november 2013 operationeel geworden.
1.4	Campus Groene Chemie (UA 38)	Vestigers op de campus	Streefwaarde 2013: 4-6 nieuwe vestigers. In 2013 hebben zich 5 bedrijven en 1 kennisinstelling gevestigd op de Green Chemistry Campus.
1.5	Fonds Biobased Economy (UA 38)		Streefwaarde 2013: 4 participaties. 1 participatie gerealiseerd. BOM is met 4 bedrijven serieus in gesprek mbt participatie vanuit het fonds.
1.6	Risicodragend participeren en investeren in initiatieven en bedrijven (UA 38)	Investering in laadinfrastructuur en smartgrids van € 500 mln tot 2020	Streefwaarde 2013: 4 participaties. Provincie heeft in 2013 geïnvesteerd in proeftuin van slimme laadinfrastructuur in BrabantStad en heeft een voorlopige gunning gegeven voor de realisatie en exploitatie van 100 nieuwe laadpunten in de vijf BrabantStad steden.
1.7	Inrichten van experimenteergebieden (UA 38)	Investering van € 300 mln door netwerkbedrijven in slimme netwerken tot aan 2040	In 2013 is provincie een tactische samenwerking aangegaan met Enexis voor de doorontwikkeling, realisatie en exploitatie van publieke 600 slimme laadpunten in Noord-Brabant. Samen met Enexis werken wij vanuit deze overeenkomst ook aan het positioneren van de gereguleerde rol van de netbeheerder in de ontwikkeling van slim laden en daarbij benodigde Europese afspraken ten aanzien van standaarden en marktordening.
		250 e-auto's en laadinfrastructuur	Streefwaarde 2013: 250. Tot op heden gerealiseerd: 5649 e-auto's
		500 laadpunten in Brabantse gemeenten	Streefwaarde 2013: 500. Tot op heden gerealiseerd: 685 laadpunten
		3 slimme wijken	Streefwaarde 2013: 3. Ruim 150 huishoudens in de wijken EasyStreet en Meulenspie in Breda zijn sinds 6 maart 2013 officieel aangesloten op een slim energienet. In Eindhoven en Helmond zijn projecten in gevorderd stadium.
1.8	Cross sectoraal clusteren van kennis en doorontwikkelen campussen (UA 38)	Brabants kennis en expertisecollege e-mobility en smart grids	De provincie heeft zich als nationaal focusgebied elektrisch rijden actief ingezet om te komen tot vervolgspraken met betrekking tot realisatie van slimme publieke laadinfrastructuur. De TU Eindhoven heeft mede op aangeven van provincie Noord-Brabant een roadmap ontwikkeld die als basis dient voor verdere ontwikkeling van slimme laadinfrastructuur in Nederland. De concreet benodigde nationale greendeal is in 2013 nog niet afgesloten.
1.9	Inrichten valorisatieregeling (UA 38)	10 valorisatieprojecten gerealiseerd	Streefwaarde 2013: 5. In 2013 zijn 4 projecten gerealiseerd, in totaal zijn nu 9 projecten gerealiseerd 1 Cleantechfonds is ondergebracht bij Brabantse Ontwikkelings-maatschappij en opengesteld.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		2 Vib-e project is gestart als open innovatieplatform voor slimme mobiliteit een samenwerking tussen o.a. NXP, TU/e, Enexis en BOM. 3 Er is steun verleend aan Solar team Eindhoven. Hiermee is Stella gebouwd de eerste gezinsauto op zonne-energie. Zij is wereldkampioen geworden in Australië. 4 Tesla heeft haar eind-assemblage en Europees distributie centrum geopend in Tilburg.
	4 bedrijfsparticipaties aangegaan	Streefwaarde 2013: 2. De Daadwerkelijke participaties blijven nog achter bij planning. Het organiseren van Cleantechfonds heeft meer tijd gekost omdat er een combinatie is gemaakt met het inrichten van de tweede tranche fondsen. Participaties in zero emissie zwaar transport zijn afhankelijk van onze pilots in Openbaar Vervoer. De realisatie van deze participaties is qua planning afhankelijk van gunning van nieuwe OV concessie. Participaties in Slim laden oplossingen is mede afhankelijk van voortgang nationale Green Deal laadinfrastructuur en loopt op de nationale tafel enige vertraging op (verwachting 6 maanden).

Toelichting

De investeringen voor grootschalige uitrol in slimme netwerk en laadinfrastructuur zal in de toekomst door marktpartijen en de netwerkbedrijven worden gedaan. De provincie werkt nu samen met deze partijen in de ontwikkeling. Brabant neemt hierin een leidende positie

in Nederland en is een nationaal focusgebied. Het succes van de ontwikkelingen kan o.a. worden afgemeten in het aantal elektrische voertuigen en aantal publieke laadpunten.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	8.635	5.355	4.267	1.089
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-8.635	-5.355	-4.267	1.089
Bijdr.res.investeringsagenda	8.620	5.355	3.925	-1.430
Bijdrage uit alg. middelen	15	0	342	341

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
Elektrisch rijden	1.089
-	
Totaal afwijking lasten	<u>1.089</u>

Elektrisch Rijden: De provincie heeft in december 2013 een voorlopige gunning gegeven voor de realisatie en exploitatie van 100 nieuwe laadpunten in de vijf BrabantStad steden. De financiële afwikkeling hiervan vindt echter pas in 2014 plaats.

07.02 Landschappen van allure

Inleiding

Met het investeringsproject 'Landschappen van allure' wil de provincie - samen met regionale partijen - drie gebieden (de Brabantse Wal, Het Groene Woud en de Maashorst) ontwikkelen tot hoogwaardige landschappen. Centraal daarbij staat de realisatie van een diverse, rijke natuur en een vitaal, mooi landschap met goede allianties

van natuur en landschap met het bedrijfsleven, de bewoners en recreanten. Ruimtelijke kwaliteit, verdienmogelijkheden, innovatie, en (burger-) participatie zijn belangrijke aspecten die wij inbrengen bij de projectontwikkeling Landschappen van Allure

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
2	De landschappen van Allure – De Brabantse Wal, Het Groene Woud en De Maashorst – ontwikkelen tot 3 toplocaties als het gaat om het beleven en ervaren van natuur en landschap in Brabant.	De provincie investeerde via de eerste tender Landschappen van Allure in vijf projecten die het landschap in de Brabantse Wal, de Maashorst en het Groene Woud gaan versterken. Er is in de projecten veel aandacht voor kwaliteit van het landschap, voor innovatieve koppelingen met andere partijen en doelen en daarmee ook voor verdienmogelijkheden in het landschap. De projectuitvoering van de projecten is eind 2013 gestart en begin 2014 volgt de tweede tender waarmee we op koers liggen. De inzet op dit provinciale investeringsproject Landschappen van Allure resulteert in de drie regio's in een zeer brede participatie van bedrijven, burgers, (maatschappelijke) organisaties en overheden in én voor het landschap, gericht op de beoogde beleidsprestaties.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
2.1	<i>De landschappen versterken</i> , gericht op biodiversiteit én het beleven daarvan. Samenvattend: "groen is de basis" (UA 39)	Aantal uitvoeringsprojecten	Streefwaarde 2013: 2. Ja. Het streven was dat de provincie in 2013 in totaal vier uitvoeringsprojecten onder de beleidsprestaties 2.1, 2.2 en 2.3 van de landschappen zou investeren. In 2013 investeerde de provincie in vijf brede projecten, die allen de hier genoemde drie beleidsprestaties aangaan. In de eerste tender was € 26,475 miljoen budget beschikbaar, tien projecten hadden voor die tender ingeschreven. Gebaseerd op het advies van de externe Adviescommissie heeft de provincie voor vijf projecten een investeringsbijdrage toegekend. De uitvoering van vijf projecten kon daarmee eind 2013 starten.
2.2	<i>Dynamische ontwikkelingen</i> in de landschappen vormgeven, gericht op een hoogwaardige landschappelijke, ecologische en architectonische invulling van nieuwe ontwikkelingen in en rond de landschappen. Samenvattend: "verbinden stad en land". (UA 39)	Aantal uitvoeringsprojecten	Streefwaarde 2013: 2. Zie onder 2.1

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
2.3	"Ondernemen en beleven in de landschappen" gericht op het versterken van de regionale economie, verbreding en innovatie van de landbouw, recreatie en toerisme en het in leven houden van de cultuurhistorie. Samenvattend motto: "ondernemen in het landschap". (UA 39)	Aantal uitvoeringsprojecten	Streefwaarde 2013: 0. Zie onder 2.1

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	250	26.760	25.706	1.054
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	10	10
Baten	0	0	10	10
Saldo lasten en baten	-250	-26.760	-25.696	1.064
Bijdr.res.investeringsagenda	250	26.760	25.696	-1.064
Bijdrage uit alg. middelen	0	0	0	0

Toelichting

De onderschrijving van de lasten betreft een verlaging van de subsidie verplichting voor het jaar 2013 in verband met het verlenen van een geldlening en garanties ad € 976.000 voor het project Kloppend Hart. In het jaar 2015 en 2016 wordt deze bijdrage vanuit de bijdrage reserve investeringsagenda in de risicoreserve gestort. Daarnaast lagere proceskosten voor Landschappen van Allure van € 78.000.

Inleiding

Vorbereiden en binnenhalen van de titel 2018 Eindhoven | Brabant Culturele Hoofdstad 2018. Het bovenregionale karakter van 2018Brabant, het concept mozaïekmetropool en de drager 'De Kunst van het Samen Leven' passen bij de nieuwe rol van de provincie en bij de doelstellingen van de Agenda van Brabant

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		<i>Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?</i>
3	BrabantStad wil Culturele Hoofdstad van Europa zijn in 2018. Het bovenregionale karakter van 2018Brabant, het concept mozaïekmetropool en de drager 'De Kunst van het Samen Leven' passen bij de nieuwe rol van de provincie en bij de doelstellingen van de Agenda van Brabant.	Op 6 september is bekend geworden dat Eindhoven geen Culturele Hoofdstad wordt. PS hebben gevraagd om een alternatief plan voor versterking van Brabant door cultuur. De ontwikkeling daarvan is gestart en besluitvorming daarover vindt in juli in PS plaats, eerste formele bespreking in commissie in maart.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
1.1.	Coördinatie inzake de politieke besluiten door de BrabantStadsteden over deelname 2018Brabant (UA 40)	Vaststellen van bidbook 3.0 in de Raad van Toezicht (indicator en streefwaarde gewijzigd bij burap I)	Streefwaarde 2013: 1. Ja, Bidbook is in 2013 vastgesteld in Raad van Toezicht
		Indienen van bidbook 3.0 medio 2013 door de gemeente Eindhoven (indicator en streefwaarde toegevoegd bij burap I)	Streefwaarde 2013: 1. Ja, Bidbook is ingediend. De titel is niet gehaald, maar de ambities om Brabant te versterken met cultuur blijven overeind en er wordt gewerkt aan een nieuw voorstel. (Statenmedeling 5/11/2013)
1.2.	Noodzakelijke voorinvesteringen culturele hoofdstad 2012 - 2013 (UA 40)	Projecten afgerond	Streefwaarde 2013: 6 projecten. Ja, in 2013 is een vervolg gegeven aan de uitvoering van 6 opmaatprojecten.
1.3.	Via opdracht verlening aan de stichting (2013-2020) subsidiëren van projecten	% opdrachten dat bijdraagt aan realisatie provinciale speerpunt	Streefwaarde 2013 100%. I.v.m. het niet doorgaan van Eindhoven als culturele Hoofdstad wordt in 2014 een alternatief plan opgesteld.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
(beleidsprestatie aangepast bij burap i)	(Jaarlijkse beschikking Stichting 2018Eindhoven Brabant)	Bij burap II is de beleidsprestatie komen te vervallen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	2.316	262	274	-12
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-2.316	-262	-274	-12
Bijdr.res.investeringsagenda	2.316	262	274	12
Bijdrage uit alg. middelen	0	0	0	0

Inleiding

D.m.v. Sportplan Brabant 2016 willen we zorgen voor een versterking van de sportinfrastructuur.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
4 Het Sportplan Brabant 2016 is een brede investering in de Brabantse samenleving. Door te investeren in sport, investeert de provincie in een regio waar mensen graag willen wonen en bedrijven zich willen vestigen. Sport draagt bij aan een bruisend leef- en vestigingsklimaat, en dat is nodig om te kunnen behoren tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's.	De uitvoering van het sportplan Brabant 2016 ligt op koers. In 2013 zijn 2 topsportaccommodaties gerealiseerd: Prins Hendrik in Vught en Academy Bartels in Hooge Mierde. In 2013 hebben 5 topsportevenementen plaatsgevonden en 17 talentenprogramma's in alle regio's in Brabant en heeft de lancering alliantie BrabantSport i.s.m. Sportservice, gemeenten en kennisinstellingen Netwerkbijeenkomst sport plaatsgevonden.

Toelichting

De provincie ligt op koers in het uitvoeren van het Sportplan.

Aan het sportplan wordt invulling gegeven middels de volgende Actielijnen:

1. Topsportaccommodaties;
2. Topsportevenementen;
3. Talentontwikkeling;

4. Bijzondere breedte- en gehandicaptensport;
5. Sportnetwerken verbinden & regiobranding;
6. Interactie sport en andere maatschappelijke domeinen. (o.a. economie, cultuur, toerisme, zorg, samenleving).

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1 Brabant heeft uitnodigende, gevarieerde en regionaal gespreide topsportaccommodaties die breed toegankelijk zijn en ook door (bijzondere) breedtesport worden gebruikt. (UA 41)	· topsportaccommodatie	Streefwaarde 2013 : 2. Ja, Academy Bartels in Hooge Mierde en atletiekcomplex Prins Hendrik in Vught
	· fieldlab voor een kernsport	Streefwaarde 2013 : 1. Ja, 5 juni 2013 is 1 fieldlab voor Aangepast Sporten geopend
	· topsportevenementen	Streefwaarde 2013 : 5. Ja, World Cup Swimming (Eindhoven), Indoor Brabant ('s-Hertogenbosch), Para Games (Breda), Eneco Tour (Vlijmen/Oosterhout) en Warandaloop (Tilburg).
	· Netwerkbijeenkomst rondom Sport	Streefwaarde 2013 : 1. Ja, i.s.m. vrijetijdseconomie heeft 15/3/2013 een netwerkbijeenkomst sport plaatsgevonden.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
	· partners ondertekenen Convenant Sportplan	Streefwaarde 2013 : pm. In plaats van een convenant hebben we de Alliantie Brabantsport gelanceerd, samenwerking tussen Sportservice, gemeenten, kennisinstellingen e.a.
	· Provincie betrokken bij projecten met cross-over tussen sport en andere maatschappelijk domeinen	Bij Burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van PM naar 2. Ja, Sport en Leefbaarheid: Brabantse Dorpen Derby en Sport en Jeugd: Jeugd Sportfonds Brabant.
	· Jaarlijks bezoeken aan (MKB-) bedrijven in Brabant om samenwerking met de sportsector te verkennen/verdiepen	Bij Burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van PM naar 10. Er zijn ongeveer 60 ondernemers met elkaar (en de provincie) in contact gebracht. Echter niet d.m.v. bezoeken maar door het organiseren van 3 workshops Business Meets Sports. MKB-bedrijven zijn bij elkaar gebracht met als doel om innovaties in de sport te presenteren en projecten te ontwikkelen die de sport ondersteunen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	4.457	4.163	3.335	828
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	8	8
Baten	0	0	8	8
Saldo lasten en baten	-4.457	-4.163	-3.327	836
Bijdr.res.investeringsagenda	4.457	4.163	3.327	-836
Bijdrage uit alg. middelen	0	0	0	0

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
Onderschrijding	
- Talentontwikkeling	468
- Breedtesport/gehandicaptensportontwikkeling	250
- Fieldlabs	150

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Overige	59
Overschrijding	
- Overige	-99
Totaal afwijking lasten	828

Talentontwikkeling

De subsidies aan het Centrum voor Topsport en Onderwijs (€200.000) en het Olympisch Netwerk Brabant (€200.000) worden begin 2014 beschikt. In de raming 2013 is rekening gehouden met deze 2 beschikkingen.

Breedtesport/gehandicaptensportontwikkeling

In december 2013 is een viertal aanvragen binnen gekomen waar qua raming in 2013 rekening mee was gehouden. Deze aanvragen zullen echter in 2014 beschikt worden.

Fieldlabs

De subsidie aan het fieldlab wielrennen is in 2014 beschikt, in de raming 2013 was rekening gehouden met een beschikking in 2013.

Overige

Het betreft hier een aantal kleinere afwijkingen.

07.05 Grote erfgoedcomplexen

Inleiding

De grote erfgoedcomplexen zijn de dragers van de Brabantse identiteit. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan een aangenaam Brabants leef- en vestigingsklimaat.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)

5	Grote erfgoedcomplexen: Op ambitieuze en ondernemende wijze samen met partners werken aan het behoud van Brabantse erfgoedcomplexen waarbij kwaliteit en innovatie voorop staan.

Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?

Het programma ligt op koers. Met de vele verzoeken waarbij de provincie wordt gevraagd om te participeren in een herontwikkeling van een erfgoedcomplex geniet het programma een grote bekendheid bij eigenaren van complexen. Elk van de 6 projecten kent een eigen samenstelling van de ontwikkelende partners waarmee de provincie op een ondernemende en innovatieve wijze samenwerkt in PPS-constructies.
--

Toelichting

Betrokken en belangstellende potentiële partners, beleggers/investeerders en adviseurs maar ook vragende partijen hebben zich verenigd in een 500-plus databestand, dat als het erfgoednetwerk Brabant kan worden bestempeld. Met hen worden kennis en ervaringen gedeeld over de herbestemmingsvraagstukken van onze projecten.

Met de website erfgoedfabriek.nl, de 2 maandelijkse e-zine, een expocentrum in ontwikkeling, twitter, facebook, publicaties, filmpjes van locaties, etc. is de provincie breed en actief bezig om het belang van de herontwikkeling van ons erfgoed kenbaar te maken en de betrokkenheid van de burger daarbij te vergroten.

Aangezien de jongeren de toekomstige hoeders zijn van ons erfgoed zijn ze verbonden aan de projecten en het programma. Jongeren zijn en worden op alle mogelijke manieren actief in de projecten. Concreet voorbeeld van deze actielijn is het

Leerlokaal. Deze voormalige kantine op het KVL-terrein wordt volledig, van a tot z, herbestemd door jongeren.

De kennislijn van het programma, waarbij we met onze onderwijs- en kennisinstellingen onderzoek doen naar de leerervaringen in onze projecten en de vraagstukken met betrekking tot de specifieke opgave van het herontwikkelen van erfgoedcomplexen. Betrokken zijn universiteiten van Eindhoven en Tilburg, Telos en PON, Avans en Fontys en onze steuninstelling, o.a. Erfgoed Brabant met de Erfgoedacademie. Ook wordt op Europees niveau gezocht naar kennisuitwisselingsprogramma's. Daarbij loopt nog een call i.h.k.v. Cooperation projects to support transnational tourism based on European cultural and industrial heritage met Roemenië als leadpartner. Voor 2014 zetten we de ingeslagen weg voort.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1.	Conform nadere kaderstelling PS 49/11, waarin is opgenomen investeringsvoorstellen voor locaties voor besluitvorming worden voorgelegd aan Provinciale Staten, inclusief begrotingswijziging. (UA 42)	Aantal locaties	Bij Burap II is de streefwaarde 2013 bijgesteld van 4 naar 5. Met 3 besluiten van PS voor de locaties CHV Veghel, Moederhuis Franciscanessen in Dongen en de KVL in Oisterwijk en 1 GS besluit voor de locatie Bergoss die in 2014 aan PS wordt voorgelegd is de doelstelling van 4/5 locaties deels gehaald. Inclusief Bergoss zijn er nu 7 projecten. Het aantal locaties waar verkenningen worden uitgevoerd die mogelijk leiden tot een investeringsvoorstel is voldoende om het einddoel van minstens 20 locaties in 2018 te halen e.e.a. afhankelijk van marktomstandigheden.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	250	454	314	140
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-250	-454	-314	140
Bijdr.res.investeringsagenda	250	454	314	-140
Bijdrage uit alg. middelen	0	0	0	0

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
Onderschrijding	
Kwaliteitsborging	140
Totaal afwijking lasten	140

Zie verder voor middelen t.b.v. grote erfgoedcomplexen paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf.

Kwaliteitsborging

Bij de uitwerking van het programma is, om de kwaliteitsborging ook te laten verankeren in de projecten, nadrukkelijker aangesloten bij de voortgang en het tempo van de ontwikkeling van de projecten. Met drie besluiten en een GS dossier blijft de prestatie achter bij de vijf geraamde PS besluiten. Derhalve zijn ook de uitgaven voor kwaliteitsborging lager.

07.06 Spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur

Inleiding

In het kader van de Agenda van Brabant en het bestuursakkoord 'Tien voor Brabant' is binnen het domein 'De bereikbare regio' maximaal € 750 mln beschikbaar gesteld voor het spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur (UA 43).

Het spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur is bedoeld voor drie grote infrastructurele projecten die bijdragen aan het versterken van Brabant als kennis- en

innovatieregio en waarbij sprake is van een provinciaal belang en/of waarbij de provincie initiatiefnemer is. Het zijn de projecten 's-Hertogenbosch – Veghel (N279), Noord-Oost Corridor / Brainport Oost en de Grenscorridor N69.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)

- 6 In het kader van 'De bereikbare regio' het realiseren van grote infrastructurele projecten waarbij sprake is van provinciaal belang en /of de provincie initiatiefnemer is. De projecten zijn onder meer bedoeld om de (inter)nationale en intraregionale bereikbaarheid van de regio te optimaliseren.

Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?

In 2013 is verdere voortgang geboekt in de voorbereidingsfase van de 3 projecten:

- N279N: Op 21 juni is het Provinciaal Inpassingsplan vastgesteld. In 2014 vindt de aanbesteding plaats en wordt gestart met de reconstructie. De oplevering is voorzien in 2017.
- N69: Op 29 oktober 2013 heeft GS het door de regio aangereikte voorkeursalternatief voor wat betreft ligging en inrichting overgenomen en vastgesteld. De volgende stap is de vaststelling van het Provinciaal inpassingsplan. Dit staat gepland voor 3^e kwartaal 2014. Oplevering van de nieuwe verbinding is voorzien begin 2018.
- NOC: GS hebben op 22 oktober 2013 de conceptnotitie Reikwijdte en Detailniveau vastgesteld en vrijgegeven voor zienswijzeprocedure. Tevens is de businesscase vastgesteld. In de projectMER worden resterende alternatieven nader onderzocht teneinde najaar 2014 het voorkeursalternatief te kunnen bepalen. Start realisatie is voorzien in 2017.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

	<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>	<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
1.1	Grote ruit rond Eindhoven – Helmond (Zuid-Oost-vleugel/ Brainport): (waaronder de capaciteitsvergroting van de N279 en een nieuwe Oost-West Verbinding); (UA 43)	Businesscase Brainport Oost en Noord-Oost Corridor	Ja, de Businesscase is opgesteld en 22 okt vastgesteld door GS.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Bestuurlijke overeenkomst ondertekenen	Nee, de bestuurlijke overeenkomst is niet ondertekend. Het Rijk heeft verzocht aanvullend onderzoek te doen alvorens de overeenkomst te ondertekenen. Met de minister is afgesproken dat bedoelde onderzoeken (projectMER en MKBA) in het 3e kwartaal van 2014 zijn afgerond en aan het rijk worden aangeboden tbv bespreking in de Tweede Kamer in november 2014. Genoemde onderzoeken hebben geen consequenties voor de planning (projectMER was al voorzien in deze fase en MKBA gaat hiermee gelijk op).
1.2	Verbreding noordelijk deel van de N279 ('s-Hertogenbosch-Veghel). (UA 43)	Provinciaal Inpassingsplan N279 vaststellen	Ja, 22 juni is door PS het Provinciaal Inpassingsplan vastgesteld.
1.3	N69: verbinding Eindhoven-Valkenswaard-België (UA 43)	Provinciaal InpassingsPlan N69 opstellen	Nee, er is wel een aanvang gemaakt met het concept PIP. Dit wordt begin 2014 vastgesteld. Dit heeft geen consequenties voor de planning van de definitieve PIP. Deze is en blijft voorzien uiterlijk najaar 2014.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	1.715	3.000	4.349	-1.349
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
Saldo lasten en baten	-1.715	-3.000	-4.349	-1.349
bijdr.res.spaar en investeringsfonds	1.715	4.086	4.086	0
Bijdrage uit alg. middelen	0	-1.086	263	1.349

Toelichting

Spaar- en investeringsfonds Wegeninfrastructuur

In het spaar- en investeringsfonds Wegeninfrastructuur wordt vanaf 2012 jaarlijks € 50 mln gestort tot een maximum van € 750 mln. In het door PS vastgestelde beheerskader

SIF is het voorlopige Provinciaal aandeel in de 3 grote infrastructurele projecten opgenomen, te weten:

1. Noordoostcorridor (incl. grote ruit rond Eindhoven - Helmond): € 450 mln

2. N69 (verbinding Eindhoven-Valkenswaard-België): € 84 mln. NB. Het totale project heeft een financiële omvang van € 154 mln. De overige € 70 mln worden gefinancierd vanuit een eenmalige bijdrage van het Rijk. Deze middelen zijn verantwoord bij productgroep 05.03 Infrastructuur/Provinciale wegen.

3. N279 Noord (verbreding weggedeelte 's Hertogenbosch - Veghel): € 186 mln
Daarnaast is € 30 mln bestemd voor provinciale apparaatslasten.

In het beheerskader is verder bepaald dat separate PS besluiten benodigd zijn om middelen uit het fonds te onttrekken. Tot nu toe is € 227 mln uit het fonds onttrokken:

- €186 mln tbv N279N (waarvan €166 mln in 2013 bij vaststelling PIP)
- € 11 mln tbv NOC: tbv voorbereidingsfasen en anticiperende grondaankopen
- € 30 mln tbv apparaatslasten

Voor de N69 wordt eerst beroep gedaan op de hiervoor ontvangen bijdrage van het Rijk (70 mln) alvorens het fonds wordt aangesproken. Derhalve zijn er vanuit het fonds hiervoor tot op heden nog geen middelen onttrokken.

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Overschrijding</i>	
- N279 Noord	-1.172
- Noordoostcorridor	-175
-	
Totaal afwijking lasten	-1.349

Toelichting

De overschrijding is vooral bij het project N279N tot stand gekomen (- €1,17 mln) en is veroorzaakt doordat subsidiebeschikkingen voor natuurcompensatie in de ecologische hoofdstructuur eerder zijn afgegeven dan was voorzien. De geringe overschrijding bij het project NOC (- € 0,175 mln) is het gevolg van meerkosten voor opstellen van Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Voor beide projecten blijft de totale raming binnen het beschikbare projectbudget. Zie verder ook bijlage 14 'grote infrastructurele projecten' waar de projecten en financiën meer in detail zijn toegelicht.

07.07 Groenontwikkelfonds Brabant

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	<i>Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?</i>
	Zie 03.03 Natuur en landschap

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>	<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
		Zie 03.03 Natuur en landschap

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	0	13.600	24.621	-11.021
Herkomst middelen				Verschil b-a
EU	0	0	0	0
Rijk	0	0	11.900	11.900
Overige programmabaten	0	0	0	0
Baten	0	0	11.900	11.900
Saldo lasten en baten	0	-13.600	-12.721	879
Bijdr.res.investeringsagenda	0	13.600	12.721	-879
Bijdrage uit alg. middelen	0	0	0	0

Toelichting

De overschrijding van de lasten met € 11 miljoen wordt verklaard door de subsidies die eind 2013 verstrekt zijn voor de uitvoeringsprogramma's Het Groene Woud, het Markdal en de Maashorst, maar die niet tijdig meer in het kader van Burap 2 als begrotingswijziging verwerkt kon worden.

Tegenover de lasten staat de bate uit de doeluitkering rijks-EHS van € 11,9 mln.

Algemeen financieel beleid

Algemene dekkingsmiddelen

160

Stelposten

162

Algemeen financieel beleid

Portefeuillehouder:

R.A.C. van Heugten

De lasten en baten van de provincie worden toegedeeld aan de verschillende programma's in de begroting. De begroting en de jaarstukken van de provincie bestaan uit 7 programma's. Naast de lasten en baten van de programma's kent de provincie nog algemene lasten en baten die geen directe relatie met een programma hebben. Tot deze algemene lasten en baten behoren de algemene dekkingsmiddelen en de centrale stelposten.

Algemene dekkingsmiddelen

Tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend:

- de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting;
- de algemene uitkering uit het provinciefonds;
- de dividenden;
- het saldo van de financieringsfunctie;
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Specificatie algemene dekkingsmiddelen bedragen x € 1.000

	Begroting oorspr.	a.Begroting na wijz.	b.Realisatie	Verschil a en b
Lasten				
Kosten deelnemingen	165	325	1	324
Financieringsfunctie	22.691	23.231	22.782	449
Vorming voorzieningen	0	0	925	-925
	22.857	23.556	23.708	-151

Baten

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	234.000	229.000	227.204	-1.796
Uitkering provinciefonds	44.000	40.600	41.980	1.380
Decentralisatie-uitkeringen via provinciefonds	32.826	414	497	84
Dividenden	25.391	32.245	39.660	7.415

Specificatie algemene dekkingsmiddelen bedragen x € 1.000

	Begroting oorspr.	a.Begroting na wijz.	b.Realisatie	Verschil a en b
Financieringsfunctie	135.222	126.790	150.166	23.376
Overige algemene dekkingsmiddelen	10	3.733	3.733	0
	471.449	432.783	463.242	30.459
Saldo	448.592	409.227	439.534	30.308

Toelichting lasten

De lasten op het onderdeel financieringsfunctie ad € 22,8 mln betreffen hoofdzakelijk de afschrijving wegens betaalde agio obligaties € 21 mln), de kosten van vermogensbeheer (€ 0,6 miljoen) en kosten van treasurybeleid (€ 1,2 miljoen).

Omdat terugbetaling van een aantal MKB-leningen en de verstrekte lening in het kader van energietransitie onzeker is, is in 2013 € 0,9 miljoen gestort in de voorziening leningen ten laste van de risicoreserve.

Toelichting baten

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

De opcentenopbrengst motorrijtuigenbelasting (MRB) is circa 0,8% achtergebleven bij onze raming. De oorzaak hiervan schuilt in de verdere toename van het aantal schone/zuinige auto's dat is vrijgesteld van belasting, zowel voor het rijksdeel als de provinciale opcentenheffing. In verband hiermee is de voorjaarsnota 2013 de MRB-raming al neerwaarts bijgesteld tot € 229 mln. De uiteindelijke belastingopbrengst komt iets lager uit op € 227,2 mln.

N.B. Het zogenoemde fiscale vergroeningsbeleid is in 2008 van start gegaan met een halvering van het belastingtarief voor zuinige auto's. Het jaar daarop is dit verlaagd naar een kwarttarief en vanaf 2010 geldt een nultarief. Dit beleid heeft de aanschaf van

zuinige auto's sterk doen toenemen. Omdat de Europese norm voor CO₂-uitstoot van nieuwe personenauto's vroegtijdig is bereikt, heeft het Kabinet besloten de stimuleringsmaatregel met ingang van 2014 te beëindigen. De categorie zeer zuinig wordt weer belastingplichtig en dat zorgt voor een terugkeer naar een hoger opbrengstniveau. In onze meerjarenraming is hiermee al rekening gehouden. In de provincie staan circa 1,4 mln auto's geregistreerd, wat overeenkomt met 17,5% van de landelijke MRB-capaciteit (omvang wagenpark in aantallen en gewicht). Het relatief grote aandeel van Brabant wordt vooral bepaald door de vestiging van leasebedrijven. De meeropbrengst die hieruit voortvloeit, wordt echter via het provinciefonds verrekend met de andere provincies.

Uitkering provinciefonds

Provinciefonds en gemeentefonds zijn gekoppeld aan de ontwikkeling van de netto rijksuitgaven (trap-op, trap-af systematiek). Naar aanleiding van de Miljoenennota hebben we de raming van de algemene uitkering verlaagd naar € 40,6 mln. Vervolgens zijn in Den Haag nieuwe afspraken gemaakt over de invulling van het bezuinigingspakket van € 6 miljard. Die afspraken zorgen voor een positieve bijstelling van het accres, waarmee de definitieve uitkering voor 2013 uitkomt op afgerond € 42 mln.

N.B. De algemene uitkering is gesplitst in een beheerdeel en een ontwikkeldeel, een onderscheid dat in 2012 is ingevoerd bij het nieuwe verdeelmodel. De vergoeding voor beheertaken wordt verrekend met een naar verhouding hogere of lagere belastingcapaciteit en de ontwikkeltaken met de vermogensmaatstaf. Vanwege onze relatief grote MRB-capaciteit (17,5%) zou Brabant op het beheerdeel uitkomen op een negatieve uitkering. De fondsbeheerders achten dit ongewenst en hebben daarom in de decembercirculaire een verschuiving aangebracht tussen de middelen voor beheer en ontwikkeling. Die verschuiving heeft geen effect op de som van de uitkeringen. De maatregel heeft voorlopig alleen betrekking op 2013; een besluit voor 2014 e.v. wordt later genomen.

Decentralisatie-uitkeringen via provinciefonds

Naast de algemene uitkering omvat het provinciefonds diverse decentralisatie-uitkeringen. Het gaat om tijdelijke bijdragen van het Rijk die samenhangen met specifieke beleidsafspraken waaraan veelal overeenkomsten en/of convenanten ten grondslag liggen. Materieel gezien stellen wij de decentralisatie-uitkeringen op één lijn met

doeluitkeringen die worden verantwoord bij de functionele posten. Om die reden heeft een tussentijdse begrotingsaanpassing plaatsgehad waarbij de centrale post is teruggebracht naar afgerond € 0,4 mln.

De oorspronkelijk begrote € 32,8 mln betreft de uitkeringen voor bodemsanering (€ 15,2 mln), stedelijke vernieuwing (€ 8,3 mln), bedrijventerreinen (€ 4,0 mln), externe veiligheid (€ 3,3 mln), monumentenzorg (€ 1,7 mln) en enkele kleinere uitkeringen die optellen tot afgerond € 0,4 mln.

N.B. In 2013 is daarbij gekomen een nieuwe decentralisatie-uitkering voor natuurbeleid, inclusief afrondingsovereenkomst inrichting landelijk gebied (€ 72,2 mln). Verder is de uitkering bodemsanering aangevuld met € 5 mln voor ABdK (Actief Bodembeheer de Kempen) en hebben de provincies een incidentele vergoeding ontvangen voor agrarisch natuurbeheer. Laatstgenoemde component verklaart het verschil a en b en brengt het subtotale van de kleinere uitkeringen op afgerond € 0,5 mln. De resterende € 83.500 zal bij de voorjaarsnota worden afgewogen.

De meeste decentralisatie uitkeringen lopen eind 2014 af. Alleen de uitkering voor natuur (op basis van Commissie Jansen 1 en 2) is structureel, met dien verstande dat voor 2014-2015 een temporisering is afgesproken die vervolgens in 2016-2017 wordt ingehaald.

Dividenden en opbrengst aandelenverkoop Essent

	bedragen x € 1.000			
	begr.oorspr.	begr.na wijz.	realisatie	verschil
Dividend en verkoopopbrengst		(a)	(b)	(b-a)
Dividend aandelen Ned Waterschapsbank	27	0	0	0
Dividend aandelen NV BNG	46	60	60	0
Div.Rente Plus Fonds Europa (Ov. Uitz.)	0	0	0	0
Dividend Eindhoven Airport NV	0	113	113	0
Dividend op aand.in de NV Delta nutsbed.	7	21	21	0
Dividend netwerkbedrijf Enexis	23.000	27.891	35.298	7.407
Opbrengst aandelenverkoop Essent	0	1.850	1.850	0
Dividend Essent Milieu (Attero)	2.310	2.310	2.312	2
Dividend Oikocredit	0	0	7	7
	25.391	32.245	39.660	7.415

In de begroting was op basis van de berekening van de compensatie weggevalen dividendstroom Essent met een lager dividend Enexis rekening gehouden.

N.B. Compensatie weggevallen dividendstroom Essent

De inkomsten uit de verkoop Essent zijn belegd. De opbrengsten uit deze beleggingen dienen voldoende te zijn om jaarlijks continu het weggevallen dividend ad € 122,5 miljoen te compenseren.

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening 2013 is hiervan het volgende beeld te geven:

Bedragen x € 1.000	begr.oorspr.	begr.na wijz. (a)	realisatie (b)	verschil (b-a)
Dividend Enxsis	23.000	27.891	35.298	7.407
Dividend Essent Milieu/Attero	2.310	2.310	2.312	2
Bruglening Enxsis	21.256	19.641	19.558	-83
Obligatieportefeuille	74.563	67.580	67.499	-82
Saldo storting reserve	2.215	2.215	2.215	0
	123.344	119.638	126.882	7.244
Normniveau	122.500	122.500	122.500	
Verschil	844	-2.862	4.382	

Baten financieringsfunctie

De baten van de financieringsfunctie bestaan uit de rente uit de immunisatieportefeuille, de investeringsagendaportefeuille en het rendement op het verplicht schatkistbankieren.

Centrale stelposten

Stelposten	bedragen x € 1.000			
	Begroting oorspr.	a.Begroting na wijz.	b.Realisatie	Verschil a en b
Lasten	34.734	935	-784	1.719
Baten	0	3.766	0	-3.766
Saldo	-34.734	2.830	784	-2.047

Toelichting lasten: verschil t.o.v. de begroting € 1,8 mln

Ten opzicht van de begroting is er een voordeel op de lasten van € 1,7 mln. Dit verschil betreft naast het restant van de post onvoorzien ad € 0,9 mln, voordelige afwikkelingsverschillen op balansposten en verschillen op kostenplaatsen samen ad € 0,8 mln. Op de post onvoorzien resteert € 918.000, nadat € 390.000 uit onvoorzien beschikbaar is gesteld voor de kosten van het bezoek van het koninklijk paar aan de provincie op 12 juni 2013.

Toelichting baten verschil t.o.v. de begroting -/- € 3,7 mln.

Dit verschil t.o.v. de begroting betreft de tussentijdse raming van de toegerekende apparaatskosten.

- Het saldo van de lasten en de baten van de bedrijfsvoering wordt bij het opstellen van de begroting en bij het opstellen van de jaarstukken aan de programma's toegerekend op basis van de inzet van fte. Tussentijdse wijzigingen in de geraamde lasten en baten van de bedrijfsvoering worden niet via de verdeling van de apparaatskosten aan de programma's toegerekend maar blijven onverdeeld als raming op de centrale stelpost staan.

Paragraaf 1

Bedrijfsvoering

Paragraaf Bedrijfsvoering	164
90.01 Bedrijfsvoering	165
90.10 Personeelskosten	169

Paragraaf Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder: L.W.L. Pauli (coördinerend portefeuillehouder), R.A.C. van Heugten

Inleiding

De bedrijfsvoering is erop gericht om de organisatie (bestuur, management en medewerkers) haar doelstellingen en resultaten op een zo efficiënt mogelijke manier te laten bereiken en daarover verantwoording af te kunnen leggen aan de samenleving.

Algemeen beeld

Op basis van een eind 2012 opgestelde analyse is een plan opgesteld om de provinciale organisatie voor te bereiden op de toekomst. Hierbij is ingezet op de volgende elementen:

- Versterken van de concernsturing en duidelijke verantwoordelijkheden;
- Toekomstbestendige visie, strategie en werkwijze, waaronder een effectieve samenwerking met partners;
- Een cultuur waarbinnen ruimte en verantwoordelijkheid centraal staan.

Het doel van de ingezette veranderingen is een resultaatgerichte, toekomstbestendige organisatie waarbij de inhoudelijke opgaven leidend zijn voor de inzet van budget en formatie. Hoewel in 2013 veel is bereikt, zal de organisatieontwikkeling ook in de komende jaren met kracht moeten worden voortgezet.

Mijlpalen

- De visie op de organisatie is vertaald in een Organisatieplan. Op basis van dit plan is een aanpassing van de hoofdstructuur gerealiseerd, met een kleinere directie en slagvaardige clusters.
- Een cultuurtraject is in volle gang, waarbij de begrippen Eigenaarschap, Resultaatgerichtheid en Aanspreken centraal staan
- Alle voorbereidingen voor de renovatie van het Provinciehuis (Huis voor Brabant) zijn eind 2013 afgerond. De verbouwing is 1 januari daadwerkelijk gestart.
- In maart 2013 hebben PS de Kadernota ICT 2013-2015 vastgesteld. Mede op basis van de in deze nota vastgelegde uitgangspunten is in 2013 met kracht gewerkt aan de drie afgesproken speerpunten: het op orde brengen van de technische basis van ICT, het bevorderen van digitaal werken in de organisatie en het duurzaam digitaliseren van het archief;

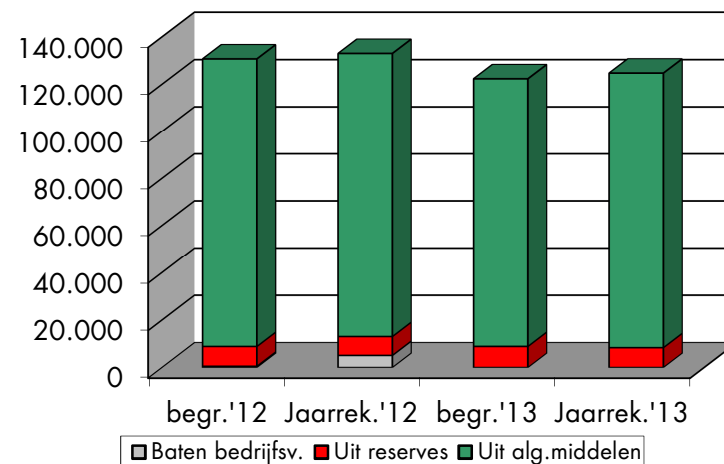
- De kaders voor een professioneel relatiebeheer zijn vormgegeven en de organisatie om deze kaders zowel op het strategisch als het operationele vlak invulling te geven is gerealiseerd.

90 Bedrijfsvoering

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2013 oorspronkelijk	Begroting 2013 na wijziging	Jaarrek. 2013 realisatie	Vershil begr.-realisatie
<u>Lasten</u>	126.417	122.606	130.936	-8.330
Totaal	126.417	122.606	130.936	-8.330
<u>Baten</u>				
Baten bedrijfsvoering	347	302	6.225	5.923
<u>Dekking verschil lasten en baten</u>				
Dekking uit reserves	6.765	8.897	8.374	-523
Dekking uit alg.middelen	119.304	113.407	116.336	2.929
Totaal	126.417	122.606	130.936	8.330

Middeleninzet paragraaf Bedrijfsvoering
bekostiging van de lasten (bedragen x € 1.000)

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>	Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1 Een moderne en toekomstgerichte provinciale organisatie die kwantitatief en kwalitatief in staat is de ambitie van de Agenda van Brabant en de daarbij behorende kernrollen te realiseren	In 2013 zijn diverse stappen gezet om de ambities van de Agenda van Brabant verder te realiseren. Versnelling organisatie, Kadernota ICT-beleid, visie en meerjarenstrategie Communicatie, professioneel relatiemanagement en vermindering regeldruk.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>	<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1. ICT: basis op orde (Speerpunt GS + UA 46)	Start- en kadernota opgesteld. Vervolgens uitvoering conform nota.	Streefwaarde 2013: kaderstellende nota en uitvoering en voortgangsnotitie voor PS. Ja. In maart 2013 hebben PS de Kadernota ICT 2013-2015 vastgesteld en de uitvoering is gestart: - Verbetering van de kwaliteit van het digitaal werken door aandacht voor training en opleiding, optimalisering van de systemen en een samenhangend geheel van organisatorische maatregelen. - Verbetering basis op orde ten aanzien van de technische basis van de ICT ligt op schema. Medio 2014 zullen de beschikbaarheid van een nieuwe serverruimte, een nieuwe telefooncentrale en een aantal nieuwe voorzieningen (ander mailsysteem, subsidiesysteem, koppeling tussen SAP en GEO) de belangrijkste uitingsvormen daarvan zijn. - De bestaande interprovinciale samenwerking op ICT-gebied met de gemeente Den Bosch en het Waterschap Aa&Maas verloopt goed; - Ten aanzien van veiligheidsbeleid met betrekking tot informatie en ICT zijn concrete acties uitgewerkt. Een voorbeeld van dit laatste is dat wij consequent SAAS-oplossingen (software in de "cloud") op alle voor ons relevante veiligheidsaspecten laten testen. De ervaring leert dat dit zowel voor ons als voor de betrokken leveranciers toegevoegde waarde heeft. Eind 2013 is de voortgang extern getoetst en positief beoordeeld.
1.2. P&O: organisatieontwikkeling en afbouw capaciteit (UA 45 + deels UA 47)	Implementatie- en uitvoeringsplan uitgevoerd (2015)	Streefwaarde 2013: realisatie implementatie en uitvoeringsplan. Ja. De visie op de organisatie is vertaald in een organisatieplan. Op basis van dit plan is een aanpassing van de hoofdstructuur gerealiseerd met een kleine directie en slagvaardige clusters. Op het niveau van het management is veel beweging tot stand gebracht. Een cultuurtraject is in volle gang, waarbij de begrippen Eigenaarschap, Resultaatgerichtheid en Aanspreken centraal staan.

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013		Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		Anders werken: Huis voor Brabant	Streefwaarde 2013: uitvoering voorbereiding. Ja, de uitvoering ten aanzien van de voorbereiding heeft plaatsgevonden in 2013. Er is op tijd gestart met de uitvoering in januari 2014
		Afbouw structurele formatie tot 1000 fte	Streefwaarde 2013: 1.095 fte. Ja, de personele bezetting eind 2013 bedroeg 1.088 fte.
		Afbouw inhuur	Streefwaarde 2013: maximaal niveau 2010 € 16,5 mln. Ja, in 2013 is voor een bedrag van € 16,3 mln extern ingehuurd. Dit is inclusief € 1,3 mln inhuur voor uitvoering vergunningverlening Natuurbeschermingswet waarvoor door Provinciale Staten extra middelen beschikbaar zijn gesteld.
1.3	Communicatie: zichtbaarheid en ondersteuning ambitie communicatie GS en PS (Speerpunt GS)	Actualisatie Visie Communicatie	Streefwaarde 2013: actualisatie visie communicatie en doorvoeren activiteiten. Ja, visie inclusief meerjarenstrategie is vastgesteld door PS. Op basis hiervan is een uitvoeringsagenda opgesteld waarbij aangegeven is welke acties er per thema (bestuurscommunicatie, corporate communicatie, beleidscommunicatie, digitale communicatie, interne communicatie) voorzien zijn. De communicatiedisciplines werken nauw samen, omdat alleen gezamenlijk het doel kan worden bereikt. Bestuurscommunicatie en beleidscommunicatie worden op elkaar afgestemd, zodat ze elkaar versterken. Digitale communicatie ontwikkelt nieuwe middelen en vertaalt de mogelijkheden van de nieuwe media voor de provincie, zodat die in de beleidscommunicatie en interne communicatie ingezet kan worden. Corporate communicatie werkt samen met Brabant Branding.
1.3.	Vermindering regeldruk (onderdeel van UA 47/HSt 2. BA)	Inrichting regiepunt Regeldruk en Dienstverlening	Streefwaarde 2013: voortgangsrapportage regiepunt. Ja. Voortgangsrapportage regiepunt is aan uw Staten ter kennis gebracht (cie. EZB 4 oktober 2013) De belangrijkste bevindingen betreffen: 1. De implementatie van het Rijkssubsidiekader. Met de inwerkingtreding van de nieuwe Algemene subsidieverordening op 1 april 2013 is een grote deregulerings- en harmonisatieslag verwezenlijkt. 2. De verbreding van de Berichtenbox voor Bedrijven. De volledige digitale afhandeling van aanvragen subsidies en vergunningen levert bedrijven financiële en administratieve lastenverlichting op.
		Uitvoering motie PS: 'Van regels naar ruimte'	Streefwaarde 2013: uitvoering motie obv besluitvorming 2012. Ja. Motie is uitgevoerd. Er is een meldpunt geopend, en bevindingen nader extern onderzoek naar knelpunten zijn gedeeld met BZK, VBG en Unie van Waterschappen en intern is opgepakt.
	Professioneel relatiemanagement	Niet gepland	De kaders van relatiebeheer zijn vormgegeven, er is een speciaal team benoemd dat specifiek is belast met zowel het strategisch relatiemanagement (wie ga ik uitnodigen, waarvoor en wat levert dit op) als met het operationele. Het adressenbestand is

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
		geactualiseerd. Hiermee wordt het voor de belangrijke netwerkbijeenkomsten en beleidsevenementen, mogelijk om op basis van stakeholderanalyses, die zijn uitgevoerd voor de belangrijkste programma's, relaties te categoriseren op speerpunten/thema's en op rol (stakeholder, decision maker, etc.)

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr.	a.Begr.na wijz.	b.Realisatie	Verschil a-b
(exploitatie)	2013	2013	2013	
Lasten	22.616	22.360	23.571	-1.210
Baten	54	281	376	95
Saldo lasten en baten	-22.562	-22.079	-23.194	-1.115
Bijdr.res.agenda van Brabant	100	2.045	2.045	0
Bijdrage res.basisinfrastructuur en duurzame productiemiddelen	6.665	6.853	6.330	-523
Bijdrage uit alg. middelen	15.797	13.182	14.820	1.638
Bedragen x € 1.000	Raming VJN	Raming Njbrf	Realisatie	verschil
(investerings)	2013	2013	2013	
Provinciehuis (Incl Gevelplaten en telefooncentrale)	6.697	6.094	3.176	2.918

Toelichting

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Onderschrijding</i>	
Financien, Planning en control	72
Facilitaire voorzieningen	220
Kapitaallasten	32

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
<i>Overschrijding</i>	
Personeel en Organisatie	-73
Communicatie	-120
Bestuurlijk Juridische zaken	-115
Informatisering en automatisering	-1.226
Totaal afwijking lasten	-1.210

a. De onderschrijding van de lasten wordt veroorzaakt door minder uitgaven dan voorzien voor controle activiteiten financiële middelen. Tevens zijn er minder uitgaven gedaan voor vervaardiging P&C documenten, doordat hierin een verdere digitaliseringsslag is gemaakt.

Lagere uitgaven Facilitaire voorzieningen € 220.000 betreft onder meer lagere kosten voor duurzame productiemiddelen, print – en kopieerkosten en postdistributie, daartegenover staan hoger kosten voor huur.

Onderschrijding Kapitaallasten (€ 32.000)

De onderschrijding wordt veroorzaakt door de periodieke herberekening van deze lasten o.b.v. investeringen en rentekosten.

Overschrijding kosten Personeel en Organisatie € 73.000 door onder meer hogere kosten voor programma organisatie-ontwikkeling ad. € 95.000 , welke met name worden veroorzaakt door niet geplande projecten (o.a. verbetering besluitvorming, OO/Communicatie en Dutch design week). Tegenover deze hogere uitgaven staan er lagere kosten voor Maatschappelijk Verantwoord Werkgeverschap en werkbudget afdeling subsidies.

Overschrijding Communicatie € 120.000 betreft hogere kosten voor relatiebeheer.

Overschrijding kosten bestuurlijk juridische zaken € 115.000 door hogere kosten voor juridisch advies en procedures.

Overschrijding kosten Informatisering en automatisering wordt met name veroorzaakt door het versneld uitvoeren van de in de Kadernota ICT 2013-2015 opgenomen programma Basis op Orde. Het betreft o.a. uitgaven voor ICT-communicatieapparatuur, opslag data en ICT-concernprojecten. De hogere kosten worden afgedekt via de reserve Basisinfrastructuur en duurzame productiemiddelen.

Toelichting Investerings

Provinciehuis:

Provinciehuis (inclusief Telefooncentrale en gevelplaten) onderschrijding uitgaven € 2,9 mln.

Huis voor Brabant:

De aanbestedingsprocedure is iets uitgelopen, waardoor geplande uitgaven voor 2013 over de jaargrens heen lopen.

Voor de telefooncentrale en herinrichting rekencentrum zijn in 2013 minder uitgaven geweest dan gepland. Reden is de langer dan geplande technische voorbereidingstijd m.b.t. de aanbesteding. De nieuwe telefooncentrale en de herinrichting van het rekencentrum worden voorjaar 2014 in gebruik genomen. De kosten voor vervanging van de Gevelplaten in 2013 zijn lager dan gepland. In 2014 worden de resterende kosten betaald.

Formatie en bezetting

Formatieontwikkeling

In iedere begroting presenteren wij de formatie-ontwikkeling (gebaseerd op de in het kader van de Agenda van Brabant vastgestelde en in het bestuursakkoord "Tien voor Brabant" bevestigde formatiereductie "van 1390 naar 1000 fte"). In de begroting 2014 hebben wij deze voor het laatst geactualiseerd, waarbij rekening is gehouden met de daadwerkelijke overdracht van formatie aan de Omgevingsdiensten:

FTE op 1 januari van het jaar	t/m 2012	2013	2014	2015	2016	2017
Uitgangsformatie (na AvB)	1.390	1.310	1.130	1.045	1.000	1.000
taakreductie ogv AvB	- 80	- 25	- 55	- 5		
Samenwerkingsarrangementen		-155	- 30	- 40		
Maximale formatie	1.310	1.130	1.045	1.000	1.000	1.000

De provinciale organisatie moet krimpen naar een omvang van 1.000 fte eind 2015. Daarnaast vraagt onze omgeving meer flexibiliteit van de organisatie. Dat betekent dat we naast de kwantitatieve krimp ook toewerken naar meer flexibiliteit in ons arbeidskapitaal. Waarbij we bewegen van een organisatie met bijna alleen maar vaste dienstverbanden naar een organisatie met een gezonde mix van vaste en tijdelijke dienstverbanden, ruimte voor jonge talenten, inzet van zzp'ers en overige inhuur.

De huidige arbeidsmarkt is echter verre van optimaal om vanuit het uitgangspunt van geen gedwongen ontslagen deze beweging te realiseren. Dat betekent dat wij maximaal gebruik moeten maken van het natuurlijk verloop dat plaatsvindt (bijv. a.g.v. pensionering). Deze uitstroom matched echter niet altijd met de plekken in de organisatie waar de krimp gerealiseerd moet worden of het tempo waarin taken afgebouwd (kunnen) worden. Als organisatie bevinden we ons middenin een transitie en de ambities zijn hoog. Dat betekent dat we genoodzaakt blijven om op onderdelen (tijdelijk) capaciteit in te huren. Deze inhuur moet echter wel binnen het personeelsbudget opgevangen worden, de kosten van inhuur moet worden gecompenseerd door besparingen in het personeelsbudget.

Personeelskosten

De omvang en daarmee ook de afbouw in het personeelsbudget is gebaseerd op de maximaal toegestane formatie in een jaar (zie tabel hiernaast). Voor de afbouw over de jaren heen t/m 2015 is een inschatting gemaakt. Zoals hiervoor vermeld, is de praktijk weerbarstiger. Dit heeft ertoe geleid dat een afwijking van 1,3% is opgetreden op het personeelsbudget in 2013 en dat dit budget met € 1,3 mln is overschreden.

Bezetting

De afbouw van eigen personeel ligt kwantitatief op schema. De bezetting aan eigen personeel is afgenomen tot 1.088 fte. Dit aantal is exclusief 36 fte die momenteel voor langere tijd gedetacheerd zijn. Indien de detachering eindigt moet dit uiteraard passen binnen de 1.000 fte. Om het einddoel te behalen in 2015 zal er dus nog een behoorlijke inspanning gepleegd moeten worden door de organisatie. Beschikbare instrumenten tot mobiliteit zullen optimaal benut moeten worden en nieuwe instrumenten zullen worden ontwikkeld.

Externe inhuur

Aan inhuur van externe arbeidscapaciteit is in 2013 de realisatie als volgt:

2013	2012	2011	2010	2009
€ 15.799.994	€ 14.656.460	€ 15.283.966	€ 16.538.220	€ 23.401.441

Voor de totale inhuur (dat deels t.l.v. het personeelsbudget en deels t.l.v. programmabudget komt) is met uw Staten afgesproken dat dit max. € 16,5 mln per jaar mag bedragen. In 2013 hebben we met toestemming van uw Staten extra ingehuurd voor het afhandelen van de vergunningen NB-wet (realisatie ca. € 1,3 mln). Wordt deze extra inhuur buiten beschouwing gelaten, dan blijft de totale inhuur ruim onder de norm op ongeveer hetzelfde niveau als vorig jaar.

Het afzonderlijk sturen op fte's en inhuurnormen past niet bij de flexibiliteit die wij als organisatie nodig hebben om optimaal te kunnen inspelen op de maatschappelijke opgaves die er liggen. Het is belangrijk dat die capaciteit, kennis en kunde ingezet kan worden die nodig is. Uiteraard binnen het totaal aan beschikbare middelen. Als

organisatie hebben we ook een beweging ingezet naar het vergroten van kostenbewustzijn en kosteneffectiviteit.

Om een beeld te geven van de ontwikkeling van de financiële omvang van de totale capaciteitsinzet de afgelopen jaren, worden in onderstaande tabel ter informatie de loonkosten van het actieve personeel en de inhuur van arbeidscapaciteit weergegeven.

	kosten capaciteitsinzet (bedragen in €)		
	2013	2012	2011
Loongerelateerde kosten (<u>excl.</u> inhuur t.l.v. P-budget)	87.920.508	93.331.547	89.936.193
Inhuur arbeidscapaciteit	15.799.794	14.656.460	15.283.966
Totaal	103.720.302	107.988.007	105.220.159
Exploitatie-omvang	1.166 mln	1.712 mln	1.037 mln.
kosten arbeidscapaciteit in % totale exploitatie-kosten	8,9 %	6,3 %	10,3 %

Uit de tabel blijkt dat de totale kosten van de capaciteitsinzet (provinciale formatie + inhuur) in 2013 t.o.v. 2012 zijn gedaald (met ca. 4%). De exploitatie-omvang is in de

achterliggende jaren licht gegroeid. 2012 laat op dat punt vanwege de aanpassing van de balanssystematiek in dat jaar een afwijkend beeld zien.

Het % kosten van de arbeidscapaciteit op de totale exploitatieomvang bedraagt in 2013 9,1%. Dit betekent een verbetering ten opzichte van de 10,3% in 2011.

Informatie i.v.m. ontslagregelingen

In de bijlagen bij deze jaarrekening geven wij u conform de door u vastgestelde formats inzicht in de uitdiensttredingen in 2013, alsmede in de categorisering van de loonkosten. Hieraan hebben wij toegevoegd een overzicht van declaraties en (on)kosten van de ambtelijke organisatie 2013 overeenkomstig een toezegging aan Provinciale Staten bij Najaarsbrief 2012.

Het overzicht van topinkomens zoals dat op basis van de Wet Normering Topinkomens (WNT) vanaf 2013 verplicht is, is op blz 269 van de jaarstukken opgenomen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Lasten	103.801	100.245	107.365	-7.120
Baten	293	20	5.849	5.828
Saldo lasten en baten	-103.508	-100.225	-101.516	-1.291
Bijdrage uit alg. middelen	103.508	100.225	101.516	1.291

Paragraaf 2

Provinciale heffingen

Provinciale heffingen

Portefeuillehouder:

R.A.C. van Heugten

De provincie kent verschillende soorten inkomsten. Eén van die soorten betreft de inkomsten uit provinciale heffingen.

Tot de provinciale heffingen behoren:

- opcenten motorrijtuigenbelasting;
- grondwaterheffing;
- nazorgheffing in kader Leemtewet;
- leges.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting vormt de belangrijkste bron van inkomsten voor de provincie. Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opbrengst wordt tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Dit betekent dat aan de besteding geen voorwaarden zijn verbonden.

De raming en de realisatie van de opcenten wordt bepaald door de uitkomst van het aantal personenauto's en motoren keer het tarief. Het tarief is een percentage waarmee de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting – die van rijkswege wordt geheven op personenauto's en motoren – wordt vermeerderd. De meeropbrengst die dit oplevert is voor de provincie.

Naast het tarief hebben mutaties in het wagenpark effect op de totale opbrengst van de opcenten. De mutaties zijn te onderscheiden in volume-effect, gewichtseffect en effect van de milieubelasting van de auto

Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum -/- provinciaal opcententarief) wil benutten. De datum waarop provincies hun opcenten kunnen wijzigen is met ingang van 1 januari van enig jaar.

Op basis van de belastingcapaciteit (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) werd in 2013 een opbrengst van € 229 miljoen verwacht. De gerealiseerde opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting bedroeg in 2013 € 227,2 miljoen (zie ook blz. 160 algemeen financieel beleid).

[Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting](#)

Het door het Rijk vastgestelde maximale opcententarief is per 1 januari 2013 wettelijk bepaald op 107,3 opcenten en wordt jaarlijks geïndexeerd.

Op grond van de heffingsverordening motorrijtuigenbelasting Noord-Brabant 2013 is het provinciale opcententarief in 2013 gelijk aan 74,2 opcenten.

In het bestuursakkoord Tien voor Brabant is vastgelegd dat de opcenten motorrijtuigenbelasting niet autonoom worden verhoogd. Wel zal op basis van de CPB-cijfers een jaarlijkse inflatiecorrectie worden doorgevoerd (CPB: Centraal Plan Bureau).

In onderstaande tabel is een vergelijking opgenomen van de vastgestelde opcententarieven van alle provincies.

		Vastgesteld tarief per per 1 jan-2013
1	Zuid-Holland	95,0
2	Friesland	86,6
3	Drenthe	86,5

		Vastgesteld tarief per per 1 jan-2013
4	Groningen	85,1
5	Gelderland	85,0
6	Overijssel	79,9
7	Zeeland	78,3
8	Limburg	79,7
9	Flevoland	76,6
10	Noord-Brabant	74,2
11	Utrecht	72,6
12	Noord-Holland	67,9
	Gemiddeld tarief	80,6
	Maximaal tarief	107,3

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant uit op een 10e^e plaats.

Opcententarieff	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Noord-Brabant	71,6	71,6	71,6	71,6	71,6	72,9	74,2
Landelijk gemiddelde	72,6	75,9	77,6	78,3	79,1	79,9	80,6
Wettelijk maximum	105	107,9	111,9	116,7	119,4	105,0	107,3

In 2013 is de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin onder het landelijk gemiddelde gebleven.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie.

De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt rekening houdend met het maximale tarief van 109,2 opcenten voor het jaar 2014 ruim € 100 miljoen.

Er is een relatie tussen de opcentenheffing (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. In het verdeelmodel van het fonds telt de

belastingcapaciteit (tegen een algemeen rekentarieff) mee als een (negatieve) inkomstenmaatstaf. Anders gezegd: een relatief grotere belastingcapaciteit (zoals in Noord-Brabant) leidt tot een naar verhouding lagere provinciefondsuitkering.

Overige heffingen

De provincie kent voorts nog een tweetal heffingen die als volgt zijn te specificeren:

Inkomsten uit heffingen		Bedragen x € 1.000		
Product- groep	Heffingen	Begroting oorspr.	Begroting na wijz.	Jaarrekening 2013
03.01	Grondwaterheffing	4.700	4.700	3.690
03.02	Nazorgheffing in kader leemtewet	888	762	-3.853

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater. De bestedingsmogelijkheden van de heffing zijn limitatief in de Grondwaterwet opgenomen, namelijk kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie uit de grondwaterheffing zijn limitatief in de grondwaterwet opgenomen.

De baten uit de grondwaterheffing zijn in de jaarstukken opgenomen bij productgroep 03.01 Water.

De heffing vindt plaats op grond van de Grondwaterheffingsverordening die voor het laatst is gewijzigd op 9 december 2011 (PS 44/11). Deze wijziging was voorzien in het Provinciaal Waterplan.

De geraamde inkomsten grondwaterheffing zijn voor 2013 geraamd op: € 4,7 mln.

De daadwerkelijke inkomsten uit de grondwaterheffing komen uit op € 3,69 mln.

Door de weersomstandigheden is minder grondwater onttrokken waardoor de inkomsten lager zijn uitgevallen.

Nazorgheffing in kader Leemtewet

Op grond van de Leemtewet bodemsanering is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van alle stortplaatsen waar na de peildatum 1 september 1996 nog afval wordt gestort. Om het eeuwigdurend milieuhygiënisch beheer door de Provincie van deze stortplaatsen te verzekeren is een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld.

De exploitanten van de stortplaatsen moeten een nazorgplan opstellen en voorleggen aan de provincie. Op basis van de nazorgplannen wordt een doelvermogen bepaald. Om het doelvermogen op te bouwen wordt aan de stortplaatsbeheerders een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. Hiermee is in april 2000 een start gemaakt. De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die voor het laatst is gewijzigd op 25 februari 2011 (Statenvoorstel 09/11). De Provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden worden belegd in externe fondsen conform het vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden verrekend met de te betalen heffingen, zodanig dat voldoende vermogen wordt opgebouwd om de zorg op de stortplaatsen uit te kunnen voeren. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting die door het algemeen bestuur van het fonds wordt vastgesteld.

Op dit moment zijn er in Brabant negen stortplaatsen:

1. De Kragge, Bergen op Zoom;
2. RAZOB, Nuenen;
3. Spinder, Tilburg;
4. Meerendonk, 's-Hertogenbosch;
5. Stortplaats Zevenbergen;
6. Stortplaats Haps;
7. Vlagheide, Schijndel;
8. Nyrstar, Budel;
9. Baggerdepot Dintelsas;

Nyrstar, Budel is per 1 augustus 2013 gesloten. De definitieve afrekening vindt plaats in 2014 op basis van de jaarrekening van de stortplaats. Baggerdepot Dintelsas en RAZOB, Nuenen worden naar verwachting in 2014 gesloten.

De baten uit de nazorgheffing zijn in de begroting 2013 opgenomen bij productgroep 03.02 Milieu. In 2013 is er een bedrag van €762.000 aan heffingen geraamd. Deze inkomsten zijn afkomstig van de Kragge, Bergen op Zoom en Spinder Tilburg.

De realisatie komt uit op -/- € 3.853.000 in verband met de oplegging van de definitieve aanslag nazorgheffing aan Nystar Budel NV en Dintelsas en de daaraan gekoppelde verrekening met het vermogen voor Nystar en Dintelsas in het nazorgfonds.

Leges

Leges zijn vergoedingen door derden voor het verlenen van individuele diensten door de provincie aan particulieren en bedrijven. Deze diensten betreffen vooral de verlening van vergunningen en ontheffingen. De tarieven staan vermeld in de tarieventabel behorend bij de legesverordening Provincie Noord-Brabant 2012. Deze is op 21 juni 2013 op basis van een amendement (bij de voorjaarsnota 2013 PS 41/13A) gewijzigd. Deze wijziging betrof een aanpassing van het legestartief voor vergunningen op grond van artikel 16 en 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 van € 656 naar € 3.206.

De provincie Noord-Brabant heeft in 2013 de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving overgedragen aan de drie omgevingsdiensten. De Provincie en gemeenten blijven bevoegd gezag en dus eindverantwoordelijk. Binnen de Provincie is een opdrachtgeversorganisatie opgezet teneinde de aansturing van de omgevingsdiensten vorm te geven. Een gedeelte van het bevoegd gezag ten aanzien van de WABO bedrijven is overgeheveld naar de gemeenten.

Het is nog niet duidelijk of de financiële effecten van deze overheveling zoals verwerkt in het provinciefonds voldoende zijn om de provinciale kosten te dekken.

Behalve leges verkeer en vervoer zijn alle vergunningswerkzaamheden overgegaan naar de omgevingsdiensten. Met de omgevingsdiensten zijn afspraken gemaakt over de uit te voeren werkzaamheden in werkprogramma's. Op basis van deze werkprogramma's ontvangen zij een jaarlijkse bijdrage.

Het deel van de bijdrage dat betrekking heeft op de afwikkeling van vergunningen vormt de lasten van de provincie. De omgevingsdiensten brengen all-in tarieven in rekening, loon en materiële kosten worden derhalve niet gesplitst.

De navolgende tabel geeft een overzicht van de diverse legesinkomsten.

Legesopbrengsten		Bedragen x € 1.000		
Product- nummer	Leges	Begroting oorspr.	Begroting na wijz.	Jaarrekening 2013
0301	grondwateronttrekking	168	125	89
03.02	Vergunningverlening WABO VPA	1.061	1.061	1.276
03.03	Vergunningverlening WABO NV	657	657	278
03.02	ontgrondingenwet	250	250	224
05.03	vergunningen/ontheffingen	82	129	107
Totaal		2.218	2.222	1.974

WABO: Wet administratieve bepalingen omgevingsrecht;
zie toelichting WABO NB Wet

De baten uit de leges zijn in de jaarstukken opgenomen bij de in de tabel aangegeven productgroepen.

Paragraaf 3

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding	180
I Beleidsrisico's	182
II Bedrijfsrisico's	185
III Weerstandscapaciteit	187

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Portefeuillehouder:

R.A.C. van Heugten

Uitgangspunten risicobeleid

Het weerstandvermogen brengt tot uitdrukking in hoeverre de provincie in staat is financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit dwingt tot beleidsombuigingen en/of bezuinigingen. In het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- b. alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Deze paragraaf brengt in beeld wat de belangrijkste risico's zijn en hoe we daarmee omgaan. We richten ons in deze paragraaf hoofdzakelijk op de uitgavenkant van de begroting. Risico's m.b.t. de inkomstenontwikkelingen, zoals bezuinigingen door het Rijk en het verloop van de belastinginkomsten, blijven buiten beschouwing en komen aan bod in de budgettaire nota's (voorjaarsnota en de bij de begroting behorende najaarsbrief).

De uitgangspunten voor het risicobeleid zijn in 2004 vastgelegd. Overigens wil dit niet zeggen dat er sinds die tijd geen ontwikkeling in ons risicobeleid heeft plaatsgevonden. In de dagelijkse praktijk en bij beoordeling van concrete cases hebben wij continu ons risicobeleid aangescherpt en ontwikkeld. Op afzonderlijke terreinen is de risicobeheersing uitgewerkt en geborgd via specifieke procedures. Dit is verankerd in ons besluitvormingsproces in brede zin. Waar het aan ontbroken heeft, is dat wij deze aanscherpingen en ontwikkelingen hebben vastgelegd in een integrale actualisering van ons risicobeleid. Op dit moment wordt gewerkt aan een nota Risicomanagement. Besluitvorming hieromtrent is voorzien in juni 2014.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen:

- beleidsrisico's die door Provinciale Staten uitdrukkelijk zijn aanvaard – en overwogen – als consequenties van bepaald functioneel beleid, waarbij tevens en tegelijk de

dekking dient te worden aangewezen (onderverdeeld in rubrieken 1 t/m 4);

- bedrijfsrisico's die zijn verbonden aan de jaarlijkse reguliere begrotingsuitvoering, bedrijfsvoering en financiering (rubrieken 5 en 6);
- risico's in relatie tot rijksbeleid, wetgeving en samenwerking met derden (rubriek 7).

Voor zover risico's zich voordoen en niet worden afgedekt d.m.v. voorzieningen of verzekeringen, dienen deze te worden gedekt uit (in volgorde):

1. specifiek met het beleid gemoeide (meerjarige) begrotingsbudgetten;
2. desbetreffende (bestemmings-)reserves;
- 3a. beleidsrisico's uit de Risicoreserve en/of specifieke risicoafdekkingen (*);
- 3b. bedrijfsrisico's uit het genormeerde gedeelte binnen de Risicoreserve.

Op het moment dat de provincie een risico loopt dat niet binnen de reguliere begroting (1 en 2) kan worden opgevangen, dan zal de Risicoreserve (3) moeten worden aangesproken. Op enig moment zal de reserve dan weer moeten worden aangevuld. In dat geval zal gehandeld moeten worden naar de financiële situatie van dat moment.

*) Twee specifieke risicoafdekkingen naast de Risicoreserve zijn de Dividend- en rentereserve en de Reserve ontwikkelbedrijf:

- De Dividend- en rentereserve staat ten dienste van de treasuryfunctie c.q. financieringsbeleid (zie paragraaf 5 treasury).
- De Reserve ontwikkelbedrijf (in 2008 ingesteld onder de naam grondbank) staat ten dienste van het provinciale Ontwikkelbedrijf dat zich bezig houdt met het verwerven, beheren en verkopen van vastgoed en gronden ten behoeve van het provinciale ruimtelijk beleid (zie paragraaf 7 ontwikkelbedrijf en grondbeleid). Deze reserve wordt tevens ingezet voor de risicoafdekking van het maatregelenpakket kredietcrisis uit 2009.

Risico-inventarisatie en afdekking							
	bedragen x € 1.000	Risico-aandeel	Percentage af te dekken	Benodigde dekking	Aanwezige dekking	Restrisico binnen	Toelichting
		provincie			begroting	Risicores.	
	rubrieken 1 t/m 7			a	b	c=a-b	
					Res. Ontwbedr.		
1. Financieel belang en risico's i.r.t. verbonden partijen							Zie paragraaf 6 Verbonden partijen
1.1 balanswaarde deelnemingen / aandelen (bijlage 9a)	43.392	100%	43.392	10.880	29.512		deelnemingen Park Aviolanda en OLSF-vastgoed afgedekt in Reserve ontwikkelbedrijf
					2.567		Lening van het Rijk, i.v.m. overname aandelen BOM met gesloten beurs
1.2 niet volgestort aandelenkapitaal	570	100%	570	0	570		betreft € 556.000 Eindhoven Airport en € 14.000 NV Waterschapsbank
1.3 vordering op de Verkoop Venootschap BV i.r.t. RWE	135.644	100%	135.644	135.644	0		dekking d.m.v. Voorziening escrow (zie toelichting balans)
1.4 aandeelhouderslening Enxsis (bijlage 9c)	262.040	0%	0	0	0		
2. Leningen en overige kapitaalverstrekkingen							
2.1 leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen	42.765	divers	34.227	2.800	31.427		zie bijlage 3b, dekking in de begroting betreft de voorziening leningen ad € 2,8 mln, die op de balans in mindering wordt gebracht op de FVA.
2.2 overige leningen (bijlage 9c)	49.890	divers	19.238	10.662	8.577		dekking in de begroting betreft de voorziening leningen ad € 10,7 mln die op de balans in mindering wordt gebracht op de FVA. Stand van de leningen is inclusief lening maatregelenpakket woningbouw, waarvan de dekking van € 23,6 mln is opgenomen onder 3.3
3. Waarborgen en garanties							
3.1 gewaarborgde geldleningen aan zorgcentra (bijlage 13a)	1.916	0%	0	0	0		resterende gewaarborgde leningen
3.2 gewaarborgde geldleningen aan groenfondsen (bijlage 13b)	14.095	10%	1.410	1.410	0		totaal gemeenschappelijke leningen € 101 mln w.v. aandeel Brabant 13,1%
3.3 overige garantieverplichtingen (bijlage 13c)	-	divers	73.304	42.539	27.265		zie toelichtingen bijlage 7c (garanties Ontw.bedrijf m.b.t. TOM en Deurne en en afdekking leningen maatregelenpakket woningbouw van afgedekt in de reserve ontwikkelbedrijf). Dekking reserve ontwikkelbedrijf is incl. de voorz.garantstelling Deurne
					3.500		voorziening garantie TOM €3,5 mln, gedekt uit de risicoreserve
4. Majeure projecten							Zie desbetreffende programma's
a claims rond megastallen landbouwontwikkelingsgebieden	7.000	100%	7.000	2.000	5.000		Benodigde dekking is inclusief de getroffen voorziening
b Ecologische hoofdstructuur (EHS) voorfinanciering	86.000	0%	0	0	0		kredieten bij voorjaarsnota en najaarsbrief 2010 van resp. € 70 mln en € 16 mln
c Samen investeren Brabantstad, overprogrammering	17.900	100%	17.900	0	17.900		volgens verplichtingenstand per ultimo 2012
d Provinciaal waterplan (PWP), overprogrammering	5.367	100%	5.367	0	5.367		in te verdienen binnen programma ecologie
f PPS A59	0	0%	0	0	0		risico's afgedekt in pps-contract
g1 projecten/beleidsrisico's ontwikkelbedrijf	16.858	100%	16.858	16.858	0		afdekking tot 100% in Reserve ontwikkelbedrijf (zie paragraaf 7), inclusief voorziening grondexploitatie
g2 overig krediet ontwikkelbedrijf	-	-	10.210	10.210	0		zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf (incl. €2,5 mln rentetoekening aan deelnemingen)
h nog af te dekken risico's economisch programma (economisch programma Brabant (PS 18/12), Clean-tech fondsen, (MKB/Holst)	-	-	27.850	0	27.850		toevoeging voor de verder uitwerking van het economische programma Brabant
i restantdekking Chemie-pack	3.200	0%	0	0	0		Rijk heeft toegezegd de restantdekking mee te nemen in de nieuwe programmerperiode
5. Bedrijfsrisico's							
juridische en procesrisico's (3%-norm)	11.000	100%	11.000	0	11.000		buffer 3% netto begrotingsomvang wordt gereserveerd voor bedrijfsrisico's
6. Financiering							
risico's i.r.t. treasury (dividend- en renterisico's)	-	-	20.000	20.000	0		in 2011 is voor de financieringsrisico's een dividend- en rentereserve ingesteld
7. Risico's i.r.t. rijksbeleid, wetgeving en samen-werking met derden							
BTW-verplichting	16.000	100%	16.000	0	16.000		zie toelichting bij balans
totaal (rest-)risico's exclusief pm	-	-	439.970	259.069	180.901		
normering op 80%-niveau					0,80 x		
	-	-	-	-	144.720		normniveau risico's op 80% omdat niet alle risico's zich gelijktijdig zullen voordoen
volume Risicoreserve					141.010		volume van de risicoreserve per 31-12-2013
technisch saldo bij jaarrekening 2013					-3.710		

Overzicht van mutaties ten opzichte van vorige risicoparagraaf

Alvorens de risico's per rubriek langs te lopen, noemen we in het kort de belangrijkste verschillen ten opzichte van de vorige risicoparagraaf:

- Voor de deelnemingen BHB en BOM Holding heeft een herwaardering plaatsgevonden op basis van de voorlopige cijfers over 2013. Het betreft een afwaardering van € 6,3 mln ten opzichte van de jaarrekeningcijfers 2012, welke ten laste van de risicoreserve is gebracht.
- De verstrekte achtergestelde lening aan RvR II CV wordt afgedekt in een voorziening ten laste van de risicoreserve voor een bedrag van €2,8 mln.
- De garantie aan ten behoeve van de TOM (middels een garantstelling aan de Rabobank) wordt voor € 3,5 mln. afgedekt in een voorziening ten laste van de risicoreserve.
- Voor de realisatie van het Clean-Tech fonds is €12 mln toegevoegd aan de risicoreserve en beschikbaar onder 4h nog af te dekken risico's economisch programma.
- Het valorisatieplan BOM/MKB is in 2013 nog niet gerealiseerd, de middelen blijven beschikbaar onder 4h nog af te dekken risico's economisch programma.
- Het risico met betrekking tot verplaatstingstraject Landbouwonwikkelingsgebied Graspeel is met de aankoop van de gronden vervallen. Een verlies van € 380.000 is t.l.v. de risicoreserve gebracht.
- In 2013 is een lening vertrekt aan het Life Science Health Fund voor een bedrag van €2.000.000
- In 2013 is een garantie afgegeven aan het centrum voor Innovatief Vakmanschap voor een bedrag van €300.000.
- De actualisatie van het risico op "claims in verband met beleidswijzigingen op het gebied van veehouderij" leidt tot een verlaging van het ingeschatte risico naar € 7 mln (inclusief een voorziening van € 2mln).
- Omdat de terugbetaling van de lening aan Monumentenfonds onzeker is geworden, is een voorziening gevormd van € 4 mln die ten laste komt van de risicoreserve.
- Het risico ten aanzien van de garantie Glastuinbouw Deurne is toegenomen met ca. €15,4 mln, afgedekt in een voorziening ten laste van de reserve ontwikkelbedrijf.
- Het risico ten aanzien van het project het erfgoedcomplex KVL wordt afgedekt in een voorziening ten laste van de reserve ontwikkelbedrijf.

De paragraaf gaat uit van de rekeningcijfers 2013, hierdoor is er ten opzichte van de

vorige risicoparagraaf wel sprake van een faseverschil. De vorige risicoparagraaf gaf een prognose voor 31-12-2014, terwijl deze paragraaf de risicopositie per 31-12-2013 weergeeft.

I Beleidsrisico's (rubrieken 1 t/m 4)

Onze dekkingsregels t.a.v. beleidsrisico's komen in hoofdlijnen erop neer dat:

- deelname in aandelenkapitaal voor 100% wordt afgedekt;
- garanties en achtergestelde leningen in beginsel voor 50% worden afgedekt;
- in geval van samenwerking met en/of afhankelijkheid van derden of van markt-omstandigheden wordt uitgegaan van een zekere risicokans;
- investeringen (in de vorm van deelnemingen/leningen e.d.) ten laste van de investeringsstrategie (essentmiddelen) worden voor 100% afgedekt
- m.b.t. het eigen provinciaal beleid een risicokans van 0% wordt aangehouden.

1. Financieel belang en risico's in relatie tot verbonden partijen / deelnemingen

Omdat aan deelnemingen per definitie risico's zijn verbonden (risicodragend kapitaal) zijn/worden alle deelnemingen volledig afgedekt. De risicokans wordt zodoende op 100% gesteld. Valt een deelneming om, dan heeft dat geen gevolgen voor onze lopende begroting.

Kapitaalverstrekkingen aan NV's, BV's en CV's worden aangemerkt als financiële vaste activa. In de toelichting op de balans worden de verkrijgingswaarden vermeld (nominale waarde plus eventuele extra storting c.q. agio) of een inmiddels lagere (geactualiseerde) waardering. De handelwijze is als volgt:

- deelnemingen die in het verleden ten laste zijn gebracht van de exploitatie worden op de balans met waarde € 0 opgenomen;
- vanaf 2007 worden nieuwe deelnemingen (volledig) afgedekt binnen de Risicoreserve (tegenover het vast actief staat aan de passivakant een risicoreservering).

Een overzicht van de provinciale deelnemingen wordt gegeven in bijlage 3a en de paragraaf Verbonden partijen (paragraaf 6). Het totaal van nominale waarden plus agio bedraagt € 103,3 mln waarvan € 43,4 mln is opgenomen op de balans. Tegenover de deelnemingen die zijn geactiveerd, is een bedrag opgenomen in de reserves, namelijk € 29,9 mln binnen de Risicoreserve en € 10,9 mln in de Reserve ontwikkelbedrijf (€6,4 mln deelneming in Aviolanda en € 4,5 mln in Oss Life Sciences Park vastgoed BV).

Overige risico's m.b.t. verbonden partijen betreffen de vordering op RWE, een aandeelhouderslening aan Enexis en het Fonds nazorg stortplaatsen. Kortheidshalve wordt verwezen naar de paragrafen Treasury (paragraaf 5) en Verbonden partijen (paragraaf 6).

2. Leningen en overige kapitaalverstrekkingen

Een overzicht van de door de provincie verstrekte geldleningen en kapitaalverstrekkingen is opgenomen in bijlage 3b.

- 2.1 Het subtotaal van leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen bedraagt € 42,8 mln, exclusief de aandeelhouderslening aan Enexis (al opgenomen onder 1.4). Dit betreft de brutowaarde van de leningen. Op de balans is een voorziening in mindering gebracht van €2,8 mln.
- 2.2 Het volume aan overige leningen bedraagt € 49,9 mln. Als risico-afdekking wordt hiervoor een bedrag aangehouden van € 8,6 mln. binnen de risicoreserve. Het volume betreft de brutowaarde van de leningen. Op de balans is een voorziening in mindering gebracht van € 10,7 mln.

3. Waarborgen en garanties

De bijlagen 7a, b en c bij de jaarrekening 2013 geven een overzicht (met toelichting) van de door de provincie gewaarborgde geldleningen en garantieverplichtingen. De hieraan verbonden risico's, worden afgedekt binnen de Risicoreserve.

- 3.1 De garanties op aangegane leningen in de gezondheidszorg die zijn afgegeven in de periode 1960-1985 belopen nog € 1,9 mln. Het merendeel van deze garanties is al overgedragen aan het Waarborgfonds voor de Zorgsector.
- 3.2 De gewaarborgde geldleningen van het Groenfonds belopen in totaal € 107,6 mln., waarvan circa € 14,1 mln (13,1%) voor rekening komt van de provincie Noord-Brabant. Het risico betreft de hoofdsom en rentelasten over de door het Groenfonds afgesloten leningen. Het restrisico is per saldo nihil omdat bij faillissement van het Groenfonds in de provinciale begroting het jaarlijkse bedrag aan het Groenfonds van € 1,5 mln. wegvalt. Dit budget is dan beschikbaar om de gegarandeerde rente en aflossingen te dekken.

- 3.3 Bijlage 7c geeft een opsomming van overige garantieverplichtingen, waaronder die met betrekking tot de stimulering van de woningbouw en de financiering van de 1^e en 2^e tranche sloopvergoedingen in het kader van het ruimte-voor-ruimte beleid. De hiermee samenhangende risico's worden grotendeels afgedekt door de Reserve ontwikkelbedrijf en de voorziening grondexploitaties en komen voor het overige ten laste van de Risicoreserve. In relatie tot bijlage 7c worden hier alleen de actuele punten aangestipt.

Eind 2013 is voor het project Ruimte voor Ruimte een nieuwe risicoanalyse uitgevoerd die aanleiding geeft om het risico m.b.t. de financiering 2^e tranche sloopvergoedingen te handhaven op niveau van netto € 22 mln. Bij de risicoanalyse zijn verschillende scenario's doorgerekend, waarbij ervan is uitgegaan dat extra kavels moeten worden ontwikkeld en er twee jaar vertraging ontstaat in de terugverdientijd. Het meest waarschijnlijke scenario (90% kans) komt uit op een verlies van € 42,7 mln, waarvan € 27,6 mln op conto van de provincie. Hiervan is € 5,6 mln reeds afgedekt binnen rubriek 2.1 leningen aan deelnemingen (zie bijlage 3b).

Het risico van de garantie tot overname van per 2020 niet uitgegeven grond in projectvestiging glastuinbouw Deurne is aanzienlijk omhoog gegaan (zie bijlage 7c garantieverplichtingen). Het risico is geschat op € 15,4 mln en is afgedekt in de voorziening grondexploitatie, welke is gevormd vanuit de reserve ontwikkelbedrijf.

In 2013 is het risico met betrekking tot verplaatsingstraject Landbouwonwikkelingsgebied Graspeel vervallen. Verliesneming t.l.v. de risicoreserve bedraagt €380.000.

In 2013 zijn 3 nieuwe garanties afgegeven:

- De garantie aan de gemeente Boxtel in het kader van landschappen van allure Noord-Brabant, met een maximum risico van €751.000 wordt 100% gedekt door de reserve investeringsagenda in 2014;
- De garantie aan Road 2 Work BV met een maximumrisico van €450.000 wordt 100% afgedekt. De afdekking in 2013 vindt plaats via de meerjarenraming In 2014 vindt de storting plaats in de risicoreserve vanuit het economisch programma;
- De garantie aan ROC West Brabant met een maximumrisico van €300.000 wordt 100% afgedekt in de risicoreserve.

4. Majeure projecten (4a t/m 4h)

4a) Bij wijzigingen van het bestaand beleid m.b.t. de Verordening ruimte lopen wij risico op claims. Naar aanleiding van het Burgerinitiatief "Megastallen Nee" en de uitbraak van de Q-koorts epidemie, is het ruimtelijk beleid m.b.t. de intensieve veehouderij aangepast en zijn de ontwikkelmogelijkheden van de Landbouw Ontwikkelingsgebieden (LOG's) ingeperkt. Voor mogelijke schadeclaims was de oorspronkelijke risicoschatting en afdekking per 1-1-2013 €14,4 mln. De beschikbare middelen in de risicoreserve worden vanaf 2014, voor het geheel van claims door wijziging in beleid rondom veehouderij, ingezet. Deze actualisatie leidt tot een bijstelling van € 14,4 mln naar € 7 mln. Hiervan blijft € 5 mln beschikbaar in de risicoreserve en is € 2 mln overgebracht naar een voorziening.

4b) In 2010 hebben de Staten ingestemd met een tijdelijk investeringskrediet (voorfinanciering) van € 86 mln voor de extra impuls EHS, in afwachting van nieuwe rijksfinanciering voor natuuraankopen. De rentekosten van de voorfinanciering zijn tot en met 2014 in onze begroting afgedekt.

In februari 2012 is met het Rijk overeenstemming bereikt over het Deelakkoord Natuur. Daarin wordt aangegeven hoe het Rijk de komende jaren verder wil gaan met (de realisatie van) de ecologische hoofdstructuur (EHS). Het Rijk neemt alleen nog verantwoordelijkheid voor het deel van de EHS waar Europese verplichtingen op rusten, zoals Natura2000- en KRW-gebieden, de zogenoemde Rijks-EHS. Provinciale Staten hebben de ambitie uitgesproken de oorspronkelijke EHS in zijn geheel te willen realiseren, dus ook de provinciale EHS.

In totaal heeft de provincie voor € 71,2 mln (stand jaarrekening 2013) voorgefinancierd (nationale EHS, provinciale EHS en ruilgronden). De nationale EHS-gronden zullen landen in de Rijks-EHS, te bekostigen via het grond-voor-grondprincipe. De provinciale EHS wordt gekoppeld aan het Groenfonds. In de nota Brabant Uitnodigend Groen is hiervoor € 109 mln uitgetrokken. De ruilgronden zullen vervreemd moeten worden ofwel worden ingezet bij ruilingen voor EHS-verwerving. Het prijsrisico hiervan ligt bij de provincie. De huidige prijsontwikkeling van ruilgronden is stabiel/licht stijgend; echter op de aangekochte ruilbedrijven loopt de provincie een groter risico.

De voorraad EHS-grond in exploitatie (de zogenoemde ILG-gronden) staan in de jaarrekening op € 63,4 mln. (stand jaarrekening 2013) (voorraad onderhanden werk). Deze grondvoorraad is gerelateerd aan het Deelakkoord Natuur en moet worden ingezet volgens het grond-voor-grond-principe. Het prijsrisico op deze gronden ligt bij het Rijk zolang de provincie voldoet aan haar inspanningsverplichting. Toekomstige aankoop nationale EHS wordt gefinancierd uit de verkoop van de grondvoorraad. De verdeling van de ontwikkelopgaven tussen de provincies in IPO-verband is gebaseerd op het advies van de Commissie Jansen. De belangrijkste ingang voor dit advies was de restantopgave voor de Rijks-EHS.

4c) Bij het programma Samen investeren in BrabantStad is een overprogrammering afgesproken van in totaal € 88 mln. De steden hebben tot 1 januari 2011 de tijd gehad om hun projecten op te starten. De projecten dienen uiterlijk 31 december 2013 te zijn afgerond, d.w.z. dat alle geplande prestaties op die datum zijn behaald en dat alle uitgaven ook zijn betaald (voor zover hierover geen andere afspraken zijn gemaakt). Op basis van de beschikkingen is het volume aan overprogrammering becijferd op € 17,9 mln. In de loop van 2014 wordt duidelijk wat de uiteindelijke omvang is van de ingelopen overprogrammering en zal het eventuele beroep op de risicoreserve worden vastgesteld.

4d) Bij de vaststelling van het provinciaal waterplan (PWP) hebben de Staten hun fiat gegeven aan een beperkte overprogrammering. Dit omdat ambities vaak niet volledig uitgevoerd kunnen worden, bijvoorbeeld door vertraging in grondaankopen, vergunningaanvragen of slechte weersomstandigheden. Het totale uitvoeringsprogramma is geraamd op € 109 mln., waarvan circa € 103,6 mln. gedekt is voor de periode 2010-2015. Na 2015 kan worden bepaald welke financiële consequenties resteren op de overprogrammering, als gevolg van de afgesloten tweede bestuursovereenkomst met de waterschappen. Overprogrammering moet door de beleidsdirectie worden inverdiend. Tot die tijd wordt het bedrag opgenomen binnen de risico reserve.

Met Provinciale Staten is afgesproken om geen nieuwe vormen van overprogrammering toe te staan en de huidige overprogrammering in te lopen. De nog openstaande posten worden afgedekt in de Risicoreserve (Samen Investeren en PWP 100%).

4f) In 2006 is de onderhoudsfase (15 jaar) van de PPS-A59 van start gegaan. In deze fase is de opdrachtnemer verantwoordelijk voor een goed beheer en onderhoud van de

weg. Risico's van de provincie betreffen o.a. niet verhaalbare en niet aan de opdrachtnemer verwijtbare schade groter dan € 1 mln en het indexeringsverschil tussen inkomsten en uitgaven over het onderhoudsdeel van het project. Mogelijke financiële gevolgen van optredende risico's waarvoor de provincie verantwoordelijk is, komen ten laste van het risicofonds PPS A59 (onderdeel vooruitontvangen bijdragen van derden).

4g) Beleidsrisico's m.b.t. projecten die worden uitgevoerd door het Ontwikkelbedrijf worden becijferd op € 16,8 mln (excl. deelnemingen en garantstellingen) en afgedekt binnen de Reserve ontwikkelbedrijf (inclusief de getroffen voorzieningen). Tot de projecten behoren o.a.: Logistiek park Moerdijk, LOG's, Grote Erfgoedcomplexen: Dongencentrale, CHV -terrein Veghel, KVL erfgoed en diverse kleinere projecten (zie paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid).

Oorspronkelijk is aan het Ontwikkelbedrijf een krediet meegegeven van € 235 mln. Hiervan resteert een vrij gedeelte van € 125 mln. Voor de eventuele risico's die samenhangen met de vervolprogrammering is binnen de Reserve ontwikkelbedrijf nog een buffer aanwezig van € 10,2 mln (inclusief rentetoerekening deelnemingen). Om te bepalen of de benodigde weerstandscapaciteit (de financiële risico's rond de huidige en toekomstige grondexploitaties) voldoende is, is gekozen voor de zogenaamde IFLO-norm (Inspectie Financiën Lagere Overheden). Deze methode bepaalt het risico als de som van 10% over de boekwaarde plus 10% van de nog te maken kosten. Op dit moment constateren wij dat de weerstandscapaciteit voldoende is (zie voortgangsrapportage Ontwikkelbedrijf).

4h) Binnen de risicoreserve is voor de uitwerking van het economisch programma Brabant (PS 18/12) nog €27,85 mln beschikbaar ter afdekking van risico's.

Van het oorspronkelijk bedrag van € 32,3 mln is reeds aangewend voor risicoafdekking:

Leningen:

- € 3,15 mln. Pivotpark Oss (afdekking 50%);
- € 1,0 mln Life science Health fund (afdekking 50%);

Garantstellingen

- € 300.000 Centrum voor Innovatief Vakmanschap, passie voor Biobased (afdekking 100%).

De betreffende leningen en garantie komen terug in onderdeel 2 leningen en 3 garanties

4i) De totale kosten voor de sanering van het terrein en omgeving van Chemie-pack zijn begroot op €38,2 mln. Het Rijk draagt € 17,5 mln bij in de kosten. De Staten hebben bij besluit 47/11 €17,5 mln beschikbaar gesteld vanuit de risicoreserve. Voor de dekking van de kosten zijn de middelen overgebracht naar een aparte reserve. Het restantrisiko komt hiermee uit op €3,2 mln. Het ministerie van IenM heeft aangegeven dat tussentijdse meevallers eventueel worden benut om een buffer op te bouwen voor eventuele tegenvallers. Uiteindelijk zal een totaal rekening op moeten worden gemaakt in de nieuwe programmaperiode 2015-2020 en zal het saldo van mee- en tegenvallers dan met het rijksbudget voor Brabant voor deze nieuwe periode worden verrekend. Afdekking van dit restrisiko is daarmee niet aan de orde.

II Bedrijfsrisico's en financiering (rubrieken 5 en 6)

Bedrijfsrisico's zijn inherent aan onze beleidsuitvoering en bedrijfsvoering en kunnen sterk uiteenlopen. Voor zover al een complete opsomming mogelijk is, biedt dat echter weinig meerwaarde. Binnen de planning & control-cyclus wordt de vinger aan de pols gehouden en wordt geprobeerd tijdig adequate maatregelen te treffen in het geval zich financiële knelpunten voordoen. De Staten worden daarover geïnformeerd via de financiële nota's en bestuursrapportages.

5. Juridische en procesrisico's

Tot deze rubriek worden de gerekend:

- Risico's in het kader van juridische procedures;
- Risico's in het kader van aansprakelijkheid;
- Risico's i.r.t. verzekeringen.

Voor de afdekking van deze risico's wordt binnen de Risicoreserve een buffer aangehouden van 3% van onze netto structurele exploitatieomvang. We gaan hierbij uit van de gemiddelde exploitatie-omvang 2012-2015, verminderd met stortingen in reserves, doeluitkeringen en geschoond voor incidentele lasten. Redenen hiervoor zijn dat mutaties in reserves niet tot de lasten en/of baten worden gerekend (vandaar een aftrek), dat kortingen op doeluitkeringen evenredig worden vertaald in beleidsombuigingen (dus per definitie geen risico opleveren) en dat op incidentele posten geen structureel beroep kan worden gedaan (geen structureel dekkingsmiddel). Op die wijze blijft een volume over van gemiddeld € 365 mln. De 3%-norm leidt tot een buffer van afgerond € 11 mln die is ondergebracht bij de Risicoreserve.

Risico's in het kader van juridische procedures

Met juridische procedures worden de civielrechtelijke procedures bedoeld waar de provincie als partij bij betrokken is. Het betreft zowel gevallen waarin de provincie door derden in een juridische procedure wordt betrokken (dagvaarding, aansprakelijkheidsstelling, derdenbeslag etc.) als gevallen waarbij de provincie zelf jegens derden een juridische procedure start (aansprakelijkheidsstelling, dagvaarding, faillissementsaanvraag etc.). In veel juridische procedures is de inschakeling van externe juridische deskundigheid verplicht. Het financiële risico is moeilijk van te voren in te schatten. De kosten voor (verplichte) externe juridische bijstand, alsmede proceskosten, kunnen naarmate de procedure vordert fors oplopen. De begrotingspost kent daardoor een fluctuerend verloop. Kleine bijstellingen kunnen op de reguliere marap-momenten plaatsvinden op basis van uitputting en inschatting van lopende procedures. Bij eventuele forse overschrijdingen die niet opgevangen kunnen worden binnen de productgroep, zal zo nodig de risicobuffer worden aangesproken. Op dit moment speelt bij vergunningaanvragen in het kader van de natuurbeschermingswet overschrijding van beslistermijnen. De tot nu toe uitbetaalde dwangsommen worden vooralsnog gedekt uit middelen van het betreffende programma.

Risico's in het kader van aansprakelijkheid

Risico's die de provincie loopt in de vorm van aansprakelijkstellingen door derden zijn enerzijds gelegen in civielrechtelijke schadeclaims, waarbij valt te denken aan aansprakelijkheid uit hoofde van contract, uit onrechtmatige daad. Anderzijds is het risico gelegen in de bestuursrechtelijke schadeclaims die door derden tegen de provincie worden ingediend. Het kan daarbij gaan om wettelijke schadevergoedingen (bijvoorbeeld de Onteigeningswet), wettelijke nadeelcompensatie (art. 49 WRO, art. 15.20 Wm en art. 3:4 Awb) of schadeclaims op basis van een door de bestuursrechter vernietigd besluit. De trend dat in aanbestedingen de provincie in kort geding gedagvaard wordt door de partij die de aanbesteding niet heeft gewonnen, heeft zich gestabiliseerd.

Risico's i.r.t. verzekeringen

Sinds 2007 is de provincie niet meer verzekerd voor de aansprakelijkheid en is dus vanaf dat moment eigen risicodragers geworden. Omdat de verhouding tussen de explosief stijgende premie en de maximaal verzekerde sommen gecombineerd met een hoog eigen risico steeds verder uit balans raakte, was het continueren van de aansprakelijkheidsverzekering financieel niet meer verantwoord. Ook juridisch zaten er de nodige haken en

ogen aan de verzekering. Zo dekde de verzekering niet alle schadegevallen. Belangrijkste uitsluitingen waren: bewust in strijd met de wet genomen beslissingen, schade in verband met rechtmatige overheidsdaad (planschade en nadeelcompensatie), schade veroorzaakt door niet nagekomen toezeggingen, schade samenhangend met privaatrechtelijke overeenkomsten. Bovendien vielen de schades die voortvloeien uit bodemsaneringsprojecten niet onder de algemene aansprakelijkheidsverzekering. Daartoe wordt nog steeds per project een zogenaamde CAR (construction all risk)-verzekering afgesloten.

6. Financiering

De financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen valt onder treasury. De treasuryfunctie richt zich als zodanig op de financiële vermogenswaarden, geldstromen, financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Deze aspecten komen aan bod in paragraaf treasury. De risico's in relatie tot de treasuryfunctie worden in belangrijke mate afgedekt door de Dividend- en rentereserve van € 20 mln.

7. Risico's in relatie tot rijksbeleid, wetgeving en samenwerking met derden

Financieel akkoord met Rijk

Op 10 december 2013 heeft de eerste kamer definitief ingestemd met de aanpassing van de Wet Fido met betrekking tot Verplicht Schatkistbankieren voor decentrale overheden en met de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF). De wettelijke verplichting tot schatkistbankieren is daardoor vanaf medio december 2013 van kracht geworden. De wet HOF moet de handhaving op het saldo van de ontvangsten en de uitgaven van de collectieve sector in een jaar, zijnde het netto financieringssaldo van de collectieve sector, berekend volgens de voorschriften in het Europees systeem (=EMU-saldo), beter regelen. In de paragraaf treasury en het treasury jaarplan 2014 wordt hier nader op ingegaan. In het financieel akkoord uit 2013 tussen Rijk en decentrale overheden is afgesproken dat het BTW-compensatiefonds (BCF) blijft bestaan. Het BCF krijgt vanaf 2015 een plafond dat gekoppeld wordt aan de normeringssystematiek (gelijk de trap-op en trap-af met de ontwikkeling van de rijksbegroting). Binnen de huidige meerjarenraming van het provinciefonds zijn de financiële effecten van het akkoord verwerkt.

BTW-verplichting

Met de Belastingdienst is er een geschil over de vraag of de provincie m.b.t. de PPS-A59 handelt als ondernemer of als overheid met recht op BTW-compensatie. In deze zaak is in

2008 een vaststellingsovereenkomst gesloten, met als kernpunten:

1. het geschilpunt met de Belastingdienst over de PPS-A59 wordt ter beslechting voorgelegd aan de belastingrechter. In het maximale geval is de provincie € 48,5 mln verschuldigd. Dit bedrag is reeds afgedekt/verwerkt in de begroting. Een eventueel compromis dan wel een positieve gerechtelijke uitkomst zal leiden tot een voordelig resultaat c.q. afwikkelingsverschil;
2. de Belastingdienst is bij het opleggen van de definitieve aanslagen voor 2003 t/m 2007 uitgegaan van haar standpunt, t.w. overheid als ondernemer. Dit heeft geleid tot een naheffing en correctie van € 16 mln. Dit bedrag is afgedragen aan de Belastingdienst en afgedekt in de Risicoreserve;
3. de afspraak is dat de provincie haar administratie vanaf 1 januari 2008 voert als ware zij voor PPS A59 BTW-ondernemer. Omdat dit al de praktijk is, wordt er verder (vanaf 2008) geen financieel risico gelopen.

Het geschilpunt is nog niet aanhangig gemaakt bij de rechter, in afwachting van een uitspraak van de Belastingdienst op onze bezwaarschriften. Daarmee is de situatie sinds 2008 ongewijzigd gebleven.

Noord-Brabants Museum in relatie tot BTW

De provincie heeft de volledige BTW ad € 5,5 mln. in verband met de verbouwing en nieuwbouw van het museumcomplex terug ontvangen. In overleg met de Belastingdienst is vastgesteld dat de teruggaaf geheel in stand kan blijven.

Hierna worden enkele onderwerpen vermeld waarvoor binnen de Risicoreserve verder geen voorzieningen zijn getroffen. Of anders gezegd, de risicokans is in deze gevallen gesteld op 0%, behoudens specifieke risico-afdekkingen.

Uitvoering nazorg stortplaatsen Wet Milieubeheer

In 1998 is de Nazorgregeling Wet Milieubeheer in werking getreden. Op grond van deze wet zijn de provincies eindverantwoordelijk voor de nazorg van de stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afvalstoffen werden of worden gestort. In Noord-Brabant zijn er negen stortplaatsen die onder de Nazorgregeling vallen. Nazorg betreft het eeuwigdurend voortzetten van milieubescherming op een stortplaats nadat deze formeel door het bevoegd gezag gesloten is verklaard. De provincies hebben de bevoegdheid om aan vergunninghouders van stortplaatsen bij belastingverordening een nazorgheffing op te leggen ter dekking van de kosten van de

nazorgwerkzaamheden. Deze gelden stromen in een provinciaal nazorgfonds waaruit alle nazorgwerkzaamheden worden betaald. In 1999 is door Provinciale Staten een verordening vastgesteld en in 2011 herzien. Aan de uitvoering van de Nazorgregeling kleven voor de provincie verschillende risico's in termen van rendement, kostenontwikkeling, aansprakelijkheid, etc.

Tot het moment van sluiting van een stortlocatie zijn de (financiële) risico's voor de vergunninghouder. Na sluiting zijn de risico's voor de provincie.

Op 1 augustus 2013 is de eerste stortlocatie gesloten (Nyrstar). Dintelsas is op 1 november 2013 gesloten. De sluiting van de eerstvolgende stortplaats is niet eerder dan medio 2015. Drie stortplaatsen komen voorlopig niet in aanmerking voor sluiting omdat zij over een WABO-vergunning beschikken voor het storten van afval.

Openbaar vervoer

In 2006 zijn de OV-concessies aanbesteed voor de periode 2007 t/m 2014. Eén van de uitgangspunten van het programma van eisen (onderdeel van het bestek) is dat de provincie verantwoordelijk is en daarmee het risico draagt van tegenvallende opbrengsten. De opbrengstenbronnen zijn: reizigersopbrengsten (inclusief studentenkaartopbrengsten) en de Brede doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). Door adequaat (financieel) concessiebeheer en eventueel te treffen maatregelen zal het risico tot een minimum beperkt worden. Door een opgebouwde risicoreserve binnen de BDU en door jaarlijks een bedrag binnen de BDU te reserveren, worden eventuele financiële tegenvallers opgevangen.

Eind 2014 start de nieuwe concessieperiode. Hierbij worden de kosten van het OV gefinancierd door een exploitatiebijdrage uit de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). De verwachting is dat de BDU onder druk staat als het Rijk verder gaat bezuinigen en/of als de indexering van de BDU lager is dan de contractuele indexering van de exploitatiebijdrage cf. de NEA-index. Daarnaast is voor de reizigersinkomsten van de vervoerder de herziening van het studentenreisrecht zoals opgenomen in het regeerakkoord Rutte 2 van belang. Binnen de opzegtermijn van 2 jaar voor de studentenreiskaart, moet het exploitatieplan in overeenstemming gebracht worden met de dan verminderde beschikbare financiële middelen.

In de vier Brabantse regiotaxiprojecten (Collectief Vraagafhankelijk Vervoer; CVV) is de provincie één van de deelnemende partijen, met een aandeel van tussen 10 en 20%. Voor het vrije reizigersdeel draagt de provincie het gebruikersrisico: hoe meer (vrije)

reizigers gebruik maken van het CVV-systeem, hoe meer de provincie dient te subsidiëren. Door het tariefinstrument en de beschikbare bedragen voor de regiotaxiprojecten uit de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU) wordt het risico beheerst en opgevangen. Begin 2011 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst Regiotaxi 2011-2015 van kracht geworden. Daarin is de samenwerking tussen provincie en regio's op het gebied van CVV geregeld en zijn de financiële risico's verder beperkt.

Stimulus

De provincie is beheerautoriteit voor het operationele programma in het kader van Europese structuurfondsen. Het betreft het zogenaamde doelstelling-2 programma in Zuid-Nederland: OP-Zuid 2007-2013. Stimulus Programmamanagement in Eindhoven is de uitvoeringsorganisatie die daarmee onder de verantwoordelijkheid valt van de provincie. Voor het OP-Zuid programma hebben we een beschikking ontvangen van de Europese Commissie. De provincie draagt formeel de eindverantwoordelijkheid voor de correcte uitvoering van de programma's en daarmee voor de juiste wijze van inzet en afrekening van Europese middelen. De provincie heeft daarnaast als beheersautoriteit met het Rijk en de provincies Limburg en Zeeland convenanten gesloten om een aantal taken en verantwoordelijkheden vast te leggen.

III Risicobeeld en weerstandscapaciteit

De weging en afdekking van risico's verloopt in vier stappen:

1. Het totaal van de (rest-)risico's van de rubrieken 1 t/m 7 bedraagt € 180,9 mln. In deze optelling zijn de risico's afzonderlijk gewogen. Zie tabel risico-inventarisatie en afdekking, kolom c.
2. De tweede weging betreft het totaal van de risico's. De kans dat alle risico's zich gelijktijdig in volle omvang voordoen, is klein. Daarom wordt (mede op advies van de Zuidelijke Rekenkamer) uitgegaan van een bepaald normpercentage waarmee de risico's moeten worden afgedekt. Dit percentage hebben wij in een eerder stadium bepaald op 80%. Dit brengt het reële volume van (rest-)risico's op € 144,7 mln.
3. De derde weging betreft de verhouding tussen de gekwantificeerde omvang van de risico's en de (direct) beschikbare weerstandscapaciteit in de vorm van de Risico-reserve. Het reële volume van de Risicoreserve bedraagt per 31-12-2013 € 141,0 mln. Het saldo komt dan rekentechnisch uit op € 3,7 mln nadelig. Dit zal nader worden bezien bij de integrale afweging 2014.
4. Mocht de hoogte van de Risicoreserve op termijn tekortschieten, dan zal er naar

oplossingen moeten worden gezocht. Te denken valt aan incidentele meevallers, de aanwending van bestemmingsreserves (anders dan voor ogen stond) of van de Reserve Essent (opgebouwd uit de immunisatieportefeuille en investeringsagenda), wat echter in conflict is met onze uitgangspunten. Als het echter niet uit de breedte van de begroting kan, dan moet het uit de lengte komen. In dat verband blijven slechts over de verhoging van de opcenten MRB en de post onvoorzien.

Tabel weerstandscapaciteit (stand februari 2014)

	Bedragen x € mln	Financieel-technische weerstandscapaciteit	Politiek-bestuurlijke weerstandscapaciteit
a.	Risicoreserve (netto)	141,0	141,0
b1.	Reserve grondbank, compartiment risico stimulering woningbouw	23,6*	23,6*
b2	Reserve grondbank, compartiment risico ontwikkelbedrijf	56,9*	56,9*
	Subtotaal incidenteel	221,5	221,5
c.	Onbenutte belastingcapaciteit	100,0	-
d.	Post onvoorzien	1,3	1,3
	Totaal op jaarbasis	322,8	222,8

* De genoemde bedragen zijn inclusief de getroffen voorziening ten laste van de betreffende reserve

- c) De onbenutte belastingcapaciteit staat voor het verschil tussen het aantal opcenten Motorrijtuigenbelasting (tarief 2014: 75,8 opcenten) en het wettelijk maximum (in 2014: 109,1 opcenten) vermenigvuldigd met de opbrengst per (extra) opcent (circa € 3 mln per opcent). Dit correspondeert met een theoretische en structurele meeropbrengst van ruim € 100 mln. op jaarbasis. De politieke vrije zoom is echter nihil omdat in het bestuursakkoord is afgesproken het opcententarief alleen aan te passen voor de inflatoire ontwikkeling; de opcenten Motorrijtuigenbelasting worden niet autonoom verhoogd.
- d) De post onvoorzien is bedoeld voor de afdekking van onvoorziene incidentele uitgaven, voor zover hiermee in de begroting nog geen rekening is gehouden. De post kent een structureel niveau van afgerond € 1,3 mln op jaarbasis.

Onderhoud kapitaalgoederen

Paragraaf 4

Onderhoud wegen	190
Onderhoud provinciale gebouwen en installaties	196
Onderhoud vaarwegen	198

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud wegen

Portefeuillehouder: R.A.C. van Heugten

Inleiding

De provincie Noord-Brabant heeft een wegennet in beheer en onderhoud met een totale weglengte van ca. 570 km. Dat wegennet verkeert in goede staat; er is geen sprake van achterstallig onderhoud. De provincie houdt haar wegen in goede staat, zodat daarvan op veilige wijze gebruik gemaakt kan worden en de vlotte doorstroming van het verkeer zoveel mogelijk wordt gewaarborgd. Daarbij worden het milieu en de leefbaarheid van de omgeving in acht worden genomen. Dat realiseert de provincie door belangengestuurd onderhoud uit te voeren op een veilige, klantgerichte, milieuvriendelijke, integrale en kostenbewuste wijze.

De zorgplicht die de provincie voor haar wegen heeft, is vastgelegd in de Wegenwet en de Wegenverkeerswet, terwijl daarnaast het provinciaal beleid op het gebied van Verkeer en Vervoer daarvoor leidend is. De provincie verricht het onderhoud aan haar wegen en de daarbij horende voorzieningen conform het operationele beleidskader "Wegen voor bereikbaarheid" dat op 21 september 2010 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld. Op deze beleidsnota zijn inmiddels 2 actualiseringen verschenen,

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

<i>Te bereiken maatschappelijk effect (vastgelegd in de begroting 2013)</i>		Wat is in 2013 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2014 en verder?
1	Goed functionerende infrastructuurnetwerken voor personen- en goederenvervoer. (strategisch doel uit PVVP)	De bereikbaarheid is gewaarborgd door adequaat onderhoud aan de wegverhardingen en verkeersvoorzieningen.
2	Verbetering van de veiligheid (Verkeersveiligheid, sociale veiligheid, en externe veiligheid). (strategisch doel uit PVVP)	De veiligheid is vergroot door tijdig onderhoud en vervanging van verhardingen, groen, openbare verlichting en verkeersregelinstanties, en het treffen van verkeerskundige maatregelen. Verder wordt in winterse perioden door middel van een goed georganiseerde gladheidbestrijding in belangrijke mate bijgedragen aan de verkeersveiligheid. Een gehanteerde maatstaf voor de verkeersveiligheid is het aantal verkeersdoden dat jaarlijks te betreuren valt. Hierin is sprake van een dalende trend. .

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>		<i>Indicator</i>	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1	Waarborgen van een veilig en robuust provinciaal wegennet	% kilometer provinciale weg dat is uitgerust met essentiële herkenbaarheidskenmerken	Streefwaarde 2013: 75%. Realisatie: 76% De streefwaarde is gehaald

	Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
1.1/1.2	Waarborgen van een veilig en robuust wegennet	Percentage van de rijbaanverhardingen dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is.	Streefwaarde 2013: < 8,5%. De realisatie-2012 stond op 7%. Hoe lager het percentage hoe beter de score.
1.2/2.2	Waarborgen van een veilig en robuust wegennet	Percentage van de fietspadverhardingen dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is.	Streefwaarde 2013: < 8,5%. Bij burap I is streefwaarde bijgesteld van 8,5% naar 15% voor de jaren 2013 t/m 2016. Realisatie 11%. Hoe lager het percentage hoe beter de score.
1.3/2.3	Waarborgen van een veilig en robuust wegennet	Percentage van de verkeersregelinstallaties dat aan onderhoud c.q. vervanging toe is (levensduur 15 jr).	Streefwaarde 2013: 4%. Realisatie: 3,6%. De streefwaarde is hiermee gehaald. Hoe lager het percentage hoe beter de score. De indicator geeft de technische staat van de installaties weer.
1.5	Beschermen en verbinden van natuurgebieden (T15)	% gerealiseerde ontsnipperingsmaatregelen ten opzichte van knelpunten uit 1998	Streefwaarde 2013: 100%. Realisatie 93% Deels. De laatste ontsnipperingsmaatregelen (19 in totaal) zijn de technisch complexe projecten. Deze zijn in beeld en worden integraal meegenomen in de vervangings-investeringen of reconstructies.

De kwaliteitsgegevens verhardingen worden door een externe partij aan alle provincies geleverd. Voor 2013 is dit niet gelukt. Het IPO heeft het externe bureau in gebreke gesteld.

Toelichting

Onderhoud omvat het uitvoeren van preventieve en correctieve maatregelen om een object gedurende de levensduur in goede staat te houden of te brengen (op een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau), zodat het object naar behoren kan functioneren en een bepaalde representativiteit behoudt. Het betreft het onderhoud van verhardingen van rijbanen en fietspaden, kunstwerken (viaducten, tunnels, bruggen, en duikers), verkeersvoorzieningen (verkeersregelinstallaties, openbare verlichting, pompen, elektronische snelheidbeheersingssystemen, bebording, geleiderails, bewegwijzering), en groenvoorzieningen.

In het operationele beleidskader "Wegen voor bereikbaarheid" is nadruk gelegd op het dienen van de belangen die met het provinciaal wegennet verbonden zijn. Door te sturen aan de hand van het relatieve gewicht van die belangen wordt de weg geopend naar onderhoudsstrategieën waarbij de belangrijkste wegen met het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen voorrang krijgen boven minder belangrijke wegen, het zogenoemde belanggestuurd onderhoud. Hiermee wordt differentiatie in de

onderhoudstoestand van de provinciale wegen toegestaan, vanzelfsprekend binnen de wettelijke normen voor veiligheid en leefbaarheid. In 2011 is een start gemaakt met de toepassing van de bedoelde onderhoudsstrategieën. Op basis van de gekwantificeerde belangen en het beleid geformuleerd in "Wegen voor bereikbaarheid" worden beheerinstandhoudingsplannen, inspectieonderhoudsplannen en onderhoudsbestekken opgesteld en uitgevoerd, waarbij de volgende speerpunten gelden:

Speerpunt wetten: Onderhoudshandelingen die voortkomen uit wettelijke verplichtingen worden altijd uitgevoerd.

Speerpunt veilig werken: Aannemers en medewerkers worden contractueel verplicht te werken conform de Arbo-wet, (Arbo: arbeidsomstandigheden) het Arbo-besluit en Arbo-regelingen. Verkeersmaatregelen worden uitgevoerd conform de vigerende CROW-publicaties waaronder 96, 96a en 96b. Alternatieve veiliger werkwijzen voor inspecties en onderhoudswerkzaamheden worden gestimuleerd. (CROW: Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek).

Speerpunt belanggestuurd onderhoud: De provincie past belanggestuurd onderhoud toe omdat daarmee beter de belangen van alle stakeholders gediend zijn en omdat het beter aansluit bij de provinciale (mobiliteits)doelstellingen en regelstrategieën van de GGA-gebieden (Gebiedsgerichte aanpak).

Speerpunt preventieve maatregelen: De provincie neemt maatregelen voor het terugdringen van te snelle slijtage van de provinciale wegen veroorzaakt door onder andere te zware aslasten. Daardoor zal minder onderhoud aan de wegen nodig zijn. Dit komt de mobiliteit ten goede. Preventief onderhoud wordt uitgevoerd indien de vervangingswaarde van het object hoog is of indien de belangen bij het functioneren van het object groot zijn.

Speerpunt Mobiliteit, Veiligheid en Leefbaarheid: Na de wettelijke verplichtingen en randvoorwaarden rond veiligheid en milieu staan de onderhoudswerkzaamheden vooral ten dienste aan de mobiliteit en economie. Vervolgens komen in aflopende prioriteit aanvullende maatregelen rond veiligheid en leefbaarheid (milieu) aan bod. Onderhoudsactiviteiten worden op die prioriteitsvolgorde afgestemd.

Speerpunt onderhoudscriteria en -normen: Onderhoudscriteria en -normen worden per onderhoudsthema vastgesteld. Hierbij wordt aangesloten bij nationaal geaccepteerde richtlijnen. Indien deze niet beschikbaar zijn wordt aangesloten op wat in de praktijk gangbaar is. Hiervoor zal in 2014 een bedrijfswaarde-matrix worden opgesteld waarin prestatie, risico en bijbehorende kosten inzichtelijk worden gemaakt.

Speerpunt energiebesparing: De provincie voert bij onderhoud en exploitatie een energiebeleid dat gericht is op zuinig en bewust energiegebruik. Waar mogelijk wordt gebruikt gemaakt van LED-lichtbronnen, met name in de verkeersregelinstallaties. Na een Europese aanbesteding in samenwerking met een 14-tal andere overheidspartijen is in 2013 een nieuw leveringscontract van start gegaan met Delta Energy BV. Het contract heeft een looptijd van 2 jaar met een optie tot 2 maal 1 jaar verlenging.

Om de beoogde effecten te bereiken heeft de provincie de volgende activiteiten ondernomen:

a. Betere doorstroming.

De provincie plant de onderhoudswerkzaamheden slim en voert deze integraal en afgestemd op de omgeving uit. De uitvoering van het onderhoud is uitbesteed door middel van 2 meerjarige prestatiecontracten (verhardingen & groen, en elektrotechnische installaties). Onderhoudswerkzaamheden die voorheen via afzonderlijke contracten en opdrachten in de markt werden gezet zijn in de contracten gebundeld met als nevendoelen meer efficiency aan de zijde van de opdrachtgever en de opdrachtnemer, en minder verstoring van het verkeer. Prestatiecontracten hebben als hoofddoel de kennis en kunde van de markt optimaal te benutten.

Werkzaamheden die buiten de scope van deze contracten vallen (bijvoorbeeld in geval van calamiteiten) zijn ondergebracht in een afzonderlijk meerjarig contract. In de onderhoudsbestekken wordt het gebruik van duurzame materialen voorgeschreven. Toepassing daarvan resulteert in een lagere frequentie van onderhoudswerkzaamheden. Informatie over - te zware - aslasten van vrachtverkeer wordt gebruikt om inzicht te krijgen over de omvang van dit probleem. Het doel is om uiteindelijk schade door te zware aslasten terug te dringen, waardoor minder vaak onderhoud aan wegdek en kunstwerken nodig is. Een eerste versie van het verkeersplatform voor vrachtverkeer wordt verder ontwikkeld. In dit platform worden gegevens van vrachtverkeer verzameld (gewichten, aslasten, routes, soort vracht, tijdstippen e.d.) op basis waarvan het beleid en onderhoud rond het thema vrachtverkeer en wegen aangescherpt wordt. Informatiesystemen.

Flow Data: In 2013 is dit project gestart met als doel om de inwinning van de benodigde verkeersdata bij een marktpartij onder te brengen. Flow data bestaat uit 3 deelprojecten, namelijk VRI-data, verkeersintensiteiten en reistijden.

WIS-data. In de afgelopen jaren is gebouwd aan een Wegen Informatie Systeem. Het vastleggen van data van een aantal thema's zoals kunstwerken, verhardingen, bomen, groenvoorzieningen, OVL, VRI, kabels en leidingen, en faunavoorzieningen is eind 2013 afgerond. Deze data worden ingezet voor het uitvoeren van de lopende onderhoudscontracten, voor het opstellen van meerjarenonderhoudsplannen en voor het voorbereiden en uitvoeren van projecten in het kader van het programma provinciale wegen. In 2014 zal worden bezien of het wenselijk en mogelijk is om andere thema's zoals bebording, markering (beide incl. verkeersbesluiten), milieu-data en verkeersdata in WIS op te nemen. Hierdoor kan het WIS breder worden ingezet.

Instandhoudingsplannen

Voor de thema's kunstwerken, verhardingen, OVL, VRI en groen zullen in 2014 separate instandhoudingsplannen worden opgesteld. Deze plannen geven een overzicht van de kwalitatieve en kwantitatieve stand van zaken van het provinciaal areaal. Tevens wordt een doorkijk gegeven in de kwaliteitsontwikkeling van de objecten (bruggen, wegverharding, bomen, etc.). Hieruit voortvloeiend zal een meerjaren doorkijk in de benodigde middelen worden gegeven om het bestaande areaal aan de provinciale kwaliteitseisen te laten voldoen. Met behulp van deze plannen kunnen noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden beter met andere wegbeheerders worden afgestemd. De provincie heeft ca. 400 kunstwerken (bruggen, viaducten en duikers e.d.) in beheer. Sommige kunstwerken zijn aan onderhoud toe. Geen van de kunstwerken vormt op dit moment een veiligheidsrisico. In het najaar van 2013 is de provinciale visie op het risico gestuurd onderhoud aan kunstwerken opgesteld. Met deze visie wordt het mogelijk in 2014 integraal en intensiever te sturen op de constructieve veiligheid en risico's in het kader van verkeersveiligheid en doorstroming. Een goede indicator voor kunstwerken die gekoppeld is aan kwaliteit en risico's is in ontwikkeling.

b. Toename verkeersveiligheid.

Werkzaamheden worden zoveel mogelijk gebundeld in prestatiecontracten, waardoor niet alleen minder vaak werkzaamheden op de wegen worden uitgevoerd, maar ook minder verkeersmaatregelen nodig zijn, hetgeen een positief effect heeft op de verkeersveiligheid. In 2013 is een meerjarig prestatiecontract voor het onderhoud van de elektrotechnische installaties in uitvoering genomen. Voor het dagelijkse onderhoud van de verhardingen en het groen loopt een dergelijk contract reeds vanaf 2012. De calamiteitszorg is wegens de specifieke facetten daarvan in een afzonderlijk contract ondergebracht.

Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (= nieuwe wegbelijning) worden via onderhoudsprojecten op de wegen aangebracht. Daardoor ontstaat een uniform en rustiger wegbeeld met als resultaat een afname van het aantal verkeersongelukken. Eind 2013 was 76% van de provinciale wegen voorzien van deze nieuwe wegmarkeringen. Naleving van arbo-wetten, -reglementen en -richtlijnen wordt in de onderhoudsbestekken voorgeschreven. Ongelukken bij onderhoudswerkzaamheden worden daarmee zoveel mogelijk voorkomen.

c. Verbetering van milieu en leefbaarheid.

Milieuvriendelijke werkmethoden en het gebruik van biologisch afbreekbare middelen bij de uitvoering van het onderhoud worden in de onderhoudscontracten voorgeschreven, en ecologische doelstellingen worden in het onderhoudsbeleid geïntegreerd. (Toepassing van biologische middelen en biologisch geteeld plantmateriaal, terugdringen fijn stof en stikstofdioxide-uitstoot, bijdrage aan realiseren van Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit). In het Milieumanagementsysteem is deze werkmethode geborgd. Om geluidsbelasting te verminderen vindt waar nodig en mogelijk, toepassing plaats van stille dekragen.

Energiezuinige werkmethoden en duurzame materialen zoals aluminium (licht)masten, belijningen van thermoplast, duurzaam geteelde bomen en beplanting en betonnen wegen met asfaltdeklaag worden toegepast.

Met betrekking tot de elektriciteitslevering voor de verkeersvoorzieningen (ca. 400 aansluitingen) is gekozen voor groene energie opgewekt via windkracht.

In de Dynamische beleidsagenda zijn per tactisch doel prestatie- en effectindicatoren opgenomen. Deze hebben ook betrekking op het volgen van de effectiviteit van het onderhoudsbeleid. In onderstaande tabel is gekozen voor vermelding van de indicatoren die de grootste invloed hebben op de kosten, en een directe relatie hebben met de weggebruiker. Het gaat dan om de onderhoudstoestand van de weg, de onderhoudstoestand van de fietspaden en de onderhoudstoestand van verkeersregelininstallaties (VRI).

De vermelding dat een wegvak aan onderhoud toe is, betekent niet dat sprake is van achterstallig onderhoud. Het geeft slechts aan, dat het wegvak voor planmatig onderhoud aan de beurt is (binnen een termijn van 2 jaar).

Om de kwaliteit van de fietspaden te kunnen bepalen is een nieuwe fietsindicator opgesteld. De beleving van de kwaliteit van fietspaden heeft meer dimensies dan de technische staat van de verharding alleen. De verkeerskundige kwaliteit bestaat onder andere uit de breedte van het fietspad, het toepassen van rood asfalt en het verbeteren van voorrang bij rotondes. Dit zijn aspecten die gebruikers belangrijk vinden. Daarom is op basis hiervan een verbeterde indicator voor de kwaliteit van de fietspaden geïntroduceerd. De streefwaarde is op 10% vastgesteld. Dit betekent, dat ten hoogste 10% van de fietspaden niet voldoet aan de kwaliteitseisen. De actualisering van de kwaliteitsindicator voor fietspaden is op 4 oktober 2013 in de commissie behandeld.

Thema	Hoeveelheid	Wijziging in hoeveelheid	Onderhoudstoestand	Toelichting
Wegverhardingen	4,95 milj. m ²	Neemt toe	Goed	Kwaliteit is iets verbeterd in vergelijking met 2011.
Wegmarkeringen	313.000 m ²	Neemt licht toe	Goed	Door verdere invoering Essentiële Herkenbaarheidkenmerken
Fietsverhardingen	700.830 m ²	Neemt licht af	Matig	Er zijn nog relatief veel elementenverhardingen die laag scoren.
Kunstwerken (bruggen, tunnels, duikers, faunavoorzieningen e.d.)	400 waarvan 148 grote kunstwerken	Blijft gelijk	Voldoende	In 2012 zijn 4 kunstwerkprojecten uitgevoerd.
Groenvoorzieningen (bomen, bermen, struiken, e.d.)	1052 hectare, 50200 bomen	Neemt af	Goed	
Verkeersvoorzieningen (verkeers-lichten, verlichting, Dynamisch verkeersmanagement, borden, geleiderail)	Ca. 16.000 objecten	Blijft gelijk	Goed	

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud wegen

Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Dagelijks onderhoud wegen c.a.	7.493	8.668	8.142	526
Operationeel beheer wegen en verkeer	293	293	262	31
Tactisch beheer wegen en verkeer	2.034	916	940	-24
Overige uitgaven wegbeheer	34	0	-97	97
Totaal	9.854	9.877	9.248	629

Toelichting

De uitgaven aan dagelijks onderhoud vielen iets lager uit dan geraamd, terwijl daarnaast de betaling aan de gemeente Rucphen van de onderhoudsvergoeding N638 is doorgeschoven naar februari 2014 in verband met enige vertraging in de overdracht van het betreffende weggedeelte. Verder werd bij de overige uitgaven het rijksaandeel van een nadeelcompensatievergoeding terugontvangen inzake een kwestie bij de N266, brug Half Twaalf.

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Portefeuillehouder: L.W.L. Pauli

Provinciehuis en Noordbrabants Museum

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Provinciehuis en Noordbrabants Museum

Het provinciehuis aan de Brabantlaan biedt onderdak aan het provinciaal bestuur en het ambtelijk apparaat. Daarnaast biedt het gebouwencomplex accommodatie aan bezoekers van vergaderingen, rondleidingen en diverse evenementen.

Door GS is 16 maart 2004 de nota Onderhoud provinciehuis en Noordbrabants Museum vastgesteld. In deze nota is het beleidsuitgangspunt de instandhouding van gebouwen en installaties op het huidige niveau. Voor de uitvoering van het planmatig onderhoud is de voorziening onderhoud gebouwen ingesteld.

Onderhoudsboeken.

Het naar verwachting benodigde onderhoud is vastgelegd in meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken. Er zijn verschillende onderhoudsboeken voor o.a. hoofdgebouw, audiovisuele middelen en kunst. De meerjarenplanningen bevatten een inschatting van het beoogde onderhoud op basis van vermoedelijke levensduur van onderdelen, een inschatting van de benodigde uitvoeringstijd, eigen ervaringen en de verwachte kosten van materialen en lonen. In 2008 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd. In 2012 heeft herijking van de onderhoudsboeken plaatsgevonden i.v.m. de doorgevoerde bezuinigingen op de toevoeging aan de onderhoudsvoorziening. Na de vernieuwbouw van het provinciehuis zullen de onderhoudsboeken opnieuw aangeboden worden gebaseerd op de nieuwe installaties en inrichtingen.

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

Het onderhoud Provinciehuis in 2013 is deels uitgevoerd conform het geplande onderhoud zoals vermeld in de onderhoudsboeken. Het onderhoud voor 2013 bestaat voor een belangrijk deel uit onderhoudscontracten met een uitvoeringscyclus van één jaar (bv onderhoud van de liftinstallaties). Er zijn een paar afwijkingen te melden. Enkele vervangingen van installaties zijn uitgesteld om deze parallel te laten lopen met de verbouwing van het Huis van Brabant. In 2013 is de onvoorziene renovatie van de gevelplaten van het provinciehuis voltooid.

Onderhoudsboek museum

Het museumcomplex aan de Verwerstraat en de Waterstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De Provincie verhuurt het complex aan de in 2013 opgerichte Stichting Beheer Museumkwartier (SBMK).

SBMK verhuurt op haar beurt de ruimten in het complex aan de Stichting Het Noord-Brabants Museum, Het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch, Stichting Erfgoed Brabant en de horecaondernemer. Het Provinciaal Depot Bodemvondsten is ook gevestigd in dit complex.

SBMK coördineert tevens het onderhoud voor het museumcomplex op basis van het in 2013 opgestelde meerjaren-onderhoudsplan. De met het onderhoud gemoeide kosten worden deels gedragen door de Provincie als eigenaar en deels door de eindhuurders. Ter dekking van haar deel van de kosten doteert de Provincie €290.000 aan de onderhoudsvoorziening. Het onderhoudsplan wordt in 2014 aangescherpt.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

<i>Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013</i>	<i>Indicator</i>	<i>Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?</i>
<i>1 Uitvoeren meerjaren onderhoudsplan</i>	<i>Onderhoud volgens onderhoudsboek</i>	Streefwaarde 2013: 100% volgens onderhoudsboek Deels, Een aantal voor 2013 geplande vervangingen van diverse installaties is uitgesteld om deze parallel te laten lopen met de verbouwing Huis voor Brabant, dit om efficiënt met onze middelen om te gaan.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud gebouwen				
Bedragen x € 1.000 (exploitatie)	Begr.oorspr. 2013	a.Begr.na wijz. 2013	b.Realisatie 2013	Verschil a-b
Provinciehuis	1.815	1.815	1.815	0
Noordbrabants museum	290	290	297	-7
Totaal	2.105	2.105	2.111	-7

Toelichting

De stortingen in de voorzieningen hebben plaatsgevonden conform raming en begroting.
Uit de voorziening onderhoud provinciehuis is in 2013 € 1.930.000 onttrokken voor onderhoud.

De voorziening Noordbrabants museum is in 2013 in verband met onderhoud voor € 1.053.000 aangewend.

Onderhoud vaarwegen

Portefeuillehouder: J.J.C. van den Hout

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Toelichting

De uitvoering van de (beheer) maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergsche Vliet, de Roode Vaart en het Mark Vlietkanaal is gemandateerd aan het Waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen is goed. De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de vaarwegen. De provincie draagt 50% bij in de kosten van onderhoud en 100% in de kosten van het vaarwegverkeer. De juridische basis van de mandatering is gebaseerd op de financiële overeenkomst inzake het

vaarwegbeheer provincie Noord-Brabant en waterschap Brabantse Delta.2010. In het kader van de Agenda van Brabant hebben GS besloten om met ingang van 2012 de onderhoudsbijdrage met 25% naar beneden bij te stellen. De onderhoudsbijdrage aan het waterschap wordt jaarlijks geïndexeerd.

Het Waterschap Brabantse Delta heeft het beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen in 2013 volgens afspraak uitgevoerd.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beleidsprestaties opgenomen in de begroting 2013	Indicator	Is de prestatie in 2013 gerealiseerd? /Gevolgen voor het te bereiken effect?
<i>Nautisch- & vaarweg beheer en onderhoud (gemandateerd aan Waterschap Brabantse Delta</i>	<i>Percentage onderhoud conform bestuursafpraak.</i>	Streefwaarde 2013: 100% Ja, gerealiseerd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud vaarwegen				
Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr.	a.Begr.na wijz.	b.Realisatie	Verschil a-b
(exploitatie)	2013	2013	2013	
Onderhoudsbijdrage aan waterschap	1.313	1.313	1.266	46

Paragraaf 5

Treasury

Treasury

Portefeuillehouder:

R.A.C. van Heugten

Inleiding

Treasury omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De treasuryfunctie richt zich als zodanig op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Belangrijkste doelstellingen voor de provincie zijn:

- Onze beschikbare middelen in het kader van de immunisatieportefeuille, de investeringsagenda en eventuele andere overtollige middelen moeten veilig zijn belegd, dat wil zeggen tegen de laagst mogelijke risico's;
- De beleggingen uit de immunisatieportefeuille moeten minimaal het doelrendement van € 122,5 miljoen structureel opleveren;
- Er moeten voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment ten behoeve van – onder andere – de provinciale investeringen.

Ontwikkelingen treasury

Belangrijkste ontwikkelingen

In 2013 zijn er diverse ontwikkelingen die in meer of mindere mate effect hebben op het realiseren van de betreffende doelen:

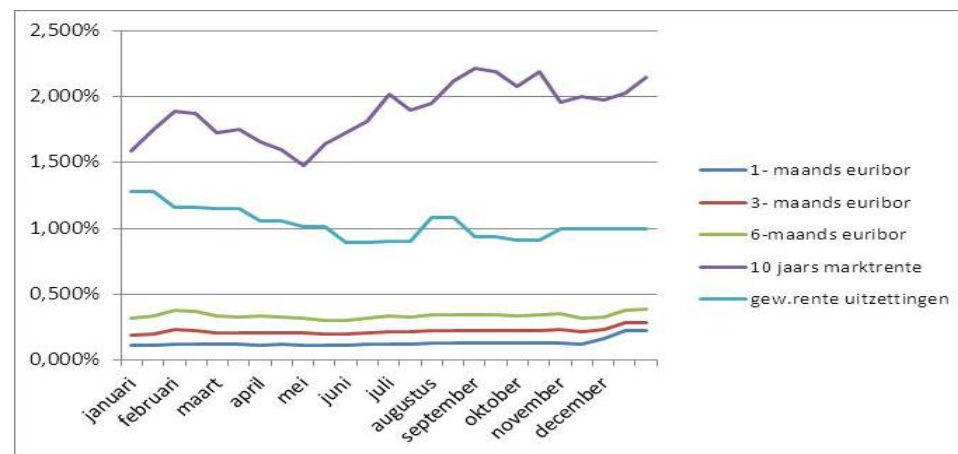
- Kredietrisico: afwaarderingen van AAA naar AA;
- De lage, maar inmiddels gestabiliseerde vergoedingen op de geld – en kapitaalmarkt;
- Verplicht schatkistbankieren vanaf 16 december 2013 en Wet HOF;
- Groeiende liquiditeitsbehoefte;
- Instelling van vier Fondsen

Ad A. Eind november 2013 heeft kredietbeoordelaar Standard & Poor's Nederland afgewaardeerd van AAA met een 'negative outlook' naar AA+ met een 'stable outlook'. De belangrijkste reden hiervoor is dat de economische groei in Nederland lager uitvalt dan verwacht. S&P denkt dat de Nederlandse economie pas na 2017 op het niveau zal komen van vóór 2008 en geeft aan dat de bijdrage van de groei van de export onvoldoende is om de zwakke binnenlandse vraag te compenseren. In het kielzog van

deze afwaardering zijn ook de ratings van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) door S&P verlaagd naar AA+. Binnen de EMU hebben alleen Duitsland, Luxemburg en Finland een AAA rating bij S&P. Overigens zijn de verwachtingen dat de rente die de Nederlandse staat moet betalen op de geld- en kapitaalmarkt niet zal stijgen als gevolg van de afwaardering.

Op basis van eerdere afwaarderingen van Frankrijk mogen we op grond van ons beleggingsbeleid geen nieuwe beleggingen in Franse staatsobligaties meer doen. De beleggingen Franse staatsobligaties die we al hebben houden we, overeenkomstig het advies van het Treasury Committee, voorlopig wel aan. In januari 2013 hebben wij als College hierover een formeel besluit genomen en is de Commissie Mobiliteit en Financiën hierover geïnformeerd ([MF-0143](#)).

Ad B. In 2013 heeft de rente op de geld- en kapitaalmarkt zich op het lage niveau van 2012 gestabiliseerd. In onderstaande grafiek wordt van een aantal tarieven het verloop in 2013 weergegeven. En daarnaast is zichtbaar wat het rendement was op onze kortlopende uitzettingen (gewogen gemiddelde rente uitzettingen).

Grafiek 1: Renteontwikkeling 2013

De stijging van de kapitaalmarktrente (10 jaarsrente) in 2013 heeft een negatief effect op de marktwaarde van de beleggingen, maar heeft wel positieve gevolgen gehad voor de belegging van de provincie in augustus en oktober 2013 via partieel schatkistbankieren.

Ad C. Op 10 december 2013 heeft de Eerste Kamer definitief ingestemd met de aanpassing van de Wet Fido met betrekking tot Verplicht Schatkistbankieren voor decentrale overheden en met de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF). De wettelijke verplichting tot schatkistbankieren is daardoor vanaf 16 december 2013 van kracht geworden. De wet HOF moet de handhaving op het saldo van de ontvangsten en de uitgaven van de collectieve sector in een jaar, zijnde het netto financieringssaldo van de collectieve sector, berekend volgens de voorschriften in het Europees systeem (=EMU-saldo), beter regelen.

Ad D. Al sinds 2011 is onze behoefte aan liquiditeiten groeiende. Onze bestemmingsreserves zijn in 2013 toegenomen met ongeveer € 45 miljoen (van € 208 miljoen naar € 218 miljoen). Onze kortlopende schulden (vlottende passiva) zijn in 2013 nagenoeg gelijk gebleven op € 1,28 miljard. De hoge kortlopende schulden – enerzijds doordat we veel vooruit hebben ontvangen van het Rijk m.b.t. specifiek doelen en anderzijds met. als doel om een beter financieel inzicht te krijgen in onze balanspositie (beschikbaarheid van reserves) – zullen de komende jaren daadwerkelijk nagekomen en betaald moeten worden en daarvoor zijn liquide middelen nodig. Overigens is de daadwerkelijke terugloop van onze liquiditeiten trendmatig lager dan dat wij plannen op basis van onze begroting.

Ad E. In juni 2013 hebben PS (42/13) besloten tot de instelling voor vier fondsen in het kader van de tweede tranche van de investeringsagenda en besloten daar een bedrag van in totaal € 475 miljoen voor beschikbaar te stellen, te weten:

	x € mln
a. Innovatiefonds	125
b. Energiefonds	60
c. Breedbandfonds	50
d. Groen Ontwikkelfonds	240
Totaal 2 ^e Tranche	475

Tabel 1: Investeringsagenda 2^e tranche

Op dit moment worden alle voorbereidingen getroffen voor een implementatie die vanaf begin 2014 voor een aantal fondsen afgerond moeten zijn. Alleen het zogenaamde Breedbandfonds loopt enige – voorziene – vertraging op bij de definitieve implementatie. Onduidelijk is nog hoe de exacte kasstromen zullen gaan verlopen, maar duidelijk is wel dat het een behoorlijke impact zal hebben op de liquiditeitenplanning. In de prognoses is hiervan een inschatting gemaakt.

Overige ontwikkelingen

- Op 13 december 2013 hebben PS de wijzigingen in de Verordening treasury (PS 32/13 F) vastgesteld;
- in 2013 is het Treasury Committee drie keer bijeen geweest (in 2012: 5 keer);
- Onze beleggingsdoelstelling over 2013: € 122,5 miljoen inkomsten genereren is gehaald.

Obligatieportefeuilles

De provincie Noord-Brabant bezit twee obligatieportefeuilles: een immunisatieportefeuille en een investeringsagendaportefeuille. Beide portefeuilles bestaan uit obligaties van Europese landen en banken met de hoogste kredietwaardigheid. Bij het uitvoeren van de beleggingen moeten alle partijen voldoen aan een AAA-rating van twee vooraanstaande credit rating bureaus. In het afgelopen jaar is de kredietwaardigheid van een aantal van deze partijen onder druk komen te staan. In 2013 beschikt – naast Rabobank die in 2011 is afgewaardeerd tot AA-rating – ook Frankrijk niet meer over de hoogste rating volgens de Verordening treasury. Gelet op het vertrouwen dat we hebben in deze belegging, is besloten deze obligaties toch in portefeuille te houden. Binnen het Treasury Committee worden scenario's besproken die zich kunnen voordoen wanneer meer partijen die behoren tot het beleggingsuniversum van de provincie een lagere kredietwaardigheid verkrijgen.

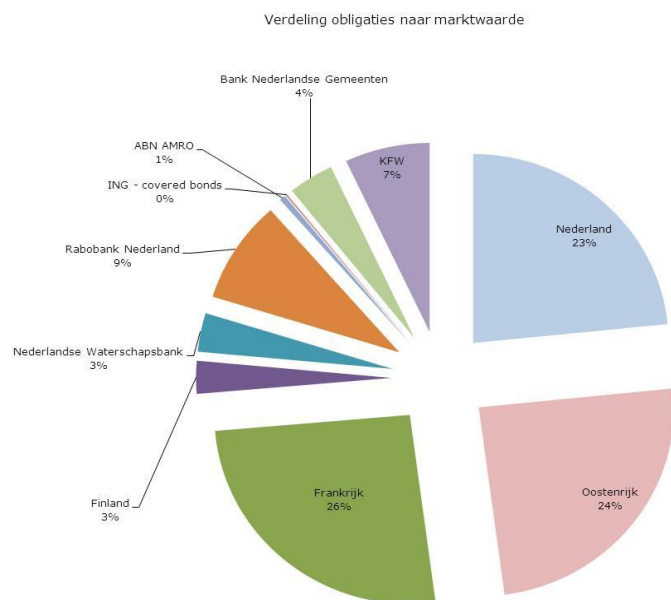
Immunisatieportefeuille

Het doel van de immunisatieportefeuille is een zeker rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vaste rente, ter compensatie van de wegvallende dividendstromen van Essent. Het risico van deze portefeuille is laag.

De verdeling van de immunisatieportefeuille naar tegenpartij per 31 december 2013 wordt weergegeven in onderstaande figuur. De boekwaarde op dat moment was

€ 1.829 miljoen. Naast deze belegging bestaat de portefeuille ook uit langjarige deposito's bij de schatkist voor bijna € 341 miljoen, een aandeelhouderslening aan Enexis van € 262 miljoen en de aandelen bij Enexis en Attero,

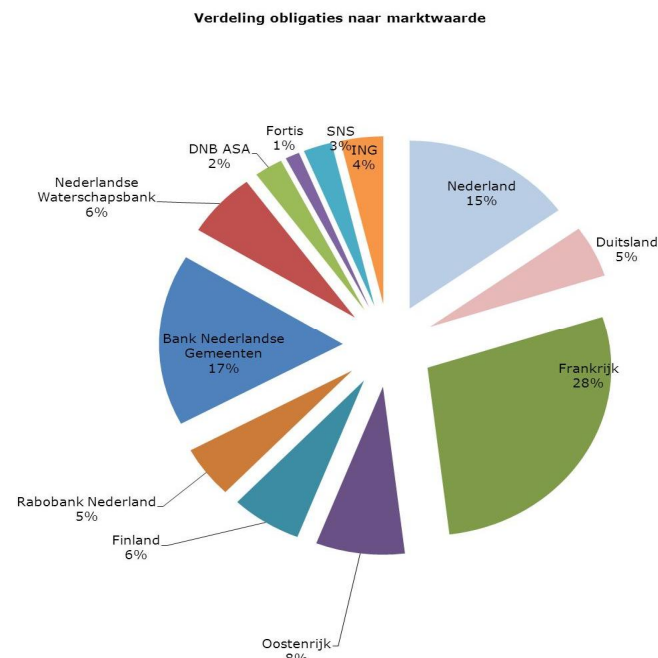
Figuur 1 immunisatieportefeuille

Investeringsagendaportefeuille

Het doel van de investeringsagendaportefeuille is dat op de gewenste tijdstippen de middelen die nodig zijn voor de realisatie van de investeringsagenda beschikbaar zijn. Het risico van deze portefeuille is laag. De boekwaarde per 31-12-2013 bedraagt € 479,4 miljoen. In 2013 zijn er twee obligaties afgelost voor € 23,2 miljoen. Deze ontvangsten zijn gebruikt ter dekking van de uitgaven. Eind 2013 was er naast de belegging in obligaties ook een bedrag beschikbaar van € 221 miljoen ter dekking van de toekomstige uitgaven.

Figuur 2 Investeringsagendaportefeuille

Beleid en beheersing van risico's

Het Treasury statuut geeft de risico's aan die intern beheerst moeten worden: markt- (waaronder rente- en valutarisico), krediet- en liquiditeitsrisico's. Voor elk risico geven we aan hoe de provincie hiermee is omgegaan in het afgelopen jaar.

Renterisico's – Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Aan beide normen wordt door de provincie voldaan.

Kasgeldlimiet – kortlopende schulden

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto-vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%. Voor

2013 bedraagt de kasgeldlimiet van de provincie 7,0% van € 1.165,5 mln. = € 81,6 mln. (afgerond).

Gedurende 2013 is de gemiddelde netto-vlootende schuld ruim onder de kasgeldlimiet gebleven. In het bijlagenboek (bijlage 9) zijn overzichten opgenomen van de Modelstaat A waarin de liquiditeitspositie per kwartaal is weergegeven.

Renterisiconorm – langlopende schulden

Concreet betekent dit dat het deel van de vaste schuld dat voor herfinanciering of voor renteherziening in aanmerking komt niet meer dan € 233,1 miljoen (20% van € 1.165,5 miljoen) mag bedragen. Of anders gezegd: over maximaal € 233,1 miljoen mag een renterisico worden gelopen. Aangezien in 2013 geen herfinanciering heeft plaats gevonden en er ook geen sprake is geweest van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen is de renterisiconorm niet overschreden.

In het bijlagenboek is de Modelstaat B opgenomen, betreffende de berekening van het renterisico.

Valutarisico's

De valutarisico's (risico's die zijn ontstaan door schommelingen in wisselkoersen) worden uitgesloten doordat alleen uitgezet en belegd wordt in euro's.

Kredietrisico's

In het kader van beperking van het kredietrisico, het risico op terugbetaling van de hoofdsom en betaling van de rente, wordt alleen belegd in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en/of landen met minimaal een AAA-rating (door minimaal twee ratingagencies bepaald) of in waardepapier van financiële ondernemingen met een staatsgarantie van een land met een AAA-rating. Dit is strenger dan de regels in de Wet Fido en de Ruddo. In 2013 en de jaren daarvoor is de rating van de Rabobank en Frankrijk door alle drie de ratingagencies verlaagd van AAA naar AA. Het Treasury Committee heeft, mede op advies van beide vermogensbeheerders, geadviseerd om de obligaties wel aan te houden. Inmiddels zijn door de wijziging van wet Fido alle (her) beleggingen in dit soort obligaties niet meer mogelijk. Met de wijziging van de Wet Fido op 10 december 2013 mogen de decentrale overheden uitsluitend overtollige middelen beleggen bij de schatkist of aan andere decentrale overheden, waar de provincie geen toezichtrelatie mee heeft. De Verordening treasury is hierop aangepast.

Liquiditeitsrisico's

Hieronder verstaan wij het risico dat wij niet kunnen voldoen aan onze betalingsverplichtingen (facturen, subsidies en dergelijke). Dit is geminimaliseerd door de aanwezige liquide middelen zoveel mogelijk af te stemmen op de prognose van ontvangsten en uitgaven. Dat doen we op dag-, week-, maand- en jaarbasis. In 2013 hebben we daarvoor de gelden in zodanige flexibele spaarproducten en deposito's belegd dat er op korte termijn altijd voldoende middelen beschikbaar zijn. Ultimo 2013 waren alle middelen (€ 300 miljoen) ondergebracht bij de Schatkist. In de loop van 2014 gaan we onderzoeken of we de middelen via de geldmarkt kunnen beleggen bij decentrale overheden, aangezien er bij de schatkist een zeer lage rente (ongeveer 0,15 tot 0,2 %) wordt vergoed op deposito's tot 18 maanden.

Provinciefinanciering

Provinciefinanciering betreft het aantrekken en uitzetten van financiering ten behoeve van het uitvoeren van de publieke taken van de provincie en de risicobeheersing daarvan.

Opgenomen leningen

In 2013 zijn geen nieuwe langlopende leningen aangegaan. De laatste lening is in 2013 geheel afgelost.

Bijlage 6 van het bijlagenboek geeft een specificatie van de opgenomen leningen. In deze specificatie staat een bedrag van € 46 miljoen met betrekking tot een renteverplichting in het kader van PPS A59. Formeel staat de lening op naam van de aannemer (Poort van Den Bosch), maar de provincie heeft het renterisico voor deze verplichting aan de aandeelhouder (variabele rente) afgedekt via een renteswap (3,475%). Daarnaast staat er een bedrag van € 2.566.666 als schuldrelatie met ministerie van Economische Zaken. Dit heeft betrekking op een aandelentransactie. Provincie heeft aandelen BOM overgenomen van het ministerie voor hetzelfde bedrag. Er is – tot nu toe – niets betaald. In de overeenkomst is opgenomen in welke gevallen er over en weer betalingen plaats zullen vinden.

Verstekte leningen

In 2013 is voor € 10,8 miljoen aan nieuwe leningen verstrekt vooral via de investeringsagenda eerste tranche, om de doelen uit de agenda van Brabant te realiseren. Na gedeeltelijke aflossing en afboeking wegens oninbaarheid van de bestaande en de

nieuw verstrekte leningen, resteerde er per balansdatum ruim € 355 miljoen aan leningen u/g. Voor een specificatie wordt verwezen naar bijlage 3b van het bijlagenboek.

Derivaten

De provincie heeft in juni 2004 een renteswap afgesloten bij de Rabobank ter volledige afdekking van het rente fluctuatierisico dat zich voordeed bij het project PPS-A59. De looptijd van de renteswap is van 1 januari 2006 tot 1 januari 2021. Het project PPS-A59 waarin de provincie samenwerkt met het consortium Poort van Den Bosch heeft tot doel het aanleggen en beheren van een deel van de autosnelweg A59. Het gebruik van een renteswap ter beperking van financiële risico's past binnen de voorwaarden die het treasury statuut stelt en het ministerie van BZK heeft met deze werkwijze ingestemd. Er bestaat geen bijstortverplichting voor de provincie.

Uitzettingen

In 2012 zijn uitzettingen gedaan in deposito's, obligaties of in vergelijkbare producten waarvan de hoofdsom is gegarandeerd, overeenkomstig de regels van de Wet Fido, de uitvoeringsregeling Ruddo en het treasury statuut.

Vooruitlopend op de invoering van verplicht schatkistbankieren en de lage vergoeding die de Nederlandse banken boden op uitzettingen zijn in 2013 langjarige deposito's geplaatst in de Nederlandse schatkist tot een bedrag van € 340.700.000.

De beleggingen in de obligatieportefeuilles zijn als volgt op de balans verantwoord:

Immateriële vaste activa - Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	162,3 miljoen
Financiële vaste activa - Uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jr	<u>2.489,3 miljoen</u>
	2.651,6 miljoen

Het effectieve rendement over de obligatieportefeuilles wordt begroot op circa 3,50% op jaarbasis rekening houdend met de aangescherpte beleggingsrichtlijnen voor de verkoopopbrengsten Essent. Hierbij is het uitgangspunt dat gestreefd wordt naar uitzettingen met de hoogste mate van zekerheid. Het daadwerkelijk gerealiseerde rendement over 2013 voor de immunisatieportefeuille bedraagt 3,95% en voor de investeringsagendaportefeuille 3,11%. Door de ontwikkelingen zoals eerder vermeld

staan deze rendementen onder grote druk. Bij de Voorjaarsnota 2014 worden de rendementen voor de komende jaren geanalyseerd en eventueel bijgesteld.

Per 31 december 2013 zijn de middelen als volgt uitgezet:

Vorm	Bank/Instelling	Per 1/1/2013	Per 31/12/2013
Obligaties Immunisatieportefeuille*	Divers	1.846.585.438	1.828.970.127
Obligaties Investeringsagendaportefeuille*	Divers	506.030.956	479.412.106
zerobond obligatie i.c.m. Oiko Credit *	NL-Staat	-	2.500.215
Aandeelhouderslening Enexis	Enexis	416.180.423	262.039.893
Lange termijn deposito's bij de schatkist*	Rijk - min. Financiën	-	340.700.000
Rekening courant bij schatkist	Rijk - min. Financiën	-	316.500.000
Deposito i.v.m. vervroegde aflossing Enexis	ING	138.726.450	-
Streekrekeningen Groene Woud en Maashorst	ING	10.446.818	-
Stallings- en/of lopende rekening	ING	9.742.141	633.750
Extra Bonus Zakenrekening	ING	30.000.000	-
Deposito / Liquidity management account	ING	20.000.000	-
Ondememers Top Deposito	ABN AMRO	200.000.000	-
Deposito	ABN AMRO	-	-
Deposito	Rabobank	-	-
Fido Geldmarktselectfonds	BNG	40.000.000	-
* nominale waarde + (dis)agio = boekwaarde		3.217.712.226	3.230.756.091

Participaties in Oikocredit

In november 2012 is besloten een participatie te nemen in het Oikocredit Nederland Fonds. Oikocredit richt zich op het financieren van instellingen die microkredieten verstrekken aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden. Microkredieten zijn geen giften maar leningen en worden vrijwel altijd normaal terugbetaald. Door middel van deze participatie geven Gedeputeerde Staten invulling aan de ethisch-sociale aspecten van het treasury beleid. De participatie wordt uitgevoerd in combinatie met een hoofdsomgarantie van € 2,5 miljoen met een looptijd van 10 jaar. De commissie MF is hierover op 14 december 2012 geïnformeerd.

De daadwerkelijke uitzetting heeft plaats gevonden op 15 januari 2013. Op die datum is een zero bond Nederlandse Staat aangeschaft met een looptijd van 10 jaar en een eindwaarde van € 2,5 miljoen. De aanschafwaarde bedroeg € 2.065.215. Daarmee is de hoofdsom gegarandeerd. Tegelijk is een participatie gedaan van € 435.000 in het Oikocredit Nederland Fonds. Het risico bij deze uitzetting is erg laag en de provincie ontvangt een normaal marktconform rendement.

Indien Oikocredit jaarlijks het verwachte dividend uitkeert van 1,5% heeft deze belegging over de looptijd van 10 jaar een totaal rendement van 1,85% per jaar.

Deze uitzetting past volledig binnen de regels van de wet Fido en de Ruddo.

Paragraaf 6

Verbonden partijen

Verbonden partijen

Portefeuillehouder:

L.W.L. Pauli (coördinerend portefeuillehouder, Y.C.M.G. de Boer, Ing. R.A.C. van Heugten, J.J.C. van den Hout

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de provincie.

De provincie Noord-Brabant kan besluiten om een bestuurlijk en financieel belang te houden in organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang of gericht zijn op het realiseren van publieke doelen die aansluiten bij het provinciaal beleid.

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de [Code "Sturing in Samenwerkingsrelaties"](#) van oktober 2010. Hierin staan ook de overwegingen genoemd om een bestuurlijk en financieel belang aan te gaan, te wijzigen of te beëindigen. Op 2 juni 2006 zijn door Provinciale Staten afspraken over de benoeming van provinciale commissarissen vastgesteld. In februari 2011 is door PS de [Nota deelnemingen](#) vastgesteld. Hierin is het beleid met betrekking tot deelnemingen geactualiseerd en is toegelicht op welke wijze de provincie de publieke belangen in deelnemingen wil behartigen. Ook is het samenspel tussen GS en PS met betrekking tot deelnemingen uitgewerkt. In de nota is vastgelegd om vierjaarlijks de gehele deelnemingenportefeuille te evalueren. In juni 2012 zijn de resultaten van de eerste vierjaarlijkse evaluatie aan PS aangeboden ([Evaluatie deelnemingen](#)).

Aan de provincie Noord-Brabant verbonden partijen

De verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant bestaan uit de provinciale deelnemingen, de gemeenschappelijke regelingen waaraan wordt deelgenomen en publiekrechtelijke rechtspersonen waar sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van de deelneming (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

De provincie ontvangt dividend uit de volgende deelnemingen: de Bank van Nederlandse Gemeenten, Delta NV, Eindhoven Airport NV, Enexis Holding NV en Attero Holding NV. Het ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen (zie blz. 161 bij Algemeen Financieel Beleid).

Toelichting per verbonden partij

Een verdere uitwerking van elk van de verbonden partijen is opgenomen in bijlage 3aa.

Een totaaloverzicht van de verbonden partijen is in onderstaande tabel opgenomen.

								bedragen x € 1.000	
Deelnemingen		Vestigings- plaats	Aandelen- kapitaal	Nominale waarde	Agio	Gestort	Balans- waarde	Portefeuille	Bestuurlijk belang
1a	Enexis Holding NV	’s-Hertogenbosch	30,80%	46.144		46.144	0	B.Pauli	Stemrecht / Voordrachtsrecht lidmaatschap RvC/lid AHC
1b	CBL Vennootschap BV	’s-Hertogenbosch	30,80%	6		6	6	B.Pauli	Stemrecht ≠ lid AHC
1c	Vordering Enexis BV	’s-Hertogenbosch	30,80%	6		6	6	B.Pauli	Stemrecht / lid AHC
1d	Verkoop Vennootschap BV	’s-Hertogenbosch	30,80%	6		6	6	B.Pauli	Stemrecht / lid AHC
1e	Claim staat vennootschap BV	’s-Hertogenbosch	30,80%	6		6	6	B.Pauli	Stemrecht / lid AHC
1f	Attero Holding NV	’s-Hertogenbosch	30,80%	924		461	0	B.Pauli	Stemrecht /lid Aandeelhouders commissie/ voordrachtsrecht lid RvC
1g	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	’s-Hertogenbosch	30,80%	PM		PM	0	B.Pauli	Stemrecht/ lid AHC
1h	Stichting Essent Sustainability Development	’s-Hertogenbosch	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	B.Pauli	B.Pauli is Voorzitter Bestuur
2	NV Brabant Water	’s-Hertogenbosch	31,60%	88		88	0	J.v/d Hout	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC/lid AHC
3	Eindhoven Airport NV	Eindhoven	24,50%	1.112		556	0	R.van Heugten	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC
4	BOM Holding BV	Tilburg	100 %	1	41.731	41.732	31.871	B.Pauli	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC
5	BV ORR	’s-Hertogenbosch	28,00%	8		8	0	Y.de Boer	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC
5a	CV ORR I	’s-Hertogenbosch	27,00%	203		203	0	Y.de Boer	Stemrecht / Commanditair vennoot
5a	CV ORR II	’s-Hertogenbosch	27,00%	203		203	0	Y.de Boer	Stemrecht / Commanditair vennoot
6	BV TOM	’s-Hertogenbosch	50,00%	9		9	0	Y.de Boer	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC
6a	CV TOM	’s-Hertogenbosch	49,80%	448		448	0	Y.de Boer	Commanditaire vennoot /stemrecht
7	BV Agro & co kapitaalfonds	Tilburg	33,30%	6	2.327	2.333	605	B.Pauli	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC en investeringscommissie
8	Bussiness Park Aviolanda B.V.	Woensdrecht	60,00%	11	6.477	6.488	6.380	Y.de Boer	Stemrecht
9	NV Waterschapsbank	Den Haag	<0,1%	22		8	0	R.v.Heugten	Stemrecht

				bedragen x € 1.000				
Deelnemingen	Vestigings- plaats	Aandelen- kapitaal	Nominale waarde	Agio	Gestort	Balans- waarde	Portefeuille	Bestuurlijk belang
10 NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	Den Haag	<0,1%	100		100	0	R.v.Heugten	Stemrecht
11 Delta NV	Middelburg	0,05%	4		4	0	B.Pauli	Stemrecht
12 OLSP Vastgoed B.V.	Oss	66,18%	20	4.480	4.500	4.500	Y. de Boer	Stemrecht
13 Green Chemistry Campus	Bergen op Zoom	60,00%	11		11	11	B. Pauli	Stemrecht
Totaal			49.327	55.015	103.319	43.393		

Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen		Portefeuille	Vestigingsplaats
Havenschap Moerdijk (Gemeenschappelijke Regeling)	Aandeel 50%	Y.de Boer	Moerdijk
Parkschap Nationaal Park de Biesbosch (Gemeenschappelijke Regeling)	Aandeel 25%	J. v/d Hout	Den Bosch
Interprovinciaal overleg IPO		Y.de Boer	Den Haag
Zuidelijke Rekenkamer	Aandeel 50%		Eindhoven
INPA Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)			Brussel
Regio west Brabant kleinschalig collectief vervoer	€ 5,4 mln jaarlijks	R.v.Heugten	Breda
Kleinschalig collectief vervoer Brabant Noord-oost (Gemeenschappelijke regeling)	€ 1,3 mln jaarlijks	R.v.Heugten	Uden
Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Aandeel 48%	J. v/d Hout	Tilburg
Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant	Aandeel 38%	J. v/d Hout	Eindhoven
Omgevingsdienst Brabant Noord	Aandeel 39%	J. v/d Hout	's-Hertogenbosch
Publiekrechtelijke rechtspersoon			
Nazorgfonds	Zie toelichting bijlage 3aa	R.v.Heugten	's-Hertogenbosch

Omgevingsdienst midden- en west Brabant , Geraamde omzet 2013 = € 22,9 miljoen (geheel 2013: 12 maanden)

Aandeel PNB = € 11,1 miljoen (48%)

Omgevingsdienst Zuid-oost Brabant, Geraamde omzet 2013 = € 9,6 miljoen (juni t/m december 2013: 7 maanden)

Aandeel PNB = € 3,6 miljoen (38%)

Omgevingsdienst Brabant Noord, Geraamde omzet 2013 = € 8,3 miljoen (september t/m december 2013: 4 maanden)

Aandeel PNB = € 3,2 miljoen (39%)

Paragraaf 7

Ontwikkelbedrijf en grondbeleid

Grondbeleid

Portefeuillehouder: Y.C.M.G. de Boer

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Grondbeleid is een instrument om provinciaal beleid te realiseren. Actief grondbeleid houdt in dat de provincie zelf gronden (en opstallen) verwerft, beheert, eventueel ontwikkelt en verkoopt. Met het actieve provinciale grondbeleid beoogt de provincie tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen voor de realisering van door haar beoogde doelen. Actief grondbeleid voert de provincie reeds jarenlang voor de aanleg van infrastructuur (wegen) en de handhaving en uitbreiding van natuurgebieden (ecologische hoofdstructuur). Daarnaast voert de provincie onder andere actief grondbeleid ten behoeve van de doelstellingen Ruimte voor Ruimte, Ruimte voor de Rivier, campussen en erfgoedcomplexen.

Van passief grondbeleid is sprake als de provincie wel regulerend optreedt ten aanzien van het grondgebruik, maar de aankoop, het beheer en de eventuele exploitatie van de grond overlaat aan private partijen.

Het grondbeleid van de provincie is vastgelegd in de notitie "[Passend en gepast vooruit. Grondbeleid als instrument voor ontwikkelingsgericht handelen](#)" (PS 111/01)..

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ontwikkelbedrijf

Als gevolg van relevante ontwikkelingen wordt het steeds wenselijker geacht dat de provincie in staat is slagvaardig en met de juiste kennis en competenties op het gebied van integrale gebiedsontwikkeling te opereren. Anders dan voorheen zal het realiseren van ruimtelijk relevante doelen door de provincie niet meer geheel en vrijblijvend aan andere partijen worden overgelaten. Een actieve aanpak vereist een combinatie van het maken van beleid (initieren van planontwikkeling) en het vermogen om het beleid uit te voeren (geld, menskracht en kennis). Een ontwikkelbedrijf is een goed middel om de publieke doelstellingen te realiseren op basis van een bedrijfseconomisch transparante afweging van alle kosten, opbrengsten en risico's.

In 2010 is het Beheersstatuut Ontwikkelbedrijf door PS vastgesteld. Volgens dit statuut (regel 3.6.1) wordt een voortgangsrapportage opgesteld, waarin de stand van zaken is opgenomen van elk door het Ontwikkelbedrijf in exploitatie genomen project en van de anticiperende en strategische grondverwerving door het Ontwikkelbedrijf. In de voortgangsrapportage wordt een uiteenzetting gegeven van de bestedingen van het Ontwikkelbedrijf ten laste van zijn investeringskrediet (maximaal € 235 miljoen, revolverend) en van de winsten, verliezen en risicovoorzieningen van het Ontwikkelbedrijf, ten gunste respectievelijk ten laste van de Reserve ontwikkelbedrijf (voorheen Reserve grondbank genoemd), onderdeel grondbeleid/ontwikkelbedrijf (maximaal € 49,4 miljoen). De rapportage geeft tevens het Meerjarenperspectief van het Ontwikkelbedrijf aan als bedoeld in regel 3.4.1 van het Beheersstatuut. Twee maal per jaar wordt een rapportage opgesteld en aangeboden aan Provinciale Staten als bijlage bij de jaarrekening en begroting.

De projecten in de portefeuille van het Ontwikkelbedrijf zijn verdeeld in thema's, te weten: Ruimte voor Ruimte, Bedrijventerreinen, Glastuinbouwprojecten, Spoorzones, Revitalisering Landelijk Gebied, Grote Erfgoed complexen en Campusontwikkelingen. Apart onderdeel binnen de portefeuille zijn de stimuleringsmaatregelen woningbouw. Dit betreffen tijdelijke maatregelen die zullen worden afgebouwd.

Naast de uitvoering van projecten beheert het Ontwikkelbedrijf deelnemingen in vennootschappen die tot taak hebben om grondexploitaties en een opstalexploitatie op te zetten en uit te voeren, te weten:

- De Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte CV/BV (ORR) 28%;
- De Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij CV/BV (TOM) 50%;
- Business Park Aviolanda BV (BPA) 60% ;
- Life Sciences Park te Oss 66,2%.

Voor een nadere uitwerking hiervan wordt kortheidshalve verwezen naar paragraaf 6 van de provinciale begroting (Verbonden Partijen).

Hierna wordt per thema het provinciaal belang beschreven.

Ruimte voor Ruimte

Met de aanpak Ruimte voor Ruimte moet de provincie de kosten die zijn gemaakt voor de sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw in kwetsbare gebieden en voormalige militaire terreinen in de EHS (mob-complexen) terugverdienen. Dit gebeurt door het verkrijgen van opbrengsten uit de ontwikkeling van relatief grote woningbouwkavels. De kavels worden ontwikkeld door de ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR). De ORR is een samenwerkingsverband tussen de Provincie, Grontmij, OPP en NIBC. De ORR moet ervoor zorgen dat, nadat het bestemmingsplan dat de Ruimte voor Ruimteontwikkeling mogelijk maakt is vastgesteld, zij kan beschikken over de gronden waarop de kavels kunnen worden ontwikkeld. De deelnemers vertegenwoordigd in de ORR staan het de ORR in beginsel niet toe vooruitlopend op een vastgesteld bestemmingsplan gronden al aan te kopen. Soms kan het om de locatieontwikkeling zeker te stellen toch noodzakelijk zijn om de gronden vooraf te verwerven. Dit kan spelen in situaties waar ook andere marktpartijen de gronden willen verwerven of daar waar de verkopende partij met de verkoop niet wenst te wachten totdat er een vastgesteld bestemmingsplan ligt. In de situaties waar dit speelt kan het Ontwikkelbedrijf een grondpositie innemen, die op het moment dat het bestemmingsplan is vastgesteld aan de ORR wordt overgedragen. Op het moment dat de ORR de grondpositie niet overneemt ontwikkelt het provinciaal ontwikkelbedrijf de locaties tot woningbouwkavels.

Bedrijventerreinen

In de Agenda van Brabant is het verbeteren van het vestigingsklimaat benoemd als een van de drie focusdoelen van de provincie. Het vestigingsklimaat wordt voor een belangrijk deel bepaald door de infrastructuur die beschikbaar is voor bedrijven. Bedrijventerreinen maken deel uit van deze infrastructuur. Vanwege het industriële karakter en de logistiek gunstige ligging heeft Brabant relatief veel bedrijventerreinen. Vanwege de belangrijke betekenis van bedrijventerreinen voor het vestigingsklimaat in Brabant is de planning, programmering en ontwikkeling van bedrijventerreinen benoemd als één van de provinciale kerntaken. Het provinciaal ontwikkelbedrijf voert actief grondbeleid ten aanzien van dit thema.

Glastuinbouwprojecten

De glastuinbouwsector in Noord-Brabant is van belang voor versteviging en verduurzaming van de plattelandseconomie. Ruimtelijk gesproken heeft Noord-Brabant een gunstige positie voor glastuinbouwontwikkeling. Zo is er sprake van een goede geografische ligging ten opzichte van grote bevolkingsconcentraties, een gunstige ligging nabij de mainports Rotterdam en Antwerpen (voor afvoer van producten), de nabijheid van de Greenports Westland en Venlo (met concentraties van verschillende ketenpartijen).

Gezien het belang van de glastuinbouw voor de economie van Noord-Brabant willen wij de verdere ontwikkeling van de glastuinbouw in bepaalde gebieden mogelijk maken. Dit doen we door enerzijds het bieden van ruimtelijke mogelijkheden en anderzijds door het stimuleren van innovatie en technologische vernieuwing. Daarnaast willen we de ruimtelijke kwaliteit van Brabant en natuur en landschap versterken. Daarom willen we niet overal glastuinbouw ontwikkelen en de plekken die we daarvoor wel geschikt vinden, dienen duurzaam ingericht te worden. Het provinciaal ontwikkelbedrijf voert actief grondbeleid ten aanzien van dit thema.

Spoorzones

Het stimuleren van hoogstedelijke gebieden is onderdeel van de structuurvisie ruimte. De transitie van de sterk verouderde spoorzones wordt in dit verband gezien als een fundamentele kwaliteitsslag die recht doet aan de identiteit van de Brabantse steden. Het provinciaal Ontwikkelbedrijf ondersteunt en financiert mede deze ontwikkelingen.

Vanuit het bestuursakkoord 2008-2011 heeft de provincie omvangrijke subsidies verstrekt aan de herstructurering van spoorzones in de grote steden. Deze bedragen zijn als eenmalige subsidie ingezet om de herstructurering van spoorzones voor gemeenten exploitabel te maken. De provinciale bijdragen leiden ertoe dat gemeenten op een nulexploitatie uitkomen.

Door de provincie is geconstateerd dat deze wijze van het beschikbaar stellen van financiële middelen kan betekenen dat gemeenten het project van de herstructurering van spoorzones afsluiten met een positieve exploitatie. Vandaar dat de provincie inmiddels kiest voor een risicodragende participatie, gericht op het minstens terug ontvangen van de

verstrekke financiën en daar waar projecten afsluiten met een positieve exploitatie, dat ook naar rato wordt meegedeeld in deze opbrengst.

Revitalisering Landelijk gebied

Voor de uitvoering van de Reconstructie is het van belang om verdere dynamiek in de intensieve veehouderij te krijgen. Om dit te versnellen is het belangrijk voldoende locaties beschikbaar te hebben voor verplaatsters. De Provincie heeft daarom al in 2003 uitgesproken hiervoor actief locaties te willen verwerven. Vanaf 2005 zijn concreet locaties verworven, hoofdzakelijk in de landbouwonwikkelingsgebieden. Hierbij werd gestreefd naar een gezamenlijke grondexploitatie met de gemeenten. Provinciale Staten hebben in maart 2010 besloten géén nieuwvestiging meer toe te staan, behoudens enkele lopende zaken. Hiermee is voor de Provincie de grondslag vervallen om actief locaties te verwerven. De beschikbare geschikte bestaande locaties kunnen door ondernemers op de markt verworven worden, er is geen reden voor tussenkomst door de Provincie. Het ontwikkelbedrijf bouwt haar posities op dit moment marktconform af.

Stimulering woningbouw

Een bijzonder onderdeel binnen het Ontwikkelbedrijf zijn de maatregelen in het kader van de stimulering van de woningbouw. Begin 2009 hebben PS besloten om € 400 miljoen beschikbaar te stellen voor tijdelijke maatregelen om de effecten kredietcrisis te dempen. Hiervan is € 250 miljoen, waarvan € 205 miljoen revolverend, gereserveerd voor het stimuleren van de woningbouw. Ten behoeve van dit project is een krediet van € 45 miljoen afgezonderd (feitelijk € 24,5 mln) van de Reserve ontwikkelbedrijf. De provincie heeft een pakket aan maatregelen ontwikkeld dat uiteenvalt in maatregelen voor de consumenten, waaronder de Brabantse Verkoopgarantie, en maatregelen voor producenten in de vorm van maatwerkoplossingen zoals leningen, garantstellingen en Brabants Investeringsfondsen ten behoeve van nieuwbouwwoningen. De oorspronkelijke looptijd van de stimuleringsmaatregelen was 2,5 jaar. Na consultatie van de Statencommissie is besloten de maatregelen voor de stimulering van de woningbouw in een zorgvuldig afbouwtraject af te ronden.

Het contractbeheer van de uitstaande leningen en garanties alsmede het beheer van de opgerichte Brabants Investeringsfondsen voor nieuwbouwwoningen is ondergebracht bij het ontwikkelbedrijf. Ook het beheer en exploitatie van de woningbouwportefeuille die

ontstaat door de aankoop van woningen in het kader van de Brabantse Verkoopgarantie valt onder de verantwoordelijkheid van het ontwikkelbedrijf.

Grote erfgoedcomplexen

In de Agenda van Brabant is de ambitie uitgesproken om tot de Europese top van (industriële) kennis- en innovatieregio's te behoren. Om deze ambitie te realiseren zijn vijf investeringsdomeinen benoemd. Eén van deze domeinen is het Brabants mozaïek. Hierbinnen is aandacht voor het bijzondere woon- en leefmilieu in de regio van cruciaal belang. De grote cultuurhistorische complexen in hun unieke regiospecifieke landschappelijke omgeving zijn de dragers van de identiteit van de Brabant Mozaïek.

Deze identiteitsdragers worden door functieverlies bedreigd in hun voortbestaan. De revitalisering van Brabants' cultuurhistorisch erfgoed kan een belangrijke impuls vormen om tegemoet te komen aan de vraag naar bijzondere woon- en werkmilieus. Het erfgoed heeft uitstekende meerwaarde voor de kenniseconomie in Noord-Brabant. Landgoederen, kastelen, kloosters, kazernes en fabrieken vormen een aantrekkelijke en ontspannen setting voor vergaderen, ontmoeten en contemplatie.

De provincie draagt door gerichte investeringen bij aan een zorgvuldige herbestemming van dit voor Brabant zo kenmerkende erfgoed.

Campusontwikkelingen

Om innovatieve economische bedrijvigheid in de Brabantse regio te stimuleren zijn broedplaatsen en open innovatie van belang. Campussen hebben specifieke eigenschappen die open innovatie stimuleren. In de Agenda van Brabant is verwoord dat campusontwikkeling, gekoppeld aan een (boven)regionale agenda, nadrukkelijk kansen biedt om de ambitie van Brabant te realiseren.

In de afgelopen jaren heeft campusontwikkeling in Brabant een vlucht genomen en de provincie Noord-Brabant heeft hier op verschillende manieren een rol in gepakt. Zo heeft de provincie bijgedragen aan de totstandkoming van incubatorgebouwen op de High Tech Campus (Bèta) en het TU/e-terrein (Twinning). Bij Aviolanda heeft de provincie een rol gespeeld in de grondverwerving van Fokker en de ontwikkeling van de campus; In het proces 'Sterke regio's' vanuit de FES gelden heeft de provincie bijgedragen aan faciliteiten op de High Tech campus en de Automotive campus. Via de programma's

Samen Investeren BrabantStad en Samen Investeren West-Brabant zijn campusgelieerde innovatieactiviteiten gefinancierd. Ook heeft de provincie geïnvesteerd in het Life Science Park in Oss (OLSP).

De verzoeken van initiatiefnemers (bedrijven, gemeenten, consortia) die de Provincie blijven bereiken om een rol te spelen in campusontwikkeling versterken de noodzaak om het provinciale belang vorm en inhoud te geven om een zorgvuldig besluitvormingsproces te faciliteren. De provinciale inzet bij campusinitiatieven zal variëren, afhankelijk van bijvoorbeeld het stadium waarin het campusinitiatief zich bevindt, het ontwikkelpotentieel, het onderliggende businessplan, de maatschappelijke relevantie kan de inzet van de provincie uiteenlopen van het enthousiasmeren en verbinden van partners tot (vergaande) participatie en investeringen.

Overdiepse Polder

De totale grondverwerving voor de Overdiepse Polder zal in 2014 zijn afgerond.

Infrastructuur

In het meerjaren investeringsprogramma infrastructuur, ruimte en transport (MIRT) wordt aangegeven welke infrastructurele projecten er zullen worden uitgevoerd. Het ontwikkelbedrijf draagt in opdracht van Cluster Mobiliteit zorg voor de benodigde aankoop van gronden. Afhankelijk van de prioritering binnen het programma MIRT zal voor de volgende wegvakken de grondverwerving in 2014 kunnen worden afgerond: N260, N261, N279, N638 en de N641. Deze aankopen zullen worden gefinancierd uit de algemene provinciale- en BDU middelen.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Op 21 juni 2013 is door PS de grondnota EHS Noord-Brabant en het groenontwikkelfonds Brabant vastgesteld. In deze grondnota zijn de spelregels voor grondverwerving beschreven voor de realisatie van de EHS en EVZ. Het geeft een totaalbeeld hoe de provincie de verwerving voor de gronden wil vormgeven. De uitvoering voor de realisatie van de EHS (grondverwerving en inrichting) wordt uitgevoerd door een in te stellen groenontwikkelfonds.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

- Inzet grond voor grond principe conform Natuurakkoord. Concreet betekent dit alle ILG gronden ter beschikking komen van de Provincie ten behoeve van de realisatie van de Nationale EHS (internationale verplichtingen). Aanvullend hierop heeft het Rijk in 2013 € 23 miljoen beschikbaar gesteld uit het Lenteakkoord voor de realisatie van de EHS. Tevens is afgesproken in het regeerakkoord van Rutte II dat vanaf 2014 landelijk structureel 200 miljoen wordt geïnvesteerd in de nationale EHS. Deze middelen moeten nog verdeeld worden tussen de provincies.
- Ten behoeve van de verwerving van de provinciale EHS is € 109 miljoen beschikbaar uit het de BRUG-gelden, waarin reeds zijn opgenomen de verworven gronden gefinancierd uit het extra impulsbudget groot € 86 miljoen van 2010.
- De grondverwerving ten behoeve van programma landelijk gebied wordt gefinancierd uit de budgetten van het provinciaal meerjarenprogramma voor het landelijk gebied en de grondverwerving ten behoeve van de aanleg van provinciale infrastructuur uit de budgetten (algemene- en BDU-middelen) van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT-programma).
- Voor de investeringen van het Ontwikkelbedrijf is een krediet beschikbaar van maximaal € 235 miljoen; de risico's worden gedekt binnen de Reserve ontwikkelbedrijf. Binnen deze reserve is hiervoor in totaal een ruimte beschikbaar van € 49,4 miljoen.
- Daarnaast worden de risico's voor het stimuleren van de woningbouw binnen de Reserve ontwikkelbedrijf afgedekt. Dit gedeelte heeft een omvang van € 24,5 miljoen (rekening houdend met toekomstige geraamde stortingen in 2014).

In onderstaande tabellen is een specificatie van deze risicoafdekkingen opgenomen.

In onderstaande tabel wordt het verloop van de verwachte verlies- en winstnemingen weergegeven welke is gebaseerd op de projecten in uitvoering. Deze mutaties komen ten laste c.q. ten gunste van de risicoreserve Ontwikkelbedrijf. De hier gepresenteerde informatie betreft nadrukkelijk een prognose op basis van het worst case scenario. Uitgangspunt is dat als in een project een verlies optreedt, dit in mindering wordt gebracht op het totaal van de Reserve ontwikkelbedrijf. Indien een voorziening niet (geheel) nodig blijkt, valt deze vrij en wordt daarmee de benutte ruimte verlaagd en de resterende ruimte evenredig verhoogd. Op de voortgangsrapportage wordt stil gestaan bij de hoogte van de risicovoorziening per project. Voor een onderbouwing van de getroffen voorzieningen

wordt verwezen naar de voortgangsrapportage van het ontwikkelbedrijf, waarin de factsheets per project zijn opgenomen.

Risico-afdekking Ontwikkelbedrijf binnen reserve Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Totaal
04 Economie	Bedrijventerreinen	projecten	7.948.727
		deelneming: kapitaalinbreng	6.380.124
		deelneming: rente	772.646
02 Ruimte	Glastuinbouw	garantstelling	18.912.322
	Ruimte voor Ruimte	projecten	918.135
	RLG	projecten	138.859
	Grote Erfgoedcomplexen	projecten	7.645.006
	Campussen	projecten	0
		deelneming: kapitaalinbreng	4.500.000
		deelneming: rente	1.755.000
	Overig	Voorbereiding	207.594
Subtotaal afgedekt			49.178.413
Subtotaal resterende ruimte voor risicoafdekking			7.682.342
Totaal beschikbare ruimte voor risicoafdekking			56.860.755

Het bedrag voor risicoafdekking ad € 56.860.755 is inclusief de gevormde risicovoorziening ontwikkelbedrijf ad € 15.412.322 en inclusief de gevormde voorziening grondexploitaties ad € 4.362.221.

Risico-afdekking stimulering woningbouw binnen reserve Woningbouwstimulering

Programmabegroting	regeling		Totaal
02 Ruimte	Algemene kosten	Inhuur expertise/ beheer w oningen	6.478.815
	Startersleningen	Beheerskosten	137.059
	Waardebescherming		1.493.141
	Verkoopgarantie		10.179.939
	Maatw erk producenten	Garantstellingen	1.500.000
	Maatw erk producenten	Renteloze leningen	2.437.762
	Investeringsfondsen		1.400.000
Totaal beschikbare ruimte voor risicoafdekking			23.626.715

Naast bovenstaande perspectief wordt er conform onderstaande uiteenzetting gerapporteerd over de realisaties van 2013.

		uitgaven	inkomsten
1. Ontwikkelbedrijf	aan- en verkoop grond en opstallen	19.083.476	10.750.551
		storting	onttrekking
	Storting en onttrekking grondbankreserve	9.396.861	2.295.662

Voor een nadere inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de voortgangsrapportage van het Ontwikkelbedrijf.

In de uitgaven en inkomsten zijn de grondtransacties van de VIV regeling *niet* opgenomen.

In de storting is een bedrag opgenomen van rentebijbeschrijving op de risicoreserve van € 1.492.786.

Ultimo 2013 bedraagt het saldo van de risicoreserve van het ontwikkelbedrijf € 56.860.755.

		uitgaven	inkomsten
2. RLG: EHS	ILG krediet	2.801.339	9.183.471
	Provinciaal investeringskrediet € 21 mln	1.054.524	1.054.524
	Provinciaal investeringskrediet € 86 mln	6.555.390	10.335.329

Naast het ILG krediet van € 127 mln en een investeringskrediet van € 21 mln is er in 2010 een extra investeringskrediet beschikbaar gesteld van € 86 mln. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar programma 03 van de jaarrekening.

			Uitgaven	Inkomsten
3. Projecten Infra	aan- en verkoop grond voor overige infra projecten		9.058.651	
4. Woningbouw	Algemene kosten	Externe dienstverlening	579.519	579.519
		Communicatiekosten	300	300
	Startersleningen	Bijdrage aan Stg. SVN	3.000.000	1.272.905
		Rente-inkomsten		176.963
		Beheersvergoeding	74.480	74.480
	Woonlastenverzekering		0	
	Waardebescherming		6.860	6.860
	Opkoopregeling		44.753.149	19.495.666
	Maatwerk	Renteloze leningen	0	2.980.000
		Rentekosten	568.078	568.078
		Garantiestellingen	6.000.000	10.059.176
	Investeringsfondsen	Bijdrage fondsen	0	125.000
	Storting en onttrekking risicoreserve woningstimulering		Storting	Onttrekking
			900.018	8.453.080

Voor de regelingen is een krediet gevoteerd van € 250 mln en een risicoreserve van € 45 mln. Ultimo 2013 bedraagt de reserve € 24,9 miljoen.

Opkoopregeling: voor de opkoopregeling voor 23 woningen voor een bedrag van € 4,9 mln aan garanties toegezegd. Deze toezeggingen zijn, gelet op de regeling, in het dienstjaar 2014 als verplichting opgenomen.

Per 31-12-2013 is de provincie eigenaar geworden van 213 woningen voor een bedrag van € 47,8 miljoen.

Totaal zijn er tot en met 31-12-2013 61 woningen in eigendom van de provincie verkocht voor een bedrag van € 12,5 miljoen.

De aankoopwaarde van deze woningen is in totaal € 14,3 miljoen. Het verlies is ten laste van de risicoreserve gebracht.

Voor 144 woningen is besloten om een verkoopbod tussen de 80 en 90 procent te aanvaarden. Dit resulteert in een verlies van € 2,1 mln. Dit verlies komt in 2012 (€ 1,5 miljoen) en 2013 (€ 0,6 miljoen) ten laste van de risicoreserve stimulering woningbouw.

Daarnaast heeft er, op basis van taxatie, in 2013 een afwaardering op de woningportefeuille plaatsgevonden. Dit heeft geresulteerd in een verlies van € 7,6 miljoen.

Risicoreserve: de gemaakte kosten voor externe dienstverlening, communicatie, woonlastenverzekering, waardebescherming, rentekosten van het maatwerk en beheersvergoeding stg SVN zijn in 2013 ten laste van de risicoreserve gebracht..

Voor het project Rivierzicht Zuid/ De Werf is in het kader van de woningbouwstimulering een garantstelling afgegeven.

Met de stichting WSG is een overeenkomst gesloten, waarin bepaald is dat de opbrengsten uit verkoop van woningen in deposito moet worden geplaatst bij de provincie ten behoeve van de aflossing van de geldlening die door de Stichting WSG is aangegaan met de Bank. In 2013 is € 10,1 miljoen ontvangen en € 6 miljoen betaald voor aflossing van de gesloten geldlening.

Paragraaf 8

Burgerjaarverslag

Burgerjaarverslag

Portefeuillehouder:

CdK dr. W.B.H.J. van de Donk

Provinciale dienstverlening

(Tevens Burgerjaarverslag in de zin van art. 175, lid 2 van de Provinciewet)

Woord vooraf

Op grond van de Provinciewet dient de commissaris van de Koning in het Burgerjaarverslag te rapporteren over de kwaliteit van:

- a. de provinciale dienstverlening;
- b. de procedures op het vlak van burgerparticipatie.

Als referentiekader wordt hiervoor het dienstverleningshandvest van de provincie gehanteerd. Hierin zijn door de provinciale organisatie uitgangspunten en normen vastgelegd ten aanzien van relatiebeheer, betrokkenheid en participatie van de provinciale samenleving bij het beleid van de provincie en de betrouwbaarheid en transparantie van de provinciale dienstverlening.

Deze indeling wordt in dit Burgerjaarverslag als uitgangspunt voor de rapportage gehanteerd.

Relatiebeheer

In deze paragraaf komen de acties en maatregelen aan de orde die getroffen zijn om het relatiebeheer door en vanuit de provinciale organisatie te verbeteren.

Periodiek wordt het oordeel van relaties gevraagd over diverse aspecten van het functioneren van de provinciale organisatie. Dit gebeurt onder meer door de tevredenheid van relaties over de dienstverlening door de provinciale organisatie te onderzoeken.

In 2013 is geen concernbreed klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Wel is het project 'De Bereikbare Provincie' gestart. De belangrijkste doelstelling van dit project is om naast de persoonlijke bereikbaarheid van de provincie medewerkers, ook de organisatorische bereikbaarheid te garanderen. Dit project wordt in 2014 afgerond.

Daarnaast zijn op diverse beleidsterreinen specifieke relatietevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- **Integrale Dorps Ontwikkelingsplannen (Idops)**
Het PON voert jaarlijks onderzoek uit naar de effecten van en de tevredenheid over de uitvoering van de Idops. Uit de meest recente effectmeting van het PON (2013) blijkt dat niet alleen de waardering van de leefbaarheid in deze kernen sterk is gestegen, maar dat ook de waardering voor de inzet van provinciale planbegeleiders hoog is (8).
- **Leefbaarheidsmeetings**
Gestart is met informatieve bijeenkomsten in de vier Brabantse regio's. Uit onderzoek van het PON blijkt dat de gemiddelde waardering voor deze bijeenkomsten 7,5 - 8 is.
- **Jeugdzorg**
Jaarlijks wordt via de zorginstellingen de klanttevredenheid van cliënten gemeten. Deze dient hoger te zijn dan >7,5. De Brabantse instellingen voldoen daaraan.
- **Digitaal klantenpanel OV**
Het online reizigerspanel Brabant is eind 2012 opgericht in opdracht van de provincie Noord-Brabant. Het panel bestaat inmiddels uit 633 Brabantse busreizigers. Samen met de vervoerders en Reizigers Overleg Brabant ondervraagt de provincie dit panel zo'n 5 keer per jaar over actuele onderwerpen. In 2013 zijn 5 enquêtes uitgevoerd, die gingen over uiteenlopende zaken:
 - de bekendheid, beleving en waardering van marketingacties, zoals voor de Pathé-actie, waarbij reizigers een voucher kregen van de buschauffeur voor gratis bioscoopbezoek met een mede-busreiziger 27% bleek die actie te kennen. Dat lijkt weinig, maar de actie gold ook maar voor een beperkt aantal lijnen in de omgeving van Breda; van hen vond 64% dit een goede actie, en van deze groep denkt 29% dat dit soort acties het busgebruik zal bevorderen.
 - het gebruik van nieuwe reisproducten, onder meer van het product Dalkorting Brabant; 80% van de respondenten kende dit product, daarvan gebruikte 60% het, en van die groep was 93% zeer tevreden met het product.

- nader onderzoek naar de tevredenheid over het busvervoer, zoals over de distributie van oplaadpunten voor de OV chipkaart: de duidelijkheid van het opladen scoorde een 7,7, de technische werking van het opladen een 7,5 en de afstand tot het dichtstbijzijnde oplaadpunt scoorde een 7.

Op basis van deze uitkomsten kunnen wij beter inspelen op de wensen van de busreiziger of gericht actie ondernemen om de kwaliteit van ons regionaal OV te verbeteren.

- Landelijke klantenbarometer OV

De klantenbarometer is een landelijk ingezette, jaarlijkse enquête, die de klantwaardering van het OV meet in de verschillende concessiegebieden. De gegevens over 2013 zijn op het moment dat dit verslag is opgesteld nog niet bekend. De gemiddelde klantwaardering door de Brabantse busreiziger is in 2012 gestegen met 0,1 punt naar een 7,4 en scoort hiermee gelijk aan de gemiddelde score voor alle concessies in Nederland. Alleen voor de Brabantliners is de klantwaardering gedaald met 0,1 punt naar een 7,3. De Meierij stijgt wederom in de waardering (13e plek in de rangorde van 75 gebieden) en scoort net als in 2011 het best van de Brabantse concessies: een 7,6.

Relatiemanagement

De afgelopen jaren is een forse stap gezet in het concernbreed organiseren van relatiebeheer met gemeenten. Een klein team van relatiebeheerders vormt het eerste aanspreekpunt voor gemeenten, zij adviseren het provinciebestuur en het management en zij hebben organisatiebreed overzicht van de contacten met gemeenten.

In 2013 is weer voortvarend gewerkt aan het relatiemanagement met gemeenten. Het team relatiemanagement heeft samen met het Kabinet CdK de werkbezoeken van de commissaris van de Koning aan gemeenten inhoudelijk voorbereid. Daarnaast is door de relatiemanagers gesproken met de secretaris en/of het management van alle 67 gemeenten. Ook hebben de relatiemanagers meegewerkt aan de realisatie van (sub)regionale dialoogconferenties voor het project (Veer)krachtig Bestuur in Brabant.

De relatiemanagers delen de signalen die door de gemeenten zijn gegeven met de organisatie om met deze spiegel van buiten ons werk te verbeteren. Ook informeren zij gemeenten over provinciale beleidsontwikkelingen, regelingen en opgaven. Door deze gesprekken werken zij mee aan het optimaliseren van de relatie en de verbinding tussen gemeente en provincie.

Door de bundeling van informatie over gemeenten in één team kan op efficiënte wijze informatie worden verzameld en maatwerk worden geleverd bij contacten met gemeenten of regio.

Behalve met gemeenten is ook de relatie met andere, specifieke doelgroepen aangehaald en/of op een meer structurele basis georganiseerd. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Via internet communiceren wij met alle gemeenten en waterschappen over interbestuurlijk toezicht. We zetten daar bijvoorbeeld voorbeelddocumenten op waarmee gemeenten hun voordeel kunnen doen. Zo bevorderen we kennisdeling en transparantie. We krijgen daarover veel positieve reacties.
- Brabant is voor het jaar 2014 aangewezen als European Entrepreneurial Region. In 2013 is een start gemaakt met het aanhalen van de banden met groepen ondernemers. Vanuit EER ligt de focus op innovatieve startende ondernemers. Deze groep ondernemers wordt betrokken bij meerdere trajecten, gericht op het versterken van dit type ondernemerschap in Brabant.
- In het provinciale leefbaarheidsbeleid werkten we tot 2010 vooral samen met gemeenten en met provinciale organisaties en netwerken. Met Leefbaarheid@Brabant zijn onze relaties aanzienlijk verbreed naar samenwerkingsverbanden met ondernemers, omgeving (maatschappelijke en burgerorganisaties), onderwijs (kennisinstellingen) en overheden.
- In het kader van de Transitie Jeugdzorg wordt door de medewerkers Jeugd intensief met de gemeenten en zorgorganisaties samengewerkt, zodat de overdracht van de jeugdzorg per 01 januari 2015 zorgvuldig en warm verloopt. De provincie biedt ruimte, zodat gemeenten en zorgaanbieders al nieuwe manieren van zorgverlening kunnen inzetten. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan kennisoverdracht.

Betrokkenheid/participatie

In deze paragraaf komt de wijze waarop de provincie maatschappelijke partners bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken heeft betrokken aan de orde (betrokkenheid en participatie). In 2013 zijn burgers en belangengroepen proactief betrokken bij diverse beleidsontwikkelings- en/of uitvoeringstrajecten om mee te denken en mede vorm te geven aan provinciaal beleid en om op die wijze draagvlak voor het beleid en de beleidsuitvoering te genereren.

Aansprekende voorbeelden hiervan zijn:

- Aan de vooravond van het politieke debat over de veehouderij zijn belangrijke maatschappelijke partners onderling tot overeenstemming gekomen over de aanpak

van overbelaste gebieden en melkveehouderijen dichtbij dorpskernen en natuurgebieden.

- In het verband van het Energiefonds werken we zeer nadrukkelijk samen met partners in de financiële wereld (Triodos, ASN, Rabo, maar ook private equity clubs).
- In 2013 is de provincie, samen met netwerken actief op het terrein van zorg en innovatie, gestart met proeftuinen op het terrein van dementie, informele zorg (zorg uit het eigen sociale netwerk) en zelfmanagement (zelf je ziekte managen/rol geven in je leven). Bij deze proeftuinen worden cliënt- en belangenorganisaties op het gebied van dementie en mantelzorg nadrukkelijk betrokken. Ook (individuele) cliënten en mantelzorgers worden bij de proeftuinen betrokken.
- In 2013 is het Brabants Arbeidsmarktakkoord tot uitvoering gekomen, waarmee de samenwerkende partners in het Pact Brabant (provincie, regio's, werkgevers en werknemers) ieder, vanuit eigen rol en verantwoordelijkheid, invulling geven aan de aanpak van de speerpunten.
- De provincie heeft het initiatief genomen om samen met de Pact Brabant-partners een crisisaanpak te ontwikkelen en tot uitvoering te brengen met als doel om de arbeidsmarkteffecten van de crisis zo veel mogelijk binnen de perken te houden. In goede afstemming hiermee zijn onder de paraplu van het Pact Brabant in september voor de 5 Brabantse arbeidsmarktregio's de jeugdconvenanten getekend, met als doel extra 4500 leerbanen te realiseren.
- In Brabant wordt er op vele plaatsen flink aan gewerkt om tot nieuwe oplossingen en samenwerking tussen burgers en overheid te komen. Vanuit Leefbaarheid@Brabant werken we onder andere mee aan deze programma's in Esbeek/Hilvarenbeek (professionalisering van de coöperaties), Aalburg (programma Gedeelde Verantwoordelijkheid, een landelijk programma waaraan ook Tilburg en Roosendaal deelnemen) en Oisterwijk (het Oisterwijkmodel).
- Burgers, scholen, ondernemers en lokale overheden hebben actief geparticipeerd bij de uitvoering van het verkeersveiligheidsprogramma (Help Brabant op weg naar Nul Verkeersdoden 2012-2016). Gezamenlijk zijn 200 acties op 23 oktober 2013 uitgevoerd om met name de verkeersveiligheid van fietsers te vergroten.
- In 2013 initieerde de provincie Noord-Brabant het Brabant Mobiliteitsnetwerk (BMN). Het BMN is een onafhankelijke organisatie waarin bedrijven, overheden en (kennis)instellingen zijn vertegenwoordigd. Het Brabant Mobiliteitsnetwerk brengt partijen samen die vanuit een gedeelde visie en ambitie samenwerken aan concrete maatregelen die oplossingen bieden voor lokale- en regionale

mobiliteitsvraagstukken rondom economische toplocaties. Een voorbeeld is het Paleiskwartier Den Bosch.

- In de workshop 'Samen mobiliteit ontwerpen' tijdens de Dutch Design Week hebben we samen met burgers en diverse partners nieuwe richtingen verkend over hoe de mobiliteit van Brabantse burgers er in de toekomst uit kan zien.
- Het Innovatief Lucht Meetsysteem is tot stand gekomen in samenwerking tussen de 4-O's: Overheid, Onderwijs, Ondernemingen en Omgeving. Het doel hiervan is een gezonde stad creëren. Er is een burgerparticipatie-organisatie opgezet die een aantal keren bijeen is geweest. De burgers denken mee en leveren input voor de realisatie van dit doel.
- In het proces om tot een herziening van de beleidsvisie externe veiligheid te komen zijn interviews afgenomen bij diverse partijen die zich met dit thema bezighouden. Het gaat onder meer om bestuurders en experts van gemeenten, veiligheidsregio's en bedrijven. De resultaten uit de interviews zijn als input gebruikt voor de nieuwe beleidsvisie.
- In de Investeringsstrategie Landschappen van Allure is burgerparticipatie één van de belangrijke provinciale thema's. Verschillende partijen, waaronder burgers, gaan actief mee doen in de uitvoering van projecten.

Betrouwbaarheid/transparantie

Tenslotte komt in deze paragraaf aan de orde of en in hoeverre de provincie zich een betrouwbare partner toont, in die zin dat afspraken goed en tijdig worden nagekomen. In het provinciale dienstverleningshandvest zijn normen ten aanzien van de kwaliteit van de provinciale dienstverlening vastgelegd. De realisatie van deze normen wordt door de provinciale organisatie continu gemonitord. Onderstaand worden per categorie de realisaties voor 2013 weergegeven en toegelicht.

Telefonische bereikbaarheid

Telefonische bereikbaarheid wordt sinds 2008 onder meer gemeten aan de hand van het aantal geslaagde contactpogingen, dat wil zeggen het aantal binnen 30 seconden opgenomen/beantwoorde telefoongesprekken.

Telefonische bereikbaarheid	2013	2012	2011	2010	2009
Geslaagde contactpogingen **	86%	82%	74%	*	67%

* In 2010 heeft geen meting plaatsgevonden.

** De telefooncontacten via de mobiele telefoons zijn niet in deze cijfers meegenomen. Daarover zijn geen gegevens beschikbaar.

Sinds 2008 is een gestage stijging van het aantal geslaagde contactpogingen te constateren.

Het Brabantloket heeft in 2013 een praktische evaluatie uitgevoerd door ongeveer 200 bellers achteraf te benaderen. Hieruit zijn veel positieve reacties gekomen over de beantwoording van vragen en de manier waarop de medewerkers van het Brabantloket de bellers te woord hebben gestaan.

Februari 2014 wordt er een nieuwe telefooncentrale geïmplementeerd. Vooraf is er een nulmeting uitgevoerd. Aandachtspunten die hieruit naar voren kwamen waren onder meer standaardisering van voicemail- en meldtekst Brabantloket, terugdringen van de wachttijd en bevorderen van terugbellen. De resultaten zijn gebruikt als input voor de instelling en implementatie van de nieuwe telefooncentrale. Dit onderzoek wordt eind 2014 herhaald.

Afhandeling subsidies

Door het verstrekken van subsidies stimuleert de provincie positieve ontwikkelingen op de diverse beleidsterreinen. Er wordt bijvoorbeeld subsidie verstrekt aan projecten en initiatieven op het gebied van jeugdzorg, instandhouding van cultureel erfgoed, openbaar vervoer, economie en innovatie, verkeersveiligheid, bodemsanering en woningbouw.

Subsidies	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal af te handelen aanvragen	2.337	5.419	4.994	3.777	2.340
Binnen termijn	1.968 (84%)	3.863 (71%)	4.615 (92%)	3.467 (92%)	2195 (94%)
- afgehandeld	1.156	2.364	4.496	2303	1532
- in behandeling	812	1.499	119	1164	663
Buiten termijn	369 (16%)	1.556 (29%)	379 (8%) 379	210 (8%) 8%	145 (6%) 6%
- afgehandeld	303	1.190	0	161	82
- in behandeling	66	366		149	63

Nadere toelichting

Sinds 1 april 2013 heeft de provincie Noord-Brabant een centrale afdeling Subsidies. Deze afdeling handelt voor de gehele organisatie alle soorten subsidieaanvragen af. Sinds 1 april is ook de nieuwe Asv van kracht. Ten opzichte van 2012 heeft dit tot een aanzienlijke verbetering geleid in de tijdige afhandeling van subsidieaanvragen.

Opvallend is het grote verschil in aantallen af te handelen aanvragen ten opzichte van 2012. Dit is het gevolg van de keuze om alleen nog over de afhandeling van die subsidieaanvragen te rapporteren die door de provinciale organisatie zelf worden afgedaan. Aanvragen die worden afgedaan door mandaatinstellingen (denk bijvoorbeeld aan Dienst Regelingen (DR) en Coördinatiepunt landschapsbeheer (CLB)) zijn vanaf de vorming van de afdeling Subsidies niet meer in de tellingen meegenomen.

Afhandeling van vergunningen, ontheffingen en goedkeurende verklaringen

Door het verlenen dan wel onthouden van vergunningen reguleert de provincie het doen en laten binnen de verschillende beleidsterreinen op individueel niveau. Vergunningen worden al dan niet verstrekt rond bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, geluidshinder, milieu, ontgrondingen, natuurbescherming en de Flora- en Faunawet.

Vergunningen	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal af te handelen aanvragen	2.177	7.112	4.473	1.607	9.467
Binnen termijn	1.925 (88%)	3.745 (53%)	3004 (67%)	1422 (88%)	9083 (96%)
- afgehandeld	1.909	2.528	2.226	1209	8765
- in behandeling	16	1.217	778	213	318
Buiten termijn	252 (12%)	3.367 (47%)	1.469 (33%)	185 (12%)	384 (4%)
- afgehandeld	240	1.419	824	171	205
- in behandeling	12	1.948	645	14	179

Nadere toelichting

In het aantal af te handelen aanvragen voor 2013 zijn de aanvragen voor een vergunning Natuurbeschermingswet buiten beschouwing gelaten. In totaal liepen er in 2013 naast de in bovenstaande tabel opgenomen aanvragen 2.790 aanvragen voor een vergunning

Natuurbeschermingswet. Hiervan zijn er 4 binnen de termijn afgehandeld. Zoals ook vorig jaar reeds in het Burgerjaarverslag is vermeld, is er vanaf eind 2011 als gevolg van een uitspraak van de Raad van State een forse achterstand ontstaan in de afhandeling van aanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Inmiddels zijn extra middelen beschikbaar gesteld en maatregelen genomen om deze achterstand weg te werken. Echter de aanvragen die in 2013 zijn afgehandeld en op dit moment worden afgehandeld zijn vrijwel allemaal buiten de termijn.

De percentages voor de overige aanvragen (88% binnen de termijn) bevinden zich weer op een goed niveau. De maatregelen die het afgelopen jaar zijn getroffen om te komen tot een tijdige afhandeling van vergunningaanvragen hebben resultaat gehad.

Afhandeling facturen

Tot en met 2010 is voor tijdige betaling van (correcte) facturen de norm van 30 kalenderdagen gehanteerd. In het gewijzigde dienstverleningshandvest is die norm aangescherpt tot 20 kalenderdagen. In onderstaand overzicht wordt voor 2010 de realisatie voor beide normen gepresenteerd, om enerzijds de vergelijkbaarheid naar het verleden en anderzijds de vergelijkbaarheid naar de toekomst te borgen.

Facturen	2013/20	2012/20	2011/20	2010/20	2010/30	2009
Aantal facturen	22.894	23.937	24.011	27.836	27.836	31.519
Betaald binnen de termijn	19.631 (86%)	18.645 (78%)	18.146 (76%)	19.558 (70%)	23.753 (85%)	26.321 (84%)
Betaald buiten de termijn	3.263 (14%)	5.292 (22%)	5.865 (24%)	8.278 (30%)	4.083 (15%)	5.198 (16%)

De gemiddelde betaaltermijn in 2013 is 14,3 dagen ten opzichte van 16,2 dagen in 2012.

Nadere toelichting

Met motie M4 d.d. 17 mei 2013 hebben Provinciale Staten gevraagd om alles in het werk te stellen om er voor te zorgen dat binnen deze bestuursperiode minstens 93% van de facturen binnen 20 dagen worden voldaan. Dit sluit aan bij al in gang gezette verbeteracties. We zien dan ook een verbetering optreden ten opzichte van 2012.

Verdere digitalisering, juist gebruik van systemen en goede afspraken met de leveranciers en dienstverleners moeten er voor zorgdragen dat er én minder onjuiste facturen worden ontvangen én de afhandelingsstijd kan worden versneld.

Afhandeling bezwaarschriften en administratieve beroepen

Het is mogelijk bezwaar te maken tegen door de provincie genomen besluiten. Daarnaast staat in een beperkt aantal gevallen de mogelijkheid open administratief beroep aan te tekenen tegen specifieke besluiten van gemeenten. De provincie Noord-Brabant werkt met een externe, onafhankelijke hoor- en adviescommissie (HAC). Bij de afhandeling van bezwaarschriften past de provincie "mediation" toe, dat wil zeggen dat bij het in behandeling nemen van een bezwaarschrift eerst (telefonisch) contact met de bezwaarmaker wordt opgenomen om te onderzoeken of het geschil op een andere manier kan worden opgelost. Deze interventie leidt in 50% van de gevallen tot een intrekking van het bezwaarschrift.

Bezwaar- en beroepschriften	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal af te handelen aanvragen	206	296	394	346	308
Binnen termijn	171 (83%)	193 (65%)	361 (92%)	332 (96%)	276 (90%)
- afgehandeld	103	118	243	201	147
- in behandeling	68	75	118	131	129
Buiten termijn	35 (17%)	103 (35%)	33 (8%)	14 (4%)	32 (10%)
- afgehandeld	30	85	24	12	21
- in behandeling	5	18	9	2	11

Nadere toelichting

Er is sprake van een afname van het aantal bezwaarschriften ten opzichte van voorgaande jaren, met name het aantal bezwaren in het kader van de Verordening ruimte en de Verordening Stikstof en Natura 2000. Het aantal/percentage bezwaren dat binnen de termijn is afgehandeld is ten opzichte van vorig jaar weer toegenomen.

Jaarrekening 2013

Jaarrekening 2013

Programmarekening met toelichting

De programmarekening met toelichting bestaat uit de rekening van lasten en baten waarin op productgroepniveau (het autorisatieniveau) de lasten en baten van de oorspronkelijke begroting, de begroting inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen en de realisaties zijn opgenomen. De verschillen tussen begroting ná wijziging en de realisatie

zoals vermeld in de blauw gearceerde kolommen, zijn toegelicht in de verschillenanalyse programmarekening.

Programmarekening	Lasten 2013			Verschil lasten	Baten 2013			Verschil baten
	vóór wijz.	ná wijz	realisatie		vóór wijz.	ná wijz	Bedragen x € 1.000 realisatie	
	a		b	a/-b	c		d	d -/- c
01 Programma Bestuur								
01.01 Provinciebestuur	8.136	9.091	7.730	1.360	361	357	397	40
01.02 Bestuurlijke samenwerking	3.849	6.468	1.887	4.580	554	407	387	-21
01.03 Interbestuurlijk toezicht	73	73	24	49	0	0	0	0
Apparaatskosten	5.959	5.959	6.467	-508				
Totaal programma Bestuur	18.017	21.591	16.108	5.483	914	764	783	19
02 Programma Ruimte								
02.01 Ruimtelijke ontwikkeling en - kwaliteit	4.395	18.647	31.526	-12.878	244	455	1.354	899
02.02 Vitaal platteland	15.684	13.017	14.191	-1.174	11.745	3.303	967	-2.336
02.03 Sterk stedelijk netwerk	19.406	10.186	11.424	-1.238	3.795	421	406	-15
Apparaatskosten	17.745	17.745	18.053	-309				
Totaal programma Ruimte	57.229	59.595	75.194	-15.599	15.784	4.179	2.727	-1.452
03 Programma Ecologie								
03.01 Water	32.444	12.192	840	11.352	21.463	6.842	1.783	-5.059
03.02 Milieu	57.188	63.266	51.975	11.291	9.244	35.689	27.222	-8.467
03.03 Natuur en landschap	52.790	54.952	55.252	-299	37.909	28.896	35.840	6.944
Apparaatskosten	47.471	47.471	42.713	4.758				
Totaal programma Ecologie	189.893	177.881	150.779	27.102	68.616	71.428	64.845	-6.582

Programmarekening	Lasten 2013			Verschil lasten	Baten 2013			Bedragen x € 1.000	Verschil baten
	vóór wijz.	ná wijz.	realisatie		vóór wijz.	ná wijz.	realisatie		
04 Programma Economie									
04.01 Algemeen economisch beleid	14.646	16.658	21.208	-4.550	2.199	5.335	4.910	-425	
04.02 Economisch programma Brabant	13.216	19.134	19.522	-388	0	501	291	-210	
04.03 Internationalisering en EU programma's	44.236	2.002	11.459	-9.457	43.000	500	9.773	9.273	
Apparaatskosten	7.383	7.383	7.986	-603					
Totaal programma Economie	79.480	45.177	60.175	-14.999	45.199	6.336	14.975	8.639	
05 Programma mobiliteit									
05.01 Mobiliteit	30.505	57.382	40.447	16.935	18.721	37.262	25.836	-11.426	
05.02 Openbaar vervoer	139.868	128.488	126.015	2.473	119.276	121.093	123.382	2.289	
05.03 Infrastructuur/ provinciale wegen	116.332	94.334	82.525	11.809	53.444	34.448	24.643	-9.804	
Apparaatskosten	25.206	25.206	26.467	-1.261					
Totaal programma Mobiliteit	311.911	305.410	275.454	29.956	191.440	192.803	173.862	-18.941	
06 Programma Cultuur en samenleving									
06.01 Cultuur	32.013	30.733	32.352	-1.619	388	513	1.372	859	
06.02 Jeugd	193.102	202.438	206.440	-4.002	186.518	196.431	201.312	4.881	
06.03 Samenleving	16.105	17.432	17.240	192	2.097	55	109	54	
06.04 Sociaal cultureel beleid	27.460	26.056	25.382	674	0	700	700	0	
Apparaatskosten	10.563	10.563	10.970	-408					
Totaal programma Cultuur en samenleving	279.243	287.222	292.383	-5.161	189.002	197.699	203.493	5.794	
07 Investeringsagenda									
07.01 Energietransitie	8.635	5.355	4.267	1.089	0	0	0	0	
07.02 Landschappen van allure	250	26.760	25.706	1.054	0	0	10	10	
07.03 2018 Brabant: samen culturele hoofdstad	2.316	262	274	-12	0	0	0	0	
07.04 Sportplan 2016	4.457	4.163	3.335	828	0	0	8	8	

Programmarekening	Lasten 2013			Verschil lasten	Baten 2013		Bedragen x € 1.000	Verschil baten
	vóór wijz.	ná wijz	realisatie		vóór wijz.	ná wijz		
07.05 Grote erfgoedcomplexen	250	454	314	140	0	0	0	0
07.06 Spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur	1.715	3.000	4.349	-1.349	0	0	0	0
07.07 Groen Ontwikkelfonds	0	13.600	24.621	-11.021	0	0	11.900	11.900
Apparaatskosten	8.743	8.743	9.040	-296				
Totaal programma Investeringsagenda	26.366	62.338	71.904	-9.567	0	0	11.918	11.918
Algemeen financieel beleid								
Algemene dekkingsmiddelen	22.857	23.556	23.708	-151	471.449	432.783	463.242	30.459
Stelposten	33.426	17	-784	800	0	3.766	0	-3.766
Onvoorzien	1.308	918	0	918				
	57.591	24.491	22.924	1.567	471.449	436.548	463.242	26.693
	1.019.730	983.705	964.922	18.782	982.405	909.757	935.845	26.088
Totaal saldo van baten en lasten	Begr. oorspr.	Begroting na wijz.	Realisatie		Verschil			
	-37.325	-73.947	-29.078					
	Begr. oorspr.	Begroting na wijz.	Realisatie		Begr. oorspr.	Begroting na wijz.	Realisatie	-10.464
Toevoegingen aan reserves	145.727	205.571	200.588	4.982				
Onttrekkingen aan reserves					183.052	279.518	269.054	
	1.165.457	1.189.275	1.165.511	23.764	1.165.457	1.189.275	1.204.899	15.624
Batig resultaat	Begr. oorspr.	Begroting na wijz.	Realisatie					
	0	0	39.388					

Toelichting programmarekening / Verschillenanalyse programmarekening

Onderstaand worden de verschillen tussen de geraamde lasten en de gerealiseerde lasten en de verschillen tussen de geraamde baten en de gerealiseerde baten per productgroep en per programma toegelicht (de bedragen in de lichtblauw gearceerde kolommen uit bovenstaande tabel worden toegelicht).

In de productenrealisatie is een gedetailleerd overzicht opgenomen van alle begrotingsposten met raming en realisatie.

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig - nadelig	+ voordelig - nadelig	
01	Programma Bestuur			
01.01	Provinciebestuur	1.360		40 <u>Lasten</u> Onderschrijding Kosten PS/Griffie ad € 506.000 betreft lagere kosten voor onder meer onderzoeken (€ 277.000), vergoedingen(€ 125.000), reis- en verblijfskosten(€ 61.000), cursuskosten (€ 24.000) en lagere kosten Zuidelijke Rekenkamer (€ 82.000). Daarnaast onderschrijding op uitgaven GS/CdK ad € 669.000 vanwege lagere kosten voor pensioenen en wachtgelden oud GS-leden, wedde GS en CdK, cursussen en congressen. Tot slot is onderschrijding ontstaan bij het onderdeel kennis en onderzoek omdat prestaties pas later worden geleverd (€ 186.000).
01.02	Bestuurlijke samenwerking	4.580		-21 <u>Lasten</u> De subsidie voor de internationale school wordt in 2014 afgegeven i.p.v. 2013, daardoor is in 2013 een onderschrijding opgetreden van € 4,1 miljoen. De onderschrijding servicepunten en stedelijk netwerk bedraagt €449.000.
01.03	Interbestuurlijk toezicht	49		0 De onderschrijding van € 49.000 betreft de provinciale regie op de professionalisering van de handhaving.
	Apparaatskosten	-508		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
	Totaal programma Bestuur	5.483	19	
02	Programma Ruimte			
02.01	Ruimtelijke ontwikkeling en - kwaliteit	-12.878	899	<u>Lasten</u> Onderschrijding

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Voor de garantstellingen en deelnemingen van het ontwikkelbedrijf zijn risicoreserveringen opgenomen in de reserve Ontwikkelbedrijf voor een totaalomvang van circa €18 mln. Bij de raming op de post afwaardering wordt ook een inschatting gemaakt van de omvang risicoreserveringen, waar naar verwachting daadwerkelijk een beroep op gedaan moet worden. In dit geval heeft er in tegenstelling tot de raming in 2013 geen enkele verliesneming plaats hoeven te vinden, waardoor een onderschrijding van € 9.568.000 is gerealiseerd. De start van de realisatie van het project De Pielis in de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze is begin 2014 gestart in plaats van in 2013 waardoor een onderschrijding van € 275.000 is ontstaan. Diverse overige onderschrijdingen tot een bedrag van € 326.000. <i>Overschrijding</i> In 2013 zijn 13 initiatieven gesubsidieerd, waarvoor € 470.000 meer nodig was in 2013 dan voorzien. Het betreft hier een meerjarig budget (t/m 2015 bestuursakkoordmiddelen), zodat het tekort binnen het totale budget opgevangen wordt. Tot een bedrag van € 22,6 mln zijn voorzieningen gevormd mbt garantie glastuinbouw Deurne (€ 15,4 mln), lening aan ruimte voor ruimte (€ 2,8 mln) en KVL (€4,4 mln) <i>Baten</i> Inkomsten Oostelijke Langstraat De werkelijke inkomsten met betrekking tot Oostelijke Langstraat zijn € 736.000 hoger dan geraamd omdat Waterschap Aa & Maas, in tegenstelling tot de afspraken in de Bestuursovereenkomst GOL, al een deel van haar bijdrage in 2013 heeft betaald. Daarnaast zijn er hogere baten ad € 163.000 door grondexploitatie ontwikkelbedrijf en vergoeding rentekosten achtergestelde lening ORR.
02.02	Vitaal platteland	-1.174	-2.336	<i>Lasten</i> <i>Onderschrijding</i> Financiële afwikkeling ILG/POP2. De afrondingsovereenkomst ILG is in 2012 vastgesteld. Er zijn echter nog vele lopende projecten die afgerond worden komende jaren. Ook het POP2 programma bevindt zich in een afrondende fase. Over/onderschrijdingen worden verrekend in de daartoe beschikbare reserves ILG en POP. Per saldo is er sprake van een onderschrijding van bijna €1,6 mln (lasten), omdat projecten goedkoper gerealiseerd zijn of correcties m.b.t. voorgaande jaren hebben plaatsgevonden.

Bedragen x € 1.000		Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				In de begroting 2013 was voor streeknetwerken € 6 mln geraamd. Daarvan is € 5,8 mln gerealiseerd en betreft € 5,6 mln aan exploitatiesubsidies aan de streeknetwerken en € 0,2 mln aan proceskosten. Inspiratiebijeenkomsten hebben in 2013 niet plaatsgevonden, hierdoor is een overschrijding van € 105.000 ontstaan. Diverse achterblijvende kosten voor communicatie en werkbudget ILG leiden voorts tot een overschrijding van €390.000. <i>Overschrijding</i> In relatie tot de garantie aan de TOM is tot een bedrag van € 3.500.000 een risicovoorziening gevormd. <u>Baten</u> De afwijking van € 2,3 mln baten betreft ILG en POP (zie toelichting lasten)
02.03	Sterk stedelijk netwerk	-1.238	-15	<u>Lasten</u> Overschrijding Op Voorbereidings- en uitvoeringskosten woningbouwproductie is overschrijding ontstaan tot een bedrag van €2.173.000 die is veroorzaakt door lagere exploitatiekosten op woningen in provinciaal bezit. Dit komt doordat er meer woningen binnen de Brabantse Verkoopgarantie door de woningeigenaren zelfstandig zijn verkocht dan oorspronkelijk was ingeschat. Hierdoor hoeft de provincie deze woningen niet te kopen. Eerste subsidieverzoek voor deze subsidieregeling Nimby is eind december 2013 binnen gekomen (Heeze-Leende), waardoor overschrijding in 2013 opgetreden is van € 1.000.000. Bij de raming van de rentekosten woningbouw kredietcrisis is geen rekening gehouden, met het feit dat de rentekosten voor leningen aan gemeenten en woningbouwcorporaties, ten laste komen van de risicoreserve Woningbouw Stimuleringsmaatregelen, waardoor een overschrijding ontstaat van € 589.000. De projectkosten van de ISV-projecten Centrum Oost-Hofdael te Geldrop en Stekkerhoek te Nistelrode zijn lager € 293.000 uitgevallen, dan bij de subsidieverlening was begroot. Overschrijding Afwaardering woningbouw kredietcrisis (€ 4,8 mln)

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Vanwege de groter dan verwachte waardedaling van de huizenprijzen heeft een afwaardering van de woningportefeuille plaatsgevonden van € 8,5 mln. In de begroting was € 3,7 mln voorzien. De hogere afwaardering wordt gedekt uit de daartoe beschikbare reserve ontwikkelbedrijf (deel risicoreserve stimuleringsmaatregelen woningbouw).
				Overige overschrijdingen € 534.000.
Apparaatskosten		-309		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de pprogramma's is opgenomen in bijlage 8.
Totaal programma Ruimte		-15.599	-1.452	
03	Programma Ecologie			
03.01	Water	11.352	-5.059	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding Provinciaal waterplan ad € 724.000</i> De onderschrijding op de PWP-posten is het gevolg van lagere uitgaven bij Bescherming waterkwaliteit menselijke consumptie, € 0,4 mln, Provinciale Regierol € 0,2 mln en een zestal andere onderdelen voor een totaal van ruim € 0,1 mln. De bijstelling van de ramingen in de resterende twee jaar van de planperiode worden verwerkt in 2014. Het betreft middelen gekoppeld aan de reserve PWP. <i>Onderschrijding bestuursovereenkomst met waterschappen € 9.249.000</i> - Door gunstige aanbestedingen zijn de werkelijke subsidiabele kosten lager uitgevallen met een bedrag van € 2,9 mln. voor Water- & bodemkwaliteit. - Een deel van de waterbergingsopgave ad € 1,75 mln met betrekking tot de Oostelijke Langstraat wordt niet in de tweede Bestuursovereenkomst Water verantwoord maar bij de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL). - Voor verdrogingsbestrijding is € 1,3 mln geraamde subsidie nog niet toegekend omdat besprekingen over de uiteindelijke uitwerking van het addendum tweede Bestuursovereenkomst voor dit onderdeel nog gaande zijn. - Onderschrijding beek en kreekherstel ad € 2,8 mln o.a. vanwege aanbestedingsvoordelen. <i>Onderschrijding storting voorziening grondwaterheffing ad € 1.010.000</i> De storting in de voorziening grondwater is lager omdat door de weersomstandigheden minder grondwater is onttrokken en de instelling van de heffingsvrije voet. Vanaf 2014 zal de raming op basis van deze gegevens worden aangepast.

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
Binnen de productgroep hebben zich verspreid over desbetreffende begrotingsposten diverse kleinere onderschrijdingen voorgedaan met een totaal van per saldo ruim € 557.000.				
<i>Overschrijding</i> De overschrijdingen hebben voor € 140.000 betrekking op de uitvoering van het provinciaal waterplan. De overige overschrijdingen bedragen € 48.000.				
<i>Baten</i> De baten grondwaterheffing zijn € 1.010.000 lager omdat door de weersomstandigheden minder grondwater is onttrokken en de instelling van de heffingsvrije voet. Vanaf 2014 zal de raming op basis van deze gegevens worden aangepast.				
Deze lagere inkomsten POP subsidie verdrogingsbestrijding ad € 1.315.000 en Rijksbijdrage verbetering waterkwaliteit ad € 1.277.000- en Rijksbijdrage EHS/VHR € 1.315.000 houden verband met een deel van de PMJP-posten die hierboven zijn toegelicht. Het achterblijven van de bestedingen op die posten heeft ook effect op de geraamde EU- en Rijksbijdragen.				
Overige lagere baten € 142.000.				
03.02	Milieu	11.291	-8.467	<i>Lasten</i> De onderschrijding van € 405.000 voor het programma Externe Veiligheid komt doordat er minder voorstellen zijn ingediend voor gezamenlijke activiteiten (projecten) en een voordelig afwikkelingsverschil van 2012 Het restantsaldo wordt betrokken bij het uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid 2014. Voor de ontwikkeling van Eindhoven - Airport/Alders tafel heeft de provincie voor de jaren 2011-2017 € 2,5 mln beschikbaar gesteld. In 2013 resteert € 2.417.000 met betrekking tot deze toegezegde bijdrage. Er is een onderschrijding bij Actief Bodembeheer de Kempen (ABDK) van € 5,5 mln. omdat 26 particuliere locaties minder zijn gesaneerd en de kosten per locatie lager zijn uitgevallen. Daarnaast is drie km zinkasweg minder gesaneerd en zijn de kosten per km lager uitgevallen. Één sanering is doorgeschoven naar 2014. Er is een onderschrijding bij Chemiepack van € 2,1 mln door lagere kosten grondsanering op het terrein en vertraging in de voorbereiding van drie deelsaneringen van de bovengrond en van de ondergrond sanering.

Bedragen x € 1.000	Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			Een overschrijding van de bijdrage in het nazorgfonds van € 4,61 mln. door de terugbetaling van voorschotten in verband met oplegging van de definitieve aanslag nazorgheffing aan Nystar Budel NV en Dintelsas en de voorlopige verrekening met het aanwezige vermogen t.b.v. Nystar en Dintelsas in het Nazorgfonds. Voor de provincie verloopt dit budgettair neutraal. Er is een overschrijding van € 4.293.000 bij landbouw die wordt veroorzaakt door vertraging in de financiële afronding van verplaatsingen en beëindigingen van intensieve veehouderijen en door een afwikkelingsvoordeel in 2013 omdat subsidies lager vastgesteld zijn (later verplaatsen betekent lagere vergoeding). Binnen de productgroep hebben zich diverse kleine overschrijdingen voor gedaan tot een bedrag van € 872.000. <i>Overschrijding</i> Wabo; overschrijding € 2,6 mln. De prognose van deze kosten is in de loop van 2013 niet geactualiseerd (wegens focus op start van omgevingsdiensten), waardoor de realisatie over 2013 hoger uitkomt dan de raming. De gerealiseerde kosten moeten in samenhang worden gezien met de gerealiseerde inkomsten (leges vergunningen). De inkomsten zijn voldoende groot om de uitgaven af te dekken. In verband met het verwachte negatieve eigen vermogen bij de omgevingsdiensten is een voorziening gevormd van €843.620. Overschrijding op de Bedrijvenregeling bodem van € 1.600.000. De provincie voort de Bedrijvenregeling voor het Rijk uit , waardoor het een budgettair neutrale bijdrageregeling is. Overschrijding van € 700.000 van de saneringsprojecten bodem. Met name de sanering van Schippers is eerder gerealiseerd dan gepland. De subsidieregeling Asbest eraf en zonnepanelen erop (volledig gefinancierd door het Rijk leidt in 2013 al tot realisaties en daardoor tot een overschrijding van € 1.737.000. Verder is een voorziening gevormd van € 2 mln i.v.m. risico's en claims als gevolg van beleidswijzigingen op het terrein van ruimtelijke ordening. Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 584.000. <i><u>Baten</u></i>

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Als gevolg van de lagere uitgaven bij programma Externe Veiligheid wordt er per saldo € 579.000 minder onttrokken uit de Decentralisatieuitkering Externe Veiligheid. (zie toelichting bij lasten) Als gevolg van de lagere uitgaven bij ABDK en Chemiepack en hogere uitgaven bij bodem wordt er per saldo € 4.075.000 minder onttrokken uit de Decentralisatieuitkering bodem. Er is een lagere bate van € 4.615.000 bij Nazorgheffing Vergunninghouders in verband met Leemtewet door de voorlopige verrekening met het aanwezige vermogen ten behoeve van Nystar en Dintelsas in het Nazorgfonds in verband met oplegging van de definitieve aanslag nazorgheffing aan Nystar Budel NV en Dintelsas. Voor de provincie verloopt dit budgettaire neutraal. Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine afwijkingen van de baten t.o.v. de raming voorgedaan tot een totaalbedrag van +€ 802.000.
03.03	Natuur en landschap	-299	6.944	<u>Lasten</u> <i>EHS per saldo onderschrijding van € 5.268.000.</i> -Met name door correcties op aankopen rijks EHS die in voorgaande jaren hebben plaatsgevonden is een overbesteding van € 2,53 mln. ontstaan (die overigens gedekt wordt uit rijksmiddelen). - Tevens is er sprake van onderschrijding op de kapitaallasten voor EHS van € 0,85 mln door een lagere rente. - Daarnaast is er door vertraging in de subsidieverlening voor de zogenoemde Lenteakkoord-projecten er in 2013 sprake van een extra onderschrijding van € 6,95 mln. <i>EVZ onderschrijding € 2.739.000</i> In 2013 heeft naar aanleiding van rapportages van het CLB een bijstelling plaatsgevonden van het verplichtingsaldo. Dit heeft geleid tot een lagere verplichtingenstand. <i>SNL per saldo overschrijding van € 9.923.000</i> - De landelijke subsidieregeling natuur en landschapsbeheer (SNL) wordt uitgevoerd door Dienst Regelingen (onderdeel Ministerie EZ). De aanvragen zijn achtergebleven op de verwachting van Dienst Regelingen, waardoor sprake is van een onderschrijding van € 0,6 mln. - Door een wijziging in de verantwoordingssystematiek met ingang van 2013 worden de lasten over de beheerprestaties in het betreffende jaar verantwoord. Dekking voor deze lasten komt vanuit de decentralisatie-uitkering Natuur welke in de december-circulaire van het provinciefonds is toegewezen en niet tijdig in de begroting 2013 kon worden verwerkt. Dit leidt tot een overbesteding van € 10,5 mln. <i>Onderschrijding Ecoducten A50 (Herperduin), N324 (Maashorst), N396 (Leenderbos) en A2</i>

Bedragen x € 1.000	Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			<i>(Grote Heide)</i>
			De werken aan de betreffende ecoducten zijn nagenoeg afgerond. De eindafrekening volgt in 2014. Hierdoor is er sprake van een overschrijding van € 3.000.000.
			De benodigde subsidieregeling voor opvang inheemse diersoorten is eind 2013 in werking getreden, waardoor er nog geen aanvragen zijn gehonoreerd. Dit heeft geleid tot overschrijding van € 450.000.
			Programma Schoon Brabant/Samen Investeren in Brabant(stad) overschrijding € 1.500.000. De overschrijding is het gevolg van een bijstelling van de subsidie verplichting met betrekking tot het project verbinding Eindhoven (€ 0,95 mln.) en een lagere afrekening voor de Groene Delta (€ 0,5 mln.)
			Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleinere overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 1.840.000.
			In 2013 is een nieuw gebiedscontract groen/blauw stimuleringskader afgesloten voor bijna € 1 mln. Dit was niet voorzien en heeft geleid tot een overschrijding. Daarnaast zijn er minder subsidies verleend dan was begroot, waardoor een overschrijding van € 0,48 mln. is ontstaan. Per saldo leidt dit tot een overschrijding van € 0,52 mln. De overschrijding komt ten lasten van de reserve revitalisering landelijk gebied.
			In de 2e bestuursrapportage van 2013 is aangegeven dat dit project Ecoduct A67 naar alle waarschijnlijkheid vertraging opliep en pas in 2014 gerealiseerd kon worden. Het project is echter in de laatste maanden van 2013 alsnog tot afronding gekomen wat tot overschrijding van € 3.000.000 heeft geleid. Hier staat een hogere bate van hetzelfde bedrag vanuit de rijksbijdrage tegenover.
			Voor samen investeren Schoon Brabant zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 969.000 hoger dan geraamd.
			Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine overschrijdingen voorgedaan tot een totaalbedrag van € 692.000.
			<u>Baten</u>

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Lagere baten EHS (ruil-)gronden ad € 5,7 mln doordat moeilijk is in te schatten wanneer kansen voor verkoop zich voordoen. Hogere baten Subsidieregeling natuur- en landschapsbeheer (SNL) ad € 10,5 mln. De decentralisatie-uitkering Natuur is in de december-circulaire van het provinciefonds toegewezen en kon niet tijdig in de begroting 2013 worden verwerkt. Voor het ecoduct A67 was een rijksbijdrage ontvangen. De hogere bate ad € 3 mln houdt verband met de eerdere realisatie. Binnen de productgroep hebben zich verspreid over de diverse producten diverse kleine afwijkingen van de geraamde baten voorgedaan tot een totaalbedrag van € 0,85 mln.
	Apparaatskosten	4.758		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
	Totaal programma Ecologie	27.102	-6.582	
04	Programma Economie			
04.01	Algemeen economisch beleid	-4.550	-425	<u>Lasten</u> Onderschrijding € 2.119.000 betreft Plattelands Ontwikkelings Plan (POP). De ramingen vanaf 2013 en verder zijn niet correct opgenomen. Vanaf 2014 wordt dit gecorrigeerd. Een en ander zal budgettair neutraal worden verwerkt. (zie ook baten POP). Onderschrijding € 246.000 betreft overlopende beheerskosten MKB-innovatiefonds. De activiteiten hiervoor worden in 2014 afgerond. Overige onderschrijdingen tot een bedrag van € 717.000. Het betreft hier een samenvatting van kleinere verschillen: voordelig afwikkelingsverschil subsidie Agro en Co; voordelige afwikkeling van Vlagheidefonds duurzaamheidsloket; er zijn minder onderzoeksopdrachten verstrekt. De Secretariaatskosten aandeelhouderschappen zijn met € 545.000 overschreden. Het betreft onder andere advieskosten verkoop Enexis/Attero. (Zie ook baten.) Overschrijding: Op basis van de concept-jaarrekeningen van BOM en Agro& co zijn de deelnemingen afgewaardeerd met € 6,2 mln t.l.v. de risicoreserve. Voor samen investeren zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 0,6 mln hoger dan geraamd. <u>Baten</u>

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Lagere realisatie ad € 2.104.000 dan geraamd voor Plattelands Ontwikkelings Plan (POP). De ramingen vanaf 2013 en verder zijn niet correct opgenomen. Vanaf 2014 wordt dit gecorrigeerd. zie ook uitgavenposten POP. Hogere bijdrage Secretariaatskosten aandeelhouderschappen ad € 692.000 dan geraamd. Tegenover de hogere secretariaatskosten staat ook een hogere bijdrage van de aandeelhouders. De rente inkomsten zijn € 945.000 hoger dan in de begroting 2013 was geraamd. Meer rente-inkomsten uit diverse leningen, zoals MKB-bedrijven, lening bio-connexion, Spin off fonds.
04.02	Economisch programma Brabant	-388	-210	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding</i> Onderschrijding ad € 159.000 betreft Innovatieve acties Brabant 4 (IAB4) dat in 2014 wordt afgerond. Onderschrijding vrijetijdseconomie ad € 495.000 Businessplan en transitieplan zijn in 2013 opgesteld, implementatie vindt plaats in 2014. Onderschrijding arbeidsmarkt voor de kenniseconomie ad € 1.007.000. De resterende middelen moeten beschikbaar blijven voor de subsidiebeschikking in 2014. Onderschrijding breedbandloket en breedband management en zorgeconomie € 274.000. Het accent voor de uitvoering voor Breedbandloket en breedbandmanagement en zorgeconomie ligt in 2014. Onderschrijding herstructurering bedrijventerreinen ad € 287.000 (zie ook decentralisatie uitkering bedrijventerreinen). Er zijn voordelige afwikkelingen van subsidies in het kader van Pieken in de Delta, Brabant Financial Matching en subsidieregeling Provinciaal Herstructurerings Programma Noord-Brabant 2011 (PHPO tot een totaalbedrag van € 418.000. <i>Overschrijdingen</i> De lasten voor Holst centre zijn met € 2.883.000 overschreden. Bij de voorjaarsnota zijn voor Holst Centre middelen beschikbaar gesteld verspreid over 2014 en 2015. Eind 2013 is echter de subsidiebeschikking al afgegeven. Het project I for Welfare (I4W) is in 2013 is overschreden met € 145.000. Hiertegenover staat een hogere bijdrage uit de vooruit ontvangen middelen van de EU. <i>Baten</i>

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Hogere onttrekking aan de vooruit ontvangen EU-middelen I for Welfare ad € 145.000 vanwege hogere kosten in 2013. Lagere bijdrage uit decentralisatieuitkering bedrijventerreinen ad € 413.000 vanwege lagere lasten. Diverse overige kleine afwijkingen leiden tot hogere baten ad € 58.000.
04.03	Internationalisering en EU programma's	-9.457	9.273	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding</i> Het werkbudget Europa is met € 349.000 onderschreden. <i>Overschrijding</i> De lasten voor Efro-bijdrage OP-zuid zijn met € 9.193.000 overschreden. Tegenover deze overschrijding staat een hogere bate van uit de van de EU ontvangen Efro-middelen. De hogere lasten van de efro-bijdrage gaan gepaard met eveneens hogere lasten provinciale cofinanciering OP-zuid van € 460.000. Hogere lasten cofinanciering Interreg ad € 153.000 <u>Baten</u> Hoger beroep op de van EU vooruitontvangen Efro-middelen voor OP-Zuid ad € 9.193.000. Participeren in projecten en missies heeft geresulteerd in incidentele hogere inkomsten internationalisering tot een bedrag van € 80.000.
	Apparaatskosten	-603		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
	Totaal programma Economie	-14.999	8.639	
05	Programma mobiliteit			
05.01	Mobiliteit	16.935	-11.426	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding</i> Onderschrijding netwerkprogramma bereikbaarheid ad € 7.169.000. Deze onderschrijding wordt voor ca € 4,2 mln verklaard door de bijdrage aan de noordwesttangent Tilburg. Dit project is in 2012 afgerond. Dit budget komt ten gunste van de BDU.

Bedragen x € 1.000	Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			Daarnaast wordt de onderschrijding verklaard door een financiële meevaller op het project Stedelijk tangent Helmond. Een gunstige aanbesteding levert de provincie € 2,7 mln op. Het overige bedrag wordt verklaard door meevallers bij de financiële afwikkeling van enkele projecten. Onderschrijding regionale maatregelen (GGA) ad € 5.070.000. De € 5 mln niet bestede middelen wordt verklaard door ca. € 3,5 mln aan meevallers op projecten die in 2013 financieel zijn afgewikkeld. Dit komt grotendeels door aanbestedingsresultaten in de uitvoering. Daarnaast is € 1,5 minder cofinanciering gevraagd door gemeenten. Het is duidelijk merkbaar dat gemeenten minder middelen beschikbaar hebben voor GGA projecten, waardoor de cofinanciering van de provincie ook minder is. Onderschrijding dynamisch verkeersmanagement ad € 2.718.000. Het budget voor 5 ITS projecten van het programma Beter Benutten (ca € 1 mln) stond geraamd maar is nog niet tot besteding gekomen. Dit kent meerdere verklaringen. Allereerst is het project spitsmijden A2 dat het SRE heeft uitgevoerd goedkoper uitgevallen. De provinciale bijdrage valt hiermee vrij. Daarnaast verklaart de financiële afwikkeling van subsidies (ca € 0,2 mln) een deel van de onderschrijding. Onderschrijding goederenvervoer ad € 1.874.000. € 1,4 mln wordt verklaard doordat de uitgaven voor het Wilhelminakanaal niet geïndexeerd worden. De overige ca € 0,5 mln wordt verklaard doordat in het kader van Goederenvervoer en Mobiliteitsmanagement minder is uitgegeven. Enkele projecten zijn doorgeschoven naar 2014. Onderschrijding Fiets in de versnelling ad € 408.000 De € 4 ton onderschrijding wordt grotendeels verklaard door de vertraging in het project OV-fiets. De provincie heeft de wens om de OV-fiets ook bij bushaltes te plaatsen. Door het langdurig overleg over dit specifiek verzoek is vertraging opgelopen. Het project gaat in 2014 van start. Onderschrijding Rijksbijdrage beter benutten ad € 320.000 Deze onderschrijding wordt verklaard door de lagere uitgaven op het Beter Benutten project Spitsmijden A2 dat is uitgevoerd door de SRE. Onderschrijding activiteitenbudget ad € 123.000 Deze onderschrijding wordt verklaard doordat voor een deel van geraamde kosten financiering in projectbudgetten heeft plaatsgevonden, waardoor deze niet meer ten laste van het activiteitenbudget hoefden te komen.

Bedragen x € 1.000		Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
<i>Overschrijding</i>				
Overschrijding goederenvervoer regiobijdrage ZW-vaart ad € 625.000				
Deze overschrijding wordt verklaard door niet-geraamde regionale bijdragen voor de uitgaven van fase 2 van het Wilhelminakanaal.				
Overschrijding verkeersveiligheid ad € 123.000				
Sommige projecten voor verkeersveiligheid worden bekostigd met een bijdrage van de regio, of andere partijen.				
<u>Baten</u>				
<i>Lagere baten</i>				
Lagere bijdrage uit de (rijks) Brede DoelUitkering verkeer en vervoer ad € 12.555.000				
Zoals toegelicht bij de lasten is er op een groot aantal projecten die gefinancierd worden uit de BDU minder besteed dan verwacht. Daardoor is de bijdrage uit de BDU eveneens lager.				
<i>Hogere baten</i>				
Enkele projecten zijn deels medegefinancierd door de partners van de provincie. Deze bijdragen zijn niet altijd opgenomen in de begroting. Het gaat om de bijdrage van de regionale partners aan de uitvoering van fase 2 van de Zuid-Willemsvaart € 581.000, de gemeentelijke bijdrage aan het beter benutten project multimodale reisinformatie ad € 200.000, de bijdrage aan het netwerkprogramma B5 ad € 157.000 en de bijdrage aan het programma verkeersveiligheid ad € 191.000.				
05.02	Openbaar vervoer	2.473	2.289	<u>Lasten</u>
<i>Onderschrijding</i>				
De onderschrijding regiotaxi van € 1.711.000 wordt verklaard door een structurele afname van het aantal reizigers die gebruik maken van de regiotaxi.				
De onderschrijding B5 Kruising Aalsterweg Eindhoven ad € 1.064.000 is het gevolg van aanbestedingsvoordeel. Deze meevaller wordt ingezet voor de garantstelling HOV Nuenen-Eindhoven (ad.€750.000)				
Onderschrijding snelle busverbindingen ad € 857.000. De subsidieregeling Verkeer en Vervoer voor de bijdragen in busverbindingen en overstappunten is eind 2013 vastgesteld. daardoor hebben gemeenten hun subsidieaanvragen daarna kunnen indienen en komt het budget in 2014 tot besteding.				

Bedragen x € 1.000	Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			Onderschrijding reiskosten MBO ad € 793.000. Het restant van het budget is de compensatie van misgelopen inkomsten. De korting op abonnement van MBO studenten leidt tot lagere Reizigersopbrengsten in 2013, 2014 en 2015. De misgelopen inkomsten zijn echter pas duidelijk in het najaar van 2015 wanneer de pilot wordt afgerond. In 2013 heeft de nadruk gelegen op het aanbesteden van de OV-concessie. Hierdoor zijn de uitgaven op Marketing en communicatie en het werkbudget € 1.247.000 achtergebleven op de raming. Dit blijft beschikbaar binnen de middelen BDU. Onderschrijding doorstroomas Den Bosch-Waalwijk-Tilburg ad € 535.000. De gemeente Heusden heeft de aanvraag voor de subsidie voor de ontwikkeling van "het Ei van Drunen" pas in begin 2014 ingediend i.p.v. in 2013.
			Onderschrijding station Tilburg reeshof ad € 401.000 mln. Subsidie voor Tilburg Reeshof is lager uitgevallen dan begroot.
			Onderschrijding bijdrage Deze spoorbrug ad € 295.000.
			Onderschrijding pilots goedkoop OV ad € 150.000 en overige onderschrijding € 385.000. De eindverantwoording van één van de pilots OV is nog niet ontvangen. Het budget blijft hiervoor beschikbaar in de BDU. De kleine onderschrijdingen op een aantal posten hebben verschillende oorzaken. Bij de HOV assen Noordoost-Brabant zijn de geplande uitgaven niet gerealiseerd, omdat het geplande onderzoek goedkoper is uitgevallen, de pilot elektrische bussen is afgesloten. Minder personen hebben gebruik gemaakt van de treintaxi.
			<i>Overschrijding</i> Overschrijding HOV-as Oosterhout-Breda-Etten-Leur ad € 2.495.000 In 2013 is besloten de bijdrage aan de HOV-as Oosterhout Breda Etten-Leur als projectsubsidie te verlenen. Vanwege de gewijzigde balanssystematiek in 2012 betekent dit dat het volledige meerjarig projectbedrag in 2013 wordt geboekt. Hier was de raming niet op aangepast. Het budget is beschikbaar gesteld en wordt gedekt uit de BDU. Overschrijding Exploitatie OV concessie ad € 1.313.000.

Bedragen x € 1.000	Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			Voor de uitvoering van de OV concessie zijn extra kosten gemaakt vanwege de omleidingsroute door werkzaamheden aan de Pastoor Bartenbrug en het Heetmanplein in 's-Hertogenbosch. Er zijn afspraken gemaakt over een gedeeltelijke vergoeding door de gemeente van dit verlies. Daarnaast zijn er extra versterkingsritten gereden. Overschrijding diverse projecten OV ad € 1.157.000 Vanuit de subsidieregeling OV zijn in 2013 enkele meerjarige projectsubsidies gehonoreerd die vanwege de balanssystematiek direct als last worden geboekt. Dit budget is beschikbaar gesteld in de BDU, maar geraamd in de toekomstige jaren. Verder is de subsidie voor het veer bij Gorinchem van 2012 in 2013 gefactureerd door de Gemeente Gorinchem. Dit was als gevolg van latere start van het project. <u>Baten</u> De onttrekking vanuit de Rijksbijdrage BDU, voor OV Netwerk Brabant, is € 2.495.000 hoger dan geraamd door een hogere realisatie op HOV as Oosterhout Breda Etten-Leur. De last van de beschikking is genomen in 2013 terwijl de werkzaamheden in 2014 worden uitgevoerd. Hogere reizigersopbrengsten OV concessies ad € 325.000 vanwege lichte stijging van het aantal reizigers. Ook de producten uit het Brabants Tarievenhuis dragen bij aan een hogere omzet. Hogere bijdrage derden in OV-concessies ad € 197.000. Een aantal gemeenten draagt bij voor extra ritten bij evenementen. Voorts is sprake van een bijdrage voor de transferiumbussen in 's-Hertogenbosch. Met 's-Hertogenbosch is in 2007 een afspraak gemaakt over de vergoeding hiervan. De subsidie voor station Maarheeze is lager vastgesteld dan oorspronkelijk beschikt. Daarom is € 146.000 terugbetaald. De bijdragen van de verschillende gemeenten aan het Nachtnet ad € 83.000 zijn niet geraamd. <u>Lagere baten</u> Het project 220Xpress (Elektrische bussen) wordt pas in 2014 afgewikkeld. Pas na afwikkeling zal 's-Hertogenbosch de bijdrage ad € 53.000 aan de provincie overmaken. Doordat minder reizigers gebruik maakt van de Regiotaxi is de bijdrage van derden eveneens lager. (€ 62.000)

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				De uitgaven op OV worden grotendeels uit de BDU onttrokken. Doordat per saldo de uitgaven lager zijn dan geraamd, is de daarbij behorende onttrekking uit de BDU € 842.000 lager dan geraamd.
05.03	Infrastructuur/ provinciale wegen	11.809	-9.804	<u>Lasten</u> Onderschrijding majeure projecten N261, N279, N69, N329, A4 en A59 ad € 8.837.000 - Door de verwikkelingen met de aannemer over de verbetering van <u>de N261</u> is dit project later gestart dan verwacht. Dit leidt tot een lagere besteding van € 4,7 mln. De lagere besteding op het <u>project N69</u> kent een tweetal verklaringen. De grondverwerving voor het project N69 kon pas starten nadat gekozen was over het voorkeursalternatief. Vertraging in de besluitvorming leidde ertoe dat enkele gronden pas in 2014 worden verworven. Daarnaast is de rentebijbeschrijving lager dan verwacht door de historisch lage Euribor met rentestand van 0,125% (totaal € 2,4 mln). Het project N329, de Weg van de Toekomst, is in 2013 financieel afgewikkeld. De meevaller van € 1,2 mln wordt verklaard door een gunstige aanbesteding. - Op het <u>project N279</u> is de financiële verplichting naar beneden bijgesteld wat leidt tot een financiële meevaller van ca € 0,3 mln. -Tot slot wordt de onderschrijding voor ca € 240.000 verklaard doordat de indexatie van de uitgaven op <u>PPS A-59</u> lager uitvalt. Onderschrijding verkeersveiligheid en leefbaarheid N69 ad € 2.171.000 Het betreft gelabelde middelen afkomstig van het Rijk en bestemd voor gemeentelijke projecten aan de bestaande N69. De gemeenten Waalre en Valkenswaard hebben in 2013 geen projecten uitgevoerd. Onderschrijding beheer en onderhoud provinciale wegen ad € 329.000 - De uitgaven aan dagelijks onderhoud, operationeel beheer, belastingen en steunpunten vielen wat lager uit dan geraamd (€ 248.000). Daarnaast is de betaling aan de gemeente Rucphen van de onderhoudsvergoeding N638 doorgeschoven naar februari 2014 in verband met enige vertraging in de overdracht van het betreffende weggedeelte (€ 350.000). - Verder werd het rijksaandeel van een nadeelcompensatievergoeding terugontvangen inzake een kwestie bij de N266, brug Half Twaalf (€ 105.000). De kosten aan Tactisch beheer wegen en verkeer vielen wat hoger uit (€ 32.000). - De onderhoudskosten aan het gladheidbestrijdingsmaterieel waren hoger als gevolg van de hardnekkige winterperiode in het eerste kwartaal (75.000), terwijl ook de bedrijfsauto's wat meer kosten (25.000), evenals de uitvoering van de gladheidbestrijding (€ 34.000) en de elektriciteit ten behoeve van wegvoorzieningen (€ 39.000).

Bedragen x € 1.000	Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			Onderschrijding komomleidingen € 234.000 Dit wordt veroorzaakt door het moeizaam verlopen van onteigeningsprocedures rond Zundert en het afhaken van een partij tijdens de aanbesteding waardoor hier ook vertraging in de procedure is opgelopen. De onderschrijding ad € 69.000 heeft betrekking op de rentelasten van de grondverwerving, voorbereidingskosten en vervangingsinvesteringen. Overige kleinere onderschrijvingen € 170.000 <u>Baten</u> Door de vertraging in de planning zijn er minder projectkosten uitgegeven dan gepland; dit leidt tot een lagere onttrekking uit de BDU van € 5.941.000. Lagere bijdrage rijk voor leefbaarheid N69 ad € 2.171.000, zie ook de lasten. Vanwege een lagere realisatie in de projectkosten van de N69 wordt er € 1.716.000 onttrokken uit het bedrag wat beschikbaar is uit de afkoopsom N69. Door een lagere indexering van kosten PPS-A59 dan gepland zijn minder projectkosten gerealiseerd en dit leidt tot een lagere onttrekking van € 337.000 uit de vooruit ontvangen BDU-middelen. De hoger dan geraamde inkomsten ad € 314.000 voor beheer en onderhoud zijn gerealiseerd door het succesvolle verhaal van schade aan provinciaal eigendom (€ 167.000), de inkomsten op de regelingen beheer en onderhoud (€ 99.000), de verkoop van bedrijfsauto's in verband met de overstap op leasing (59.000), en overige baten (€ 10..000). Daarentegen bleef de opbrengst aan leges Wegenverordening achter bij de raming (€ 21.000). Overige hogere baten PPS-A59 ad € 47.000.
Apparaatskosten	-1.261		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
Totaal programma Mobiliteit	29.956	-18.941	

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
06	Programma Cultuur en samenleving			
06.01	Cultuur	-1.619	859	<u>Lasten</u> Onderschrijding subsidies instandhouding onroerend erfgoed ad € 271.000 In 2013 is een aantal subsidies lager vastgesteld dan oorspronkelijk beschikt. Deze uitgaven worden gedekt door de Reserve Erfgoed. Het restant blijft beschikbaar binnen de reserve. Onderschrijding Hollandsche waterlinie ad € 1.421.000 Middelen zijn in 2013 in de begroting opgenomen omdat volgens planning voor deze middelen via een opdracht aan een derde partij verstrekt zouden gaan worden. Dit bleek echter juridisch niet haalbaar en is er vervolgens een regeling opgesteld. Door deze vertraging worden de middelen in 2014 beschikt. Het betreft bestuursakkoord middelen. Onderschrijding uitvoeringsprogramma erfgoed ad € 581.000 De raming in 2013 is opgenomen op basis van de verwachte af te geven beschikkingen. Er zijn echter minder aanvragen binnengekomen dan rekening mee was gehouden voor de regeling Restauratie en herbestemming kerken. Het betreft bestuursakkoord middelen. Onderschrijding samen investeren ad € 423.000 De totale projectkosten van het project 'Herstructurering fysieke infrastructuur Heilig hart kerk' zijn lager uit gevallen dan oorspronkelijk begroot. Het provinciaal aandeel is daarmee 423.000 lager uit gekomen Onderschrijding culturele infrastructuur ad € 169.000 Op de meerjarensubsidie resteert € 169.000. <u>Overschrijding</u> Voor de lening aan het monumentenfonds is een voorziening getroffen tot een bedrag van € 4 mln t.l.v. de risicoreserve wat leidt tot een overschrijding van € 4 mln. Voor samen investeren zijn als gevolg van een correctie op de verplichtingen de lasten € 434.000 hoger dan geraamd. Deze overschrijding wordt gedekt uit de reserve regionale structuurversterking. <u>Baten</u> Hogere baten ad € 921.000. In 2013 zijn de huurcontracten ondertekend ten behoeve van de verhuur van het museumcomplex (museale ruimte en griffie). In 2013 is met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2011 de huur in rekening gebracht bij de diverse partijen. Overige lagere inkomsten ad € 62.000

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
06.02	Jeugd	-4.002	4.881	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding</i> Onderschrijding Jeugd ad € 670.000. In 2013 is een aantal subsidies voor o.a. zorgvernieuwing jeugdbeleid en regionale convenanten met gemeenten lager vastgesteld dan begroot. Dit leidt tot een vrijval en een onderschrijding. Onderschrijding algemeen jeugdbeleid ad € 250.000 Het rijk heeft ten behoeve van de transitie middelen beschikbaar gesteld aan de provincie. Een deel van de gemaakte kosten voor de transitie zijn ten laste van deze middelen gebracht waardoor de realisatie op de eigen middelen lager uitvalt. Overige kleine onderschrijvingen tot een totaal van € 132.000 <i>Overschrijding</i> Overschrijding geïndiceerde jeugdzorg ad € 4.917.000 Het verschil van € 4,9 miljoen wordt gevormd door de loonkostenindexering (OVA) waarvan het bedrag pas in december 2013 door het Rijk beschikbaar wordt gesteld en dan wordt doorgegeven aan aanbieders en Bureau Jeugdzorg. De uitgaven worden volledig gedekt uit de doeluitkering van het rijk die als transitorische post op de balans is opgenomen. Overige kleine overschrijvingen tot een totaal van € 137.000. <u>Baten</u> De hogere baten ad € 4.881.000 betreffen de hogere rijksuitkering i.v.m. loonkostenindexering jeugdzorg.
06.03	Samenleving	192	54	<u>Lasten</u> <i>Onderschrijding</i> Lager vastgestelde subsidies voor o.a. slimme zorg en leefbaarheid leiden tot een onderschrijding van €483.000. Overige onderschrijvingen tot een bedrag van € 85.000. Het betreft hier een aantal kleinere onderschrijvingen, o.a. de procesgelden Leefbaarheid@Brabant. <i>Overschrijding</i> Overschrijding 2e tranche Leefbaarheid @ Brabant ad € 370.000.

Bedragen x € 1.000		Verskil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
In de raming van 2013 is de verlening van de 1e tranche L@B opgenomen. In het najaar is voortvarend gestart met de verlening van de 2e tranche welke dan ook leidt tot een overbesteding.				
06.04	Sociaal cultureel beleid	674	0	<u>Lasten</u> Onderschrijding algemene ondersteuning van beleid ad € 889.000. In de productgroep 06.04 zijn de prestaties en middelen ondergebracht die ondersteunend zijn aan alle doelstellingen van programma 6. Door minder aanbestedingen en een bijdrage in de kosten van de Dutch Design Week door andere beleidsvelden valt bijna €9 ton vrij. Hiervan zal, conform Statenbesluit, €250.000 worden ingezet voor Circo Circulo. Overschrijding omroep Brabant ad € 195.000 In 2013 is op basis van het werkplan 2013 en de daarin correct toegepaste indexatie €195.000 meer toegekend aan Omroep Brabant.
	Apparaatskosten	-408		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
	Totaal programma Cultuur en samenleving	<u>-5.161</u>	<u>5.794</u>	
07	Investeringsagenda			
07.01	Energietransitie	1.089	0	<u>Lasten</u> Onderschrijding Elektrisch Rijden ad € 1.089.000. De provincie heeft in december 2013 een voorlopige gunning gegeven voor de realisatie en exploitatie van 100 nieuwe laadpunten in de vijf BrabantStad steden. De financiële afwikkeling hiervan vindt echter pas in 2014 plaats.
07.02	Landschappen van allure	1.054	10	<u>Lasten</u> De onderschrijding betreft een verlaging van de subsidie verplichting voor het jaar 2013 in verband met het verlenen van een geldlening en garanties ad € 976.000 voor het project Kloppend Hart. In het jaar 2015 en 2016 wordt deze bijdrage vanuit de bijdrage reserve investeringsagenda in de risico reserve gestort. Daarnaast lagere proceskosten voor Landschappen van Allure van € 78.000.
07.03	2018 Brabant: samen culturele hoofdstad	-12	0	
07.04	Sportplan 2016	828	8	<u>Lasten</u>

Bedragen x € 1.000		Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
		Lasten	Baten	
		+ voordelig	+ voordelig	
		- nadelig	- nadelig	
				Onderschrijding talentontwikkeling ad € 469.000 De subsidies aan het Centrum voor Topsport en Onderwijs (€200.000) en het Olympisch Netwerk Brabant (€200.000) worden begin 2014 beschikt. In de raming 2013 is rekening gehouden met deze 2 beschikkingen. Onderschrijding Breedtesport/gehandicaptensport ad € 250.000 In december 2013 zijn een viertal aanvragen binnen gekomen waar qua raming in 2013 rekening mee was gehouden. Deze aanvragen zullen echter in 2014 beschikt worden. Onderschrijding fieldlabs ad € 150.000 De subsidie aan het fieldlab wielrennen (€200.000) is in 2014 beschikt, in de raming 2013 was rekening gehouden met een beschikking in 2013. Overige onderschrijding € 59.000 Overige overschrijdingen ad € 99.000
07.05	Grote erfgoedcomplexen		140	0 <u>Lasten</u> Onderschrijding kwaliteitsborging € 140.000 Bij de uitwerking van het programma is, om de kwaliteitsborging ook te laten verankeren in de projecten, nadrukkelijker aangesloten bij de voortgang en het tempo van de ontwikkeling van de projecten. Met drie besluiten en een GS dossier blijft de prestatie achter bij de vijf geplande PS besluiten. Derhalve zijn ook de uitgaven voor kwaliteitsborging lager.
07.06	Spaar- en investeringsfonds wegeninfrastructuur		-1.349	0 <u>Lasten</u> De overschrijding is vooral bij het project N279N tot stand gekomen (- €1,17mln) en is veroorzaakt doordat subsidiebeschikkingen voor natuurcompensatie in de ecologische hoofdstructuur eerder zijn afgegeven dan was voorzien. De geringe overschrijding bij het project NOC (- € 0,175 mln) is het gevolg van meerkosten voor opstellen van Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Voor beide projecten blijft de totale raming binnen het beschikbare projectbudget. Zie verder ook bijlage 14 'grote infrastructurele projecten' waar de projecten en financiën meer in detail zijn toegelicht.
07.07	Groen Ontwikkelfonds		-11.021	11.900 <u>Lasten</u> De overschrijding van € 11 miljoen wordt verklaard door de subsidies die eind 2013 verstrekt zijn voor de uitvoeringsprogramma's Het Groene Woud, het Markdal en de Maashorst. Hier tegenover

Bedragen x € 1.000	Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
			staan rijksinkomsten.
Apparaatskosten	-296		<u>Lasten</u> De apparaatskosten zijn toegerekend op basis van de inzet van personeel uitgedrukt in fte. Een nadere toelichting op de toedeling van de apparaatskosten aan de programma's is opgenomen in bijlage 8.
Totaal programma Investeringsagenda	-9.567	11.918	
Algemeen financieel beleid			
Algemene dekkingsmiddelen			
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting		-1.796	De opcentenopbrengst motorrijtuigenbelasting (MRB) is circa € 1,8 mln (0,8%) achtergebleven bij onze raming. De oorzaak hiervan schuilt in de verdere toename van het aantal schone/zuinige auto's dat is vrijgesteld van belasting, zowel voor het rijksdeel als de provinciale opcentenheffing. In verband hiermee is de voorjaarsnota 2013 de MRB-raming al neerwaarts bijgesteld tot € 229 mln. De uiteindelijke belastingopbrengst komt iets lager uit op € 227,2 mln
Provinciefonds		1.380	Provinciefonds en gemeentefonds zijn gekoppeld aan de ontwikkeling van de netto rijksuitgaven (trap-op, trap-af systematiek). Naar aanleiding van de Miljoenennota hebben we de raming van de algemene uitkering verlaagd naar € 40,6 mln. Vervolgens zijn in Den Haag nieuwe afspraken gemaakt over de invulling van het bezuinigingspakket van € 6 miljard. Die afspraken zorgen voor een positieve bijstelling van het accres en daarmee tot een hogere realisatie dan geraamd.
Decentralisatieuitkeringen		84	
Dividenden	324	7.415	Van het totale dividend enexis over 2012 ad € € 35,3 mln was € 7,4 mln nog niet geraamd.
Financieringsfunctie	449	23.376	De baten van de financieringsfunctie bestaan uit de rente uit de immunisatieportefeuille, de investeringsagendaportefeuille en het rendement op het verplicht schatkistbankieren. De renteopbrengsten versus de rentekosten resulteren ten opzichte van de begroting in een voordeel van € 23,4 mln.
Overige algemene dekkingsmiddelen	-924	0	Omdat terugbetaling van een aantal MKB-leningen onzeker is, is in 2013 € 0,9 miljoen gestort in de voorziening MKB-leningen.
	-151	30.459	
Stelposten	800	-3.766	

Bedragen x € 1.000	Verschil t.o.v. begroting		Toelichting op de verschillen t.o.v. de ramingen in de begroting na wijziging
	Lasten	Baten	
	+ voordelig	+ voordelig	
	- nadelig	- nadelig	
Onvoorzien	918		
	1.718	-3.766	
Stortingen in reserves	4.982		De storting in de reserves zijn € 5 mln lager dan geraamd. Het betreft de storting in de risicoreserve en in de reserve BMIT. De storting in de risicoreserve komt lager uit in verband met een te hoog geraamde storting voor het risico megastallen bij burap-2. De storting in de reserve BMIT komt lager uit in verband met de toe te rekenen IBOL-index.
Onttrekkingen aan reserves		-10.464	De onttrekkingen aan de reserves zijn € 10,5 miljoen lager dan geraamd in de begroting. Aan de reserves zijn provinciale uitgaafposten gekoppeld. Uitgaven op deze posten worden gedekt uit de desbetreffende reserves. Voor zover het uitgaafniveau in 2013 achterblijft bij de raming, blijft ook de onttrekking achter bij de in de begroting geraamde onttrekking uit deze reserves. Een gedetailleerd overzicht van alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves is opgenomen in de productenrealisatie.
Totaal generaal	23.764	15.624	
Voordelig resultaat jaarrekening	39.388		

Balans met toelichting

Grondslagen voor resultaatbepaling en waardering

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)) daarvoor geeft.

De jaarrekening geeft volgens de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

De jaarrekening en de toelichtingen geven getrouw, duidelijk en stelselmatig de baten en lasten van het begrotingsjaar, evenals het saldo ervan weer. De jaarrekening geeft tevens een getrouw, duidelijk en stelselmatig inzicht in de financiële positie aan het einde van het begrotingsjaar.

Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van baten en lasten van toepassing.

De begrotingscijfers bestaan uit de oorspronkelijke begroting en alle door Provinciale Staten vastgestelde begrotingswijzigingen betreffende het verslagjaar.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende onderdeel anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden tenzij anders vermeld, toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

- De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;

- b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie jeugdzorg toegekend in 2013, maar voor exploitatiejaar 2014, (2) een toekenning van een beschikking voor een project in 2013, maar in de beschikking wordt expliciet aangegeven dat het project uitgevoerd zal worden in 2015);
- c. Op basis van het subsidieproces de indruk bestaat dat de start van het project expliciet is gepland in een ander boekjaar (bijvoorbeeld het eind december nog toekennen van subsidies). Bij de start van een project kan hierbij ook gedacht worden aan voorbereidingswerkzaamheden, zoals opmaken van bestek, tekeningen e.d.
- d. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering te opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Uitgaven ten laste van bestemmingsreserves worden op de exploitatie verantwoord, uitgaven ten laste van voorzieningen worden direct ten laste van de desbetreffende balanspost gebracht. Toevoegingen aan en bijdragen van reserves worden verantwoord bij de resultaatsbestemming. De toevoeging aan en vrijval van voorzieningen wordt in de rekening van baten en lasten verantwoord.

De vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Afschrijvingen vinden plaats overeenkomstig de door PS vastgestelde 3^e nota kapitaaldienst.

Bijdragen aan investeringen van derden worden niet geactiveerd.

Op geactiveerde investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kan extra worden afgeschreven.

Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt op het moment van buitengebruikstelling voor de resterende boekwaarde afgeschreven.

Financiële vaste activa

Conform de uitgangspunten in de 3^e nota kapitaaldienst zijn de kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen met waarde € 0 gewaardeerd. Uitzondering hierop zijn de deelnemingen Agro en Co kapitaalfonds BV, BV Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen, NV Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, Businesspark Aviolanda

Holding BV, Verkoop vennootschap BV., CBL vennootschap BV., Vordering Enexis BV. en Claim Staat Vennootschap BV.

Deze uitzonderingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Leningen aan deelnemingen en overige langlopende leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De overige uitzettingen (obligaties) worden gewaardeerd tegen nominale waarde of duurzaam lagere waarde. De nominale waarde van de beleggingsportefeuille wordt bepaald door de aflossingsbedragen van de obligaties zoals deze na afloop van betreffende looptijd van de effecten plaatsvinden.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

De reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats op basis van besluiten van Provinciale Staten en geschieden altijd in het kader van resultaatbestemming.

De voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen: Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is onder aan de balans (buiten de balanstelling) het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

	Balans 2013		bedragen x € 1.000	
Activa	per	per	Passiva	per
	31-12-13	31-12-12		31-12-13
				31-12-12
Vaste activa			Vaste passiva	
<u>Immaterieel</u>			<u>Eigen vermogen</u>	
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	162.246	183.280	Algemene reserve	191.162
			Reserve essent	2.569.521
			Bestemmingsreserves	218.153
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief			Saldo ná bestemming	39.388
				-19.203
<u>Materieel</u>			<u>Voorzieningen</u>	40.630
Investeringen met economisch nut	64.906	65.684		27.773
Inv.met maatschappelijk nut	275.769	287.844	<u>Vaste schulden</u>	
			Obligatieleningen	
<u>Financieel</u>			Onderhandse leningen van:	
Kapitaalverstrekingen aan:			- binnenlandse pensioenfondsen en	
- deelnemingen	43.392	46.967	- verzekeringsinstellingen	
- gemeenschappelijke regelingen			- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	48.572
- overige verbonden partijen			- binnenlandse bedrijven	52.913
leningen aan:			- overige binnenlandse sectoren	
- deelnemingen	290.223	445.870	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	
- overige verbonden partijen	11.782	6.282		
- woningbouwcoöperaties	0	0		
Overige langlopende leningen	39.229	49.017	Door derden belegde gelden	
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd >= 1 jaar	2.536.808	2.222.505	Waarborgsommen	21
Sloopvergoedingen	98.330	97.486		21
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	0	1.700		
Totaal vaste activa	3.522.685	3.406.635	Totaal vaste passiva	3.107.447
				3.128.008
Viottende activa			Viottende passiva	
<u>Voorraden</u>			<u>Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd <= 1 jaar</u>	
- grond- en hulpstoffen			- kasgeldleningen	
bouwgronden niet in exploitatie	138.816	131.505	- banksaldi	0
bouwgronden in exploitatie	64.673	71.303	- overige schulden	51.242
gereed product en handelsgoedere	39.545	15.281		28.680
			Overlopende passiva	
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd <= 1 jaar</u>			- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel	421.962
- vorderingen op openbare lichamen	49.101	47.066	- Overige overlopende passiva	782.726
- verstrekte kasgeldleningen				852.089
- rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0		
- overige vorderingen	9.516	10.786		
- overige uitzettingen	0	445.574		
<u>Liquide middelen</u>				
Kas- en banksaldi	318.424	32.273		
Overlopende activa	220.617	248.394		
Totaal viottende activa	840.692	1.002.182	Totaal viottende passiva	1.255.930
				1.280.809
Totaal Activa	4.363.376	4.408.817	Totaal Passiva	4.363.376
				4.408.817
			<i>borg- en garantstellingen</i>	293.981
				364.405

Toelichting op de balans per 31 december 2013

Aansluiting met de balans per 31 december 2012.

Op de balans per 31 december 2012 is onder de voorzieningen een bedrag van € 5.886.997 opgenomen omdat terugbetaling van verstrekte geldleningen aan MKB door de provincie als onzeker werd ingeschat.

Dit bedrag is in de kolom balans per 31-12-2012 rechtstreeks in mindering gebracht op de overige langlopende leningen.

ACTIVA

Vaste activa

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

Bedragen in €				
	Boekwaarde	Vermeerderingen	Afschrijving	Boekwaarde
	per 31 dec 12	in 2013	in 2013	per 31 dec 13
Betaalde agio obligaties	183.280.366	0	21.034.161	162.246.205

De opbrengst van de verkoop Essent is onder andere uitgezet in obligaties.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa: investeringen met economisch nut

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

De afschrijvingstermijnen zijn in de 3^e Nota Kapitaaldienst uiteengezet en toegelicht in het in de bijlage 2 opgenomen overzicht.

Materiële vaste activa: investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.

Overeenkomstig de door PS vastgestelde 3^e Nota Kapitaaldienst wordt op nieuwe investeringen in de wegensector extra afgeschreven.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedragen in €					
	Boekwaarde per 31 dec 12	Investering in 2013	Desinvest. in 2013	Afschrijving in 2013	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde per 31 dec 13
<i><u>Economisch nut</u></i>						
Bedrijfsgebouwen	62.966.267	2.874.064	0	3.321.448	0	62.518.883
Vervoermiddelen	0	0	0	0	0	0
Machines, apparaten en installaties	2.092.507	247.022	175.963	275.955	0	1.887.611
Overige materiële vaste activa	625.716	0	0	126.552	0	499.164
	<u>65.684.490</u>	<u>3.121.086</u>	<u>175.963</u>	<u>3.723.955</u>	<u>0</u>	<u>64.905.658</u>
<i><u>Maatschappelijk nut</u></i>						
Gronden en terreinen	35.743.571	1.087.751	0	3.627.596	0	33.203.726
Grond, weg en waterbouwkundige werken	<u>252.100.641</u>	<u>17.609.013</u>		<u>27.144.213</u>	<u>0</u>	<u>242.565.441</u>
	<u>287.844.213</u>	<u>18.696.763</u>		<u>30.771.809</u>	<u>0</u>	<u>275.769.167</u>
Totaal	<u>353.528.702</u>	<u>21.817.849</u>	<u>175.963</u>	<u>34.495.764</u>	<u>0</u>	<u>340.674.825</u>

De investeringen 2013 zijn als volgt te specificeren:

<u>Investeringen 2013 met economisch nut</u>	<u>€</u>
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Provinciehuis en Noordbrabants museum	2.874.064
<i>Machines apparaten en installaties</i>	
Materieel Provinciale wegen	48.870
Telefooncentrale	198.152
Totaal investeringen met economisch nut	<u>3.121.086</u>

<u>Investerings 2013 in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</u>	<u>€</u>
<i>Gronden en terreinen</i>	
Grondverwerving	1.087.751
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Dynamisch verkeersmanagement	170.741
Voorbereiding projecten	1.095.489
Verbeteren en bouwen	8.794.328
Infraprojecten in voorbereiding	2.152.000
Vervangingsinvesteringen	5.145.280
Risicoreservering infra-projecten	251.175
Tot.inv.openb.ruimte met mij nut	<u>18.696.763</u>
 Tot. investeringen in materiële vaste activa	 <u>21.817.849</u>

Voor een gedetailleerd overzicht van deze categorieën naar investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstreking aan deelnemingen

Het verloop van de kapitaalverstreking aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Bedragen in €			
	Boekwaarde per 31 dec 12	Investering in 2013	Aflossing/ afschrijving in 2013	Boekwaarde per 31 dec 13
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	46.966.740	2.715.524	6.289.788	43.392.476

Conform de uitgangspunten in de 3^e nota kapitaaldienst zijn de kapitaalverstrekingen aan de deelnemingen op € 0 gewaardeerd. Uitzondering hierop zijn de deelnemingen Agro en Co kapitaalfonds BV, BV Brabantse Herstructureringsmaatschappij

Bedrijventerreinen, NV Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, Businesspark Aviolanda Holding BV, Verkoop vennootschap BV., CBL vennootschap BV., Vordering Enexis BV. en Claim Staat Vennootschap BV.

Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Leningen aan deelnemingen

De leningen aan deelnemingen betreffen de leningen aan de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, de rentedragende lening BOM, de lening LSP, lening Bio-connection en de vordering op Enexis. Ultimo 2012 en 2013 waren de standen van die leningen respectievelijk:

Leningen aan deelnemingen	Bedragen in €			
	Boekwaarde per 31 dec 12	Verstrekt in 2013	Aflossing in 2013	Boekwaarde per 31 dec 13
Vordering Enexis	416.180.423	0	154.140.897	262.039.526
Ruimte voor ruimte	3.500.000	1.190.000	0	4.690.000
Voorz.lening RvR*				-2.800.000
Lening BOM (spinn-off) Biobased	10.389.585	388.646	285.000	10.493.232
investeringsfonds	10.000.000			10.000.000
Hypothecaire lening OLSP vastgoed	5.800.000	0	0	5.800.000
	<u>445.870.008</u>	<u>1.578.646</u>	<u>154.425.897</u>	<u>290.222.758</u>

Op deze leningen is in 2013 tot een totaalbedrag van € 154.425.897 afgelost.

*Op de lening aan Ruimte voor Ruimte is ultimo 2013 een bedrag van € 2.800.000 in mindering gebracht omdat wordt ingeschat dat dit bedrag niet meer zal worden terugontvangen.

Leningen aan overige verbonden partijen

Het verloop van deze geldleningen is als volgt:

Leningen aan overige verbonden partijen	Bedragen in €			
	Boekwaarde per 31 dec 12	Verstrekt in 2013	Aflossing in 2013	Boekwaarde per 31 dec 13
Lening aan pivotpark Biobased lening PWP water	6.282.000	0	0	6.282.000
	0	3.000.000	0	3.000.000

Bedragen in €

Leningen aan overige verbonden partijen	Boekwaarde per 31 dec 12	Verstrekt in 2013	Aflossing in 2013	Boekwaarde per 31 dec 13
Life Science & Health Fund	0	2.000.000	0	2.000.000
Lening Bio-connection	0	500.000	0	500.000
	6.282.000	5.500.000	0	11.782.000

Overige langlopende leningen

Het verloop van de overige langlopende geldleningen is als volgt:

	Boekwaarde per 31 dec 12	Verstrekt in 2013	aflossing in 2013	oninbaar	Bedragen in € Boekwaarde per 31 dec 13
Overige langlopende leningen					
Studievoorschotten renteloos	29.976	0	0	29.976	0
Studievoorschotten rentedragend	30.378	0	0	30.378	0
Deelneming NV Monumentenfonds	4.000.000	0	0	0	4.000.000
Woningbouw productie in kredietcrisis	32.631.224	0	4.377.905	0	28.253.319
Lening MKB-bedrijven	11.161.919	0	3.546.481	0	7.615.438
Crisisleningen monumenten	3.318.664	0	45.646	0	3.273.018
Lening Het Groene Woud	950.000	0	0	0	950.000
Energieleningen part. Woningeigenaren	1.500.000	0	700.000	0	800.000
Versterken elektrisch rijden (EMOSS)	500.000	0	0	0	500.000
Biobased economie subsidie / lening	781.570	217.000	0	0	998.570
Startersleningen		3.000.000	0		3.000.000
Lening Go-cartridge		500.000	0		500.000
Voorziening leningen**	-5.886.998				-10.661.827
	49.016.733	3.717.000	8.670.032	60.354	39.228.517

**Op deze leningen is ultimo 2013 een bedrag van € 10.661.827 in mindering gebracht omdat wordt ingeschat dat dit bedrag niet meer zal worden terugontvangen. Het verloop van de verstrekte geldleningen is gedetailleerd opgenomen in bijlage 3b.

Overige uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar

De specificatie is als volgt:

Uitzettingen met looptijd > 1 jr	Bedragen in €
a Uitzettingen uit verkoop Essent	2.146.136.028
b Oikocredit/zerobond	2.500.215
c Partieel schatkistbankieren	340.700.000
d Beschikbaarheid PPS A59	46.004.929
e Participatie Meerrijk	1.466.880
	<u>2.536.808.052</u>

a Uitzettingen uit verkoop Essent

De overige uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar betreffen uitzettingen uit de verkoopopbrengst van Essent.

Het gaat hierbij om obligaties die bij aankoop voldoen aan de volgende criteria:

- 1 gerenommeerde financiële instellingen binnen de EER (Europese Economische Ruimte) met minimaal een AAA-rating;
- 2 Europese overheden binnen de EER (staatspapier) met minimaal een AAA-rating;
- 3 financiële instellingen binnen het EURO gebied waarvoor overheden binnen de EER een staatsgarantie hebben afgegeven waardoor de rating minimaal AAA bedraagt;
- 4 leningen met extra zekerheid (covered bonds) met minimaal een AAA-rating van financiële instellingen binnen landen in de EER met minimaal een AAA-rating;
- 5 alle stukken genoteerd in euro.

De verdeling van de obligaties over de landen en financiële instellingen is :

Nominale waarde obligaties ultimo 2013

	€	percentage
Frankrijk *)	522.056.028	24,33%
Oostenrijk	471.730.000	21,98%
Nederland	447.200.000	20,84%
Rabobank Nederland *)	182.950.000	8,52%
Kredit für Wiederaufbau	126.000.000	5,87%
Bank Nederlandse Gemeenten	114.290.000	5,33%
Nederlandse Waterschapsbank *)	77.910.000	3,63%
Finland	79.650.000	3,71%
ABN-AMRO	43.000.000	2,00%
ING - bank	20.500.000	0,96%
Duitsland	19.150.000	0,89%
DNB Bolig	12.050.000	0,56%
SNS - bank	12.000.000	0,56%
Nationwide	11.800.000	0,55%
Fortis	5.850.000	0,27%
Totaal	2.146.136.028	100,00%

*) In 2012 en 2013 voldoen deze uitzettingen formeel niet meer aan de minimale AAA - rating, maar op advies van de Treasury Committee is besloten om de beleggingen tot einde looptijd aan te houden.

Het totaal van deze uitzettingen is verdeeld over twee portefeuilles, te weten: de immunisatieportefeuille met een nominale waarde van € 1.682.885.986 (gelijk aan ultimo 2012) en de investeringsagendaportefeuille met een nominale waarde € 463.250.042. (was ultimo 2012: € 486.250.042). Het gemiddelde rendement van de obligatieportefeuilles bedroeg in 2013 voor de immunisatieportefeuille: 3,74% en voor de investeringsagenda 3,11%.

b Oikocredit

Verder bestaan de uitzettingen nog uit de participatie oikocredit ad € 435.000 en de

bijbehorende Zerobond ad€ 2.065.215. Deze uitzetting zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en samen vormen ze het nominaal bedrag van de zerobond.

c Partieel schatkistbankieren

In 2013 heeft de provincie in het kader van partieel schatkistbankieren € 340.700.000 uitgezet bij de het ministerie van Financiën met looptijden tussen 11 en 16 jaar volgens onderstaande tabel.

Bedrag	Looptijd	Rente
€ 100,0 miljoen	11 jaar	2,15%
€ 25,0 miljoen	12 jaar	2,22%
€ 21,0 miljoen	13 jaar	2,28%
€ 21,2 miljoen	14 jaar	2,34%
€ 54,0 miljoen	15 jaar	2,60%
€ 119,5 miljoen	16 jaar	2,63%
€ 340,7 miljoen		

d Beschikbaarheid A59

Voor de beschikbaarheid van de A-59 heeft de provincie € 46.004.929 als financieel vast actief op de balans opgenomen. Op de balans per 31 december 2012 is dit actief voor het eerst in verband met het vergroten van het inzicht in de verplichtingen expliciet tot uitdrukking gebracht.

e Participatie Meerrijk

Daarnaast heeft de provincie nog € 1.466.880 uitgezet bij het project "participatie project Meerrijk - Eindhoven" .

Sloopvergoedingen

	31-dec-12	31-dec-13
-		
<i>Sloopvergoedingen</i>		
Sloopvergoedingen beëindiging veehouderijen	73.568.828	73.394.698
Sloopvergoedingen intensieve veehouderij	0	0
Vorderingen Ruimte voor Ruimte	23.916.993	24.935.205
<i>totaal Sloopvergoedingen</i>	<i>97.485.822</i>	<i>98.329.903</i>

De sloopvergoedingen en de daarbij behorende rente tot een brutobedrag van € 100,7 miljoen in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijen tweede tranche worden tot de vorderingen gerekend. Op dit bedrag wordt het saldo van de Rbv eerste tranche (ultimo 2013: € 1,9 miljoen.) in mindering gebracht. Daarnaast is het uitgekeerde winstsaldo van Ruimte voor Ruimte (€ 2,0 miljoen) t/m 2013 verrekend. Uiteraard is het bedrag dat is doorberekend aan Ruimte voor Ruimte en derden (inclusief rente: € 23,4 miljoen) i.v.m. kavelontwikkeling en – verkoop, minus nog aan gemeenten af te dragen ontvangsten uit kavelontwikkeling (€ 2,6 miljoen) in mindering gebracht, zodat per saldo € 73,4 miljoen resteert.

Daarnaast is besloten dat in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling verbreed via de Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) 600 kavels zullen worden ontwikkeld om de kosten terug te verdienen voor:

	31-dec-12	31-dec-13
<u>Sloopvergoedingen</u>		
Sanering voormalige MOB-complexen ¹ (max. €22,5 mln.)	8.973.068	9.588.449
Sloop SOBB ² (max. € 9,0 mln.)	3.709.760	4.112.591
Sanering glastuinbouwbedrijven (max. €13,0 mln.)	11.234.166	11.234.166
Sloopkosten VIV ³ (max. € 9,2 mln.)	0	0
<u>Totaal Sloopvergoedingen</u>	<u>23.916.993</u>	<u>24.935.205</u>

¹ MOB = Militair mobilisatie complex

² SOBB = Sloop overtollige bebouwing buitengebied

³ VIV = Verplaatsing intensieve veehouderij

Niet via de balans, maar wel kosten die via bovenstaande regeling moeten worden terugverdiend is een bedrag van € 2,8 miljoen voor de sanering van glastuinbouw (Glasnat).

Het risico van het mogelijk niet terugverdienen van de sloopvergoedingen zoals toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen onder punt 3.3 op blz 181 is als volgt te formuleren:

Begin 2014 is voor het project Ruimte voor Ruimte een nieuwe risicoanalyse uitgevoerd die aanleiding geeft om het risico m.b.t. de financiering 2e tranche sloopvergoedingen te handhaven op een niveau van netto € 22 mln. De provincie is met enkele medeparticipanten in overleg om te komen tot een duurzaam samenwerkingsverband, waarbij de mogelijkheid bestaat dat één of enkele participanten op termijn uit de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (RvR) stappen. In dat geval zal de risicopositie van de provincie binnen RvR wijzigen. Mede op basis van deze verwachtingen wordt voorgesteld om de dekking in de risicoreserve te handhaven. Bij de risicoanalyse zijn verschillende scenario's doorgerekend, waarbij ervan is uitgegaan dat extra kavels moeten worden ontwikkeld en de afzet van kavels de komende drie jaar op een lager niveau zal liggen als de 'goede' jaren, zodat er vertraging ontstaat in de terugverdiendtijd. Vanwege de complexiteit zijn al deze scenario's met de nodige onzekerheid omgeven.

Het meest waarschijnlijke scenario (90% betrouwbaarheid) komt uit op een maximaal verlies van € 23,2 mln, waarvan € 8,1 mln op conto van de provincie. In de risicoreserve is € 27,6 miljoen voorzien, mede gebaseerd op mogelijke toekomstige ontwikkelingen. De huidige inzet is om alle voorgefinancierde kosten terug te verdienen door langer door te gaan met de kavelverkoop via Ruimte voor Ruimte en het nemen van maatregelen – in overleg met de private participanten – waarbij de kans groter wordt dat er voldoende wordt verdiend.

Het bedrag ad € 98,3 miljoen voor sloopvergoedingen zoals opgenomen op de balans per 31-12-2013 is daarmee de best mogelijke schatting. Het provinciaal risico ad € 27,6 miljoen is geoormd binnen de risicoreserve.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

In de 2013 is de geactiveerde cofinancieringsbijdrage voor Dynamisch verkeersmanagement bij gemeenten ad € 1.699.900 volledig afgeschreven.

Voor een gedetailleerd overzicht van het verloop van de financiële vaste activa wordt verwezen naar de bijlagen 3a, 3b en 3c.

Vlottende activaVorraden

De voorraden zijn als volgt te specificeren:

Vorraden	31-dec-12	31-dec-13
Bouwgronden niet in exploitatie	131.505.076	143.178.180
Voorziening Bouwgrond niet in exploitatie*		-4.362.221
Onderhanden werk (incl bouwgronden in exploitatie)	71.303.156	64.672.552
Vorraden handelsgoederen	15.281.120	39.545.498
	<u>218.089.352</u>	<u>243.034.009</u>

De voorraden gronden betreffen door het provinciale ontwikkelbedrijf of door de Dienst Landelijk Gebied verworven grond in het kader van provinciale projecten (€ 73 miljoen), voorfinanciering (€ 71 miljoen) van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en voor realisatie EHS (€ 63 miljoen).

*Op de waarde van de bouwgronden niet in exploitatie is ultimo 2013 een voorziening van € 4.362.221 in mindering gebracht.

Onder de voorraden handelsgoederen staan woningen (€ 40 miljoen) die de provincie in het kader van de regeling Stimulering Woningbouw (opkoopgarantieregeling) tijdelijk in haar bezit heeft.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen onderscheiden zich in:

Uitzettingen met een rentetypische looptijd ≤ 1 jaar	31-dec-12	31-dec-13
Vorderingen op openbare lichamen		
BTW	40.244.542	43.277.964
Debiteuren openbare lichamen	6.821.416	5.822.744
Rekening-courantverhoudingen	0	0
	<u>47.065.958</u>	<u>49.100.707</u>

De te vorderen BTW betreft onder meer terug te vorderen BTW inzake het BTW Compensatie Fonds (4e kwartaal) en de vordering inzake de PPS/A59.

BTW vordering inzake PPS-A59

Tussen de provincie Noord-Brabant en de Belastingdienst bestaat al enige jaren verschil van mening over de btw-gevolgen van de aanleg en het onderhoud van de A59. De Provincie meent ter zake als overheid te handelen en heeft dienaangaande over de jaren 2003 tot en met 2007 € 5.579.050 bij het BTW-Compensatiefonds gedeclareerd. De Belastingdienst heeft het standpunt ingenomen dat de Provincie ter zake als btw-ondernemer aan het Rijk presteert. Omdat de Provincie ter zake geen btw op aangifte heeft voldaan is dienaangaande door de Belastingdienst over de jaren 2003 tot en met 2007 € 10.387.088 aan btw nageheven. Het eerder vanuit het BTW-Compensatiefonds inzake het A59-project ontvangen bedrag is door de Belastingdienst teruggevorderd. De Provincie en de Belastingdienst hebben afgesproken het geschil aan de rechter voor te leggen. De stand van zaken is momenteel als volgt. Tegen de opgelegde naheffingsaanslag btw en de correcties inzake het BTW-Compensatiefonds zijn bezwaarschriften ingediend. Vooruitlopend op een hoorgesprek is het dossier van de Belastingdienst ingezien. Tot een hoorgesprek is het nog niet gekomen. Op dit moment worden voorbereidingen getroffen om met de Belastingdienst tot een fiscaal compromis gekomen. Daarbij zijn verschillende uitkomsten mogelijk.

Overige vorderingen

Overige vorderingen	31-dec-12	31-dec-13
Debiteuren algemeen	10.786.381	9.515.813
	<u>10.786.381</u>	<u>9.515.813</u>

De cumulatieve vordering - debiteuren - openbare lichamen (€5.822.744) en debiteuren algemeen (€ 9.515.813) maakt een totaal debiteurensaldo van € 15.338.557. Getroffen en inbegrepen in dit saldo is een voorziening voor dubieuze debiteuren van € 321.068.

Overige uitzettingen	31-dec-12	31-dec-13
Gelden in deposito (kort)	439.268.437	1
Gelden in deposito RMB	6.305.451	2
Gelden in deposito Stimulus	0	0
	<u>445.573.889</u>	<u>3</u>

Deposito (kort)

Ultimo december 2012 was € 439 miljoen in deposito's geplaatst bij verschillende Nederlandse gerenommeerde banken, die voldoen aan de Wet Fido en de Ruddy. Dit bedrag is met name ontstaan door de ontvangst in 2011 en 2012 van een aantal grote bedragen zoals:

- afronding van de verkoop EPZ;
- uitkering van bedragen die geblokkeerd waren bij de verkoop van Essent (escrows);
- vooruitbetaling van de bijdrage door het Rijk voor de autosnelweg A59;
- en de (vervroegde) aflossing van een deel van de verstrekte geldlening aan Enxiss.

Als gevolg van besluitvorming inzake verplicht schatkistbankieren zijn de gelden die in 2012 en 2013 zijn ontvangen als gevolg van "vervroegde aflossingen op de aandeelhoudersleningen van Enxiss" en deels waren belegd in deposito's, uitgezet in langlopende deposito's bij Rijksschatkist (€ 340 miljoen) of onderdeel van de Rekening Courant bij de Rijksschatkist (€ 316 miljoen). De langlopende deposito's vallen onder de balanscategorie "Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar". De Rekening Courant valt onder de Liquide middelen.

Deposito RMB

In 2008 hebben de provincie, de gemeenten Tilburg, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Helmond en Oosterhout en het ministerie van V&W de bestuursovereenkomst Quick Wins Regionaal Mobiliteitsfonds brabantstad ondertekend. De stedelijke quick wins zijn maatregelen die een bijdrage leveren aan het oplossen van de bereikbaarheidsproblematiek. Beschikbare middelen werden zolang er geen beroep wordt gedaan uitgezet in deposito. Eind 2012 bedroeg het saldo in deposito € 6.305.451. In 2013 zijn deze deposito's opgevraagd door RMB en aangewend voor de financiering van projecten.

Liquide middelen

Een nadere uitsplitsing van de liquide middelen is mogelijk door onderscheid te maken tussen liquide middelen van de provincie Noord-Brabant en liquide middelen die de provincie beheert inzake samenwerkingsverbanden. De uitsplitsing geeft het volgende beeld:

Liquide middelen	31-dec-12	31-dec-13
Kas / Bank PNB	9.683.893	303.804.147
Rekening courant Groenfond ILG-middelen	0	9
Liquide middelen Stimulus	22.587.465	13.413.502
Liquide middelen RMB	1.551	1.206.475
	<u>32.272.909</u>	<u>318.424.134</u>

De kas- en banksaldi worden tegen nominale waarde op de balans opgenomen. Eind 2013 is van het totaal aan € 318,4 miljoen aan liquide middelen, waarvan € 316,5 miljoen gestald op de Rekening Courant bij de schatkist. Deze middelen worden voorlopig op dag-basis aangehouden bij de schatkist. Dat is omdat de rentevergoeding voor de RC momenteel hoger is dan bijvoorbeeld een 1 jaars-deposito bij de Schatkist. In 2014 zal worden gezien of een deel van de middelen op de geldmarkt kan worden ingezet voor het uitlenen aan decentrale overheden, waar de provincie geen toezichtsrelatie heeft, conform de gewijzigde Wet Fido.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn onder te verdelen naar:

- Vooruitbetaalde bedragen
- Nog te ontvangen bedragen
- Overige overlopende activa

Overlopende activa	31-dec-12	31-dec-13
<i>Vooruitbetaalde bedragen</i>		
Bij voorschot betaalde salarissen/bedragen	17.484	69.022
Uitbetaalde voorschotten DLG	5.868.921	1.161.975
Vooruitbetaald aan Stimulus	1	1

Overlopende activa	31-dec-12	31-dec-13
Vooruitbetaalde bedragen	8.107.824	1.048.894
Subtotaal vooruitbetaalde bedragen	13.994.230	2.279.891

Vooruitbetaalde bedragen

Een eventuele fluctuatie van vooruitbetaalde bedragen is veelal het gevolg van het incidentele karakter van projecten en aankopen waarbij moment van facturatie en prestatie niet in hetzelfde tijdvak/jaarrekeningjaar liggen.

Nog te ontvangen bedragen	0	0
Nog te ontvangen bedragen Stimulus	117.959.762	95.396.540
Nog te ontvangen rente Stimulus	148.920	166.737
Nog te ontvangen rente deposito PNB	1.916.079	4.085.569
Nog te ontvangen RMB Brabantstad	0	0
Nog te ontvangen rente Obligaties	69.548.220	69.403.011
N.t.o.v. rente deposito Regionaal Mobiliteitsfonds	193.311	62.528
N.t.o.v. rente netwerkbedrijf Enexis	0	0
Overige toekomstige vorderingen	171.170	0
Nog te ontvangen bedragen	44.460.804	49.209.308
Subtotaal nog te ontvangen bedragen	234.398.266	218.323.693

Overige overlopende activa	1.084	13.487
Totaal overlopende activa	248.393.579	220.617.071

Totaal vlottende activa	1.002.182.070	840.691.737
-------------------------	---------------	-------------

PASSIVA**Vaste passiva**Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen worden gerekend de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening.

Het verloop van het eigen vermogen in 2013 is als volgt:

	Saldo per 31 dec 12	Toevoeging in 2013	Onttrekking in 2013	Saldo per per 31 dec 2013
Algemene reserve	259.355.496	51.531.955	100.522.693	191.162.144
Alg.reserve saldo jaarrek.2012	-19.202.614			
Reserve Essent	2.598.763.763	51.163.411	80.405.894	2.569.521.280
Bestemmingsreserves	208.385.642	97.892.870	88.125.421	218.153.092
Saldo jaarrek.2013				39.388.034
	<u>3.047.302.287</u>	<u>200.588.236</u>	<u>269.054.007</u>	<u>3.018.224.549</u>

Het saldo van de algemene reserve per 31 december 2012 omvat ook het rekeningresultaat 2012 ad -/- 19.202.614.

Over de bestemming van het batig saldo van de jaarrekening 2013 ad € 39,4 miljoen besluiten PS bij het statenvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2013.

Algemene reserve

De algemene reserve is opgedeeld in een aantal compartimenten, waarvan het verloop hiernaast is weergegeven:

	Saldo per 31 dec 12	Toevoeging in 2013	Onttrekking in 2013	Saldo per per 31 dec 2013
Algemene Reserve				
- overheveling	33.604.667	0	42.492.201	-8.887.534
- doorgeschoven ruimte	51.459.412	14.731.550	0	66.190.962
- voorfinanciering	-14.614.059	887.807	16.820.781	-30.547.033
- Regionale structuurversterking	-7.812.984	0	3.311.546	-11.124.530
- Risicoreserve	157.340.002	21.113.837	37.443.895	141.009.944
- Dividend- en rentereserve	20.000.000	0	0	20.000.000
- Industrielawaai PWP	175.844	0	0	175.844
- Chemiepack	0	14.798.761	454.270	14.344.491
	<u>240.152.882</u>	<u>51.531.955</u>	<u>100.522.693</u>	<u>191.162.144</u>

Component overhevelingen

De algemene reserve fungeert als “tijdelijke stalling” voor het conform besluitvorming overhevelen van middelen tussen de verschillende jaren.

Onderdeel doorgeschoven ruimte

Op basis van eerdere besluitvorming bij de financiële nota's in 2013 en voorgaande jaren is de extra begrotingsruimte tijdelijk in de algemene reserve gestald om die in de komende jaren weer in de begroting te kunnen inzetten.

Component voorfinanciering

De component voorfinanciering van de algemene reserve omvat de middelen van activiteiten op de meerjarenbegroting die in de tijd naar voren zijn gehaald. Met het naar voren halen in de tijd ontstaat in een later jaar ruimte op de begroting. Deze ruimte wordt gebruikt om de tijdelijke voorfinanciering via de Algemene Reserve te compenseren. De mutaties in de reserve betreffen de voorgefinancierde middelen voor de omgevingsdiensten en de verplaatsing intensieve veehouderij.

Component regionale structuurversterking

Bij de behandeling van de begroting 2009 en Najaarsbrief 2008 hebben PS besloten tot de instelling van de component regionale structuurversterking. Dit onderdeel is bedoeld voor de cofinanciering van bovenlokale projecten die bijdragen aan de provinciale beleidsdoelen over de volle breedte van onze begroting en die anders niet of pas veel later gerealiseerd zouden kunnen worden. Hieronder vallen onder meer de uitwerking van de intentieovereenkomst Samen investeren in West-Brabant en de 2e tranche van de samenwerking met de B5. Vooral nog is de reserve regionale structuurversterking als component van de algemene reserve ondergebracht in verband met het risico van overprogrammering dat bij de tranches van samen investeren wordt toegepast. De onttrekking ad € 260.000 betreft de gerealiseerde projecten + de onherroepelijke verplichtingen voor Samen Investeren en samenwerking met de B5.

Component Industrielawaai/PWP

De specifieke uitkering van het Rijk voor Industrielawaai is volledig verantwoord en afgewikkeld. De resterende middelen vallen daardoor vrij en zijn in de Algemene reserve gestald ten behoeve van aanwending voor het provinciaal waterplan.

Component risicoreserve

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettair beslag) af te dekken. Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 4 weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarstukken.

Component reserve dividend Essent

Bij de behandeling van de najaarsbrief 2011 is het karakter van dit deel van de algemene reserve gewijzigd. De dividendreserve wordt ingezet als egaliseringsreserve. Indien in enig jaar een negatief verschil ontstaat tussen het saldo van rente-inkomsten en rentekosten, dan wordt dit opgevangen door de dividendreserve. In geval van positief resultaat zal dit aan de reserve worden toegevoegd, met dien verstande dat het totaal van de reserve het normniveau van € 20 mln niet zal overschrijden. Op die wijze is sprake van een gesloten rentesysteem. Eventuele hogere rente-inkomsten komen ten gunste van de indexatieportefeuille.

Reserve Essent

In deze reserve die is gevormd uit de opbrengst van de verkoop aandelen Essent is in drie componenten opgedeeld.

Component Immunisatieportefeuille

Deze component heeft tot doel om eeuwigdurend jaarlijks de met de aandelenverkoop vervallen dividenduitkering van Essent te compenseren (zie ook de paragraaf Treasury).

Omschrijving	Bedrag per 31/12/2012	Bedrag per 31/12/2013
Nominale waarde	1.682.885.986	1.682.885.986
Agio / disagio	217.831.510	217.831.510
Afschrijving agio/ disagio	-/- 54.132.059	-/- 71.747.370
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>1.846.585.438</i>	<i>1.828.970.127</i>
Bruglening Enaxis	416.180.423	262.039.526
Kortlopend uitgezet via deposito	151.828.474	
Langlopend uitgezet via deposito's schatkist		321.369.588
Gefinancierd uit overtollige middelen	-/- 208.909.583	-/- 208.909.583
Stand van de reserve	2.205.684.752	2.203.469.658

*) In totaal is € 340.700.000 uitgezet in deposito's bij de schatkist. Hiervan heeft € 19.330.412 betrekking op de reserve indexatie

Component Investeringsagenda

Deze component staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen (zie ook de paragraaf Treasury).

Omschrijving	Bedrag per 31/12/2012	Bedrag per 31/12/2013
Nominale waarde	486.450.042	463.250.042
Agio / disagio	29.437.705	29.437.705
Afschrijving agio/ disagio	-/- 9.856.791	-/- 13.294.283
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>506.030.956</i>	<i>479.393.464</i>
Belegd in deposito's	243.462.925	231.486.926
Nog te storten in reserve in 2013		
Stand van de reserve	749.493.881	710.880.390

Component Balansverkorting

Provinciale Staten hebben bij de Voorjaarsnota 2010 besloten tot afwaardering van de geactiveerde investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat, zie ook Voorjaarsnota 2010 blz 25/26). Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de provincie is opgenomen in de bijlage 4.

Rekeningresultaat

De jaarrekening 2013 sluit met een batig saldo van € 28,6 miljoen na verwerking van de hierboven (in de tabel van het eigen vermogen) vermelde stortingen en onttrekkingen.

De jaarrekening 2012 sloot met een nadelig saldo van -/- € 19,2 miljoen, dat conform de bestendige gedragslijn is onttrokken aan de algemene reserve.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten

grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	Bedragen in €			
	Saldo	Toevoeging	Onttrekking	Saldo per
	per 31 dec 12	in 2013	in 2013	per 31 dec 2013
Voorzieningen	27.772.730	27.189.898	14.332.935	40.629.692

De uitgaven in verband met verplichtingen en voorziene verliezen zijn rechtstreeks ten laste van de voorzieningen gebracht.

In de vermindering van de voorziening grondwaterheffing is een bedrag van € 3.000.000 begrepen voor de afdekking van biobased lening PWP water.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de voorzieningen van de provincie is opgenomen in de bijlage 5.

N.B. In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote deel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders op het moment van verkoop van Essent aan RWE overgedragen aan Verkoop Vennootschap BV, die vanaf het moment van oprichting dus ook aansprakelijk is mochten één of meer van deze garanties worden ingeroepen. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een aparte bankrekening zal worden aangehouden (in jargon: in escrow zal worden gestort). Buiten het bedrag dat in escrow zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet verder aansprakelijk. Het provinciaal aandeel is als onderdeel van de verkoopopbrengst Essent in de voorziening Escrow gestort. In de balans van de provincie is de voorziening gesaldeerd met de vordering op de Verkoop Vennootschap BV.

Vaste schulden

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Het verloop van de vaste schulden is als volgt:

	Bedragen in €			
	Saldo per per 31 dec 12	Vermeerde- ringen	Aflossingen in 2013	Saldo per 31 dec 2013
Onderhandse leningen van				
verzekeringsinstellingen	0	0	0	0
– binnenlandse banken en overige financiële instellingen	52.912.742	2.566.666	6.907.813	48.571.595
Waarborgsommen	21.833			21.833
Totaal	52.934.575	2.566.666	6.907.813	48.593.428

De totale rentelast voor de vaste schulden in 2013 bedraagt € 1.757.547.

In 2013 hebben geen vervroegde aflossingen plaatsgevonden.

Een gedetailleerd overzicht van de vaste schulden is opgenomen in de bijlage 6.

De vermeerdering in 2013 betreft de lening m.b.t. de BOM.

Het betreft een schuldrelatie met het Ministerie van Economische Zaken.

- Overige vlottende schulden

Vlottende passiva

Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

De netto vlottende schulden zijn onder te verdelen in

- Banksaldi
- Crediteuren
- Af te dragen BTW
- Projectgelden

Vlottende schulden	31-dec-12	31-dec-13
Banksaldi	7	0
Crediteuren	27.661.547	50.748.581
Overige vlottende schuld	1.018.772	493.122
Totaal vlottende schulden	28.680.326	51.241.702

Het crediteurensaldo ultimo 2013 bedroeg € 50.748.581, en is daarmee ruim € 23 miljoen hoger dan eind 2012. Het relatief groot aandeel van niet jaarlijks terugkerende incidentele posten (projectsubsidies) met wisselende betaalmomenten kan leiden tot grote fluctuaties in eindejaarsbalans-standen. Eind 2013 is van RWS een termijnfactuur (€ 17 miljoen) voor de A4 ontvangen. In verband met vertraging in de oplevering is inmiddels met RWS afgesproken dat de betaling gelijktijdig met de openstelling zal worden voldaan. Verder is als gevolg van overgang naar een aantal taken naar de omgevingsdiensten in 2013 een nieuwe schuldrelatie ontstaan. Eind 2013 stond daar voor € 8 miljoen in het crediteurensaldo. Van het totale eindsaldo Crediteuren op 31 december 2013 is, met het buiten beschouwing laten van de factuur van RWS, per 10 februari 2013 reeds 98% betaald.

Overige vlottende schulden

Het betreft hier in zowel 2012 als 2013 enkel de rekening courant verhouding inzake het project Actief bodembeheer de Kempen.

Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn nader te specificeren als:

Overlopende passiva	31-dec-12	31-dec-13
Afdrachten salarissen	5.365.033	6.142.846
Doeluitkeringen	400.039.852	421.962.305
Nog te betalen rente	71.952	0

Overlopende passiva	31-dec-12	31-dec-13
<i>Projecten</i>		
Ontvangen voorschot ILG	47.822.561	74.885.620
Bijdragen Stimulus	144.761.688	115.203.901
Nog te betalen RMB Brabantstad	6.478.754	1.077.534
Subtotaal projecten	199.063.003	191.167.055
Nog te betalen bedragen	3.352.731	3.406.489
Vooruit ontvangen bedragen	2.254.596	3.644.258
Nog te betalen subsidies	641.981.403	578.365.161
Totaal overlopende passiva	1.252.128.570	1.204.688.115

Voorschotbedragen van overheidslichamen met specifiek bestedingsdoel (Doeluitkeringen).

Deze van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen zijn nader gespecificeerd opgenomen in bijlage 5a van het bijlagenboek.

Projecten

In 2013 is in het kader van de afrekening ILG met het rijk via de decentralisatieuitkering een bedrag van ruim € 40 miljoen ontvangen.

Nog te betalen subsidies

De post overlopende nog te betalen subsidies per ultimo boekjaar is gebaseerd op de voorlopige subsidietoekenningen.

De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

- a. De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;

- b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie jeugdzorg toegekend in 2013, maar voor exploitatiejaar 2014, (2) een toekenning van een beschikking voor een project in 2013, maar in de beschikking wordt expliciet aangegeven dat het project uitgevoerd zal worden in 2015);
- c. Op basis van het subsidieproces de indruk bestaat dat de start van het project expliciet is gepland in een ander boekjaar (bijvoorbeeld het eind december nog toekennen van subsidies). Bij de start van een project kan hierbij ook gedacht worden aan voorbereidingswerkzaamheden, zoals opmaken van bestek, tekeningen e.d.
- d. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering te opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Als gevolg van deze verantwoordingssystematiek bestaat er op balansdatum derhalve een

onzekerheid ten aanzien van de exacte hoogte van de nog te betalen subsidies en de subsidies die 100% worden bevoorschot.

Verleende garanties en waarborgen

Borg- en garantstellingen

Buiten de balanstelling zijn de bedragen aan borgstellingen en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen waarvan de specificatie als volgt is weer te geven:

	Bedragen in €	
	saldo per 31-12-2013	saldo per 31-12-2012
Gewaarborgd	1.916.206	2.348.679
Gemeenschappelijk gewaarborgd	14.095.063	14.252.263
Overige garantieverplichtingen	277.969.364	347.804.094
totaal	293.980.633	364.405.036

Gewaarborgde geldleningen aan gezondheidsinstellingen

De gewaarborgde geldleningen aan instellingen in de gezondheidszorg zijn afgegeven sinds ca 1960 tot ca 1985. In 1999 is het Waarborgfonds voor de zorgsector opgericht met als doel borg te staan voor geldleningen van deelnemende zorginstellingen. Het beleid van de provincie is erop gericht om de waarborgen zoveel mogelijk door het WFZ te laten overnemen. Ultimo 2013 resteert voor Noord-Brabant nog een bedrag van € 1,9 miljoen aan gewaarborgde geldleningen.

Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen groenfonds

Samen met de overige provincies heeft Noord Brabant ultimo 2012 leningen aan het Nationaal Groenfonds gewaarborgd tot een totaalbedrag van € 107,6 miljoen. Het aandeel van Noord-Brabant daarin is 13,1% ofwel € 14,1 miljoen.

Overige garanties

De provincie heeft voorts garanties verstrekt aan het Industrie- en Havenschap Moerdijk, aan het ministerie van EL&I, aan het Nationaal groenfonds, aan Rabobank, aan de gemeenten Werkendam, Woudrichem en Aalburg, aan gemeente Deurne, aan gemeente

Boxtel, aan ROC West Brabant, voor de woningbouw, aan Road 2 Work BV en aan RWE-Essent. De maximaal in te roepen garanties belopen een totaal van € 278 miljoen.

De gewaarborgde geldleningen, de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen en de afgegeven garanties zijn gespecificeerd opgenomen in de bijlagen 7a, 7b en 7c.

Niet uit de balans blijvende gerelateerde rechten en verplichtingen

Derivaten

Door de provincie Noord-Brabant wordt gebruik gemaakt van één derivaat: voor de afdekking van een renterisico dat is ontstaan bij het PPS project voor de aanleg van de autosnelweg A59.

De financiering voor dit project bestaat voor een deel uit een langlopende lening (bij aanvang ruim € 86 miljoen) die het bouwconsortium Poort van Den Bosch is aangegaan bij de BNG. Deze lening wordt in de periode 2006 – 2020 volledig afgelost in gelijke driemaandelijke termijnen.

De provincie betaalt voor de beschikbaarheid van de weg elke drie maanden naast een vergoeding aan het consortium een bedrag aan rente en aflossing van de genoemde lening direct aan de BNG. De lening heeft een variabele rente (driemaands euribor). Bij het financieringsmodel voor de PPS A59 is de provincie uitgegaan van een rente van 3,475% . De provincie wenste het risico van een hogere rente van de lening af te dekken en heeft daarom een renteswap afgesloten.

Met de renteswap wordt de variabele rente geruild tegen een vast rente welke is bepaald op 3,475%.

Voordat de renteswap is afgesloten heeft de provincie deze casus voorgelegd aan de toezichthouder, het ministerie van BZK. Deze heeft ingestemd met de wijze waarop de provincie het renterisico heeft afgedekt.

De renteswap heeft geen nominale waarde. Wel heeft de renteswap gedurende de looptijd een marktwaarde. Aan het einde van de looptijd van de lening bedraagt de marktwaarde altijd nul. Voor deze renteswap geldt geen bijstortverplichting.

De marktwaarde van de renteswap is gerelateerd aan het niveau van de lange rente. Per 31 december 2013 was die marktwaarde -€ 4.588.852. Met de bank is een bedrag afgesproken in relatie tot de marktwaarde van de renteswap: € 17.062.000. Indien de marktwaarde van de renteswap daalt tot onder het niveau van het afgesproken bedrag, heeft de bank op grond van het contract, het recht te verlangen het niveau van de dekking weer op peil te brengen.

De kans dat het niveau van het huidige afgesproken bedrag wordt overschreden achten wij nagenoeg uitgesloten. In het zeer theoretische geval dat het afgesproken bedrag zou worden overschreden zou het nader overleg waarschijnlijk leiden tot een aanpassing van het afgesproken bedrag, zoals dat ook gebeurt bij andere decentrale overheden. Onwaarschijnlijk is dat zo'n overleg leidt tot de verplichting van het aanhouden of storten van een onderpand.

Uitkering provinciefonds

De realisatiecijfers uitkering provinciefonds zijn gebaseerd op de decembercirculaire 2013. In die circulaire staat aangekondigd dat het accres 2013 als gevolg van onderuitputtingen bij het Rijk lager kan uitvallen dan geraamd. Dat kan altijd gebeuren en zal pas blijken bij de mei/juni-circulaire 2014. Zoals gebruikelijk wordt een lagere of hogere bijstelling verrekend met het volgende uitkeringsjaar (dus 2014). Afhankelijk van het publicatiemoment zal de verrekening worden betrokken bij de voorjaarsnota of anders bij de najaarsbrief.

Binnen onze meerjarenraming provinciefonds is rekening gehouden met een gering positief accres, een relatieve toename van de inkomstenmaatstaf MRB, een taakstellende korting in relatie tot het BTW-compensatiefonds, alsmede de overdracht van taken en middelen aan gemeenten voor jeugdzorg en voor vergunningverlening/toezicht en handhaving (VTH).

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen ambtelijk apparaat – rekening 2013

Vakantiegeld

Het vakantiegeld wordt in de exploitatie verantwoord voor zover dat daadwerkelijk is uitbetaald. Uitbetaling geschiedt in de maand mei, zodat aan het eind van het jaar een verplichting ontstaat van 7 maanden vakantiegeld. Dat komt neer op een totaalbedrag van bijna € 3 miljoen. De verplichting is overigens iets teruggelopen t.o.v. vorig jaar, a.g.v. daling van de personeelsomvang.

Deze verplichting is elk jaar per ultimo boekjaar aanwezig.

De komende jaren zal o.g.v. de 'Agenda van Brabant' het personeelsbestand in omvang dalen. Dat zal vermoedelijk ook leiden tot een daling van de verplichting aan opgebouwd vakantiegeld per ultimo van het boekjaar. Zonder rekening te houden met andere wijzigingen (salarisstijgingen, CAO-wijzigingen en overige wijzigingen in de omvang van het personeelsbestand) ziet de meerjarige verplichting er als volgt uit:

	2013>2014	2014>2015	2015>2016	2016>2017	2017>2018
Vakantiegeld	2.684.000	2.525.000	2.451.000	2.451.000	2.451.000

Wachtgelden en aanvullende uitkeringen aan voormalig personeel (op de eigen payroll)

De wachtgelduitkeringen worden structureel in de begroting opgenomen. Op basis van de situatie per ultimo 2013, moet voor 2014 rekening worden gehouden met een totaal volume van ca. € 41.000, waarvan ca. € 30.000 voor inactieve medewerkers bij de provinciale organisatie en ca. € 12.000 voor oud-medewerkers van het ETIN.

De meerjarige verwachting van deze verplichtingen is als volgt (excl. indexering):

	2014	2015	2016	2017	2018
Wachtgelden	41.000	41.000	41.000	12.000	12.000

De verplichtingen nemen in de loop van komende jaren af, als gevolg van beëindiging/afloop van bepaalde verplichtingen. Eén uitkering loopt door tot overlijden van betrokkene.

Sociale uitkeringen (werkloosheid, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en suppletie) via uitkeringsinstantie

Op het terrein van de sociale (werknemers)verzekeringen is de provincie eigen-risicodragers voor de ZW, de WW, bovenwettelijke uitkering, alsmede de WGA (= Wet werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten). De WW, bovenwettelijke WW en de WGA worden uitgevoerd door derden (UWV en Loyalis). De kosten van die uitkeringen, alsmede uitvoeringskosten brengen de uitkeringsorganisaties maandelijks bij de provincie in rekening.

De kosten van deze uitkeringen worden structureel in de begroting opgenomen. Gebaseerd op het verleden wordt voor 2014 rekening gehouden met een totaal volume van ca. € 462.000.

Deze verplichtingen zijn meerjarig als volgt weer te geven:

	2014	2015	2016	2017	2018
uitkeringen	456.000	456.000	456.000	456.000	456.000
uitvoeringskosten	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000

Vroegpensioen (FPU, 57+ en suppletie)

Tot en met 2005 konden medewerkers met vervroegd met pensioen, de zgn. FPU. O.g.v. de regeling "FPU Provincies" komt een deel van de kosten ten laste van de provincie. Omdat de FPU-regeling m.i.v. 2006 is vervallen, kunnen er geen nieuwe verplichtingen meer bijkomen, en nemen de lasten de komende jaren af, in 2016 tot 'nul'.

De zgn. "57+"-regeling is eind 2013 afgelopen; al die voormalige medewerkers zijn inmiddels met volledig ouderdomspensioen.

Voor 2014 worden de totale kosten hiervan geraamd op € 270.000. De (aflopende) meerjarige verplichtingen zijn als volgt weer te geven:

	2014	2015	2016	2017	2017
FPU	264.000	132.000	0	0	0
uitvoeringskosten ABP	6.000	3.000	0	0	0

Kunstbezit

De provincie bezit een aantal kunstwerken die niet op de balans zijn opgenomen. De verzekerde waarde van deze kunstwerken bedraagt € 6,2 miljoen.

Schadeprocedures

De provincie heeft tot een totaalbedrag van € 6,3 miljoen aan schadeclaims ontvangen waarvan de juridische procedures nog doorlopen in 2014.

Overdracht van de Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL-oudgronden)

In september 2013 zijn in de Bestuursovereenkomst grond afspraken gemaakt over de overdracht van alle BBL-oud-gronden van het Rijk aan de provincies, om het instrument grond op een effectieve manier in te zetten ter realisering van het robuuste natuurnetwerk zoals overeengekomen in het natuurpact. Tevens zijn in de Bestuursovereenkomst afspraken gemaakt over de betaling aan het Rijk. Gezamenlijk betalen de provincies € 160 miljoen voor overname van alle BBL-oud-gronden. Op grond van de bestuursovereenkomst grond dient de provincie Noord-Brabant een bedrag van € 6,5 miljoen (inclusief compensatie aan Drenthe € 779.084) te betalen aan het Rijk en ontvangt deze hiervoor 1.295 ha. oud-BBL gronden. Een deel van deze gronden zal worden teruggegeven aan de natuur, waardoor de waarde daalt naar natuurwaarde (gemiddeld 15% van de agrarische waarde). De economische en juridische overdracht vindt per 1-1-2014 plaats.

Verplichtingen op grond van opdracht- en subsidieverlening (boven € 10 mln; zijnde 1% vd begroting)

De provincie kent de nodige reeds aangegane verplichtingen die in 2014 en verder tot lasten zullen leiden. Voor wat betreft inkomensoverdrachten en exploitatie- en begrotingssubsidies, zijn de concessieverlening openbaar vervoer en de uitgaven in het kader van de jeugdzorg het grootst in omvang. Voor 2014 betreft het respectievelijk € 90 en € 187 miljoen.

Daarnaast is de provincie op grond van diverse aanbestedingen van diensten en werken verplichtingen aangegaan met doorwerking naar toekomstige jaren. Het betreft dan met name verplichtingen in de investeringssfeer voor het Huis voor Brabant en infrastructurele werken, zoals de N261.

Verder kent de provincie een aantal lease- en huurovereenkomsten in de facilitaire sfeer. Deze zijn in omvang beperkt ten opzichte van bovengenoemde.

Wet normering Topinkomens (WNT)

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920. De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader nog niet formeel aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de minister van BZK d.d. 12 februari 2014, gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 18 februari 2014, de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Hiermee wordt WOPT ingetrokken. De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De provincie is verplicht om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere

topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen hebben wij gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. 2014-0000142706) kan en hoeven wij niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT).

Het bezoldigingsmaximum bestaat uit 130% van het brutosalaris van een minister, verhoogd met:

- sociale-verzekeringspremies;
- (belaste) onkostenvergoeding;
- beloningen betaalbaar op termijn (voornamelijk het werkgeversdeel van de pensioenreservering)

Voor 2013 gelden de volgende bedragen:

- € 187.340,- (bruto beloning);
- € 8.069,- (onkostenvergoeding);
- € 33.190,- (voorziening ten behoeve van beloningen op termijn).

Totaal € 228.599,-

In 2013 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden.

Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

Aandachtspunt

De WNT geeft aan dat de provincie verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de directieleden van provincie Noord-Brabant opgenomen moeten worden in het financieel jaarverslag.

In 2013 betreft dit de volgende personen:

Dhr. W.G.H.M. Rutten (Provinciesecretaris)

Duur en omvang dienstverband in 2013:	Heel het jaar op basis van 36 uur per week
Beloning:	€ 140.614,55
Sociale verzekeringspremies:	€ 6.956,76
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen:	€ 1.994,00
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn:	€ 23.248,00
Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	€ 0,00
Fiscale bijtelling voor een ter beschikking gestelde auto	€ 7.306,20
Af: eigen bijdrage voor de auto	€ 3.653,16
Totaal	€ 176.466,35

Mevr. C.J.M. Dortmans (Griffier)

Duur en omvang dienstverband in 2013:	Heel het jaar op basis van 36 uur per week
Beloning:	€ 98.375,62
Sociale verzekeringspremies:	€ 6.956,76
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen:	€ 4.080,00
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn:	€ 15.559,00
Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	€ 0,00
Totaal	€ 124.971,38

De bezoldiging van het provinciaal personeel kwam in 2013 niet uit boven de in de wet WNT genoemde norm.

Lijst van afkortingen

Afkortingenlijst

ABdK	Actief bodembeheer de Kempen
ABP	Algemeen Burgerlijk pensioenfonds
ACM	Autoriteit Consument en Markt
ADSL	Asymmetric Digital Subscriber Line
AELS	Aircraft End of Life Solutions
a.g.v.	als gevolg van
AFC	agrofood-cluster
AHC	Aandeelhouderscommissie
Alderstafel	De Alderstafel is een overlegtafel onder voorzitterschap van voormalig minister de heer Hans Alders. De overlegtafel is in december 2006 opgericht om het kabinet te adviseren over de ontwikkeling van de luchthaven Schiphol in samenhang met de luchthavens Eindhoven en Lelystad.
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
Arbo	Arbeidsomstandigheden
Art. 12	Als een gemeente over lange tijd grote financiële tekorten op de begroting heeft, kan die gemeente om extra geld uit het gemeentefonds vragen. De gemeente levert haar financiële zelfstandigheid voor een deel in, en krijgt een zogenoemde Artikel 12-status. Artikel 12 is het 12e artikel uit de Financiële-verhoudingswet
AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
AvB	Agenda van Brabant
Awb	Algemene Wet Bestuursrecht
B5	Breda Eindhoven Helmond 's-Hertogenbosch en Tilburg
BA	Bestuursakkoord
BAA	Brabants arbeidsmarkt akkoord
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BCF	BTW-compensatiefonds
BDU	Brede Doeluitkering verkeer en vervoer
BERK	Brabants expertisecentrum ruimtelijke kwaliteit
BERZOB	bereikbaarheid zuidoost Brabant over water
BHB	Brabantse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen
BIBOB	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIV	Beëindiging intensieve Veehouderij
BKKC	Brabants kenniscentrum kunst en cultuur

blz.	bladzijde
BMIT	Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
BMN	Brabants mobiliteitsnetwerk
BMS	Brabant medical school
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOM	Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij
BPA	Business park Aviolanda
BPO	Bestuurlijk platform omgevingsrecht
Brabant	Provincie Noord-Brabant
Brainport	Brainport, Europese toptechnologieregio van formaat, omvat Zuidoost-Brabant en is de spil van een netwerk dat zich over Zuidoost-Nederland en de landsgrenzen uitstrekt. Kern is de regio Eindhoven
BRAMM	Brabants mobiliteitsmanagement
BRIZ	Brabantse raad voor informele zorg
BrUG	Brabant uitnodigend Groen
BRZO	Besluit risico's zware ongevallen
BT	Bedrijventerreinen
BTW	Belasting toegevoegde waarde
Burap	Bestuursrapportage
BV	Besloten Vennootschap
BVL	Brabants VerkeersveiligheidsLabel
BVWO	Brabantse vereniging van instellingen voor welzijn van ouderen
BW	Burgerlijk Wetboek
BYOP	Bring Your Own Phone
BYOT	Bring Your Own Tablet
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZV	Brabantse zorgvuldigheidsscore veehouderij
ca.	circa
c.a.	cum annexis
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CAR	Construction all risk
CBL	Cross Border Lease
CdK	Commissaris van de Koning
CEO	Chief Executive Officer /Algemeen directeur
CEP	Centraal economisch plan

CIO	Chief information officer
CLB	Coördinatiepunt landschapsbeheer
CO2	Koolstofdioxide
COS	regionaal advies- en projectbureau dat staat voor duurzame verbinding van mensen en organisaties met elkaar en met de samenleving
CPB	Centraal Plan Bureau
CPO	Collectief particulier opdrachtgeverschap
c.q.	casu quo (als dat geval zich voordoet)
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CS	(commissie) Cultuur en Samenleving
CTO	Centrum topsport en onderwijs
CV	Commanditaire vennootschap
CVV	Collectief Vraagafhankelijk Vervoer
DAW	Deltaplan agrarisch waterbeheer
DBA	Dynamische Beleidsagenda
DIFFER	Dutch Institute For Fundamental Energy Research
DIWCM	Dutch Institute World Class Maintenance
DITCM	Dutch integrated testsite cooperative mobility
DLG	Dienst Landelijk Gebied
d.m.v.	door middel van
Doorn	Commissie Van Doorn: Commissie die in opdracht van GS van Noord-Brabant in 2011 advies heeft uitgebracht over de toekomst van de intensieve veehouderij
DR	Dienst Regelingen
DRIS	Dynamisch Reizigers Informatie Systeem
DVM	dynamisch verkeersmanagement
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EER	European entrepreneurial region
EER	Europese Economische Ruimte
EEV	Enhanced Environmentally friendly Vehicle norm
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EK	Europese kampioenschappen
ELI	Ministerie van economische zaken, landbouw en innovatie
EMU	Economische en Monetaire Unie

Eo-Wijers	Leonard Wijers (1924-1982): bouwkundige ingenieur die aan de wieg stond van de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening op hogere schaalniveaus. Naar hem is de stichting en de prijsvraag genoemd.
EPB	Economisch programma Brabant
EPC	Electrotechnisch prestatie contract
EPZ	Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland
ERA	Eigenaarschap, resultaatgerichtheid en aanspreken
ERH	Energy Resources Holding
etc.	etcetera
EU	Europese Unie
e.v.	en verder
EV	Externe veiligheid
EVT	Elektrische variabele transmissie
EVZ	Ecologische verbindingzones
EZ	Ministerie van Economische Zaken
EZB	(commissie) Economische Zaken en Bestuur
FES	Fonds economische structuurversterking
FIDO	Wet financiering decentrale overheden
FOM	Fundamenteel onderzoek der materie
FPU	Flexibel pensioen en uittreden
fte	full time equivalent
GCC	Green chemistry campus
GEM Aviolanda	Grondexploitatie Maatschappij Aviolanda
GES	Gezondheid effect Screening
GGA	Gebieds Gerichte Aanpak
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke GezondheidsDienst
GLB	Gemeenschappelijk landbouwbeleid
GOB	Groen Ontwikkelfonds Brabant
GOL	Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat
GR	Gemeenschappelijke regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha	Hectare
HAC	Hoor- en adviescommissie

HBO	Hoger beroepsonderwijs
HKZ	Harmonisatie kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector
HNP	Huis der Nederlandse Provincies in Brussel
HOF	Wet Houdbare Overheids Financiën
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HRM	Human resource management
HSL	Hoge snelheidslijn
HTC	High Tech Campus
I4W	Innovation 4 Welfare (Europees Interreg programma)
IABR 2014	Innovatieve acties Brabant
IABR 2014	Internationale architectuur biënnale Rotterdam
IB	investeringsbevordering
IBIS	Integraal Bedrijventerrein Informatie Systeem
IBOI	Index Bruto OverheidsInvesteringen
i.c.	in casu
ICT	Informatie en communicatie technologie
IDOPs	Integrale dorpontwikkelingsplannen
IFLO	Inspectie Financiën Lagere Overheden
i.h.k.v.	in het kader van
ILG	Investeringsbudget landelijk gebied
ILM	Innovatief lucht meetsysteem
I&M	Ministerie van infrastructuur en milieu
INPA	International nonprofit association
Interreg	Interreg is een Europese subsidieregeling, waarbinnen partijen uit meerdere landen samenwerken in projecten op het terrein van duurzame ruimtelijke en regionale ontwikkeling
IPB	Internationalisering, Public Affairs en Branding
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPPC	Europese richtlijn voor geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging (IPPC-richtlijn)
i.p.v.	in plaats van
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
ITS	Intelligent Transport Systems
IVG	Integrale vitaliteits geneeskunde
i.v.m.	in verband met

JOB	Jij ontwikkelt Brabant
JSF	Joint Strike Fighter
K2	Brabants kenniscentrum Jeugd
KCV	kleinschalig collectief vervoer
Ke	Maat voor de geluidbelasting (bij vliegvelden)
Kennis-Dc	Kennis distributiecentrum
K&O	Kennis en onderzoek
km	kilometer
KRW	De Kaderrichtlijn Water is een Europese richtlijn die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is.
KvK	Kamer van koophandel
KZE	Kenniscentrum zelfhulp en ervaringsdeskundigheid
LED	Licht emitterende diode
LISA	Landelijk Informatie Systeem van Arbeidsorganisaties en Vestigingen
LOG	Landbouw OntwikkelingsGebied
LPF	Level playing field
LOO	Locatie ontwikkelingsovereenkomst
LPM	Logistiek park Moerdijk
LvA	Landschappen van Allure
marap	Managementrapportage
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
m.b.t.	met betrekking tot
MCA	Multimodaal coördinatie en adviescentrum
MF	Commissie Mobiliteit en Financien
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJP	Meerjarenprogramma
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MKBA	Maatschappelijke kosten-baten analyse (kenniscentrum)
mln	miljoen
MLTA	Middellange termijn agenda
MOB	Militair mobilisatiecomplex
mol	Een mol is de hoeveelheid stof van een systeem dat evenveel deeltjes bevat als er atomen zijn in 12 gram koolstof-12
MRB	Motorrijtuigenbelasting

MSD	Merck Sharp & Dohme, (geneesmiddelenproducent) met o.a. een vestiging in Oss
MTR	Mid term review
N2000	Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie
N65	Rijksweg tussen 's-Hertogenbosch en Tilburg
N69	Provinciale weg van Eindhoven via Valkenswaard naar de Belgische grens
NBM	Noordbrabants museum
NCB	Nederlandse Crediet Bank
NDW	Nationale Datawarehouse Wegverkeersgegevens
NEA	NEA/Panteia berekent jaarlijks de indices van loon- en brandstofkosten en van rente en afschrijvingen
NGA	Next generation access
NIBC	NIBC voorheen de Nationale investeringsbank is een Nederlandse bankinstelling
NIMBY	Not in my backyard
NO	Nader onderzoek
NO2	Stikstofdioxide
NOC	Noord-oost corridor
NRD	Notitie reikwijdte en detailniveau
NS	Nederlandse Spoorwegen
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NTC	Nationaal trainingscentrum
NV	Naamloze vennootschap
n.v.t.	niet van toepassing
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
3Os	Overheid, ondernemers en onderwijs
4O's	Ondernemen, onderwijs, overheid en omgeving
O&I	Ontwikkeling en innovatie
o.a.	onder andere
OBM	Omgevingsvergunning beperkte milieutoets
o.b.v.	op basis van
OCW	Ministerie van onderwijs cultuur en wetenschap
ODZOB	Omgevingsdienst Zuid-oost Brabant
o/g	Opgenomen geld
OP Zuid	Operationeel Programma Zuid /gezamenlijk subsidieprogramma van Zeeland, Limburg en Noord-Brabant voor activiteiten die degefinancierd worden uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

ORR	Ontwikkelingsmaatschappij ruimte voor ruimte
OLSP	Oss Life Science Park
OPC	Onderhouds prestatie contract
ORO	Opdrachtgeverschap en regie omgevingsrecht
OV	Openbaar vervoer
OVA	Overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling
OVL	Openbare verlichting
OZN	Orkestvoorziening Zuid Nederland
P+R	Parkeer en reis
P&B	Participatie en beheer
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PAS	Programmatische aanpak stikstof
PBE	Publiek belang elektriciteitsproductie
PCC	Provinciaal commando centrum
PH	Provinciehuis
PHP	Provinciaal HerstructureringsProgramma
PHS	Programma hoogfrequent spoor
PIP	Provinciaal inpassingsplan
PM	Pro memorie
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma (Landelijk Gebied)
PMP	Provinciaal MilieuPlan
PNB	provincie Noord-Brabant
POP	Platteland Ontwikkelings Programma
PPS	publiek private samenwerking
PS	Provinciale Staten
PVVP	Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan
PWP	Provinciaal Water Plan
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RAZOB	Regionale afvalverwerkingsmaatschappij Zuid-oost Brabant
REAP	Regionaal Economisch ActieProgramma
REWIN	Regionale ontwikkelingsmaatschappij West Brabant
RMC	Regionaal Media Centrum

RO	Ruimtelijke ontwikkeling
Roode Vaart	Roode Vaart is een kanaal in Noord-Brabant. Het verbindt de Mark via Zevenbergen en Moerdijk met het Hollandsch Diep.
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROW	Commissie voor ruimtelijke ontwikkeling en wonen
RRO	Regionale ruimtelijke overleggen
RTA	Regionale transitie arrangementen
RTC	Regionaal trainingscentrum
RUD	Regionale UitvoeringsDiensten
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RvC	Raad van commissarissen
RvS	Raad van State
RWE	Rheinisch Westfälischen Elektrizitätswerks Aktiengesellschaft
RWS	Rijkswaterstaat
SBMK	Stichting Beheer Museum Kwartier
SDC	Sustainability Development Council
SER	Sociaal Economische Raad
SIF	Spaar en investeringsfonds wegeninfrastructuur
SiSa	Single information Single audit
SNL	Subsidieregeling natuur en landschapsbeheer
SOBB	Sloop overtollige bebouwing buitengebied
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
SoZaWe/SZW	Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid
SP	Saneringsplan
S&P	Standard and Poors (Kredietbeoordeelaar)
SPV	Special Purpose Vehicle (opgericht bedrijf om in verband met verkoop Essent verplichtingen af te handelen)
SRE	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Stika	De Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader (STIKA) is een regeling van de provincie, gemeenten en waterschappen in Noord-Brabant
STRONG	Rijksstructuurvisie ondergrond
Svro	Structuurvisie ruimtelijke ordening
SW	Sociale werkvoorziening
t.b.v.	ten behoeve van
TEN-T	Trans European Transport Network

TEU	Een TEU staat voor een container van twintig voet
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast- natuurwetenschappelijk onderzoek
TOM	Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij
TSP	Themacommissie transitie stad en platteland
TU/E	Technische Universiteit Eindhoven
TVD	Tuinbouwvestiging Deurne
UA	Uitvoeringsagenda
UBA	Uitvoeringsprogramma Brabantse Agrofood
u/g	Uitgeleend geld
UP	Uitvoeringsprogramma
UvT	Universiteit van Tilburg
UvW	Unie van Waterschappen
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VBOB	Stichting verenigde bonden overleg Brabant
VBG	Vereniging van Brabantse Gemeenten
VC	Vendors Council
VHR	Vogel- en habitat richtlijngebied
VIV	Verplaatsing intensieve veehouderij
VJN	Voorjaarsnota
VKK	Vereniging kleine kernen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VRI	Verkeersregelininstallatie
VTE	Vrije tijds economie
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht
WABO	Wet administratieve bepalingen omgevingsrecht
WACC	Weighted Average Cost of Capital
WFZ	Waarborgfonds voor de zorgsector
WGA	Werkhervattingsregeling gedeeltelijk arbeidsongeschikten
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wijstgebied	Wijstgronden zijn kwelrijke, drassige gebieden die zijn te vinden op hogere gronden langs de rand van de Peelrandbreuk. Het zijn unieke natuurgebiedjes.
WIS	Wegen informatie systeem

Lijst van afkortingen

WK	Wereldkampioenschappen
Wm	Wet Milieubeheer
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WMZ	Watermaatschappij Zuidwest Nederland
WON	Wet Onafhankelijk netbeheer
WRO	Wet ruimtelijke ordening
WU	Wageningen University
WW	Werkloosheidswet
ZLTO	Zuidelijke Land- en TuinbouwOrganisatie
ZRK	Zuidelijke Rekenkamer
ZZP	Zelfstandige zonder personeel